

Аннік де Сузнель

СИМВОЛІКА
ЛЮДСЬКОГО
ТІЛА

СИМВОЛІКА ЛЮДСЬКОГО ТІЛА

Аннік де Сузнель

Cet ouvrage a été publié dans le cadre du Programme d'Aide à la publication "SKOVORODA" de l'Ambassade de France en Ukraine et du Ministère français des Affaires Etrangères.

Це видання здійснене в рамках Програми сприяння видавничій справі "СКОВОРОДА" Посольства Франції в Україні та Міністерства закордонних справ Франції.

ANNICK DE SOUZENELLE

Le symbolisme du corps humain

Albin Michel

Аннік де Сузнель

СИМВОЛІКА ЛЮДСЬКОГО ТІЛА

Київ
"Знання-Прес"

2003

УДК 21:572.7
ББК 86.3:28.7
С89

Annick de Souzenelle
LE SYMBOLISME DU CORPS HUMAIN

Видання перекладу здійснено відповідно до угоди з видавництвом Albin Michel S. A., 22 rue Huyghens, 75014 Paris.

Переклад з французької *З.П. Борисюк*
Науковий редактор *Л.О. Масих*
Науковий консультант *А. Аржаковський*

- Сузнель А. де**
С89 Символіка людського тіла: Пер. з фр. — К.: Знання-Прес, 2003. — 566 с.
ISBN 2-226-05181-3 (фр.)
ISBN 966-7767-61-2 (укр.)

Ця книга — поєднання новітнього і архаїчного підходів до осмислення людини. Автор вбачає глибинну аналогію між будовою людського тіла і Деревом життя в Едемському саду, знаходить символіку функцій органів тіла у словах давньоєврейської мови, розкриває єдність стародавніх містичних знань, притаманних всім древнім народам і культурам, і містичних поривань до прихованої істини. Такий підхід дає змогу глибше зрозуміти феномен людини, знайти єдине джерело велінь розуму і серця.

Книга буде цікавою насамперед людям творчих професій, вчителям, викладачам вищих навчальних закладів, філософам, мистецтвознавцям, студентам, учням старших класів ліцеїв, гімназій, усім, хто цікавиться особливостями природи людини.

УДК 21:572.7
ББК 86.3:28.7

ISBN 2-226-05181-3 (фр.)
ISBN 966-7767-61-2 (укр.)

© Éditions Albin Michel S. A., 1991,
2000

© Видавництво "Знання-Прес",
переклад, оформлення, 2003

Зміст

Православний богослов Аннік де Сузнель	9
Передмова	33
Вступ	35
Розділ I. Мі і Ма, або внутрішня і зовнішня сторона речей	44
Розділ II. Символи й міфи. Символічний аспект давньоєврейської мови	51
Розділ III. Від меча до Дерева Життя. Добро і Зло	57
Розділ IV. Від Дерева Життя до Дерева Сефірот	70
Розділ V. Від Дерева Сефірот до тілесної схеми	78
1. Тіло Людини, подоба Божого Тіла	79
2. Внутрішній і зовнішній світ щодо Людини	81
3. Структура тіла відповідно до малюнка Дерева Сефірот	85
Розділ VI. Два боки тіла. Хребетний стовп	103
Розділ VII. Malkuth I. Стопи	121
1. Стопи Людини поранено	127
2. Едіп, або розпухла стопа	138

3. Ахілл, або вразлива стопа.....	146
4. Яків, або “Божественна п’ятка”. Загоєння рани	149
5. Христос миє ноги своїм апостолам.....	153
Розділ VIII. Malkuth II	156
1. Коліна	156
2. Ноги	164
Розділ IX. Yesod Сексуальність — Обрізання	167
1. Обрізання	174
2. Народжування порівняно з творінням	179
Розділ X. Трикутник Hod — Netsah — Yesod, або сечостатеве сплетіння	183
1. Потоп	189
2. Перехід євреїв до Єгипту	201
3. Лабіринт Кносса	209
Розділ XI. Перехід через Двері Людей	221
1. Боротьба Якова з ангелом.....	221
2. Хрещення Христа, або обернення енергій	228
3. Спокуса Христа в пустелі. Перехід через Двері кожного з нас	230
а) Насолода Імені	233
б) Володіння Іменем	238
в) Могутність	240
4. Тілесна постава, пов’язана з переходом через Двері Людей	254
5. Підхід до таємниці смерті, пережитої до і після переходу через Двері Людей	256
Розділ XII. Після переходу через Двері Людей: життя тіла в чотирикутнику Din — Hesed — Hod — Netsah.....	263

1. Нирки	264
2. Кістка і кров	278
3. Пуп і серце	295
4. Кузня	305
а) Шлунок	305
б) Вогонь	308
в) Печінка	309
г) Жовчний міхур	314
д) Підшлункова залоза	315
е) Селезінка	319
є) Серце	322
ж) Легеня	325

Розділ XIII. Великий Твір: праця пошлюблення

землі-матері, або Твір у Чорному	332
1. Історія Йова 𐤓𐤓𐤕	332
2. Йона	348
3. Спуск у пекла в грецьких міфах	352
4. Пекло в "Bardo-Thödol"	359
5. Пекла шизофренії	361
6. Страждання	365
7. Спуск у Пекла Христа	366

Розділ XIV. Перехід через Двері Богів. Твір у Білому

1. Орел. Руки — Плечі — Ключиці	369
2. Данте: рай	383
3. Міф про Прометея	385
4. Фальшивий Твір у Білому, або завоювання Золо- того Руна	391
5. Воскресіння Христа. Уславлене тіло	399

Розділ XV. Доступ до верхнього Трикутника Kether — Нокhmah — Віpah. Шия — сім шийних хребців і дев'ять ангельських чинів. Щитовидна залоза — довгастий мозок.....	407
Розділ XVI. Вуха і язик. Слух і Слово. Твір у Червоному.....	415
1. Вуха.....	419
2. Рот.....	439
3. Слина.....	442
Розділ XVII. Зуби.....	444
Розділ XVIII. Ніс і щоки.....	452
Розділ XIX. Очі.....	459
1. Історія Товіта.....	463
2. Око в лобі: смарагд.....	469
3. Сльози.....	472
Розділ XX. Череп.....	473
1. Мозок.....	473
2. Мозочок.....	478
3. Лоб — Ріг.....	480
4. Волосся й корона.....	485
Розділ XXI. Образ Христа в овалі.....	492
Висновки.....	499
Минуло тридцять років.....	502
Алфавітний покажчик.....	532

Православний богослов Аннік де Сузнель

Рай знову став доступним для людини.

Григорій Нісський

Аннік де Сузнель належить до числа найвідоміших французьких мислителів сучасності. Продаж 50 тисяч примірників її першої книжки зробив “Символіку людського тіла” бестселером. Протягом десяти останніх років видавництво “*Albin Michel*” практично щороку публікує нову книжку цієї популярної авторки. Однак у православних колах Аннік де Сузнель залишається маловідомою. Чи не проглядає тут повторення давно відомої приказки про долю профетичних особистостей? Зазначимо, однак, що нечасто посилаючись на Отців Церкви, пропонуючи переклад Книги Буття, який не дуже відповідає шанованому єкуменічному перекладові Біблії, і вільно черпаючи в єврейській містиці Каббали, французький антрополог либонь не полегшує знайомства з нею.

У п'ятирічному віці Аннік де Сузнель, яка народилась у 20-х роках минулого століття в традиційній католицькій родині, пережила містичний досвід у невимовному видінні Святої Трійці. Трохи пізніше вона уві сні відчула, що таке спуск у пекельні глибини¹. Обидва досвіди мали великий вплив на

¹ A. de Souzaenelle. *La Parole au coeur du corps*. — Paris, Albin Michel, 1993, p. 22.

неї. Глибоко вражена розлученням батьків та їхньою відстороненістю від неї, Аннік де Сузнель розчарувалась і в католицькому середовищі, яке тоді ще не започаткувало своєї великої реформи. Будучи науковцем за характером, вона вирішує, однак, вийти зі світу абстракції і вчиться на медсестру. В Марокко, сидючи в узголів'ї хворої мусульманки, вона відкриває для себе молитву і звертається до східних релігій. У неї виникає навіть намір приєднатися до кузена своєї матері в Пондічері, йдучи слідами Шрі Ауробіндо. У 1958 р. внаслідок вимушеної затримки біля своєї годувальниці у Франції Аннік де Сузнель знайомиться з отцем Євграфом Ковалевським, якого 1964 р. висвячено на митрополита, і ознайомлюється з Католицько-православною Церквою Франції (КПЦФ), яка зародилась у Московському патріархаті, а пізніше не без проблем була приєднана до патріархату Румунії¹. У православ'ї вона цінує нове бачення сутності таємниці, а ще галіканські корені християнства. Відданість патристичній традиції, верховенство свободи над зовнішнім і централізованим авторитетом як опертя для закоханої зустрічі з Богом, яка сталася в будинку 96 на бульварі Бланкі в Парижі, схиляють її до переходу в православ'я. Вона одружилася з Жоффруа дю Рео, одним із перших прихожан, і подарувала йому двох дітей — Марі-Анн і Емманюеля. Разом з чоловіком відвідує курси в Інституті теології ім. Святого Дені, а також курси давньоєврейської мови екзегета-єврея Емманюеля Левінаса. Їй відкриваються глибинні зв'язки між іудаїзмом і християнством.

Наприкінці 60-х років, захопившись психологією глибин і новою наукою про міфи, Аннік де Сузнель усвідомлює основоположність інтуїції для свого дослідження, глибоку аналогію між схемою людського тіла й Деревом Життя, що росте в Едемському саду. Вона відмовляється від посадки

¹ Див.: Maxime Kovalevsky. *Orthodoxie et Occident*. Suresnes, Les éditions de l'Ancre, 1994.

медсестри в анестезіології і стає психотерапевтом і письменником-антропологом. У 70—80-х роках публікує свої основні праці у видавництвах “Danglas” та “Albin Michel”, однак не дістає визнання у православних богословів через свою належність до КПЦФ. Проте завдяки Католицько-православній Церкві Франції вона заводить дивовижні знайомства, наприклад із блаженним у Христі сучасником, яким був владика Іоанн (Шаховський), пізніше єпископ Сан-Франциско. Але смерть владики Іоанна із Сен-Дені, а також неспроможність Католицько-православної Церкви — після розриву з румунським патріархатом — знайти спільну мову з православними церквами, об’єднаними у Франції в рамках Синоду православних єпископів різних юрисдикцій, підштовхують у 1993 р. Аннік де Сузнель до виходу з КПЦФ. Наступного року вона разом з громадами святого Хреста в Дордоні та Бетанії в Мозелі звертається до Синоду православних єпископів з проханням включити їх у православну єпископську асамблею Франції. У 2000 р. общину святого Хреста нарешті приєднано до Синоду православних єпископів Франції, тоді як община Бетанії приєднується до коптської Церкви.

Кожну творчу думку в православному богослів’ї прийнято поєднувати зі святою католицько-апостольською традицією. І не для того, щоб заспокоїти боязких, що, як не прикро, трапляється досить часто, настільки переміни й новизна підтримують наше грішне прагнення обернутися назад, а для перевірки одвічної новизни Духу міркою живої традиції¹. Таким чином, думку Аннік де Сузнель слід вписати у тяглість російської релігійної філософії і патристичної візантійської традиції, оскільки вона сама посилається власне на ці традиції. Ми також спробуємо показати, що звертання до інших джерел, зокрема до Каббали чи грецької міфології, не суперечить глибоко християнській думці православного богослова. Зрештою, я не маю наміру писати ні теологічне есе у

¹ *La Tradition vivante* (recueil). — Paris, YMCA Press, 1973.

вузькому значенні цього терміна, ні апологетичної промови. Як неодноразово заявляв Бердяєв, дискурс у термінах кано-нічно-єретичного судження малоцікавий. Окрім того, як цілком слушно зазначив Володимир Лосський, автентична теологічна промова, згідно з Євагром Понтифіком, є передусім результатом молитви, а не схоластичним переспівом Отців Церкви. Відтак дуже часто і безсистемно цитуючи творчість Аннік де Сузнель¹, маю намір показати, чим цікавий її творчий доробок і розкрити особливості її міфологічного й водночас історіософічного дискурсу, який якнайглибше вписується в іудейсько-християнську традицію.

1. Міфологічний бого-людський дискурс

Почнемо з першого передчуття Аннік де Сузнель: дискурс про Бога можливий після того, як смиренно погоджуються наділити символ незалежністю стосовно концепту, визначити його як глибоку категорію людського духу, не поступаючись, проте, авторитарному дискурсу, що веде до функціоналізації будь-якої невловної реальності. Найдовер-

¹ Найпростіше, звичайно, було б порадити прочитати повністю всі праці Аннік де Сузнель, запропонувавши, хоча це зовсім не обов'язково, ознайомитись із ними в такому порядку. Для початку знайдіть *La Parole au coeur du corps* (Paris, Albin Michel, 1993), невеличку книжку інтерв'ю з Жаном Мутаппа, дружнім і передбачливим видавцем, щоб познайомитись із авторкою, рисами її характеру, основними передбаченнями і здатністю спокійно відповідати на законні запитання християнина. А тоді слід взятися за основну працю *Le symbolisme du corps humain* (Paris, Dangles, 1974; Albin Michel, 1984; розширене перевидання — Albin Michel, 2000). І вже після цього обирати по чергово шляхи грецької міфології (*Ceipe interieur*. — Paris, Albin Michel, 1998), біблійного скзерету (*L'Egypte interieure*. — Paris, Albin Michel, 1991; *Job sur le chemin de la lumiere*. — Paris, Albin Michel, 1994; *Le Feminin de l'Etre*. — Paris, Albin Michel, 1997), символізму давньоєврейських літер (*La lettre, chemin de vie*. — Paris, Albin Michel, 1993). Наймістичнішу книгу раджу залишити насамкінець: захоплююче прочитання Книги Буття, зроблене у двотомнику *Alliance de feu* (Paris, 1990—1992; Albin Michel, 1995). Немає сумніву, що читач, який разом з Аннік де Сузнель пройде весь цей шлях, нетерпляче, так, як я і всі ті, кого стає щораз більше і хто протягом десяти років забезпечував видавничий успіх книжок нашого богослова, очікуватиме публікації її наступної книжки, присвяченої Блаженствам.

шеніше міркування Аннік де Сузнель з приводу необхідності нового дискурсу, який був би синтезом антропології й богослів'я, знаходимо у вступі до "*Œdipe intérieur*" ("Внутрішнього Едіпа"). Нове прочитання міфів, на її думку, має відрізнятися від класичної міфології як науки, яка розглядає розповіді про витоки. Адже в міфах, пише вона, йдеться передусім про наші внутрішні витоки:

"Для того, щоб розповісти про внутрішнє, міф використовує наративний матеріал, знайомий нам з нашого зовнішнього світу; тоді як останній залишається плоским і лінеарним за відсутності вміння пов'язувати події, які його становлять, з істинною причиною їх, світ внутрішній, описаний у міфах, сам по собі розгортається у своєрідну спіраль, кожен виток якої змушує оповідь резонувати на тому рівні свідомості, який читач здатний збагнути"¹.

Реальність, яка таким чином схоплюється міфом, не повинна залишатися застиглою в концептах. Вона може передаватися лише через оповідь, сновидіння або ритуали. Оскільки ж людський розум допускає динамічність символічних форм, то логічно їх можна тлумачити як такі, що належать до мови як універсальної цінності. "Надуніверсум", відкритий квантовою фізикою, для Аннік де Сузнель є власне універсумом усвідомлення наших витоків. "Ядро Буття і ключ до Реального, — пише вона, — поєднуються з "Пусткою" Дао, як і з "По ту сторону" Ейнштейна чи Ніщоютою нашої власної традиції, про яке сьогодні не можна сказати, що це ніщо, як і для фізиків Пустка не є пусткою"². Отож, продовжує Аннік де Сузнель, якщо міф є історією нашого внутрішнього, він, як той Дух, може привести лише до Логосу, до основоположного Слова, будучи, власне, його посланцем.

Тут ми віднаходимо натхнення Отців Церкви, які не зупинилися на богослів'ї концептів, а прагнули до науки, що

¹ A. de Souzaelle. *Œdipe intérieur*, p. 9.

² *Ibid.*, p. 11.

стає любов'ю. На думку св. Григорія Нісського, "Бог називає блаженством не окремі знання про нього, а його домівку в людині"¹. Православний богослов, знайомий з творчістю Булакова, Флоровського й Павла Євдокимова, може лишень підписатися під таким підходом... Декан Свято-Сергіївської академії все своє життя виступав на захист догматичної софіології, що ґрунтувалась на Святому Письмі й спиралась на містичний, невловний, а водночас універсальний характер Божественної Мудрості. Георгій Флоровський, керівник напрямку неопатристичного синтезу, також умістив у журналі "Путь" різку критику не символічної мови, а Шеллінгової концепції міфу. Стаття закінчується закликом до догматичного розуму, що враховував би подвійне походження бого-людської думки. І, нарешті, Павло Євдокимов одним помахом руки змінив усю семіологію свого часу, нагадавши, що символ відрізняється від знака наявністю в ньому того, що він символізує, тоді як знак інформує й розповідає, але не несе присутності означуваного. Інакше кажучи, табличка "Стоянку заборонено" має іншу природу порівняно з іконою Божественної Мудрості!

Тож нічого дивного в тому, що Аннік де Сузнель рясно цитує одного зі спадкоємців православного оновлення міжвоєнного періоду, владика Іоанна Ковалевського, як такого, котрий завдяки новому визначенню міфу дає змогу зрозуміти всю глибину біблійних оповідей. Так, історія Товія, на її думку, відображає дві відмінні реальності, "з яких одна, історична, є визначальною для іншої, міфічної, яка надає значущості першій"². З одного боку, йдеться про чоловіка, якому після одруження із Сарою, жінкою, котра доти втратила сім чоловіків, вдається звільнити свого осліплого батька від боргу. З іншого боку, "історія Товія — це історія спуску в пекло". Аннік де Сузнель пише:

¹ Цит. за Павлом Євдокимовим: *La connaissance de Dieu selon la tradition orientale*. — Paris, DDB, 1988, р. 21.

² A. de Souzaenelle. *L'Egypte intérieure*, р. 21.

“Його ім'я Товіт вказує, що його обіцяно *Tob* (звершеному світлу Дерева Пізнання *Tob War'a*). Він мав пізнати досвід полюса R'a (морок, незвершене). Його син Товій є “сином людини”, внутрішнім щодо неї, який переживає свою велику нічну подорож у глибини Гіхона (його Геєни). У супроводі ангела він переходить через Тигр; добравшись до Сари, свого “начала”, він опиняється в серцевині матриці вогню. У своїх перших одруженнях із Сарою він уже сім разів умирав і відроджувався для самого себе. Увійти у свій останній морок і відсвяткувати свій шлюб, визволившись від останніх демонів і “сплативши борг”, він може, лише ставши невидимим до зовнішнього світла. “Сплатити борг” — це слово *Shalom*, яке ми зазвичай перекладаємо як “спочинок”, але наразі це божественний супокій, а не душевний спокій людей; це спочинок, даний тому, хто звершив своє Ім'я, вклавши в це становлення всі свої енергії”¹.

Відтак дискурс Аннік де Сузнель вписується в тяглість традиції міфологічного чи догматичного мислення, яка від грецьких Отців Церкви іде до російських філософів. Її оригінальність полягає в тому, що вона більше, ніж її попередники, зосереджує увагу на ділянках, які досі вважалися непридатними для одкровення Духа, починаючи від міфу про Едіпа, розказаного Софоклом, до одкровення Дерева Сефірот у Каббалі. Для Аннік де Сузнель однією з найочевидніших міфологем цієї таємної мови людства є глибинне — але нестерпне для раціональної свідомості — одкровення, що людина живе в становищі вигнання, що вона крокує лише по одній стороні самої себе. У розповіді про боротьбу Якова з ангелом, як у розповіді про мандри Едіпа в Колоні, йдеться про людей, які внаслідок боротьби-одруження усвідомлюють свою внутрішню кульгавість, іншу, жіночу, половину, що потенційно містить Іншого.

¹ A. de Souza. *Le Feminin de l'Etre*, p. 151.

2. Христоцентрична історіософія

Християнський міфологічний дискурс характеризується приматом догми над теологуменом* і міфологеми над поняттям. Отці Церкви, а пізніше російські релігійні філософи також наполягали на антиномічному й есхатологічному аспектах, властивих цьому дискурсу. Варто було б простежити артикулювання їх в історіософії Аннік де Сузнель. Вона ж бо закорінена в новій формі сотеріології**.

Стоячи перед проблемою існування зла, що непоправно непримиренна з вірою у всемогутність Бога-творця, християнське богослів'я, так чи інак, балансувало між двома підходами.

З одного боку, від Августина до владики Антонія Храповицького маємо бачення страждання як Божого покарання з огляду на гріховність людини. Христос вписується у цю перспективу для того, щоб спокутувати людські гріхи на хресті. Як підкреслює Бертран Вержелі, секуляризація є одним із варіантів відповіді на таку теодицею***. Адже з огляду на "поповнення страждання, завдяки якому життя набуває значення", у модерну епоху християнство зіткнулося з тими, хто не визнає бодай "якогось сенсу життя внаслідок страждання"¹. На думку Сергія Булгакова, керівника софіологічного напрямку, той факт, що другу іпостась Трійці — Агнця Божого — було принесено в жертву "з самого початку", бентежить оказіоналістську доктрину "непередбаченого гріха", не пояснюючи, все-таки, чим була зумовлена необхідність того, щоб світ починався з такої жертви, і чому людина має пройти через певну кількість дверей перш ніж досягти царства...

* Богословський аргумент. — *Прим. наук. ред.*

** У християнстві наука про спасіння душі. — *Прим. наук. ред.*

*** Термін, запроваджений Лейбніцем, буквально означає "боговиправдання". У теологічній літературі вживається у значенні "вияв Бога в історії". — *Прим. наук. ред.*

¹ Bertrand Vergely. *La souffrance*. — Paris, Gallimard, 1997, p. 46.

З іншого боку, у групі мислителів від Орігена до Миколи Бердяєва спостерігаємо відмову вбачати божественне походження людського страждання. Глашатай персоналістської течії в православній думці Бердяєв вважав, що, коли Яхве призвів до того, що “на землю пролилася кров ворогів Ізраїлевих”, то тут може йтися лише про антропоморфізм. Так само, коли Христос розповідає притчу про божевільних непорочних, вигнаних із царства, то її слід тлумачити, керуючись духовним контекстом епохи й соціоморфізмами, притаманними цьому жанру розповіді. Божественне одкровення, на його думку, може фактично звершитись, лише проникнувши в боголюдське розуміння. Уся історія людства й історія кожного людського життя зокрема — це історія усвідомлення, поза відчуттям колективного боргу й особистої провинності, безмежної, безпосередньої й безвідплатної любові Бога. На цей раз відповідь такому “рожевому християнству” прийшла з монастирів, а також із ніцшеанської течії російської релігійної думки від Розанова до Шестова, непоступливої стосовно образу Бога, в якого “менше влади, ніж у поліцейського”.

У всіх випадках Отці Церкви постійно намагалися звільнити людство від терористичної концепції Бога, успадкованої від язичництва. Від Макарія Великого до Микола Кабасіла-са вони постійно нагадували слова Прохача любові з “Об’явлення св. Івана Богослова”: “Ось Я стою під дверима та стукаю: коли хто почує Мій голос і двері відчинить, Я до нього ввійду і буду вечеряти з ним, а він зо Мною” (3, 20)*. Матір Марія Скобцова здійснила синтез космоцентричного й антропоцентричного підходів до традиції в статті під заголовком “Народження і творіння”. У ній вона в містичному стилі в антиномічний спосіб поєднує космічну, дану від народження, радість з особистим і вільним свідченням тво-

* Посилання на Біблію даються за виданням: Біблія, або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької заново перекладені. — Євангельсько-лютеранська місія “Думки про віру”, 1988. — Прим. перекладача.

ріння завдяки постаті Христа, єдиного, який Народжений і Не-Сотворений.

Торкаючись питання походження зла, Аннік де Сузнель, як і Максим Сповідник у цитованому нею "Трактаті про зло", наполягає на таємничому характері оповіді з Книги Буття і мовчанні, якого вона потребує. Проте вона також нагадує, так само в патристичній і аскетичній традиції, про необхідність боротьби, відтак необхідність окреслити супротивника. Прохач з Об'явлення св. Івана Богослова, цей Син Людський, який має гострий меч у роті, стукає у двері, щоб зустріти людину, а разом з тим запропонувати їй боротьбу: "Переможцеві сісти я дам на Моему престолі зо Мною, як і Я переміг був і з Отцем Своїм сів на престолі Його" (3, 21). Таким чином, Аннік де Сузнель вписується в живу традицію, ототожнюючи Сина Людського, Бога внутрішнього світу, з бого-людським мечем, присутнім у людському тілі, який розрубє владу Сатани-ворога. Для того щоб це здійснити, вона пропонує стати на шлях єврейської містики і від містичного бачення перейти радше до міфологічного бачення перемоги над злом.

Дерево пізнання, на її думку, є деревом *Tob Wara* давньоєврейською. Ці два терміни, неправильно витлумачені як "добро і зло", слід перекладати як "світло і морок". Адже читаючи уважно Книгу Буття, бачиш, що зло не є об'єктом творчого божественного акту. Більше того, *Tob* — це слово, яке означає світло в перший день творення, чим пояснюється те, чому воно відсутнє на другий день, коли морок нетворимий відділено від мороку сотвореного, непізнавання божественне від незнаного сотвореного. Для Аннік де Сузнель в інші дні Бог бачить не тому, "що добре воно", а "тому, що це світло" і світло створене є часткою звершення людини, тоді його приймає, "бачить" світло несотворене, яке й приступає до звершення бого-людського шлюбу з ним.

"Коли в таємниці 7-го дня ми приступаємо до споглядання творіння Святого Духа в Людині, яку на 6-й день

створено і в динаміці боголюдського діяння кинуту в серце Шаббату, ми опиняємося в бентежному диханні, яке єднає Бога з Людиною — образом Божим, та від Людини до Бога в просторі зустрічі двох бажань — Едемському саду. Посеред цього внутрішнього щодо неї саду Людина, яка сама в собі перевернулась і, вийшовши з дитинності вигнання, потрапила в приплив і відплив божественного подиху, на досвіді пізнає обидва дерева, що стоять посередині саду: дерево пізнання і дерево життя. У цій трансформуючій динаміці дерево пізнання є деревом звершеного — світла і незвершеного, що залишається в мороці. Це незвершене є сукупністю потенційних енергій, яка сама по собі не є злом. Перехід від мороку до світла у діянні звершення матриці вогню, де будь-яка енергія перетворюється в інформацію, вибудовує дерево пізнання; його плід у кожному “пору року” — на кожному етапі шляху — може бути даний лише Богом у динаміці цих перемін”¹.

А тепер повернімося до поданої вище альтернативи двох теодицей. Якщо Бог не міг не передбачити гріх, тоді, на думку Аннік де Сузнель, потрібно відкинути трагічне й об’єктивоване сприйняття цього терміна і прийняти антропологічний, антиномічний та есхатологічний дискурс. Якщо Адам (Бог у крові), яким ми є, щодня опиняється в становищі “невлучання”, то це відбувається внаслідок відсторонення Бога з метою мутації Людини. Під таким кутом зору в первородному жертвоприношенні немає нічого трагічного, слід би радше говорити про нескінченну й постійно присутню любов Бога всередині Святої Трійці й до свого творіння. Творіння добре, бо воно кидає людину в сферу діяння, у нескінченне відкриття її божественності, творчості, жертвовності любові. Але, як співається в псалмі, єдиною пожертвою, що люба Богові, є жертва розбитого духу. Забудьмо про видіння кривавої бійні. Прислухаймося краще до небес-

¹ A. de Souzaelle. *Les Béatitudes*, chap. VI.

ної симфонії взаємного самоодкровення: Я творю, щоб бачити тебе, мовчу, щоб слухати тебе, стаю порожнім, щоб віддати свій подих тобі...

Іноді виникає враження, що Аннік де Сузнель постується перед раціоналізацією й об'єктивацією боголюдської таємниці Хреста-Меча, говорячи про божественну науку страждання (зокрема в "Десяти карах Єгипту" та у "Вогняному союзі"). Вона пише: "Сьогодні ми маємо увійти в нове розуміння історії: опір Богові йде від Бога! (...) Коли Мойсей зустрів Фараона й отримав від нього обіцянку визволити Ізраїль, тоді стільки разів, скільки було потрібно після кожної, посланої на Єгипет кари: "І жорстоким стало серце Фараона", і Фараон іще затримував народ у неволі. Що означає цей божественний опір, якщо не те, що він виконував Ізраїль для іншого виміру його самого, щоб той став спроможним вийти з рабства, сприйняти свободу й пережити пустелю, яка була ще попереду"¹.

Чи ж у цьому не слід було бачити, як і Бердяєв, радше соціоморфізм і говорити радше про людський опір поклику Бога? Або про опірність людського мороку, що його особиста природа людини не освятила порівняно зі сліпучим виміром світла з гори Фавор? Окрім того, коли Бог хотів, аби єврейський народ сорок років залишався в пустелі, то хіба ж Христос не пообіцяв Царство ще "сьогодні" розбійникові, який розкався на хресті? Перехід через пустелю, який проживає людство, шлях від Дверей до Дверей, який проходить кожна людина, слід радше розуміти як опір розсипаного часу часові боголюдського союзу.

Однак далі Аннік де Сузнель трохи пом'якшує суть своїх слів: "Світло черпає своє джерело з точності взаємозв'язку, що єднає випромінювання енергетики та рецептивність? Тоді рецептивність стає частково світлом, частково її опором". А в книжці "Жіноче начало Істоти" вона відкидає спокусу інстру-

¹ A. de Souzaenelle. *Alliance de feu*, p. 15.

менталізувати божественну могутність. Тут ідеться про те, щоб подолати “буквальне значення біблійних оповідей”, постійно пам’ятаючи про їхній дух: історія людства — це лише історія “світла, яке вбирає ще більше світла із серця мороку”¹. Православний антрополог тлумачить слова Христа до святого Сілуана (“Тримай свій дух у пеклі і не піддавайся відчаю”) як запрошення до зустрічі з Супротивником нашого мороку, який необхідний для нашого зростання, “не наділяючи його роллю Ворога, — те, на що ми здатні завдяки милості Христа, що здолав ворога”². Те, що Бог відпочив у Шаббаті 7-го дня, не означає, що людина обов’язково має не влучити в ціль. Зло не є необхідним етапом. По суті, божественна природа людини, *Yod-Hé-Waw-Hé*, дає Адаму, яким ми є, обробляти землю, щоб вона приносила плоди на кожному етапі його перетворення. Страждання не є умовою зростання, але суть останнього ховається в нашому мороці.

Якщо начало нашого джерела (етимологія, яку Аннік де Сузнель пропонує для *Ra*, зла), яке має божественне, хоча ще й відмінне від Бога-Елогіма, походження, “забуває”, що зростання можливе тільки завдяки Йому, тоді освячення Імені, пошук Владарювання і звершення божої Волі поступаються трьом основним джерелам страждання, пошуку радості, влади й володіння. Якщо ж натомість людина пам’ятає про сутність Пасхи першої (вихід з Єгипту) і Пасхи другої (смерть і воскресіння Христа), а саме преображення боголюдського Тіла (води у вино, а потім у кров) завдяки Духу, то тоді панування Бога вже близько.

Саме болісний спуск у глибини своїх внутрішніх земель і дозволив Йову, всупереч думці його опонентів, віднайти шлях божественного зростання і втілення. Йову вдається подолати свої тваринні енергії, назвавши їх, зокрема енергії насолода-володіння-могутність тетраморфічного видава Єзекіля й свя-

¹ A. de Souzaelle. *Le Féminin de l'Etre*, p. 135.

² *Ibid.*, p. 224.

того Івана — лев-бик-орел-людина. Приведений Богом до двох чудовиськ — Бегемота й Левіафана, Йов зумів трансформувати їхні енергії в херувима Мудрості й серафима Розуму”¹. Водночас, “якщо Людина віддає владу Меча Сатані (...), Яхве визначає на той час межі цієї могутності, межі, за відсутності яких людство загинуло б”. Аннік де Сузнель пише про це дуже сильно: Яхве, Бог, який перебуває в нас самих, є мечем, а меч ховається за щитом, за супротивником, якого уособлює Бегемот або Левіафан. Христос прийшов, щоб принести не спокій, а Меч. Не зовнішній меч, який проливає кров, коли людина виявляється неспроможною подолати свої страхи, що стає джерелом будь-якого насильства. А меч внутрішній, несотворене начало в людині, що єднає Бога з нашою людськістю аж до самісінької плоті, найтоншого вістря нашого тіла.

3. Православ'я і ортопрактика

“Символіка людського тіла” відображає практичну сторону міфологічного й історіософічного дискурсу Аннік де Сузнель. Як православний богослов, вона чудово вписується в традицію Отців Церкви, для яких, як писав св. Максим Сповідник, “богослів'я без дії — це богослів'я демонів”². Проте підсумувати таку важливу працю кількома рядками, як на мене, непросто. Зокрема, варто було б звернутися до викладу символіки гебраїчних літер з книжки “*La Lettre, chemin de vie*” (“Літера, шлях життя”). А тоді разом з автором переглянути всю символічність від стіп до корони з волосся. І разом з нею переглянути окремі загадкові чи такі, що вважалися незрозумілими, місця Святого Письма, починаючи з миття Христом ніг апостолів при святій вечері й

¹ A. de Souzaenelle. *Job sur le chemin de la lumière*, p. 180.

² Paul Evdokimov. *La connaissance de Dieu selon la tradition orientale*. — Paris, DDB, 1988, p. 17.

завершуючи появою в "Апокаліпсисі" жінки, огорненої сонцем, голову якої увінчували дванадцять зірок... Підсумовуючи, зазначимо, що тіло людини, храм Святого Духа для святого Павла, є, на думку Аннік де Сузнель, Деревом Сефірот єврейського містицизму, вищою мірою місцем поступового одкровення Бога в людині й людини в Богові. "Тіло, — пише Аннік де Сузнель, — це водночас наше знаряддя, лабораторія й виріб для досягнення нашої істинної статури, яка є божественною"¹.

Тепер хотілося б зупинитися на питанні підходів, яке тут уособлює зближення думки св. Павла із духовністю Каббали. І все це, звичайно, без будь-якої форми судження в термінах відповідності чи розбіжності стосовно патристичної православної традиції (чия історія Церкви показала, до того ж, усі еволюції й різні можливі форми тлумачення?). А радше з наміром показати потенційні можливості такого синтезу з того моменту, як його бого-людський характер чітко вписано в тяглість халкидонської догматики. Якщо попередні аналізи виявили ризик поглинання божественної могутності в людській внутрішній сутності, то Аннік де Сузнель змогла, як видається, поступово подолати таку спокусу.

Окрім того, іудейсько-християнська антропологія Аннік де Сузнель відкриває захоплюючі перспективи в трьох сферах: медицина, зустріч релігій та біблійний екзегет.

Джерело терапевтичних наслідків антропологічних аналізів Аннік де Сузнель у досвіді, пережитому при подоланні антиномії між чоловічим і жіночим полюсами людства. Вона пише:

"Обидва ці полюси є складовими Адама, створеного "як чоловік та жінка" (Книга Буття, I, 27). Чоловік — *Zakhor* — це той, хто "пригадує" (таке саме слово є в давньоєврейській мові) про свій запас енергії *Nqevah* ("жінка"), "та, що вміщує", яка приховує у собі силу Імені. У цьому полягає основне

¹ A. de Souzaelle. *Le symbolisme du corps humain*, p. 54.

покликання кожного Адама, чоловіка чи жінки. Адам і його жіноче начало вписуються в ту саму діалектику, що й *Tou ve Ra*. Жіноче начало, “тінь” кожного з нас, містить таємницю нашого Імені”¹.

Тут Аннік де Сузнель перевертає навпаки в антропологічній перспективі притчу Отців Церкви, цитовану отцем Павлом Флоренським: “Бог творить, пригадуючи”. Відтак подолання антиномії есхатологічне. Обоготворення для людини є передусім діянням пам’яті. Окремі софіологічні акценти ми виявляємо і в Аннік де Сузнель: “У своєму божественному шлюбі, — пише вона, — обоготворена Людина причетна до Мудрості та до того, що для неї є немовби мужем, Розуму”². Що, звичайно, має визначальні наслідки, зокрема в психоаналітичному плані. Як юний казковий принц, ми повинні погодитись викорчувати ліс нашої пам’яті, щоб піти вглиб нас самих і поцілунком розбудити Красуню й усю довколишню природу, що пригнічена, стомила і спить.

Доктор Жан-Марі Кесті, колишній президент Французької асоціації акупунктури, із самого початку підкреслював важливість підходу, що вказує, проявом якого архетипу є хворий орган. Зовсім недавно доктор Ів Кессу видав книжку про зв’язки між аурикулотерапією й символікою вуха. Попри свій критичний розум і підготовку, позначену модерною медициною, доктор Кессу розкриває всі випадки наявності символіки, з урахуванням як правої, так і лівої сторін³. За п’ять століть до народження Христа, нагадує він, китайські акупунктурники помітили, що людське вухо концентровано уособлює людське тіло загалом. У Книзі Левит, продовжує він, священику радять узяти трохи оливи в руку й “дати на пипку правого вуха очищуваного” (XIV, 17). Автор також

¹ A. de Souzaenelle. *Le symbolisme du corps humain*, p. 38.

² A. de Souzaenelle. *Le Féminin de l’Etre*, p. 263.

³ Yves Kessous. *Médecine et énergie*. — Lyon, 2000.

посилається на аналіз Аннік де Сузнель: тіло випростовується й урівноважується саме для того, щоб наставити вухо й почути своє Ім'я (відома єврейська схема: Слухай, Ізраїлю!)... Цим пояснюється те, що Христос зумів зробити так, що глухі стали чути, а німі говорити, передчуваючи символічну функцію вуха (Еффата, себто "Відкрийся!") (Марко, VII, 32—37). Такий аналіз підвів його до низки клінічних спостережень, а тоді численних спроб при лікуванні, внаслідок чого було запропоновано метод догляду при лікуванні окремих традиційних хвороб (ішіас, ангіна, порушення сну тощо), який спирався на розблокування енергетичних перепон завдяки почерговому стисканню мочки вуха рукою та її відпусканню.

Сьогодні в добромисних православних колах дуже легко переходять від питання про нешокові методи лікування до відкидання "езотеричної нісенітницї" і, нарешті, до засудження *new-age*. Натомість споруджують гробниці для філокалічної духовності (добролюства) Отців Церкви і прикрашають могили головних діячів Паризької школи. У цьому контексті слід би пригадати разом з одним зі спадкоємців цієї школи Павлом Євдокимовим, що старці "прочитували думки, нічого не запитуючи, знали зміст листа, його не відкриваючи". Російський богослов наводить примовку отця-пустельника, священника Йосипа: "якщо хочеш бути досконалим, стань весь вогнем". А коли він простягав руки до неба, "його руки ставали схожими на запалені свічки"¹.

Немає потреби довго зупинятися на нових перспективах, що їх відкривають аналітичні висновки Аннік де Сузнель на перетині різних релігій. Між буддизмом, іудаїзмом та християнством відкриваються глибокі подібності, як тільки ми на якийсь час погодимось вийти за межі традиційної тематики, — неминуче закритої в самій собі внаслідок по-

¹ Paul Evdokimov. *La connaissance de Dieu selon la tradition orientale*. — Paris, DDB, 1988, p. 79.

ходження від грецької і неоплатонівської античності, що ґрунтується на концептах процесії, авторитету й милості. При поверненні до розвитку іудейсько-християнської міфології, що позначена появою Твору в Чорному, потім Твору в Білому і, нарешті, Твору в Червоному, ми віднаходимо нові ключі для тлумачення не тільки найважливіших міфів західної культури, а й основоположних оповідей східних релігій.

Зупинімось на прикладі символіки вуха. Аннік де Сузнель вбачає глибоку подібність між маленькими скульптурними персонажами на перемичці фронтона собору у Везеле та індуїстською іконографією Ганеші, сина Шіви. На думку авторки книжки "Символіка людського тіла", маленькі чоловічки у Везеле мають величезні вуха й тримаються за ногу тому, що вони "почули", усвідомили те, що їхня нога поранена, і, накульгуючи, крокують до вертикалізації з метою свого божественного звершення. Самого Ганешу традиційно зображають з головою слона і тілом людини, коли він стоїть на щурі. Його ж бо духовну силу символізує амплітуда голови з його широкими очима й хоботом. Ганеша, пронизаний божественним світлом, став невагомим і не роздавляє щура, хитру тваринку, яка вміє проникати у важкодоступні місця і символізує розум, здатний проникати в найскладніші проблеми¹.

У цьому немає ніякого синкретизму, бо тут не йдеться про перетворення індуїзму в релігію інкарнації. Натомість у двох випадках ми віднаходимо ідею смиренності й відкритості духові, що передає назва вуха давньоєврейською мовою, — *ozen*. В Аннік де Сузнель відсутній і релятивізм щодо основ християнської догматики. У ній радше знайдемо філокалічне натхнення: "Серце, — пише вона, — може почути лише той, хто, як апостол Іван "у божественній таємниці", прикладає до нього своє вуха. Бо серце лабіринту — це ще й Христос, Слово"².

¹ A. de Souzaenelle. *Le symbolisme du corps humain*, p. 358.

² *Ibid.*, p. 356.

Дозвольте мені завершити своє коротке слово деякими уривками з антропологічного твору Аннік де Сузнель коротким нагадуванням про її екзегет, зокрема, про її книжку *“Вогняний союз, християнське прочитання гебрійського тексту Книги Буття”*.

Наведу лише один приклад, а саме її переклад 9-го вірша з другого розділу Книги Буття, вірші 8—17. Візьмемо переклад Єрусалимської Біблії.

“І насадив Господь Бог рай ув Едемі на сході, і там осадив людину, що її Він створив. І зростив Господь Бог із землі кожне дерево, принадне на вигляд і на їжу смачне, і дерево життя посеред раю, і дерево пізнання добра і зла. І річка з Едему виходить, щоб поїти рай. І звідки розділяється і стає чотирма початками. Імення одному Пішон — оточує він усю землю Хавіла, де є золото. А золото тієї землі добре; там бделій і камінь онікс. Ім'я другої річки Гіхон, — вона оточує весь край Ефіопії. А ім'я річки третьої — Тигр, вона протікає на сході Ашшуру. А річка четверта — вона Евфрат. І взяв Господь Бог людину, і в едемському раї вмістив був її, щоб порала його та його доглядала. І наказав Господь Бог Адамові, кажучи: “Із кожного дерева в раю ти можеш їсти. Але з дерева пізнання добра й зла — не їж від нього, бо в день їди твоєї від нього ти напевно помреш!”

Візьмімо тепер переклад Аннік де Сузнель:

“І посадив Яхве-Елогім сад (рай) ув Едемі, що йшов зі Сходу, і помістив там Адама, якого Він створив. І зародив Яхве-Елогім на основі Адамах кожне дерево цінне для зору (відкриття розуму) і на їжу смачне (звершене, відтак поживне), і дерево життя посеред раю, і дерево пізнання звершеного і ще-не-звершеного (світла і протилежного йому, мороку). І річка забила з Едему, щоб поїти рай; і звідки вона розділяється і стає чотирма початками. Ім'я, Один: Пішон, який оточує

усю землю Хавіла. Там (знаходиться) золото, і золото тієї землі є звершеним світлом. Там (знаходяться) амбра й камінь онікс. І Ім'я річки другої Гіхон. Вона живить усю землю Ефіопії. І Ім'я річки третьої Тигр, вона є плином, сходом Ашуру, а річка четверта — вона Євфрат. І Яхве-Елогім ухопив Адама і повів його в сад насолод, щоб його обробляти та доглядати. І наказав Яхве-Елогім Адамові, кажучи: “З кожного дерева в раю їсти обов'язково, ти їстимеш. Але з Древа пізнання звершеного і ще-не-звершеного ти не їстимеш, бо в день їди твоєї від нього ти обов'язково перемінишся”.

Я не можу прокоментувати обґрунтованість перекладу Аннік де Сузнель. Певно лише те, що це символічне прочитання значно суттєвіше, ніж традиційний переклад, який робить сучасний Ірак спадкоємцем раю перших людей! А ще мені видається дуже слушним звернути увагу на глибоку містичність авторських коментарів, підказаних Каббалою та Святим Письмом, і на їхню незаперечну оригінальність.

Інколи таке прочитання вибиває з рівноваги... Посилаючись на символічність двох літер *Gimel* і кінцевого *Noun*, які утворюють слово “сад”, *gan*, Аннік де Сузнель проводить оригінальне порівняння між Едемським садом і “людиною-верблюдом”, яка, споживаючи плоди зі свого саду, проходить з Дверей у Двері, аж до останнього поля свідомості. Його ж бо охороняє чудовисько Левіафан, яке і ховає в собі таємницю Імені! Але вирішивши спробувати збагнути глибоку логіку каббалістичної герменевтики, керуючись у цьому працею Марка-Алена Уакніна “Спалена книга. Прочитання Талмуду”¹, відкриєш усю філософську глибину такого тлумачення. Адже, на думку Аннік де Сузнель, є відповідність між Іменем і Едемським садом:

¹ Marc-Alain Ouaknin. *Le livre brulé. Lire le Talmud*. — Paris, Lieu commun, 1986; див. також: Raphael Draï. *La pensée juive et l'interrogation divine*. — Paris, Puf, 1996.

“Дієслово “розмістити”, як і прислівник “там”, у давньоєврейській мові будуються на корені *Shem*, який означає “Ім’я”. “Розмістити” або “бути в своєму Імені” — одна й та сама реальність. Бути там чи “бути в своєму Імені” — одна й та сама реальність. Ось чому Ім’я і вісь *Raqi’a*, яка в ньому закорінюється, є садом Едем” (*Alliance de feu*, р. 570).

Розмістивши Адама в енергетичному потоці свого імені, Бог змушує його зароджувати свою внутрішню землю, Адамах, звідки вирвався потік бажання, який символізували властивості дерев. Аннік де Сузнель подає тоді відомості, одержані від владики Іоанна з Сен-Дені в 1962 р.:

“Тріада, яка в Книзі Буття (III, 6) кваліфікує дерево пізнання, є тріадою, що, прийшовши з Імені, передає складові енергії Людини, які та робить силою свого звершення (чи свого знищення!). Дорогоцінною для досягнення успіху є енергія *Могутність*, “на їжу доброю” є енергія *Задоволення*, і “бажаною для зору” є енергія *Володіння* (там само, с. 582).

Як дерево пізнання, так і дерево добра й зла, для Аннік де Сузнель є остаточними символами всіх дерев Едему. “Обидва є архетипами, дарами Несотворимого, принесеними на вівтар сотвореного; Дерево Пізнання, плодом якого є Яхве, це ікона Сина. Дерево життя — це ікона Святого Духу, названого “тим, хто дарує життя”. Обидва дерева ведуть до Отця, до “моря світла”, повністю трансцендентного сотвореному і все-таки іманентного щодо нього завдяки їм” (там само, с. 585). Ми вже знаємо, чому, на думку православного антрополога, знання є плодом шлюбу, два полюси якого — чоловічий і жіночий, внутрішні щодо людини, що, однак, не виключає екстеріоризації їх у світі, — покликані пам’ятати про вмістилище його імені.

А тепер розглянемо блискуче тлумачення Аннік де Сузнель про річку, що тече в Едемі. Для неї це річка “несотво-

ренних божественних енергій", "сік двох дерев", який "вирвався з моря світла", "відповідь Мужа" на вологе бажання творіння у "вогняному союзі". Це шлюбне тлумачення закорінено в Пісні над Піснями ("Його жар — жар огню... Води великі не зможуть згасити кохання, ані ріки [вогню] його не заллють!" (VIII, 6—7)). Зіставлення двох текстів, проведене Аннік де Сузнель, підтверджує аналіз Поля Бошана: "Таким чином, — пише він, — Книга Буття (2—3) і Пісня над Піснями поєднуються, бо Єрусалим, "юна наречена, прикрашена для свого нареченого" (Ар., 21, 2), є тим містом-садом, прозорим золотом, світлом якого є Агнець (21, 23) і яке породжує зі своєї серцевини річки раю, де береги обсаджені деревами: Дерево Життя обіцяно тим, кому буде дозволено пройти через його Двері (22, 14). І тут шлюбний союз і споживання плоду з Дерева Життя є однією й тією самою річчю, вони задовольняють одне й те саме бажання"¹. Як показали отець Сергій Булгаков² і зовсім недавно Поль Рікер³, образ Жони Агнця конденсує цю єдність між союзом їжі (Агнець, принесений у жертву) та союзом статі (весільна учта). Бо, як пише Поль Бошан, "пасхальне Ягня єднає тих, хто його споживає, між ними самими та з ним"⁴. Аннік де Сузнель каже те саме, коли пише, що в саду насолод "Бог "опрацьовує" своє творіння, аби воно стало жоною, він годує його" (там само, с. 643).

Муж, Боже Слово, розподіляється на чотири рівні різних реальностей у своєму прагненні до людства, бо, як пояснює наш богослов, "Він віддається настільки, наскільки людина

¹ Paul Beauchamp. *L'un et l'autre Testament, 2, Accomplir les Ecritures*. — Paris, Seuil, 1990, p. 192.

² Serge Bulgakov. *L'Epouse de l'Agneau*. — Paris, YMCA Press, 1994.

³ Paul Ricœur, André La Cocque. *Penser la Bible*. — Paris, Seuil, 1998, p. 456—457.

⁴ Paul Beauchamp. *L'un et l'autre Testament, 2, Accomplir les Ecritures*. — Paris, Seuil, 1990, p. 192.

може сприйняти” (там само, с. 602). Ці чотири енергетичні рівні розкриваються перед нами в низхідному порядку. Вона пише:

“Якщо Пішон запліднює землю Імені, де Людина стає “золотом”, Єврат запліднює Людину-порох і порошок свинцевий (гра слів поєднує давньоєврейською мовою слово “свинець” — *Opheret* і Євфрат — *Pherat*). Коли Людина віддається дії божественної милості в ній, то зі свинцевого порошку, яким вона є, вона стає золотом. Із Євфрату вона піднімається по річці життя Божественних енергій. Перехід до річки Тигр (*Hideqel*) стає для неї першою переміною. Дійшовши до Пішона, вона стає своїм Іменем, Яхве, і приводить до сяяння його Слави!” (там само, с. 638).

Висновок

Міфологічний і історіософський дискурс Аннік де Сузнель є есхатологічним у міру того, як він стосується кожної людської істоти. Наш православний богослов каже, що вогняна річка з Едемського саду тече в людському тілі на рівні спинного мозку, проходячи від головного мозку по всій драбині Якова нашого хребтного стовпа! Мозок для Аннік де Сузнель є “символом шлюбу води й вогню”, “місцем, у яке відходить і зникає ядро червоних кров’яних тілець після свого семиденного існування”. Ця есхатологічна антропологія закорінюється безпосередньо в sacramentalній православній практиці. Епікліез, вершина Божої літургії, “затримка боголюдського дихання” є тим моментом, коли священник благає Святий Дух перетворити святі дари:

“Зернина (*Bar*), яка стала хлібом в опарі матриці води й у печі матриці вогню, є тепер плоттю “Сина” (*Bar*), тіла Христа, і вином його Крові; Мить — це Я Той, Що Є; Несотворенне пошлюблює Сотворене, Людина входить у

шлюбну кімнату і “споживає” свого Бога; якщо вона на стає своїм Іменем, то бачить його первинки і набуває сили, щоб ним стати”¹.

Цей катафатичний дискурс враховує і халкидонську антиномію в силу того, як не буде знайдено ні сплутування, ні відокремлення, ні поєднання, ні зміни двох — божественної й людської — природ Христа у шлюбній зустрічі на дереві хреста Жони й Агнця. “Кров Христа стікає на Голгофі, — пише вона, — як вогонь, змішаний з водою. Вона є джерелом пурпуру, присутністю Святого Духа, який творить у цій кульмінаційній точці Історії, мить якої в Я Той, Що Є, — Божому Слові — є вічністю”².

Для святого Симеона Нового богослова теологізувати означає розповідати про те, що видно завдяки божественному світлу. Павло Євдокимов дає таке визначення православного богослов'я: “Значно більшою мірою мистецтво, ніж систематична наука, воно спостерігає приховану істинність небесних і земних речей. (...) Експериментальний шлях союзу з Богом”³. За такого підходу Аннік де Сузнель незаперечно належить до великих православних теологів нашого часу.

Париж

Антуан Аржаковський,
доктор історичних наук

¹ A. de Souzenelle. *Le Féminin de l'Être*, p. 226—227.

² *Ibid.*, p. 226.

³ Paul Evdokimov. *La connaissance de Dieu selon la tradition orientale*. — Paris, DDB, 1988, p. 18.

Передмова

Людина архетипна.

У світі, де фізика й метафізика становлять дві сторони тієї самої реальності, де випадок стає провидінням, а життям управляють закони, кожна жива істота неодмінно є втіленням архетипів, які лежать в основі проявів.

Будь-яке життя, починаючи з людини, архетипне. Людина як мікро-, інколи макрокосмос, що єднає небо і землю, переглядає кожне творіння, яке покликана поіменувати, вміщає три світи і “створена за подобою Божою”.

Кожен орган, структура, функція чи механізм на певному рівні є лише видимим проявом одного з фундаментальних життєвих архетипів. Відділяти щось від архетипу означає перешкоджати його розумінню.

Так тисячі років людину описували священні книжки даосистів, Веди, Біблія, Євангеліє, Коран... Таке бачення відбивають обряди й культу. Прийде час, коли дізнаються наново, що Традиція¹ — це знання і наука. Ми, як і Аннік де Сузнель, знову навчимося читати традиційні книги, священні мови, символи, ритуали й міфи і побачимо, що все

¹ Традиція (і традиції, що її відображають) єднає нас з архе[типом], з Первоначалом і первоначалами, з Буттям і його проявом, усе решта — це лише натура і звичай.

вже було сказано. Досить було лише бажання прочитати без упереджень, без шор, а особливо без погорди людини XX ст., яка вважає, що від часу існування людини лише вона все зрозуміла.

Ця книжка передвіщає новий і архаїчний підхід до іншого і до себе: фундаментально пізнати самого себе, дізнатися, що є два знання — знання мозку і знання серця, збагнути, що і світ, і всі люди невідворотно свідчать про безмежність Божих можливостей.

Книжка провіщає також нову й стародавню медицину, бо як можна лікувати, не знаючи, з якого архетипу походить хворий орган, якщо невідомі метафізичні корені страждання й хвороби, якщо, відрізаючи людину від її Божественного виміру, “ставлять на один рівень психологію й онтологію”? Як можна лікувати, якщо лікар не знає, що він передусім повинен поєднати кожную істоту зі світовим порядком, із сакральною будовою всесвіту й життя, якщо він не знає, що будучи Його знаряддям, він тільки й може товаришувати Провидінню, найчастіше нічого про це не знаючи.

Доктор Жан-Марк Кеспі,
президент Французької асоціації акупунктури

Вступ

Я ще нічого не знала про назву цієї книжки — тим паче, про саму книжку, коли вже в ранньому дитинстві (сьогодні я в цьому переконана) вона проросла в мені.

Я сміялася з того, що мій палець дав ім'я Хлопчику-Мізинчику¹, і дуже тішилася, уявляючи його братів вправними пальцями моєї руки, які втрачають свою зграбність без нього.

Окрім того, була ще "Попелюшка"¹, чия маленька, єдина у світі ніжка так мене чарувала.

Та це був лише початок історії "стопи".

Вивчаючи "Священну Історію" я дізналася, що змій вкусив нашу матір Єву² за п'ятку і відтоді всі ми носимо невиліковну, хоча й невидиму рану на ступні.

Невиліковну? Втім пізніше патріарх Яків, начебто взявши рукою за п'ятку свого брата, — либонь з якоюсь метою? — і сам він невдовзі буде поранений ангелом у стегно³. І чому, миючи ноги апостолам, Христос стверджував, що досить омийти ноги, аби очистилась і Людина⁴?

¹ Казки Шарля Перро дуже популярні у Франції.

² Книга Буття, III, 15.

³ Книга Буття, XXV, 25, XXXII, 26.

⁴ Іван, XIII, 10.

Чому — я дізналася про це пізніше — грецька міфологія пропонує нам для роздумів історію стількох осіб з пораненнями, опухлими, роззутими ногами?.. А ще в одного з її героїв, Прометея, за ніч відновлювалася, знову стаючи поживою для орла, печінка, яку той поїдав протягом дня, і так далі. Чому саме у волоссі тайлося джерело сили Самсона, судді Ізраїля¹?

Тіло згадувалося надто часто, та ще й у певних ділянках, аби я надалі не зважала, що це має щось таки означати. Та коли я просила щось пояснити, мене називали надто допитливою. Там нічого розуміти, відповідали мені! Мої запитання ставили в незручне становище. Я була спантеличена, та ще не зважувалася сумніватися у знаннях старших за мене людей.

Марно говорити, що християнське середовище нічого не знало про обрізання, суть якого було зведено до засобу гігієни! Що ж до ритуальних ран, тілесних малюнків чи то масок віддаленіших традицій, то й мови не могло бути про те, щоб підняти цнотливу запону, накинута на те-що-не-входить-до-шкільної-програми!

До цієї програми входило відвідування музеїв, і я, приголомшена, завмирала перед відновленими романськими порталами, чиї скульптури вражали мене в самісіньке серце, так ніби їхні послання доходили до насокровеннішого в моєму естві. Та що означали численні деформації тіл, щодо яких не можна було заперечити, що вони зроблені навмисно?

Тут були зображення Христа з непомірно довгими пальцями порівняно з пропорціями тіла, коліна, живіт і стегна, окреслені чудовими спіралями, німби довкола голови чи все тіло вписане в овал (Отен, Везеле). А там рогатий Христос (Везон-ля-Ромен), невеличкі істоти з вухами, видовженими аж до землі (Везеле), люди з головами собак (там само) тощо. Звідки це все?

¹ Книга Суддів, XVI, 17.

Як у шкільному курсі, так і пізніше, під час поїздок, мої запитання залишались без відповіді, чи то пак отримували приблизно таку: “Бачите, в ті часи люди не вміли малювати”! Я була приголомшена. У мені наростав гнів, що остаточно підривав авторитет дорослих.

Проте я не мала відповідей і не знала, де їх шукати. Тож я гамувала невдоволення в серці, до нього досить швидко долучалося — тоді я ще не знала, що їхня суть однакова, — незадоволення, яке змушувало мене плакати над нестерпною безглуздістю життя. Безглуздість життя, безглуздість страждання — цей абсолютний абсурд розривав мене.

Чи не для того, щоб викликати його на зустріч із глуздом, я вирішила сміло виступити проти страждання і пішла доглядати хворих? Мене, без сумніву, вів надійний інстинкт, тепер бо настала моя черга не знати, що відповідати на стривожені запитання тих, у кого страждання мучило тіло й душу. “І чому зі мною таке трапилось, пані?”... Звідки виразка шлунку, рак кишечника, запалення селезінки... Звідки? Чому? Тепер уже я грала роль “дорослої” або принаймні того, хто мав би знати.

Я ж не знала!

Науки, власне кажучи, скеровані не на корінь зла, а моя освіта медсестри (ще більше, ніж освіта лікаря) не вела до вирішення проблеми на цьому рівні.

У цей період я інтуїтивно знала лише одне: відповідь з мого боку (або навіть зорієнтованість пошуків відповіді) стала б елементом сенсу, що міг би дати хворому змогу вести в цій частині життя гру з хворобою, яка, будучи охоплена ритмом нових і здорових вібрацій, має всі шанси бути поверненою до норм здоров'я. Хвороба, без сумніву, виникла, лише щоб виправити “невдалий постріл”¹ і навіть подовжити життя.

¹ Malviser (невдало вистрелити) — це значення одного зі слів, яке давньогрецькою перекладається як “гріх”.

Відповідь з мого боку дала б хворому змогу самому опікуватися собою, не наділяти лікаря могутністю мага, яку той любить перебирати на себе, щоб панувати і ще більше “уречевлювати” виснаженого хворого, якого хвороба вже й так підкосила. Моя відповідь могла нормалізувати взаємовідносини “хворий — лікар”, що були б, як мені хотілося, людськими в найшляхетнішому розумінні цього слова і зробили б хворого його власним лікарем глибин, лікарем, що кликав би на допомогу лікаря безпосередності явищ.

У всьому, про що тоді я здогадувалась інтуїтивно, тепер я абсолютно певна; тож ця книжка народилась не просто з цієї упевненості, а й з того, що привело до її написання.

Хоча страждання, яке мене тоді мучило, — абсолютна самотність — було не фізичним, воно змушувало мене звертатись лише до самої себе навіть у ролі “лікаря глибин”, бо я не бачила нікого, хто видавався б бодай здатним збагнути “безпосередність явищ”! Усі довкола мене чудово вдовольнялись “абсурдом” і влаштовували своє життя, виходячи з упорядкування безглуздя!

І все-таки я кликала на допомогу! Я кликала життя, бо якщо воно мало якийсь сенс, то вже цей сенс потребував, аби воно мені його відкрило. І воно відкрило його мені після випробування, стосовно якого я пізніше зрозуміла, що воно було тестом, Дверима, через які потрібно пройти. Моя успадкована від предків чесність допомогла мені пройти через них. По той бік Дверей на мене чекав смисл. Двері розчинились для нового відкриття християнства, давно відкинутого у формі, що живила моє дитинство, але не могла втамувати мій голод дорослої.

Православний вимір моєї Традиції у животворному подихові, що трансформував символи, у матерії архетипів, у яких вони зароджуються й до яких повертаються, в енергії вертикалізації буття, що веде до Слова, — цей високий і широкий вимір вивів мене до свого джерела — давньоєврейської мови. І вимога цієї подвійної унікальної зустрічі виявила

таку радикальну несумісність між моїм професійним життям і життям, що починало текти в моїх жилах, що я так само радикально порвала з тим, що доти було моїм існуванням.

Я звернулась до гуманітарних наук, що зароджувались і лише белькотіли, але на той момент відіграли роль каталізатора двох інших підходів.

Тоді я пізнала захват від одного з аспектів того “ПЕРШОГО дня” творіння, коли несподівано “стало СВІТЛО”.

Радість, навіть сп’яніння! Усе було пов’язано. Усе набирало значущості. Усе жило.

Усе! З тілом включно.

І я відкрила тіло Людини, образ “Божого тіла”, про яке Традиція каже, що Мойсей побачив його “подобу”¹, образ, покликаний повернутись до моделі, від якої він походить у невимовному шлюбі,.. образ символічного виміру тіла!

Відтак життя, схоплене в період між народженням і смертю, і є історією цього повернення: повернення “Людини-низу” до “Людини-верху”, від Адама до Елогіма, як каже біблійний міф. Це історія невідпорного заклик до цього “шлюбу”.

Я збагнула, що в цій грандіозній пригоді кожен член і кожен орган тіла мають свою роль, фізіологічною безпосередньою функцією якої є прояв. Я почула назву кожного місця на тілі, що відлунювала смыслом його функції, і зрозуміла, чому перші хребці називаються “сакральними”, чому мозочок називають “деревом життя”, а оптичні шари “шлюбними ложами”, тощо.

Збентежене й дезорієнтоване стосовно такого основоположного покликання тіло страждає, воно промовляє на рівні органа, що вказує на походження розладу і про це заявляє.

Це тіло розмовляє й живе, воно передає вимогу зростання ядра істоти, носієм якого є кожна його клітина і в якому

¹ Книга числа, XII, 8.

кожна створена для вивільнення його енергії. Його кінцевою метою є “Боже тіло”, його модель, яку Мойсей побачив і передав нам пам’ять про нього в малюнку Дерева Сефірот*.

Якось мені показали цей малюнок. Ніхто з вас не забув красу фільму¹, на початку якого розповідалася історія села, де чоловіки щороку збирались на музичний конкурс біля підніжжя гори. Переможцем ставав співак, якому починала підспівувати гора.

...Спів “Божественного тіла” змусив співати біблійну гору й усе моє тіло, моя душа, похована під колишніми не-відповідями, пробудилась. Мені стало ясно, чому в Єви були поранені ноги, в Якова — стегно, а в Прометея клювали печінку,.. відкрилася суть ритуальних ран і розписів на тілі... Мені також стало зрозуміло, чому помирає дитя, “член” хворої групи, як відмирає член тіла, який слід відрізати, бо він гангренозний... І рак печінки, і око, що сліпне...

У липні 1970 р., коли я почала писати цю книжку, про Дерево Сефірот було відомо лише кільком знавцям Каббали.

Щоб створити міцний підмурівок своєї роботи, зробити її вірогідною й доступною для всіх читачів, я обмежилась викладом головного в давньоєврейській Традиції в частині містичної течії, що спирається на Дерево Сефірот, та поясненням самого Дерева. Попередні пояснення займають чотири перші розділи цієї книжки: я знаю, що вони невдячні, тож прошу читача не падати духом і, можливо, спочатку навіть проминути їх з тим, аби повернутись до них пізніше, бо книжка підтвердить їхню потрібність.

Власне, це зауваження висловлюю за підказкою багатьох читачів з нагоди видання “Символіки людського тіла” в кишеньковому форматі!

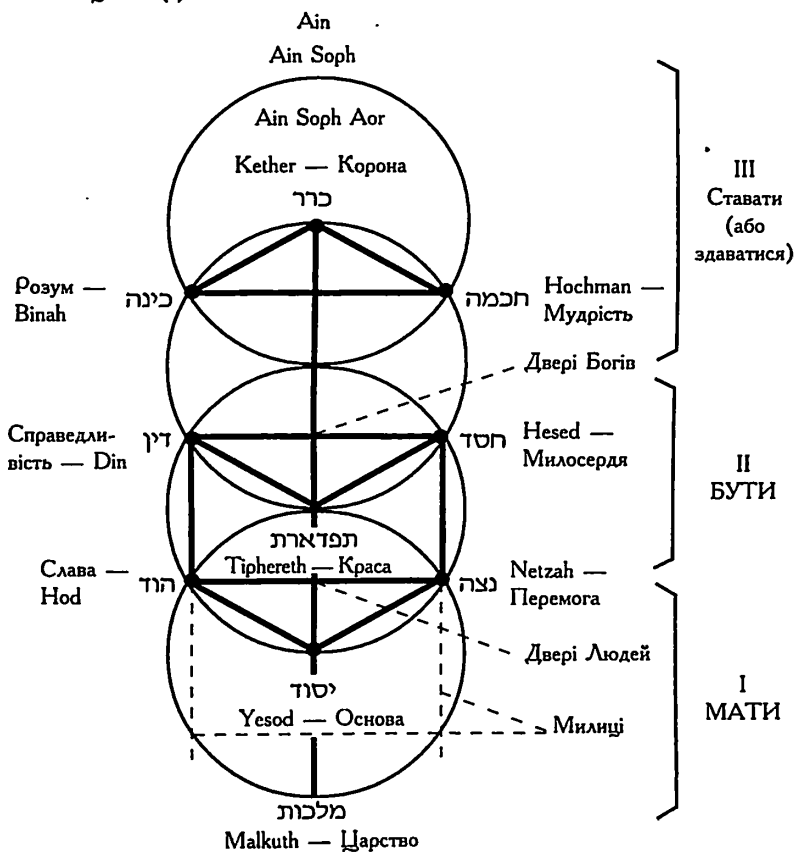
* Це взято не безпосередньо зі Святого Письма, а з Каббали. — Прим. наук. ред.

¹ Rencontres avec des hommes remarquables (Зустрічі з дивовижними людьми).

Принагідно хочу висловити глибоку подяку Жану-Марі Ансте, який узявся за цю працю двадцять років тому, тоді як жоден літератор спочатку не визнавав жодної вартості моїх пошуків. На сьогодні цю книжку, визнану китаїцями, прийняли африканці. Останнім моїм досвідом було дивне єднання з американськими індіанцями.

На цьому рівні ми справді віднаходимо "ОДНУ мову" ¹.

Таблиця 2. ДЕРЕВО СЕФІРОТ

¹ Книга Буття, XI, 1.

Таблиця 1

Одиниці Світ начал	Десятки Рівень інкарнації	Сотні Космічний рівень
א Aleph 1	י Yod 10	ק Qôf 100
ב Beith 2	כ Kaf 20	ר Reich 200
ג Guimel 3	ל Lamed 30	ש Schin 300
ד Daleth 4	מ Mem 40	ת Tav 400
ה Hé 5	נ Noun 50	כ Kaf Кінцева 500
ו Vav 6	ס Samec h 60	מ Mem Кінцева 600
ז Zain 7	ע Ayin 70	נ Noun Кінцева 700
ח Heith 8	פ Phé 80	ק Phé Кінцева 800
ט Teith 9	צ Tsadé 90	ץ Tsadé Кінцева 900
		א Aleph Кінцева 1000

Давньоеврейський алфавіт Відповідність числам. Символіка алфавіту
Одвічна творча могутність. Божа сила. Боже творче “я” — Начало — Отець
Рецептивність “Я” створене, яке набуває — “я” творчого
Рух — Динамізм
Матерія — Опір — Смерть Матриця Випробування
Підих існування Зародок життя
Союз — Запліднення Символ Людини (створеної на 6-й день)
Відступ — Смерть — Ніщо, яке передбачає Повернення — Відродження — Усе
Воскресіння — Перепона — Відкриття Повернення — Відродження
Вдосконалення сотвореного Жіноча довершеність
Преображення

Розділ I

МІ І МА*, АБО ВНУТРІШНЯ І ЗОВНІШНЯ СТОРОНА РЕЧЕЙ

*Те, що внизу, дорівнює тому, що
вгорі, а те, що вгорі, дорівнює тому,
що внизу, аби звершити чудо речі однієї.*

Смарагдова Скрижаль

Гермес Трисмегист, Гермес, тричі найвеличніший, запечатує у Смарагдовій Скрижалі золотий ключ. Саме ним ми й заволодіємо, намагаючись проникнути в головну, як на нас, таємницю, яка заволодіває нами далєбі тоді, коли ми не намагаємось її збагнути, яка постає, а водночас таїться перед нашим немічним інтелектом, — таємницю Людини.

У нашій цивілізації саме інтелект досі слугував нам інструментом пізнання світу і його таємниць. Відтак ми дивимось на світ так, як дитя розглядає механічну іграшку, розкручуючи всі гвинтики, щоб проникнути в її таємницю. До Людини і Світу ми ставились як до гетерогенних предметів, як до двох одиниць, геть сторонніх одна одній, вважаючи того, хто знає (Людину), і предмет пізнання (Світ) чимось непримиренним одне до одного. І оскільки предмет

* На івриті "хто" і "що". — Прим. наук. ред.

пізнання — природничі науки, ми вловлюємо абсурдність того, що Людина вивчала Людину, не знаючи власне, якими обладунками вона володіє, щоб творити й пізнавати себе.

“Пізнай сам себе, і ти пізнаєш світ і богів”, — каже ще Герметична Мудрість. І хіба цей другий ключ не пропонує нам розглядати, з одного боку, Людину в Світі, а з іншого — Світ у Людині, як лицевий і зворотний бік однієї медалі, однієї й тієї самої таємничої реальності, два очевидні аспекти, поєднані в такий спосіб через *“внутрішнє”*?

Внутрішнє і зовнішнє в речах не мають жодної просторовості. Йдеться передусім про *“кору”*, що належить до царини прояву, а тоді вже про м'якоть, що веде нас до *“ядра”*. Ми можемо сприймати останні, лише зацікавившись іншими сферами, не залишаючи, проте, як переконуємося, ту, що нам добре відома. Інакше філософ може запитати себе, що він і робив, чи світ починається не на поверхні його шкіри,.. і заблукати в абсурді!

Візьмімо знову свої ключі. Настав час діяти з новою свідомістю і навчитись відчиняти нові двері.

Чи згадана нами кора не відповідає тому *“низу”*, а ядро тій *“горі”*, які божественний Гермес розрізняє, хоча не відділяє? Гермес, людина, яка діє *“вгорі”*, розрізняє; людина *“низу”* **відділяє** і доходить до заперечення того, від чого сама відділилася. Опинившись самотньою *“внизу”*, вона стикається з безглуздістю життя, яке стає нелюдським внаслідок того, що воно лише людське, наскільки можна вважати *“людським”* той обрубок, яким є відокремлена від ядра кора.

Як віднайти неподільність плоду? Як знову ввести ядереце в м'якоть і повернути життя у плоть під корою? Як домогтися того, щоб те, що *“внизу”*, віднайшло образ того, що *“вгорі”*, як і шлях, що веде до його моделі?

Різні міфи про Творення, передані людством через могутні традиційні напрями, повністю відображають це *“вгорі”*

і “внизу”, що породжені розділенням (у розумінні розрізнення) всередині первісної єдності.

Цим, зокрема, характеризується іудейсько-християнська традиція, подаючи нам Творіння, як щось, що виникло з такої відмінності. Давньоєврейське слово, утворене трьома жолобками В D L, яке ми перекладаємо як “відділяти”, означає і “розрізняти”: Бог розділяє світло від темряви, день від ночі, пізніше чоловіка від жінки; зокрема, з основоположних вод *Maïm* він вирізняє “води, які знаходяться над твердю”, і “води, які знаходяться під твердю” (Книга Буття, I, 6—7). Давньоєврейська традиція називає їх відповідно *Mi* і *Ma*. *Mi* і *Ma* поєднані твердю, яка у вірші 8 називається *Shamaïm* שָׁמַיִם, що по-простому перекладається “небеса”, і яка, відділяючи *Mi* від *Ma*, суперечливо збирає їх у своєму імені довкола літери *Sh*, яка, як ми побачимо, не чужа тому, що ми називаємо “ядром”¹.

Під кутом зору символіки ми можемо сказати, що *Mi* — це світ архетипної єдності, якої не видно, а *Ma* — це світ множинності, що виявляється на різних рівнях реальності. Відповідником кореня *Mi* у грецькій мові є корінь *Μι*, що виявляється основним при формуванні слів, які ілюструють світ таких архетипів, як *μυθος* “закрити рот”, “мовчати” і *μυεειν* “бути втаємниченим”. Будь-яка ініціація — це впровадження на шлях, що єднає світ очевидний зі світом його архетипів; вона відбувається в мовчанні. Міф *μυθος* — це історія, що розкриває життя архетипів². Французькі слова *murmure* (шепіт), *muet* (німий), *mystère* (таємниця) походять від цього ж кореня.

Корінь *Ma* — це корінь-батько всіх слів, що означають якийсь прояв, як-от: *matière* (матерія), *maternel* (материнський),

¹ Див. розд. XVII, с. 449—450.

² Див. розд. II, с. 53.

matrice (матриця), *main* (рука) тощо. Кожен елемент Ма — це видих його відповідника в Мі. Останнє безупинно відгукується в першому, що несе не лише його образ, а й потенціал. Відповідно в кожному з цих елементів Ма є символом Мі. Символ (*Syn-bolein*: кидати разом, поєднувати) єднає Ма з Мі. *Dia-bolein* (кинути вбік, розділити) розділяє обидва світи, залишаючи в блуканні світ Ма, позбавлений правильного орієнтуру й питомого потенціалу.

Єврейська традиція називає Елогімом “Людину верху”, Адамом — “Людину низу”.

“Людина верху” — це світ Мі. Вона виражається в Ма. За її взірцем Адам, “Людина низу”, вбирає в себе всю повноту Ма, яка у зародку і в обіцянці плоду містить усю повноту Мі. У такій перспективі Людина є точкою зустрічі всесвіту і богів. Саме тому традиційні науки називають її мікрокосмосом (маленьким світом) і мікротеосом (малим Богом). Вона є відправною точкою всіх вібрацій, центром відбиття всіх резонансів.

“Пізнай сам себе, і ти пізнаєш світ і богів”.

Думаю, жодне дослідження про Людину не може бути зроблене без урахування цих засновків, і в разі достовірності їх ми мали б віднайти сліди діалогу, що єднає Людину і Бога, Адама й Елогіма, Ма і Мі. Немоżliво, як на мене, уявити існування мови, здатної мати стосунок до обох категорій — людської і Божественної, позірно трансцендентних, непримиренних одна до одної. Я таки не можу... Тож боги, чия уява розвиненіша за нашу, пропонують нам саме таку мову: в світі немає жодного народу, що не володів би нею в загадковості своїх легенд, міфів, ритуалів і символів. Юнг вигукнув: *“Захід втратив свої міфи!”*

Ми маємо міфи, наша сакральна спадщина величезна, але ми не вміємо її розшифрувати, ми ж бо справді ніколи не жили її мовою чи, точніше, ми принизили її мову до рівня свого банального життя замість того, щоб завдяки їй

піднятися на нові рівні свідомості, які вона нам пропонує. Роблячи так і відчуваючи її інфантильність, ми вилучили її з наших наукових матеріалів. Зараз ми дійшли до того, що, покладаючись на науку як на наш єдино правильний і безпечний критерій, ми вилучили мову міфу із серця і навіть із життя.

Виснажені, спрагли, ми або біжимо у країни, які ще здатні дати нам цю поживу, цю мову, або ж нерухомо сидимо біля підніжжя наших власних багатств, нездатні їх визнати, віддані на поталу всім психічним хворобам, що виявляються духовним рахітизмом.

Юнг може вигукувати свої остороги! Вважаю вкрай нагальною потребу повернути казці, легенді, міфу й ритуалу їхнє місце в нашому житті, давши їм можливість нас інформувати. Це і є шлях Пізнання.

Профанічна наука, як я зазначала вище, ніколи не виявляє стану того, хто знає. Він повинен залишатись об'єктивним, тобто рівноправним з усіма іншими знаючими "об'єктами" на рівні їхньої спільної експериментальної імовірності, спільного рівня свідомості.

Відтак знавець є більш-менш розумним, має більш чи менш досконалі знаряддя, але його досвід можуть контролювати всі. Знання, дане новими станами свідомості, також завжди експериментальне. Проте цей досвід не є спільним для великої кількості людей, він контролюється лише знавцями, що мають відповідний розвиток свідомості.

Інакше кажучи, таке знання передбачає еволюцію знавця, його перехід на щораз вищий рівень свідомості. Для тих, хто належить до того самого рівня, знання об'єктивне. І навпаки, його дані сприймаються як суб'єктивні тими, які не "відпали" від в'язниці, в категоріях якої світ Ма втримує

наш полонений інтелект. І лише цих останніх стосується дуальність об'єктивність — суб'єктивність, яка виявляє знання, що жодним чином не враховує “підйому драбини”* або підйому “тверді” — *Raqa Shama'im*. На її вершині будь-який дуалізм зникає в подоланні самого себе, про що йтиметься далі. В усякому разі Бог є абсолютною об'єктивністю.

Хай якого там поверху Ма досягнуто знавцем, елементи Ма завжди несуть у собі об'єктивність, оскільки вони співвідносяться зі своїм архетипом у світі Мі. Позбавлені такого орієнтира, вони стають “ілюзією”: *Maya* — для індусів, *Авель*** לול (суєта, марнота) — для євреїв; скептики, ті, хто нічого не розуміють у світі Мі і переносять своє невігластво на інших, називають їх “суб'єктивними”. Втім ілюзія — це також досвід Мі, роздроблений з досвіду Ма! І хоча Мі і Ма розрізняються, вони невіддільні.

Відтак уточнимо, що властивість знавця, на яку ми й посилаємося, є властивістю його внутрішнього буття, ества у русі до свого “ядра”, яке бере участь у світі Мі. Власне, тільки з цим істоти ми й можемо наблизитись до таємниці Людини, іншої грані божественної таємниці. Я хочу говорити про істоту, що позбулося свого “Я”, зазвичай викристалізованого в культурі, ерудиції або в етиці свого зовнішнього світу, відмовилося від будь-якого інтелектуального мислення і входить у пережитий досвід. Тож знавця, який наділяє об'єкт свого розмислу всім потенціалом буття, в певний момент охоплює знане, і він стає об'єктом розмислу цього останнього. Між знаним і знавцем поступово зникає всяка дистанція.

* Підйому драбини, тобто *Raqa* — небозводу (небесної тверді). — Прим. наук. ред.

** Гевель (суєта суєт) (див. Еккл. 1:1). — Прим. наук. ред.

Давньоеврейське слово “пізнавати” — це те слово, яке Мойсей вживає, розповідаючи про знання, що його чоловік набуває про жінку *.

Пізнання — це шлюб, союз знаного й знавця.

Знання — це любов.

* Уперше це слово вжито в Біблії набагато раніше, коли Адам пізнав дружину свою Єву (Книга Буття 4:2). — *Прим. наук. ред.*

Розділ II

СИМВОЛИ Й МІФИ. СИМВОЛІЧНИЙ АСПЕКТ ДАВНЬОЄВРЕЙСЬКОЇ МОВИ

Перш ніж брати за основу наших міркувань символи й міфи, зокрема з-поміж останніх міфи, пов'язані з нашою іудейсько-християнською традицією або запозичені з грецьких скарбів, слід обов'язково ознайомити вас із цими знаряддями праці.

Символи — це елементи нашого чуттєвого світу, кожен з яких є означуваним і відбитком свого архетипного відповідника “вгорі”, ним означеного. Він несе його потенціал і вібрує в унісон з ним водночас із усіма зустрінутими гармоніями одного й іншого, Мі і Ма в тому самому “пучку”.

Це “водночас” чітко відповідає законові синхронності, про який говорить Юнг. Юнг торкнувся цього сюжету, спираючись значною мірою на китайську традицію, на Дао. При такому підході він виявляє відповідність, наявну між архетипом і низкою поєднаних із ним символів, що в плані демонстрованого веде до появи численних збіжних подій, котрі видаються дивним збігом в очах невігласа, який приписує їх випадкові.

А що таке випадок, якщо не невідома реальність: реальність онтологічних законів¹, що єднають світ Архетипів зі світом проявів.

¹ Закони, які управляють Творінням до падіння і посутньо залишаються, хоча й випадають з поля нашої повсякденної свідомості.

Я навмисно не зважаю на всі так звані метафізичні (або парапсихічні) феномени, що їх ці закони висвітлюють і існування яких "наука" більше не зможе заперечувати. Скільки разів ми бачили появу одного й того самого феномена (наприклад, велике наукове відкриття) у кількох країнах водночас, не кажучи вже про закон серій, прийнятий усіма статистиками, хоча його й неможливо пояснити раціонально!

У ширшому плані мені здається, що в даний момент подібна залежність є між:

— новим піднесенням утвердження жінки, що проявилось ще на початку християнства, але досить швидко було придушене;

— відкриттям індивідуального або колективного світу несвідомого, яке зовсім недавнє в науці психології;

— новим урахуванням сексуальності, яка, навіть якщо вона ще не знайшла свого точного орієнтира щодо божественного архетипа, вивільняється принаймні від фальшивих якірних ланцюгів;

— і, нарешті, посадкою Людини на Місяць.

Звичайно, кожен із цих феноменів можна пояснити раціонально, проте їхня синхронність зумовлена законом, що перевершує всі закони раціонального світу.

До того самого "символічного пучка", чий архетип має бути дуже активним, належать:

— жінка і людство;

— несвідоме як темна сторона істоти в психічному плані;

— урогенітальний комплекс у фізичному плані;

— і Місяць, нічна планета в космічному плані.

Тож, спираючись на інший закон, який вивчатиметься трохи далі, можна зробити висновок, який людство стоїть напередодні нового народження.

Однак не будемо забігати наперед. Не будемо забігати ще далі, говорячи про символи значно ширше, бо ми, на-

приклад, помітили, що тваринний світ символізує вітальні енергії (бик — плодючість, змія — мудрість, орел — знання тощо), тоді як світ рослинний символізує інші серії енергій (троянда — повернення до Одного, акація — андрогенність, мигдаль — безсмертя тощо)¹.

У всіх традиціях камінь входить у той самий “пучок”, що й Людина, пучок, у який християнська традиція ставить хліб, потім плоть (Лукавий пропонує Христу перетворити каміння на хліб. Християнські таїнства спираються на перетворення хліба в тіло Христове.) У цьому ж пучку знаходяться ще й вода, вино, кров, що, своєю чергою, веде до Духа: *“І троє свідкують на землі: дух, і вода, і кров, і троє — в одно”* (Іван, V, 8).

Зосередьмося, однак, на двох сторонах, що їх може мати той самий символ у нашому безпосередньому плані: змій, символ мудрості, — це також символ Лукавого; вода, що очищує, — це також нестійкість пристрасного світу: вогонь означає кохання, а ще ненависть. Ми дедалі більше звикаємо з цією двозначністю. Та нехай кожен проникне в ці символи, в їхню сутність, їхню гармонію, нехай дасть їм змогу виступити на поверхню своєї свідомості, щоб завдяки їм відтворитися, бо така їхня здатність.

Ініціаційні ритуали в усі часи й у всіх місцях — це лише “символотерапія” у точному значенні слова “терапія” — “та, що відновлює гармонію”, дисципліна, яку колись довіряли тільки священикам і втаємниченим.

До чинників відтворення належать також міфи, які, якщо їх активізувати, піднімають у нас весь потенціал “Архе” — *αρχαί* — в їхньому первісному динамізмі.

¹ Див. розд. XXI.

Міф (від гр. *mythos* — байка) відбиває вищу реальність, яку неможливо передати в наш банальний інтелект без тлумача.

Екстраполоючись, можна сказати: як креслення подає на плоскій поверхні розгортку об'єму, у світі феноменальному міф креслить розгортку світу "Архе". Я не погоджуюся з авторами, які, неспроможні вирватися зі своєї в'язниці простір — час, бачать у міфі історію, що начебто відбулася на зорі часів. Насправді йдеться про метаісторію¹, яка завжди актуальна.

Саме тому біблійна Книга Буття — це постійне теперішнє, навіть якщо починаючи з розд. VI історія й метаісторія накладаються на рівні однієї й тієї самої розповіді. Втручання в це історичної критики цікавить нас лише вторинно. Підтвердженням цього, скажімо, може бути історія про Потоп, що зустрічається в різних формах, але має ідентичну структуру майже в усіх великих традиційних течіях.

Зауважмо, однак, що Історія як розвиток метаісторії у світі феноменів може бути міфом. Уміючи читати події за допомогою цього ключа, ми втратимо основне джерело висвітлення нашого історичного становлення. Історія віднаходить своє значення в Міфі, який сам перевіряється Історією.

Окрім того, не піддаючи сумніву історичність Христа, ми матимемо нагоду побачити в Євангеліях міфічний шар, який вони в собі приховують. Це, наприклад, можна сказати про двох Іванів, святого Івана Хрестителя і святого Івана Євангеліста, які втілюють дволикого Януса древніх, про якого піде мова далі².

З огляду на це цілком очевидно, що перші розділи Книги Буття, зокрема історія Адама і Єви, належать тільки до міфу. Нашими першими прародичами у хронологічному по-

¹ Метаісторія: поза історією, тобто онтологічна реальність.

² Див. розд. VI, с. 115.

рядку є не вони, а космічна Людина (чоловік і жінка), і всі ми саме такі у чоловічих і жіночих функціях.

Слово *Bereshit*, яке відкриває біблійну Книгу Буття, не перекладається*, ми лише можемо спробувати якнайточніше його окреслити, до його ж ядра кожен доходить сам. Те, що воно включає поняття “першооснови”, цілком певно, проте в жодному разі там не можна розгледіти поняття зачину, початку часової неперервності. Тут ідеться про основоположну таємницю, яка існує поза концептами минулого й майбутнього. Тим самим вона торкається життєдайного ядра кожної істоти і знаходить у ньому своє відлуння. Так стоїть справа з Книгою Буття. А тепер слід означити додаткове знаряддя: давньоєврейську мову, яка виступає провідником міфу.

Спираючись на усну традицію, “знавець” може за допомогою перекладу дійти до серцевини міфу. Проте не варто піддаватися самообману — переклад зафіксує текст на рівні його тлумачення перекладачем. Що ж до мене, то основою моїх розмислів стала сама сакральна мова.

Ця мова, як підтверджує давньоєврейська традиція, може бути прочитана на різних регістрах (сімдесятьох, уточнює вона). У символічному плані “сімдесят” означає, що кінця нашим розмислам немає, бо вони ведуть до споглядання Бога¹.

Завдяки чому саме ця мова стала таким провідником? Я не робитиму ні історичного, ні семантичного дослідження, проте, якщо судити з численних праць на цю тематику, схоже, що разом із санскритом давньоєврейська залишається однією з мов, найближчих до попереднього, єдиного й невідомого джерела. Жодна мова не зберегла свій первісний відбиток настільки цілісним.

* Усі коментатори (єврейські й християнські, давні та сучасні) перекладають “На початку”, “Спочатку”, “Першооснови”. — Прим. наук. ред.

¹ Див.: *La Lettre, chemin de vie* (Літера, шлях життя), розд. II.

Традиція хоче, аби першу мову людям дав Бог. Вона була “одна”, каже Книга Буття (XI, 1), аж до спорудження Вавилонської вежі. У цей момент вона вибухає, і всі її іскорки-слова формують мови народів. Мова євреїв, дуже швидко присвячена релігійному життю, либонь не зазнала профанічних змін.

Різні послання, зосереджені в одному й тому ж слові¹, навіть у тій самій фразі, відкриваються знавцеві тільки тоді, коли він повністю віддається сприйняттю закоханих поштовхів Літери-енергії і погоджується померти для своїх попередніх концептів, щоб народитися для концептів зовсім нової свідомості.

Адже це “єдине й невідоме джерело” ми несемо в собі. Невідоме, бо воно стосується глибин нашого єства, земель глибинних, до яких ми можемо дістатися лише через внутрішні пологи, наші зародження від нас самих для нас самих, що стануть темою наступного дослідження; наше тіло є його програмою і знаряддям. Але й джерелом, яке подекуди пробивається у слові пророка, у пісні поета чи в прихованій мові несвідомого.

Ця “одна мова”, яку можна назвати “божественною”, — євреї зробили з єдності Божественне Ім'я — мова, якою апостоли, сп'янілі від Святого Духа, розмовляли в день Трійці і яку розуміли всі народи, що цього дня були в Єрусалимі. На той час було свято *Shavuoth* — свято збору врожаю, яке провіщало свято жнив на внутрішніх землях Людини, чиїм найостаннішим урожаєм є Саме божественне Слово!

¹ У цій книжці я дозволила собі оминати виклад трьох традиційних операцій, які дали змогу каббалісту наблизитись до суті давньоєврейського слова. Він міститься в другому розділі моєї першої книжки “*De l'Arbre de vie au schema corporel*”. На час появи цієї книжки праця “*La Lettre, chemin de vie*” (Le Courtier du Livre) ще не була опублікована. На сьогодні ця остання книжка досить повно висвітлює операції, які дають змогу віднаходити в словах староеврейської мови закладені в них послання. Читач може звернутися до неї.

Розділ III

ВІД МЕЧА ДО ДЕРЕВА ЖИТТЯ. ДОБРО І ЗЛО

Як Слово народжується з божественного Мовчання, як Світло виринає з Непроникного Мороку, за тим самим законом на рівні мого досвіду народилося слово і зблиснуло світло, що його я не можу *“поставити під посудину”* [приховати від людей] (Матвій, V, 15). Чи не настав час про це розказати?

Я, правду кажучи, вважаю, що це підтвердить уся ця книжка. Блудна дитина, цілком певно, зазнає голоду і самотності в пустелі, перш ніж почне зворотний рух у Батьківський Дім, до Одного, що його породив (Лука, XV, 11—32). Лише в глибині безодні, на межі абсурду, в повному відчаї Людина могла відкрити в цій неясній матриці те ядро, що дасть паросток і невдовзі набере божественного виміру. Обраний нею шлях зумовив це важке народження.

Великий Твір звершується матриця за матрицею. Я знала одну або кілька таких матриць, біль багатьох пологів, але про власне народження я зберігала лише величезну радість від участі в житті. Воно ж, далеке від того, щоб зводитись до нудного повторення буденності, визначається тоді як досвід завоювання “ядра”. Це важка справа, позначена почерговими проблісками світла в темряві, падіннями й перемогами при постійній підтримці невидимих провідників, що змінюються від одного перегону до іншого.

Одним із перших “провідників”, який дав про себе знати, було Боже Ім’я יהוה^{*}. Оскільки в ньому чотири літери, його назвали Тетраграмою. Слово це ніколи не вимовляється, хіба що іноді називається по літерах *Yod-He-Vav-He*, проголошується лише раз на рік першосвящеником у таємниці Свята Святих з певною манерою вібрування, що тепер утрачена. Ми зовсім не усвідомлюємо потенціалу імені — живої істоти, що інформує того, хто його вимовляє, ще менше ми уявляємо той священний страх, який це Ім’я викликало в євреїв. Цілком певно, що Ім’я — по-давніоеврейськи *Shem* — це, як свідчить похідний від нього французький термін, схема з усім потенціалом, який може мати модель, що раптово розгортається у звершений твір. Ми можемо передчути силу жаху, що його люди Божого народу відчували перед вібруванням сили божого Імені, яке виявляє Бога.

Що ж це за Ім’я, що вперше з’являється в другому розділі Книги Буття поруч з Елогімом після того, як світ було створено у Першооснові? Я ставила собі це запитання, коли Тетраграма несподівано розкрилася мені в такому ось зображенні:

והוה

Якось через кілька місяців, коли я розгорнула “навмання” “*Sepher haZohar*”, “Книжку Сяйва” (книжку, яка разом з “*Sepher Yetsirah*” — “Книжкою формування” — є чимось на зразок Біблії каббалістів**), мої очі натрапили на фразу:

* Яхве (*Yod-He-Vav-He*) (давньогр. tetragrammaton — традиційне чотирилітерне ім’я Бога) за звичаєм пишуть в івритській транслітерації; слово Елогім (*Elohim*) перекладається Господь, тоді як слово Адонай — Бог. — Прим. наук. ред.

** “Сефер Зогар” — Книга “Сяйво”, Сефер Єцира — Книга “Творіння”. — Прим. наук. ред.

“Меч Святого, хай буде він благословенний, сформований з Тетраграми, Yod є його голівкою, Vav — клинком, а два Hé — двома лезами” (Zohar, III, 274b).

Це ще один досвід, який не можна витлумачити тому, хто його не пережив: коли ми перебуваємо на доброму шляху, плід наших роздумів знаходить собі підтвердження. Слово промовляє, Дух підтверджує. Тож моїм провідником стала Тетраграма-Меч.

Поступово увиразнилися і її обриси: Yod, голівка, нагадує голову Людини, лоб, якого торкається християнин, коли, хрестячись, називає Отця. У Vav, клинку, виявляється хребет, сформований з енергій Отця у вічному породженні Сина. У двох Hé, двох лезах, розгортаються легені, які продовжуються передпліччями й руками Людини, котру Дух наповнює подихом Життя.

Таким чином, Тетраграма виявляє “Божественну структуру” в її триєдиній сутності, і триєдину структуру Людини, її образу. Вона виявляється вищою мірою архетипом, відштовхуючись від якого *“Бог стає Людиною, аби Людина стала Богом”*. Цю “аксіому”, вперше висловлену либонь святим Іринеем Ліонським, підтвердили всі Отці першого тисячоліття християнства і ті, хто є його спадкоємцями на Сході.

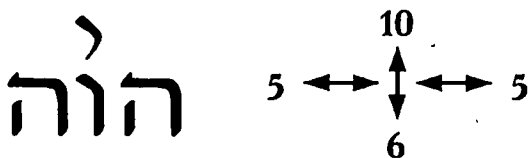
Людина як образ Божий є такою онтологічно¹. Він не уражений жодною з мінливостей її Історії і навіть драмою, що стала її “падінням”. Хіба, народивши свого першого сина (Каїна), Єва не скаже: *“Набула чоловіка від Господа”* [*“Набула чоловіка божої структури й покликання”*]. Принаймні так я відчуваю значення цього [פן eth], що поєднує два

¹ “Онтологічно” означає “за природою”. Далі я покажу відмінність між “онтологією”, первісною природою Людини, й “одежею шкурною”, її другою природою, доданою після падіння. Докладніше див. у розд. III (с. 68) і VI та VII (с. 150).

слова “чоловік” і “Яхве”, Тетраграму. Зазвичай перекладене “за допомогою когось” [від — в укр. перекладі], це слово ПН *eth* загалом вводить прямий додаток і тут ставило б прикладкою божє Ім'я до імені людини.

Якщо ж, з іншого боку, ми зауважуємо, що воно складається з першої й останньої літер давньоеврейського алфавіту, то воно вказує на початок і кінець, Альфу й Омегу... Саме через нього христичний вимір засвідчує свою присутність у явищі падіння. Людина зберігає образ Божественного архетипу. Вона збилася з дороги Подібності до нього, але може її віднайти. У цьому — весь есхатологічний динамізм. Христос, новий Адам, скаже: “Я є дорога”.

Пропоную продовжити наші розмисли про малюнок Тетраграми-Меча, замінивши чотири літери, що його складають, відповідними цифрами:

З цього нового малюнка можна прочитати таке: число 6 символізує Людину на початку її формування. Створена на шостий день, вона переглядає шість перших днів Творення. Саме в цьому плані літера *Vav* ו, поєднана з 6, є сполучником “і”.

Людина є сполучником.:

Вона, з одного боку, єднає всі космічні елементи у всіх їхніх суперечностях і відповідних взаємодоповнюваностях (обидва *Hé* ה: ה ו ה), з іншого боку, землю і небо (поєднання ה ו ה і *Yod*, чие значення 10 об’єднує обидва *Hé*). Власне це поєднання і становить об’єкт Історії Людини, чие покликан-

ня перейти від 6 до 10, враховуючи 7, 8 і 9. Перехід від 6 до 10 відбувається відповідно до послідовних шлюбів обох *Нé*.

У біологічному плані формування дитини в материнській утробі підпорядковується тому самому закону: на шостому місяці дитина вже сформована. Але те, що відбувається в матриці протягом 7, 8 і 9-го місяців, символізує ціле життя дитини між її народженням і смертю. Це основний етап, на якому я зупинюся у дослідженні про кров¹.

Дитина при народженні символізує 10, *Yod*, Боже Дитя, яке вона покликана народити в собі наприкінці "9-го місяця" своєї історії..., що мало б стати її смертю.

7 — це повнота, пересичення на певному рівні (обидва 7 вповні поєднані): сім передбачає відсторонення, мутацію, негативний аспект якої воно й символізує.

8, що йде за ним, є бар'єром-випробуванням. Той, хто його проходить, підходить до нового "народження, воскресіння, позитивного аспекту переміни.

9 символізує досконалість, завершеність сотворених світів.

У 10-му Людина доходить до обоготворення, відшукавши джерело, в яке разом з нею знову інтегрується весь космос, видимі й невидимі світи. Народжуючи на світ Боже Дитя, *Yod*, вона досягає в Яхве власного ядра і стає своїм Іменем. Усі наші Імена, зародки життя, в які Елогім вдуває Адама (Книга Буття, II, 7), містяться в Яхве.

Від джерела до 6-ти, протягом перших шести днів Буття, ми присутні при розгортанні Божественного Імені Яхве, богочолодського видиху. Від завершення 6-го дня в Людині і до

¹ Див. розд. XII, с. 285—286.

завоювання нею 10-ти, від Творення до Апокаліпсису, ми будемо присутні при людино-божому вдиху.

Тетраграма-меч, прихована від нашої свідомості, пройде філігранний шлях у другій частині подорожі. І саме під символом Дерева, посадженого посеред Едемського саду, ми й отримаємо світло, необхідне для того, щоб скеровувати піднесення Людини до Бога.

Розгляньмо цей новий Архетип, Дерево, на якому все розміщено в певному порядку.

Едем, сад насолод, може представляти лише один стан. Цей стан не є незмінним, на це вказують літери: 17У 70—4—700. Розташоване між двома сімками число 4 є символом зупинки і Дверей, через які потрібно пройти. Райський стан Людини в Едемі є лише матричним етапом. Адам звершує там свої мутації. Він зародок, що сприяє визріванню там *Yod*, плоду, яким він повинен стати.

Схоже, що таке “подорослішання” забезпечується діалогом закоханих, який точиться між Творцем і його Творінням. Останнє спрямовує свій дух бажання до Бога, Отця-Мужа. Бог відповідає, посадивши посеред саду Дерево. Дерево продовжує себе насінням у річці, що витікає з Едему й тече, запліднюючи чотири світи (*Olam-haAtsiluth*, світ Архетипів, *Olam-haBeriah*, світ Творіння, *Olam-haYetsirah*, світ Формування, *Olam-haAsiah*, чуттєвий світ).

Дерево, генетична опора будь-якого Творіння, є також двома Деревами: Деревом Життя і Деревом Пізнання Добра і Зла. Посаджені “посеред саду” вони є одним, каже Традиція. Божественний архетип будь-якого Творіння, воно розкривається в Тетраграмі. Його коріння сягає у *Yod*, стовбур у *Vav*, воно виявляється у своїх плодах, двох *Hé*. Людина, тримаючись, своєю чергою, руками за обидва *Hé*, якими вона є, покликана дійти до свого кореня, *Yod*, єдності, з якої

вона бере початок і яка буде її плодом. Людина не може скуштувати цей плід, доки ним не стане. Від Едему до Едему, від матриці до матриці вона породжуватиме себе в Яхве, яким повинна стати.

Бог попередив її про цей основоположний закон. Міфічна форма заборони куштувати плід тлумачить інформацію, яку Адам отримав стосовно структур світів. Відтоді він обізнаний з їхніми механізмами: покарання, що йде за вибором, відбиває наслідок запущених у такий спосіб механізмів. Юридична форма міфу підводить нас до проблеми Добра і Зла у спотвореному напочатку дусі, якщо ми залишатимемося в'язнями цієї форми. Спробуймо проникнути в таємницю цього дерева, нашого архетипу.

Відбиваючи дуалізм свого мислення, перекладачі говорять про Дерево Пізнання Добра і Зла, *Tou veRa* — טוב ורע.

Отож, Зло, посаджене в центрі саду Едем, онтологічне? А чи є воно невіддільною частиною Творіння?

Відтак воно є одним із божественних відбитків? Нам довелося б поставити собі таке запитання, якби ми прийняли такі засновки. Чи ж не настав час звільнити серця людей від цієї нісенітниці?

Ходімо далі: *Tou טוב*, добро, є словом, на яке ми натрапляємо на початку Творення і яке в перший день визначає світло. Кожного наступного дня воно визначатиме несподівану появу на світлі, досягнуту досконалість. Тож логічно, що той, хто каже "досконалість", каже "звершення, завершеність, стабілізація", у крайньому разі "смерть". Але будь-яка зупинка виключає досконалість. Ми в тупику.

Та відмовмося від нашої раціональної логіки. Скористаймося "Логосом", який може пояснити божественний світ нашій свідомості, лише використавши антиномію: у Богіві

співіснують і абсолютна нерухомість, і абсолютний рух. Це основна реальність, яку китайська традиція відображає в символіці колеса, де центральна точка абсолютно непорушна, будучи джерелом усілякого руху. Достоту таке тлумачення й дає видіння Єзекиїля (розділ I): Чотири Живі істоти супроводжували чотири колеса в божественній колісниці, "вони ходили в ході своїй на чотири боки, не оберталися в ході своїй".

Абсолютна нерухомість і абсолютний рух — це одна й та сама реальність, яку розкриває біблійний міф, розгортаючи первісну цілісність Дерева, *Yod*, корінь Дерева, у двох антинімічних термінах. Вони, далекі від того, щоб взамовиключитись або взаємно піти на компроміс ввічливості, обидва одночасно й повністю виражають своє належне і єдине подолання самого себе.

Таким чином, Людина, яка перейшла від 6 до 7, почала просуватися до божественного світу, долаючи свої межі. Вона ніяк не сумнівається, що здатна увійти в таємницю, лише охопивши одночасно в усій їхній повноті й достовірному співвідношенні обидва терміни антиномії¹. У Богові співіснують Буття і Не-Буття. Визначивши себе як Буття (Вихід, III, 14), Бог уже обмежує Себе (це Божественний кенозиз Отців-греків, *Tsim-Tsoum* євреїв), і шлях Пізнання може тільки перевершити це визначення, рівнозначно утверджуючи свою протилежність — Не-Буття.

У такій перспективі "добро" і те, що прийнято називати "злом" Дерева, є одним, як два полюси тієї самої невимовної реальності.

у᠋ᠷᠢ *VeRa* як протилежність добра, досконалості, стабілізації не має наданого нами сенсу, а містить у собі навдиво-

¹ Обґрунтування курсу православного богослов'я, пропонуване владикою Іоанном із Сен-Дені в Інституті Сен-Дені в Парижі.

виж динамічну реальність, постійне вирушання до досконалості, яка вже існує антиномічно.

Слово *Ra* ут у біблійній оповіді постає перед нами включеним у сполучник "і", *Vav*, що робить його новим словом *veRa* ут. Літера *Ayin* у завжди діалектично взаємодіє з *Aleph* у співвідношенні темрява — світло, бо Людина може йти до світла *Aleph*, лише рухаючись до "джерела" свого буття — *Ayin*. Напруга між цими двома енергіями створює потужний динамізм росту Дерева.

Припустимо, що його ріст завершено, *Aleph* נ займає місце *Ayin* у у слові ут, яке стає נт. Останнє формується з трьох літер слова "світло" תאור. Це дає нам змогу перекладати слово ут *veRa*, так зване "зло", як "ще-не-світло".

Творіння утримується в рівновазі як жива істота лише завдяки напрузі, що є між цими двома реальностями, які "в глибині" є чимось одним — світлом *Tou* תאור і ще-не-світлом *Ra* ут, досконалість і недовершеність, завершеність й незавершеність, гармонія й безладність тощо.

Усьому цьому властива вся космічна синтропія, яку можна перевірити фізикою. Ця наукова дисципліна переживає своє 7 разом з величезною реконверсією, на яку її віднедавна підштовхує теорія відносності Ейнштейна (єврея), теорія, про яку фізик О. Коста де Бореґар сказав, що сьогодні її назвали б "Теорія Абсолюту, який приховують видимості"¹.

Ці видимості — світло і ще-не-світло, досконалість і недосконалість тощо — формують дуальність прояву, яка, нехтуючи єдністю, що їх охоплює, здатна сприймати їх поза безпосередньою, вираженою ними опозицією і поза розривом, до якого вони призводять.

¹ У приватній лекції в 1969 р.

Ніщо не може подолати антиномію, не зазнавши пережитого досвіду її подолання, яким би частковим воно не було, в русі до ядра, що єднає його полюси.

Обидва ці полюси є складовими Адама, створеного “як чоловік та жінка” (Книга Буття, I, 27). “Чоловік” — *Zakhor* — це той, хто “пригадує” (точнісінько таке саме слово є в давньоєврейській мові) про свій запас енергії *נָקְוָה*. *Nqevah* (жінка) — “та, що вміщує”, яка приховує в собі силу Імені. Чоловіком є той, хто пригадує про своє нереалізоване жіноче начало і стає на шлях завоювання свого Імені. У цьому полягає найперше покликання кожного Адама, чоловіка або жінки. Адам і його жіноче начало вписуються в ту саму діалектику, що й *Tou veRa*. Жіноче начало, “тінь” кожного з нас¹ містить таємницю нашого Імені.

Плід з Древа Пізнання дуальності є знанням завойованої цілісності, *Yod י*, божественного Імені *יהוה*.

Коли Адам їсть плід перш ніж ним стати (до роботи, проведеної над *יהוה*, роботи закоханого шлюбу зі своїм жіночим началом), Адам, знаючи від початку, що в ньому є двоє (“І були вони нагі обоє, і вони не соромились” — Книга Буття, II, 25), піддається тоді ілюзії набутої цілісності, ілюзії завойованої *Yod*: “Ось став чоловік, немов ОДИН”². Ілюзія всестороння. Вважаючи, що він ОДИН, Адам уже не може ним стати.

¹ “Ребро” насправді є “боком”, *tsela* צֶלָא по-давньоєврейськи, а точніше “боком тінювим” (від кореня *tsel* צָל). Літера *у* підсилює тут коннотацію “*l'énèbre* — морок”.

² Книга Буття, III, 22. Переклад “Ось Адам, як один із нас” дуже спірний; “із нас” можна прочитати “із-за нього” (Дерево Пізнання). Це міркування, як і багато інших, буде пояснено в подальшому дослідженні про Книгу Буття.

Мішель Міль. Одежа шкуряна

"І зробив Господь Бог Адамові та жінці його одежу шкуряну — і зодягнув їх" (Книга Буття, III, 21).

"Шкіра" по-давньоєврейськи "ще не світло": вона є досвідом мороку, який готує настання і передує в часі світлу (весільний одяг — Золоте Руно).

Вихід з Едему, надання “одежі шкуряної” належать до заходів захисту, а не покарання, щоб дати Людині змогу забути, позбутися ілюзії, яка робить її надалі безплідною, аби, ставши на шлях шлюбу й плодючості, вона в останній момент знову завоювала *Yod* הָיָה.

Яка ж вона, та “одежа шкуряна”, якою Бог вкриває тоді Адама (Книга Буття, III, 21)? Вираз “одежа шкуряна” — *וְעָרָא* *Or* — це ніщо інше, як слово *veRa*, не-світло, в якому переставлені літери. Ми бачимо, наскільки слова “не-світло” — *וְעָרָא* *veRa* і “одежа шкуряна” — *וְעָרָא* *Or* — поєднані одне з одним завдяки тій самій силі! Інакше кажучи, Людина ідентифікується з “не-світлом”.

Вимовлене як *Iver*, це саме слово *וְעָרָא* означає “сліпий”. Людина, відірвана від *Yod*, який у неї відібрано, бо він і є предметом її ілюзії, й ототожнена з *הָיָה*, сліпа. Вона вже не знає своєї глибинної сутності. Вона більше не вміє називати ні енергій, з яких її зіткано, ні тварин, якими вона є у своїх онтологічних структурах. Тоді вона знову опиняється в розладі зі своїм жіночим началом, своїм енергетичним потенціалом, котрий первісно є тваринним.

Її “шкура” — це її непроникність для будь-якої реальної свідомості. Два *הָ* Архетипу *הָיָה*, позбавлені *Yod*, що поєднує їх через корінь, перебувають у блуканні. Енергії Людини також у блуканні. Усередині кожного з нас їх можуть дисциплінувати моральні закони або строгі правила, доки ними знову не почне управляти *Yod*.

На рівні людства *Vav* ו — Людина, сполучник протилежних полюсів, відношення любові — стає відношенням сил, сильніший придушує слабшого. Край такої анархічності покладуть політичні, суспільні й міжнародні закони, доки *Yod* не поверне сенс кожної речі.

Людина, екзистенційно включена у тваринний світ, одягнена в шкуру, позбавлена усвідомлення свого полюса “світло”, є лише існуючою (*ex-est*: поза буттям) і прямує до смерті. А відкрившись усвідомленню цього, прямуючи до цього полюса, до завоювання одягу світла, вона входить у своє БУТТЯ і прямує до життя.

Відтак процес смерті ладен зупинитися, як тільки людство перенесе своє прагнення на Отця, який його породив, і повернеться до *Yod*, коли 10 прийме 7. Тоді воно поміняє свою “шкуряну одягу” на вбрання зі світла, яке присутньо йому й належить.

Розділ IV

ВІД ДЕРЕВА ЖИТТЯ ДО ДЕРЕВА СЕФІРОТ

Яким чином Дерево Життя, досконале Світло, яке має стати Світлом, потрапило в поле зору містичного єврея у вигляді Дерева Сефірот?

В історичному аспекті це Дерево вперше описано у "*Sepher Yetsirah*" або "Книжці про Формування", яка разом із "*Sepher haZohar*" (вже згаданою "Книжкою Сяйва") становлять два найважливіші томи езотеричної доктрини іудаїзму. Вони збережені до наших днів. Їхні автори невідомі, але давньоєврейська традиція повідомляє, що в них містяться "таємниці, приховані від початку часів, таємниці, що передавалися від Мойсея до Ісуса, а від нього до старців, пророків і всіх тих, кого єднає той самий ланцюг утаємничення від початку до наших днів"¹. Дуже довгий час переказ здійснювався усно. В епоху, коли переписувач Езра пише Тору, рабинському Зібранню відомо, що таємничий сенс цих текстів довірено лише кільком утаємниченим згідно зі способом передачі з вуст у вуста. Суть цього знання зібрана в Каббалі, корінь *Qabel* означає "отримувати", "вміщувати". *Qab* — це міра ємності (а *Qabbah* — це добре всім нам

¹ Див.: Leo Schaya. *L'Homme et l'Absolu* (Editions La Barque de Soleil).

відома продуктова сумка!). Пізніше слово *Qabbala* набуло значення не того, що вміщує, а вмісту, і визначило саму Традицію.

Відтак усна традиція, перші письмові тексти якої дійшли до нас лише з XIII ст., епохи, коли, без сумніву, внаслідок численних чужинських привнесень первісні дані збагатились або й знебарвилися. Що ж ми можемо відібрати як автентичне з цих письмових текстів?

Гадаємо, можна стверджувати, що в такому вигляді, як вони є тепер, обидві книжки "*Sepher haZohar*" і "*Sepher Yetsirah*" зберігають свій авторитет як Тора усна і шануються такою ж мірою, як і Святі Книги Тори написаної.

Якщо ж, з іншого боку, ми оберемо не історичний, а якийсь інший кут зору, то виявимо засіб, здатний допомогти нам визнати автентичність Дерева Сефірот. Я сама пережила подібне. І тому можу засвідчити свою нездатність описати силу й потужність цього досвіду.

Коли пророк, який провіщає не майбутнє, як думають зазвичай, а події архетипного плану, бачить, як "*відкрилося небо*" (Єзекіїль, I, 1; Іван, Апокаліпсис, IV, 1 тощо), він може розповісти про це видиво у сяянні сяйв, даючи лише безнадійно скелетичний, еліптичний і сухий начерк порівняно з тим, що йому було дано побачити. Від усього видива в нього зберігся лише цей начерк. Це певною мірою схоже на те, як у невітійної дитини залишається в руках клопоть гуми, яка доти була блискучою, легенькою й кольоровою кулькою, що линула в небо. Цей начерк може бути просто геометричною фігурою. Тож дитина, якою ми і є, болісно намагається на його підставі відтворити "об'єкт". Вона тягнеться до найвищої точки своєї істоти, прагнучи віднайти те, що їй ніяк не дається.

Дитина не одразу приходить до розуміння, що те, що залишилось у неї в руках, є символом, тобто обіцянкою при-відкритого Архетипу, зародком плоду, який має бути, і що все її життя полягає в тому, щоб пройти шлях, який від зародка веде до плоду.

Чи ж Дерево Сефірот виявиться зародком? Ми дізнаємось про це за його першими плодами. А оскільки його первинки видаються мені достовірними, я й узялася за цю книжку. Але якщо вони достовірні, мені також відомо, наскільки небезпечна сила міститься в Дереві, що його охороняє двосічний Меч: воно дає життя тому, хто став Мечем, але й смерть тому, хто не вписується в його "достовірність".

*Так говорить Господь: Скажи: Меч, меч, —
нагострений він та блискучий!*

Щоб приносити жертву — нагострений він,

Щоб блищати — він був полірований.

(Єзекііль, XXI, 14)

Адже людство і кожна людина зокрема мають колись порівняти себе з ним. І в цьому полягає Суд.

*

* *

Сефіра (*sephirah*) — це посудина, сефер (*sepher*) — "книжка", яка містить Традицію.

Десять сефір Дерева, зображені мною на малюнку, відображають десять Божественних енергій, десять Божественних аспектів, десять Архетипів, які зовсім не передбачають обмеження Божественного світу і його закриття в числі 10, навпаки, мають відбити і його абсолютну цілісність, і його відмінність завдяки незліченному розмаїттю аспектів.

Кожна сефіра набуває повноти Світла нетворимого, проте кожна відображає його у властивий їй спосіб.

Найпершим Божественним аспектом, який виявляється, є *Kether*, Корона, або найвища верхівка Дерева. Але давньо-єврейська традиція доносить, що поза *Kether* є *Ain Soph Aor*, що означає “нескінченне Світло”, далі *Ain Soph* — “без кінця, безмежний” і нарешті *Ain*¹ — “Ніщо” або “Точка вгорі”. Ці три божественні, не вписані в Дерево аспекти виражають Непізнавання і Неназиване, яке, проте, дасть себе пізнати й назвати завдяки десятиєм сефірам. Усі еманують від *Kether*, першої з-поміж них, і розгортаються аж до *Malkuth*, останньої, яка їх вбирає, перш ніж вони розчиняться в *Kether*. За Традицією, це розгортання сефіротичної єдності відбувається згідно з ієрархією трьох Тріад, які пролягають в єдину посудину, — *Malkuth*.

Перша тріада: *Kether*, *Hokhmah*, *Binah* (Корона, Мудрість, Розум) — це тріада Божественної трансцендентності.

Друга тріада: *Hesed*, *Din*, *Tiphereth* (Милосердя, Справедливість, Краса) відображають план Першооснов Творіння, а саме законів.

Третя тріада: *Netsah*, *Hod*, *Yesod* (Сила, Велич, Основа) є реалізацією Творіння.

Malkuth (Царство) — це саме Творіння, божественна іманентність. Вона повністю є рецепцією Бога. У цьому плані вона є Матір'ю “низу”.

У рамках цієї праці я не маю змоги глибше висвітлити з Погляду чистої теології таємниці, приховані за Божественними енергіями. Зазначу тільки те, що необхідно для розуміння мого дослідження, яке захопить царину антропології. Та наразі я розповіла досить, аби не здивувати читача своїм твердженням.

Теологія й антропологія є лише двома невіддільними сторонами однієї й тієї самої Реальності. У такій перспективі,

¹ Не плутати *Ain* ים “ніщо” з *Ayin* עין “джерело” або “око”.

яку вище названо безпосереднім наслідком падіння, подавати ці дві науки як зовсім чужі одна одній означає вибрати засіб, що може призвести лише до смерті. А охопити їх обидві у точному співвідношенні є шляхом Життя. Саме на нього я й збираюся ступити, а для цього необхідно на кілька, хай якими короткими вони були б, митей зупинитися над планом Архетипів.

У *Kether* (Корона) Бог залишається схованим у своїй трансцендентності, однак із Не-Буття Він переходить у Буття. Він Один без одного, відомий Сам Собі і містить усі кратні числа без розриву Єдності.

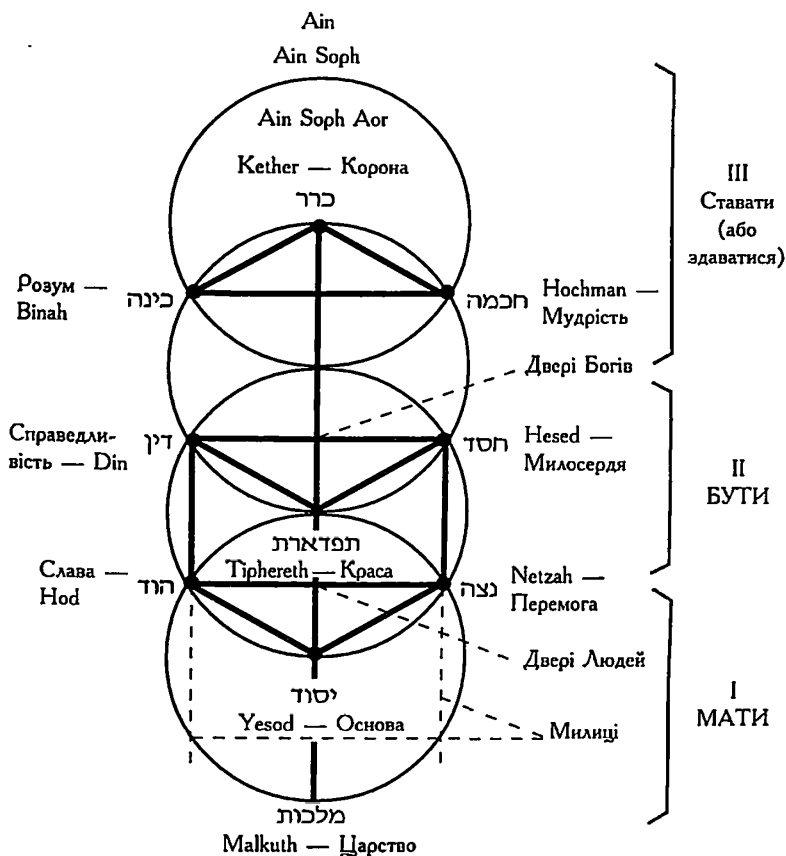
У *Hokhmah* (Мудрості) Бог споглядає себе. Вона є божественним мисленням, якому відомий не-прояв. Її називають "Верховним Отцем".

Seфирa Binah (Розум) — це божественне дзеркало, яке знає прояв вираження. Її називають "Верховною Матір'ю".

Ці три перші сефіри, об'єднані без сплутування і відмінні без розділення, називаються "Великим Божественним Ликом". Сім наступних, або сім сефір конструкції, називаються "Малим Ликом". Вони є Архетипами Творіння, на яких структуруються сім днів Творення. Вони включають дві тріади, перевернуті стосовно першої, і *Malkuth*.

Першою Енергією, яка з'являється на "Малому Ликові", є *Hesed*, Милосердя, Милість, Прозріння, життя, яке дається і може даватися лише в межах абстрактної форми, вираженої *Din* (Справедливість, Точність і Строгість).

Hesed (Милосердя) є відбитком Мудрості, а *Din* (Строгість) — Розуму. Обое виливаються в *Tiphereth* (Красу) Божественного Серця, центр усіх Божественних гармоній.

Дерево Сефірот

У *Tiphereth*, відблиску *Kether*, вписується родючість. Божественна Любов, запліднююча й творча, виявляється в Строгості й Милосерді, антиномічно єдиному цілому; на рівні ж нашого занепаłego інтелекту вона виражається двома окремими сторонами біблійного Бога, "повільного в гніві й швидкого в милосерді". Далі, своєю чергою, вона переходить у *Netsah* і *Hod*.

Netsah, відбиток *Hokhmah* і *Hesed* (Мудрості і Милосердя), є переможною Силою, з якої випливає *Hod* (Слава), Божественна Велич, відбиток Розуму й Строгості.

Обидві породжують *Yesod*, Основу, основу, непорушний баланс, а водночас вічно творчий акт. Відбиток *Kether* і *Tiphereth*, *Yesod* є самою родючістю світів, які містяться в останній сефірі, *Malkuth*, Царстві, що отримує всі Божественні енергії.

Malkuth, стик між цими енергіями і їхніми космічними еманаціями, є Великою Посудиною, що називається "Жона Божественного Царя" або ще "Діва Ізраїля", в яку впадають *Kether*, *Tiphereth* і *Yesod*. Таким чином, усе йде від *Kether*, усе отримується в *Malkuth* і повертається в *Kether*. Усе є Одним у безмежному багатстві свого розгортання. Усе є милосердним розмаїттям у строгості Одного.

Kether і *Malkuth* відповідно називаються ще Царем і Царицею.

Від Древа Сефірот відходять три інші тріади. Одна називається "права рука Бога". Вона вміщує всі сефіри правого стовпчика: Мудрість, Милосердя, переможна Сила. Вона є рукою Милосердя, Архетипом чоловічого начала, що доповнює Архетип жіночого начала або "ліву руку Бога", руку Строгості, бо це стовп, що вміщує Розум, Строгість і божественну Славу.

І, нарешті, третя тріада, або середня колона, вміщує Корону, Красу, Основу і Царство, вона є колоною рівноваги й гармонії, в якій божественна єдність розвивається в дуальності Творіння.

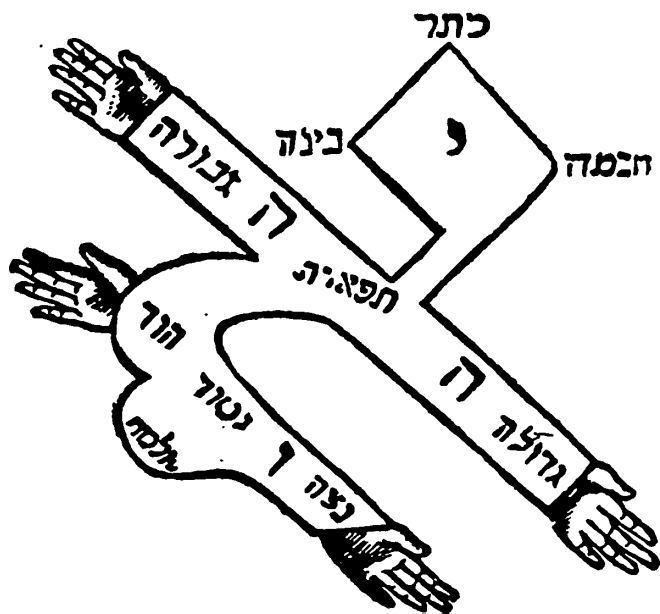
Чи ж ці три останні тріади, чи колони самі по собі не виявляються настійливо необхідними, як три осі Тетраграми-Меча? Дві бічні колони є двома лезами, двома *He*. А середня колона — клинком *Vau*. *Yod*, голівка Меча, вписується в найвищу тріаду Древа, що чітко вирізняється серед інших.

Чи ж Дерево Сефірот не є цим Божественним іменем Яхве або יהוה , тетраграмою, розгорнутою в гамі, яка симво-

лічно обмежується десятьма Енергіями, що виражають Цілісність, а водночас безмежне розмаїття.

Далі ми не підемо. Бо вести мову далі про Божественні Енергії та спосіб їх розкриття означає полонити кожную з них у концепт, що одразу ж знищить їх. Вони розкриваються нам лише завдяки способу пізнання, про який уже йшлося і який ми можемо пережити лише особисто. Кожен може піти далі, прислухаючись до нових провідників.

Перший провідник, який трапився мені, розкрив таке: Тетраграма-Меч, Древо Життя, Древо Пізнання Добра і Зла, Древо Сефірот є Одним.

Древо Сефірот повністю міститься в божественній Тетраграмі, яка сама повністю входить в Aleph (гравюру взято з книги: A. Kircher. *Hydrius Aegyptiacus*, Rome, 1652)

Розділ V

ВІД ДЕРЕВА СЕФІРОТ ДО ТІЛЕСНОЇ СХЕМИ

І навпаки, я вважаю надзвичайно важливим, а то й неймовірно нагальним говорити про Божественні Енергії, Архетипи, взяті у відбитку, якого вони набули на рівні нашого чуттєвого світу.

У свідомості нинішньої Людини всі елементи чуттєвого світу, позбавлені свого “Архе”, перебувають або в абсолютній плутанині, або в абсолютній відокремленості.

Анархіст має рацію, коли відмовляється від хибних “Архе”. В усякому разі він бачить точніше, що світ покликаний знову інтегрувати свої істинні “Архе” і що в цей момент він справді буде анархічним (мрія про Великий Вечір є нічим іншим, як невиразним передчуттям Небесного Єрусалима). Але, як трапилось і в Едемі, наш сучасний анархіст надто квапиться: містик Кафка казав, що *“Людина втратила Рай через нетерплячість, вона не повертається туди через лінощі”*. Лінощі залишають нас у згубному невігластві, що веде до будівництва нашими власними руками лабіринту, з якого ми маємо вийти. Ми розглянемо міф про лабіринт і побачимо, що вихід з нього Людина може знайти лише завдяки Пізнанню, в неінтелектуальному, даному нами попередньо значенні цього терміна¹.

¹ Див. розд. I, с. 48—49.

Тема лабіринту займає настільки значне місце у тибетців, що вона є предметом базових медитацій ченця. Він креслить малюнок лабіринту, а інколи будує його в просторі — це Мандала — і починає медитувати: потрібно знайти Двері чи, точніше, бути ними охопленими. Тож, як бонза, що схилювся над мандалою, ми вдивлятимемося в малюнок Древа, аби воно нас охопило і відкрило те, що в нас діється, *“той низ, що дорівнює тому, що вгорі, аби витворити чудо речі однієї”*.

1. Тіло Людини, подоба Божого Тіла

Що ж нам найближче в цьому “низу” і що загадковіше у світі, ніж тіло Людини? Що є конкретнішого й водночас таємничішого? Що є складнішого й більш поєднаного у фундаментальній єдності?

Протягом тисячоліття західний світ, хоче він того чи ні, є рабом схоластичної форми мислення¹. Він успадкував від неї двоїсте бачення Всесвіту. Починаючи з Августина Блаженного (IV ст.), який глибоко позначив західну думку власною маніхейською насиченістю, Добро і Зло було поступово зведено в абсолюти. Під таким кутом зору західна людина, утверджена в ідеї, що *“Людина — це розумна тварина, яка складається з душі й тіла”*², досить швидко приходять до ототожнення зла з тілом, а добра з душею.

Чи ж ми не вчилися з покоління в покоління зневажати тіло, а то й знущатися з тіла? Чи ж із самого дитинства наша духовність не жила майже неперевершеним долоризмом*!

¹ Напрямок дуалістичної і раціональної думки, який позначив західну теологію з часів схизми 1054 р., що розділила християнський Захід і християнський Схід, поступово позбавляючи її триєдиного виміру і пневматичної міцності.

² Давній катехізис Паризької єпархії.

* Долоризм у католицькій традиції — учення про людське життя як про шлях неминучих страждань. — *Прим. наук. ред.*

Чи ж усе, що стосувалося плоті — в тому, як це слово відбиває союз тіл, — не подавалося нам як гріх з гріхів, роблячи навіть із “плотської справи” “первородний гріх”? Зазначимо, що останній вираз уперше виник під пером Августина Блаженного.

Ще донедавна західна думка зводила непорушну перепону між тілом і душею (пам'ятаючи про всю плутанину, що її породжує останній концепт): з одного боку, заболочений провулочок грішного тіла, з іншого — сад душі.

Викриваючи це табу, психологія, ця зовсім юна наука, розповіла про помилку, але не запровадила істини. Вона сама залишається полонянкою цих суперечностей. Як в Абсолюті, який символізує божественне Ім'я *Yod-Hé-Vau-Hé* יוה-הוה, два *Hé* можуть знайти своє достовірне пояснення лише шляхом участі в *Yod*, що їх єднає, так і на рівні Людини, відбитка Абсолюту, сома (тіло) і психіка (душа) є лише з огляду на ступінь їхньої участі у третьому вимірі буття. Якщо ж це не так, то тіло й психіка не є, а існують, тіло особливо існує тоді лише з огляду на краще функціонування для більшої здатності індивіда до виживання.

У першому з цих випадків тіло є елементом тріади (Дух — Душа — Тіло), яка покликана віднайти гармонію, що дала б змогу передати й маніфестувати світові те, що вгорі, Чисту Істину. В другому випадку воно є самотнім в'язнем існування і, зрештою, ним придушене.

Розгляньмо приклад: у першому випадку Людина практикує мистецтво йоги, щоб плекати гармонійний синтез тріади і зв'язок (на що вказує слово “йога”) тріади зі світом “верху”.

У другому випадку вона робить гімнастику, щоб змастити гвинтики й коліщата механізму, — свого тіла, яке має працювати найефективніше й найекономніше.

Я скористаюся тут карикатурною мовою, щоб виразно окреслити діаметрально протилежні вибори, які може зробити Людина. Вибори, згідно з якими тіло або **проживається** — і тоді воно є “подобою тіла Божого”, яке прагне злитися з ним в одне ціле, або ж **утримується**, зазнаючи ототожнення із зовнішньою банальністю. Одні “є тілами”, інші “мають тіло”, якщо скористатися блискучим виразом професора К. фон Дюркгейма¹, який він використав у поглибленому аналізі цієї теми.

Вважаю за потрібне зупинитись на щойно згаданому явищі **ототожнення**, що є простим відображенням онтологічного закону образу й подібності.

У біблійному міфі людина, “створена за образом Божим”, живе в тісній єдності з Богом, вона покликана домогтися Подібності. Відірвана від Бога, людина живе в тісній єдності з чуттєвим світом, який проживає на власному досвіді, відтепер це і є для неї природним. Тісна єдність зі своїм внутрішнім світом або світом духовним для неї природна лише при сходженні до вищого плану свого буття, у рухові до визначеного вище “Пізнання”².

Незалежно від того, йдеться про зовнішній чи внутрішній щодо Людини світ, ідентифікація її істоти (тіла, душі, духу) належить до реальності, яку не потрібно доводити, я про неї просто нагадую. Воно є основоположним для мого дослідження.

2. Внутрішній і зовнішній світ щодо Людини

Домовмося одразу ж про концепти “внутрішній світ” і “зовнішній світ”, які відмінні, але нероздільні один від одного. Раніше³ я висловила дві тези, що лягли в основу моєї праці: одна — Людина в Космосі, друга — Космос у Людині.

¹ К.-G. von Durckheim. *Le Hara* (Le Courier du Livre, Paris).

² Див. розд. I, с. 50.

³ Див. розд. I, с. 45.

Людина в Космосі одразу ж передбачає відносність існування: відчуття, які людина має у своєму тілі й у психіці про саму себе, про інші істоти, про події та речі, а також комунікацію із собою і з іншими. З цих відносин випливає життя мислення, яке виявляється емоційно або інтелектуально.

Внутрішнім світом я називаю тут не світ мислення, хай яким таємничим він є. Адже мислення зумовлено і зовнішнім світом речей. У всякому разі, ці "речі" пропонуються в усіх своїх вимірах доти, доки якась діткне саме серце, ядро, дух. Тоді вони вступають уже не у відносини, а в спілкування, у спільність із "ядром" істоти, що виявилася здатною їх прожити: це й становить внутрішній світ Людини. Серце Космосу знаходить свій образ і свій резонанс у Людині. Життя думки, пожвавлене таким внутрішнім сприйняттям, є частиною внутрішнього світу. Тож ми бачимо, що мислення виходить на два плани — зовнішній або внутрішній стосовно Людини, залежно від того, чи воно живиться з безпосередніх психофізичних світів чи з опосередкованого духовного світу.

У першому випадку духовний світ не торкається свідомості, духовна істота спить. І феномен ототожнення йде від тіла й від психіки до зовнішнього світу, що їх живить. Кожному відомо, наскільки часто у психічному плані наявне ототожнення Людини з місцем її проживання. Візьмемо для прикладу європейця, що оселяється в Китаї: він поступово набуває китайської морфології. Дивовижні ознаки подібності спостерігаються між двома істотами, які мешкають разом, навіть між людиною і близькою їй твариною.

Що ж до резонансу тіла з психічною душею або душі з тілом, то цей факт не потребує доведення, оскільки є предметом нової медичної науки психосоматики. Загалом кажучи, ми можемо, зокрема, стверджувати, що дитина формує

тіло й душу шляхом безпосереднього ототожнення з батьками. Звідси й та величезна роль батьків, яка полягає не стільки в тому, щоб вони діяли, як були.

У другому випадку, духовний світ проживається, Людина живить ним як свою психічну душу, що одухотворюється, так і своє фізичне тіло, що потроху ототожнюється з власне субстанцією своєї поживи. Як доказ ми не хочемо нічого більше, крім конкретних плодів містичного досвіду: в усякому разі в силу споглядання страждань і смерті Христа на хресті західний християнин-містик визнає стигмати. Либонь у своєму тілі він носить відмітки тих самих ран, які споглядає на особі Христа. Такими були Франциск Асізький, Тереза з Авіла, а в наші дні Тереза Неманн, Падре Піо та багато інших.

Цей феномен, чужий іншим традиціям, а ще більше невідомий християнській традиції, збереженій на Сході, проаналізований у багатьох працях. Предметом споглядання східних містиків є ікона Христа у славі й Христа воскреслого, який переміг смерть і оповив космічну Людину своїм Світлосяйним Тілом. Відповідно, в цьому відмінному контексті християнського світу нерідко зустрічаються явища преображення.

Мотовилов, послідовник Серафима Саровського¹, розповідає, як його вчитель огорнув його світлом, на яке перетворилося його тіло.

На цьому рівні матерія знову стає енергією, але потенційно вона і так є енергією й випромінює те, чим вона живиться. Залежно від рівня участі Людини у своєму божественному бутті її тіло випромінює на різних рівнях Світло "верху". Під таким кутом зору людське тіло справді виявляється либонь тим, що ми маємо найконкретнішого для відображення божественного світу. Чи ж не в цьому його справжня мотивованість?

¹ *Entretiens de Motovilov et Seraphin de Sarov* (Editions Orthodoxes).

Небезпечне запитання!

Якщо моя теза правильна, людське тіло має відповідати “Тілу” божественному. Його конструкція має підпорядковуватись онтологічній схемі божественних структур, вона мусить відповідати малюнку Тетраграми-Меча, малюнку Дерева Сефірот. Широ кажучи, такого висновку я дійшла не внаслідок процесу думання. Цей висновок одразу ж постав переді мною, коли, розглядаючи якось Дерево Сефірот, я вгледіла в ньому тіло Людини.

Малюнок був мисленим (це трапилось пополудні просто на вулиці), мене пройняло таке гостре відчуття, що я несподівано упевнилась, що стою на царській дорозі, на дорозі Істини. Вулиця була осяяна. Мушу, проте, уточнити, що пізніше це “видіння” було підтверджене тією самою каббалістською традицією, згідно з якою “Адам, Людина низу” (за опозицією до “Елогіма, Людини верху”) залежить за своєю тілесною морфологією від основоположної структури Світів, Архетипом якої і є Дерево Сефірот.

От тільки у момент її формулювання ця реальність посталала переді мною не з якоїсь інформації, а з особистого досвіду.

У цей момент з не меншою чіткістю в мені увиразнилась іще одна певність, а саме можливість перевірити автентичність Дерева через його відповідність людському тілу. Інакше кажучи, якщо тіло не є Деревом Сефірот, то останнє є нічим.

Сьогодні я можу стверджувати, що Дерево є схемою конструкції Світу і що за його подобою людське тіло є схемою конструкції нашого становлення. Тіло — це водночас наше знаряддя, наша лабораторія й наш виріб для досягнення нашої істинної статури, яка є божественною.

3. Структура тіла відповідно до малюнка Дерева Сефірот

Нам здається, що за образом “подоби Яхве”¹, яку споглядав Мойсей, тілесна схема, головним чином, складається з трьох вертикальних осей: хребет, центральний стовп, або середня колона, відповідає стежці Kether — Malkuth, яка єднає Корону з Царством, голову з ногами. Два боки тіла, або латеральні стовпи, відповідають стовпу Строгості ліворуч і Милосердя праворуч².

На ці вертикальні структури нанизано три трикутники: найвищий трикутник відповідає голові, перший перевернутий трикутник — серцево-легеневому комплексу, другий перевернутий трикутник — сечостатевому сплетінню (низ живота і лобок). Два останні трикутники схожі на дві перевернуті голови, і ми виявляємо волосяну систему, розвинуту в людини на епігратричному і лобковому рівнях, яка відповідає волоссю на вершині найвищого трикутника. Інші аналогії доведеться ще віднайти. Я зупинятимуся на них у міру написання цього дослідження.

Розгляньмо ще раз ці різні елементи.

Як ми бачили, у Божественній Схемі дві латеральні колони є розгортанням дуальності, народженої з первісної єдності. Божественне виявляє Свою Єдність, обмежуючи Себе у двох суперечливих, антиномічних аспектах. Людина може піти до Божественного, лише подолавши суперечність. Так нам являється Бог — першопричина непорушності, абсолютної нерухомості, а водночас джерело всілякого руху. Власне “вхопивши разом ці два антиномічні аспекти в точному відношенні їх”³, щоб зазнати єдності, яка їх перевершує, Людина й проживає божественний досвід.

¹ Книга Числа, XII, 8.

² Дивись обернення справа наліво стосовно Божественного Архетипу, розд. VI.

³ Владика Іоанн із Сен-Дені. Курс теології 1969 р.

На рівні сотвореного начало “Непорушність” виявляється у структурі і формі: Строгість і Точність місця і форми кожного елементу чуттєвого світу. Це точне осідок Уґ. Жіночє начало є в основному формою, рецепцією, силою в очікуванні. На цьому ж рівні божественне начало “Рух”, який виявляється в запліднюючому промені Милості-Милосердя, є динамізмом, що проникає у форму й черпає в ній енергію, необхідну для структурування нових полів світла 310. Це запліднюючий динамізм чоловічого начала.

У Божественній Схемі центральна опора, або середня колона, є Точним Відношенням, що з’єднує антиномічні полюси. Вона є шляхом Одного до Множинного. А на рівні сотвореного — шляхом від Множинного до Одного.

Так само організовані й вертикальні структури людського тіла, рівновага якого підтримується в осі хребта завдяки тиску, що діє на два протилежні полюси, що є доповнюючими й антиномічними його правій і лівій сторони.

Розгляньмо тепер горизонтальні структури. На Божественній Схемі вищий трикутник виявляє саму сутність Божества, Його Трансцендентність і Першоначало в *Kether* (Короні), *Hokhmah* (Мудрості) й *Binah* (Розумі).

Так само й на тілесному рівні голова є першоначалом найшляхетніших людських властивостей. Вона символізує Божественне в Людині. Відтак є осереддям Божественного. Вона є його образом і володіє його могутністю. Голова має форму яйця, є матрицею обоготвореної істоти, що має народитися для повнокровного божественного життя, реалізованого в поверненні до Одного, в *Yod* Тетраграми-Меча (10 на драбині, що піднімається від 6 до 10).

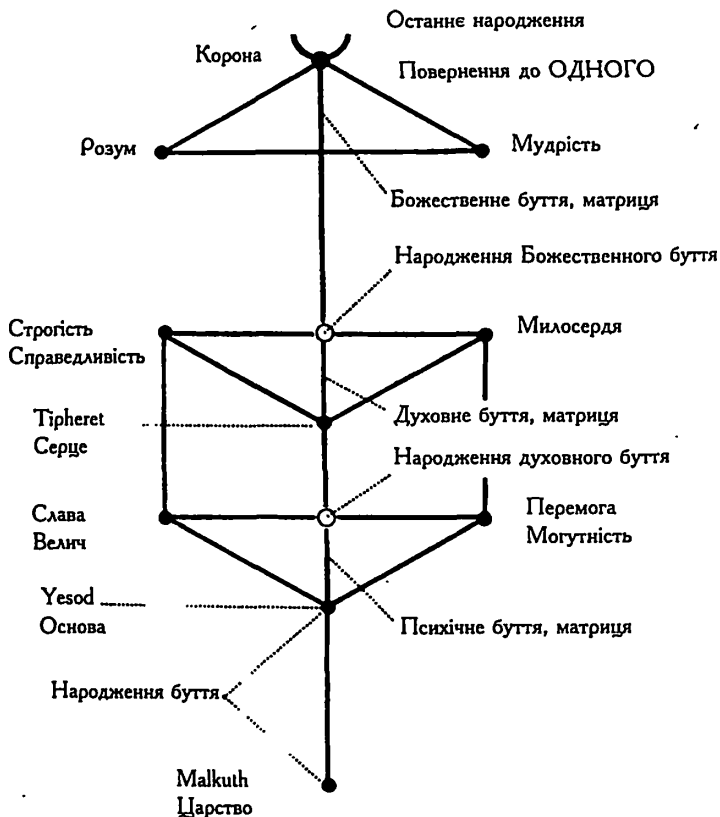
Індуїстська іконографія виявляє цей аспект у символіці квітки лотоса, що розцвітає на маківці черепа. В інших традиціях ним стають роги, закорінені на тій же маківці, які зведені півмісяцем і відображають ту саму символіку. Вона

не чужа і християнській іконографії, яка, зі свого боку, зображає Христів у славі з рогами. Але на цьому рівні роги стають короною.

Так вимальовується народження “угорі”. Та власне на цьому самому шляху (ріг достатку) Божественний Світ спускається до Людини. На кожному етапі наявна зустріч Світу “верху” і світу “низу”, Мі і Ма.

Перший трикутник, перевернутий стосовно вищого трикутника, відповідає в божественному плані тріаді *Hesed — Din — Tiphereth* (Милість — Справедливість — Краса). Вона приховує в собі таємницю онтологічних, відтак визволяючих законів. У тілесному плані перший перевернутий трикутник, відображення голови, відповідає серцево-легеневому комплексу. Він є осідком духовної істоти і матрицею буття божественного. Тільки одухотворена людина здатна пізнавати онтологічні закони.

Між цими двома трикутниками височіє шия. Коли Бог у Біблії сердиться на свій “твердошийй народ”, він виявляє розрив зв'язку між грудною кліткою і головою. *Tiphereth* (Краса, Серце) більше не може відбивати вершину трикутника — *Kether* (Корону). Надалі серце не є творчою божественною любов'ю. Порожнє, воно живиться тоді з другого перевернутого трикутника і є сентиментальною чуттєвістю, поживою пристрастей, що віддають його на поталу дуальності і розривають його. Доти, доки серце живиться з верхнього трикутника, що зазвичай поглинає цю дуальність, воно є господарем свого емоційного стану. Коли ж воно живиться своїм емоційним станом, то стає його рабом. На рівні Тетраграми-Меча — це розрив між *Yod*, Божественним, і *Vau*, Людиною. Позбавлена голови й неспроможна стати Богом, Людина в такій ситуації створює собі фальшиву голову з усіма ілюзорними цінностями, які вона обожеествляє. Їй доведеться позбутися цих фальшивих голів, очиститися від дуже

відносних, а то й помилкових цінностей, що їх репрезентують розум й мудрість цих “масок”. Останню проблему я розгляну, коли говоритиму про символ усікновення голови (у Івана Хрестителя й особливо у св. Діонісія), про символи, які часто виникають у снах.

І навпаки, коли *“Бог перед народом Своїм виходив і йшов пустинєю...”* (Книга Псалмів, LXVIII, 8), то народ Ізраїлю справді був тоді людством, що крокувало до свого обоготворення.

Коли Мойсей уперше спускається з гори, де він отримав перші Скрижалі законів, то застає народ *"твердошиїм"*, який справжню голову замінив головою золотого тільця (Книга Вихід, XXXII). Тож Мойсей розбиває скрижалі.

Тут цілком зрозуміла символіка: Мойсей повертається до народу, що перейшов у другий нижній трикутник і, відповідно, став нездатним пізнавати й жити за онтологічними законами. На нижній октаві їх замінять закони, які ще й сьогодні управляють єврейським народом — символом людства, що стало заручником власної помилки.

Вони нам відомі: це не лише моральні закони, а й докладна кодифікація найменших дрібниць повсякденного життя, де все символізує ці онтологічні закони і визначає їх. І коли пізніше Христос запропонує своєму народові перейти від означуваного до означеного, від закону до Архетипу, Ізраїль і тоді не буде готовим іти за ним. Однак не піддаваймося самообману: значна частина тих, хто називають себе християнами, також є рабами закону в його моралізаторському і заспокійливому аспекті. Християнство — це не мораль, а ризиковане визволення на шляху усвідомлення онтологічних законів.

Другий перевернутий трикутник (сечостатева система), значно віддаленіший відбиток верхнього трикутника, є осідком психічної істоти і матрицею духовного буття. Він є морком невідання. Якщо він живитиметься з "верху", із Божественного Світу, який, як ми бачили, відбивається у першому трикутнику, він доносить до строку духовне буття, яким він вагітний. Якщо ж він живиться тільки з "низу" сенсорно-чуттєвими задоволеннями, "твердошия людина" блукатиме внаслідок психосоматичного мороку. Тоді в неї не буде іншого виходу, крім смерті... Матриця не принесе плоду, це буде своєрідний духовний викидень.

Зауважмо, що в материнському лоні дитина також сповита в морок матричних вод. Вона народиться у фізичний

світ (*Malkuth*, Царство) після розкриття шийки матки. Остання є внизу нічим іншим як відповідником черепної шийки, що розкривається, “як квітка лотоса” вгорі, щоб дати народження обоготвореній істоті при її поверненні до Одного.

На цьому шляху еволюції, на шляху повернення, ми зауважимо три етапи, для яких знайдемо гармонійні відповідники в космологічному плані:

1) *Malkuth*, Царству (тут ноги, конкретний тілесний план, фізичне “відчувати”), відповідає земля;

2) *Yesod*, Основі (тут статевий орган, психічний план), відповідає місяць, нічне світило, чий молодик є внизу відбитком символічних рогів обоготвореного буття вгорі (цікаво зауважити, що та сама символіка рогів стихійно використовується не-свідомим людством, уособлюючи атрибути подружньої зради!);

3) *Tiphereth*, Серцю-Красі (тут сонячному сплетінню, духовний план), відповідає сонце.

Наша сонячна система, побудована (як і всі інші) за подобою універсального Архетипу, має цілком певно свій верхній трикутник, звідки до неї лине енергія, яка передається *Yesod* і *Malkuth*, Місяцю й Землі. А в тілесному плані, якщо ми поглянемо на наше життя, визнаймо, що наше психофізичне буття живить не наше духовне буття, наше сонце, а власне наші відчуття (Земля) і наші емоції (Місяць) роблять погоду на рівні нашого сонячного сплетіння: якщо там радість, настає весна, і наше серце радіє. Іде дощ, холод — ми страждаємо фізично або психічно, у нас “хандра”. Ми відчуваємо тиск радості на рівні грудей, або нас душить біль, тоді шлунок спазмує аж до блювоти, до приступу печінки, а то й жовтухи. Комплекс сонячного сплетіння бентежить емоція, незалежно від того, чим вона викликана, і про це свідчить серцевий ритм.

Інакше кажучи, людина живе “навиворіт”. Не маючи живлення зверху, її сонячне сплетіння стає рабом інфор-

мацій, отриманих знизу. Психіатрична й психосоматична медицини спираються на цей фактичний стан. Вони намагаються не “змінювати напрямку”, а надати цінностям “низу” ту силу абсолюту, яка здатна замінити Абсолют “верху”. Саме так ми сприймаємо фрейдівську школу, яка робить правильно, звільняючи Людину від обтяжливого моралізму, закріпленого на Заході за світом сексуальності, але вона робить більш спірну справу, зводячи сексуальність до зразка найвищих людських мотивацій.

Згідно з нашою схемою найкраща медицина мала б настановити пацієнта на шлях “руху на лицеву сторону”. Але така поведінка передбачає з боку цієї науки визнання в Людині реальності духовного плану, цього основного буття в ній, її божественного покликання. Якщо вона включиться в таку перспективу, то лікар, цілком певно, стане священиком, яким він колись і був, священиком у розумінні господаря, а не арбітра моралі чи конкурента, з комплексом політичного лідера, яким він і став на Заході.

Власне завдяки справжній “зміні напрямку”, яку він мав би спершу здійснити в самому собі, такий господар міг би допомогти іншим зупинити процес інволюції й вивести на шлях еволюції. Будь-яка інша медицина залишає Людину в тупику... або на рівні, який певний час необхідний, але в будь-якому разі потребує іншого рівня.

*
* *

Продовжуючи наше дослідження тілесної схеми, ми можемо виявити ще одну сторону.

Від *Malkuth* до доріжки, що єднає *Hod* з *Netsah*, або від стіп до рівня стегон і нирок, визначаємо перший поверх. Від цієї горизонтальної доріжки до паралельної доріжки, яка трохи вище єднає *Din* з *Hesed* (плечі) в чотирикут-

нику, що становить тулуб тіла, окреслюємо другий поверх. І, нарешті, верхній трикутник, голова, утворює третій поверх.

У перспективі розвитку Людини в часі, від народження й до смерті, перший поверх є поверхом дитинства, другий — зрілого віку, на третьому голова зумовлена новими полями свідомості, які розкриваються в ці різні періоди. Вона покликана змінюватись доти, доки вона стане *Yod* Тетраграми-Меча й буде коронована.

На рівні першого поверху, який я назвала поверхом МАТИ, дитина здебільшого набуває знання про безпосередній і конкретний світ навколо неї. Вона його пізнає завдяки своїм органам чуття. Далі завдяки розвитку інтелекту, який продовжує її чуття, вона вивчає речі значно глибше, беручи на облік елементи в часі й просторі. Вона виявляє закони, що пов'язують між собою різні цінності, які їй поступово відкриваються. Вона набуває своєї тілесної статури, що стабілізується у двадцятидворічному віці. Вона поступово набуває і психічної рівноваги. Настає статева зрілість, що супроводжується силами, які заповонюють дитину, часом досить агресивно. При такому наступі гармонійна побудова цієї юної істоти буде можливою, а міцний хребет — як психологічний, так і психічний — може бути сформований лише тоді, коли вона оточена істинними й достовірними цінностями.

Звичайно, істинними на цьому рівні є лише цінності, які продовжують (пунктиром на схемі), відображаючи їх, основні, абсолютні онтологічні цінності, якими є вертикальні структури другого поверху. Дитина ще не спроможна відкрити, а ще менше пережити останні, їх можна прожити лише за участі Людини на другому поверсі, тобто у вимірі, який я називаю БУТИ.

Припускається, що батьки його досягли. Однак вони батьки тільки в міру того, як є реальним продовженням двох

вертикальних опор схеми, чоловічого й жіночого начал, дуальності на її зворотному шляху до Одного, від якого вони онтологічно походять.

Дитина гармонійно зростає між батьком і матір'ю, двоїною в міру її відображення Одного. Майбутній дорослий крокує до власних структур серед законів моралі, що необхідні молодій істоті, чий механізм мислення діє шляхом вибору між тим, що несе добро, і тим, що несе зло. Батьки й мораль, так само, як і будь-яка цінність, що на різних рівнях відіграє роль батьків чи моралі, — скажімо, поняття авторитету в його цивільних і релігійних аспектах — у схемі схожі на милиці, які дитина відкине досить швидко, хіба що остаточно зробить їх своїми ногами, але в такому разі вона ніколи не стане дорослою.

Взагалі дитина починає “оспорювати” свої милиці десь у віці статевої зрілості (на рівні *Yesod*, де вона двома доріжками вже безпосередньо пов'язана з *Hod* і *Netsah*, основами її майбутніх онтологічних структур). Вона квапить ці останні й кличе їх. Саме в цей момент батьки мають далі бути з нею, однак уміти поступово зникати, аби не захаращувати чи навіть не перегороджувати ці обидві доріжки.

Батьки, які не вміють “відпускати віжки”, належать до тих, які все своє життя перебуватимуть у психосоматичному блуканні. Вони вміють шукати свою поживу лише на рівні нижнього трикутника. За рідкісними винятками, підлітки, які вирости в такому кліматі, нездатні сягнути другого поверху. Батьки замикають їх у лабіринті, який створили для самих себе, так як Дедал тримав в'язнем свого сина Ікара¹.

Опіка батьків — це не єдина причина застрягання дітей на нижньому рівні. Будь-які форми надмірного покровительства, що тільки зміцнюють обладнаність “милиць”, також

¹ Див. розд. X, с. 215.

стають перепонами, що завадять формуванню хребта, єдиної опори Людини при її переході на вищий поверх.

Тож не варто себе обманювати: внаслідок усіх штучних засобів допомоги, які вона пропонує, наша цивілізація створює світ калік. Людина, якій надмірно допомагають, залишається неповнолітньою. Вона каліка, яка боїться, що одна з милиць зламається. Вона чіпляється за них, наділяючи їх значенням і силою хребта. Тож, щоб компенсувати свій стан залежності, такий тип людей, — на жаль, досить поширений, оскільки на вищий поверх переходить меншість, — загалом обирає позірно сильну поведінку, яка сама підлягає етиці, критерії котрої умовні за визначенням.

На рівні голови вона демонструє маску “Здаватися” замість матричного поля, де формуються нові види інтелекту й мудрості істоти в становленні. Ці маски створюються:

— або різними функціями, з якими інфантильна людина себе ототожнює (функція батьківська, професійна, політична, навіть церковна тощо);

— або поведінками, що компенсують неспроможність, страждання та психологічні труднощі;

— або значно тонше ідеологіями, за які вона чіпляється, повністю їм віддаючись, і ролями, які вона грає для доброго самопочуття.

Але в жодному з цих аспектів Людина не змінює рівня. Вона залишається в повсякденні. Свідомість у розумінні 210 “світло” не народжується. Людина надалі поглинута у.

Другий поверх, піднятися на який Людину запрошує тілесна схема, складається з чотирикутника *Hod — Netsah — Din — Hesed*. Я назвала його поверхом БУТИ. Чому?

Ми побачимо, що кожен звершує своє справжнє народження саме на цьому рівні, формує своє основне життя саме в ньому і починаючи з *Tiphereth*, відбитка *Kether*, входить у досвід його онтології.

На першому поверсі Людина існує. На другому вона є. Уже за своєю формою (чотирикутник) другий поверх визнається як час для зупинки, час випробування. Число 4 є символом стабільності: чотири ніжки забезпечують рівновагу будь-чому стійкому, чотири стіни є основною конструкцією будь-якого будинку. Поза цими конкретними прикладами чотири вводить ідею замкненого, таємничого, прихованого місця, в якому проходить випробування той, хто в ньому перебуває.

Усі традиції демонструють поняття випробування, пов'язане з числом 4: запровадження карантину відповідає онтологічному закону. У єгиптян, як і в іудейсько-християнському світі, існують сорок днів після смерті, які готують до важкого для подолання переходу.

Сакральна традиція Стародавнього Єгипту повідомляє нам, що через сорок днів після смерті фараон має помірятися силами з биком перш ніж увійти в житло богів. Французьких королів ніколи не ховали раніше, ніж за сорок днів після смерті.

У наших сакральних текстах розповідається, що вийшовши з Єгипту давньоєврейський народ сорок років іде по пустелі. Після свого хрещення Христос постить сорок днів у пустелі. Ті самі сорок днів посту готують християнина до Пасхи, етимологічним сенсом якої також є "перехід". У тих самих християнських таїнствах Вознесіння позначає сороковий день після Пасхи. У материнському лоні дитина дозріває протягом семи сороківок. Усі приклади, що їх ми могли б наводити далі з цього приводу в різних традиціях, засвідчили б одне й те саме поняття перебування-зупинки в місці випробування, що передує переходу, який сприймається як свято.

Отже, чотирикутник виглядає як матриця, якщо не стане могилою для тих, хто необізнаний з істинними законами, або просто тих, хто не має надії.

Закон, який управляє цим випробуванням, записаний у давньоєврейському слові, що відповідає числу 4. Це слово *Daleth*, що означає "двері". Далі ми не підємо, бо вже в числі, що символізує випробування, матрицю, замкнений простір, з якого, здавалося б, ніколи не вийти, з'являється поняття дверей: будь-яка матриця є дверима. Будь-яке випробування має кінець, який є доланням. Давньоєврейське слово *Daleth* розкладається так: 𐤃 4—30—400. Двері збудовані як отвір, обмежений двома іншими 4, щось на зразок двох стовпів, які пропускають 30, символ руху і життя. І тоді 4 з'являється нам у своєму глибинному й антиномічному значенні зупинки й переходу.

На жаль, дві протилежні тенденції схиляють пересічну людину до неправильної поведінки. Той, хто шикуються в першій категорії, категорії покірних, живих небіжчиків, бачить у цифрі 4 лише її аспект "зупинки". Ця зупинка стає для нього в'язницею, смертю. Матерія тоді справді стає мотилою, ховаючи разом з нещасливцем весь його потенціал творчості, світла й радості.

Виходець із другої категорії, навпаки, бачить лише аспект "переходу". Відмовляючись наділяти реальністю врівноважену присутність двох опор, він передбачає лише рух, який "поведе його за межі" й відкриє визвольні горизонти. Тут я думаю про тенденцію, поширену серед adeptів погано інтегрованого індуїзму: розглядати цей формальний, видимий і конкретний світ який, без сумніву, і є основним випробуванням, лише в аспекті *тауа* (ілюзії).

4, в даному випадку чотирикутник, що становить наш другий поверх, істинно проживається лише тими, хто повністю схоплює обидва полюси випробування в правильному співвідношенні їх; з одного боку, структури: фізичні структури нашого світу, психосоматичні структури Людини в "шкур'яній одежі" й онтологічні структури глибокого єства; з другого боку, динамізм життя, що вимагає звершення від зародка до плоду.

Людина стоїть між землею і небом, немов між двома полюсами магніту, якщо вона відпустить один з полюсів, струм не проходитиме. Тоді Людина або вдаряється у фальшиву духовність, або в'язне в матерії, але вже не звершується.

Тут ідеться про усвідомлення, яке необхідне в момент вступу в чотирикутник, на поверх БУТИ, справжньої інкарнації, коли перехід на вищий поверх є лише етапом підготовки переходу на нього.

Іншу реальність, усвідомити яку нам допоможе давньоєврейська мова, дає велика подібність, що єднає два слова: Двері — *Daleth* דלֵת і пізнання — *Daath* דַּאָת. Вони відрізняються лише однією літерою, яка стоїть якраз посередині. У слові “знання” літера *Ayin* אֵין символізує “джерело”, з якого повинна черпати Людина, а також нове “око”, якого вона повинна набути, просуваючись уперед шляхом шлюбу. У слові “двері” ця літера *Lamed* לֵם символізує “провідника” на цьому шляху.

“Знавець” проходить через “двері” між двома літерами *Daleth* דֵלֵת і *Tav* טָב, сполучення яких становить слово דָּת, що означає закон. Якщо він проходить Двері, не зважаючи на закон, не ставши йому відповідним, він знищується новим енергетичним комплексом, до якого ведуть Двері, його спопеляє вогонь реальності, з якою він стикається і яку його структури не можуть винести.

Відтак Людина може перейти через Двері лише в Знанні, яке знову-таки є не інтелектуальним знанням, а пережитим досвідом.

Покинути перший поверх Існування, щоб перейти в Буття, пройти через вузькі Двері, що їх традиція називає Дверима Людей, означає покинути невідання для життя,

Хто ж може пройти через ці двері?

Ось що розповідається у добре відомій усім історії про сплячу красуню.

Уже сто років спить красуня посеред замку, який самотньо стоїть посеред лісу, що густішає з кожним днем, з року в рік, стаючи дедалі непролазнішим і погрожуючи задушити це життя вві сні. Разом з принцесою сплять її пес, слуги, весь замок, сад... Через сто років син сусіднього короля дізнається про існування сплячої красуні. Його серце спалахує пристрастю. Він вирішує розбудити її.

Можна уявити пригоди юного принца, який пробирається лісом, щоб дістатися до його середини. Через багато часу, вкритий безліччю ран, палаючи від кохання, принц знаходить замок і цілує принцесу у вуста. Поцілунок будить її. Разом з нею — дуже важлива деталь — прокидаються її пес, слуги, будинок, сад. Увесь цей маленький всесвіт розплющує очі. Що ж трапилось?

Спляча красуня — це Tiphereth — Краса, сонце буття, яке засяє не раніше, ніж до нього підніметься людина. Людина ж не може дістатися до нього, не позбувшись того психічного, свідомого й несвідомого лісу, який її заповнює і навіть потроху душить. На таку пригоду принц може піти, лише усвідомивши присутність Принцеси, свого основного, духовного Буття, Божественного відображення, божественної обіцянки, прихованого, сплячого зародка.

Чарівний принц, який дізнається про Красуню, це не що інше, як поінформована свідомість, здатна скерувати на цю пригоду Людину, яка прокинулася до єдино правильного бажання. І пережити цю пригоду Людина може лише підштовхувана любов'ю, у вимірі любові, хоча, на жаль, це слово, настільки немислимо баналізоване в наші дні, нездатне передати її суть. Тільки справжня любов дає Принцу змогу подолати всі випробування в лісі. Після того як поцілунок подаровано, настає пробудження Буття.

Зауважимо, що водночас відбувається пробудження всього космосу. Близькі люди, пес, сад є Царствами, які чекають

пробудження Людства, аби засяяти своїми “справжніми кольорами”. Ті, хто набув такого досвіду, можуть це підтвердити: буденність, щоденний жест, прожитий у набридливості повторень, набирає на цьому поверсі завжди нової виразності: “Ось нове все творю” (Апокаліпсис, XXI, 5).

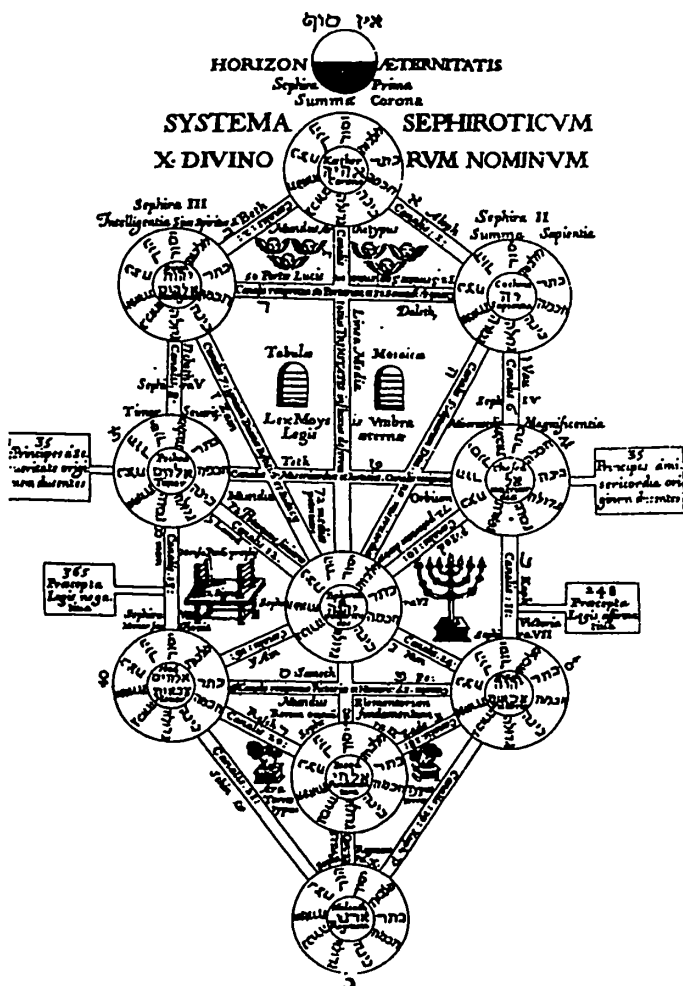
Я не поглиблюватиму тут дослідження цього поверху, а робитиму це докладніше в міру просування цієї праці. Скажу лишень, що пройшовши через нижній трикутник, подолавши десять щаблів, які відповідають десятиєм хребцям (п’ять крижових і п’ять поперекових) і які — ми це побачимо — так добре ілюструють десять кар Єгипту (Книга Буття, VII, VIII, IX, X, XI), Людина стукає в ці вузькі Двері під назвою Двері Людей.

Пройшовши через ці Двері, вона долає дванадцять щаблів своїх дванадцяти спинних хребців. У всіх традиціях перехід у чотирикутник — єдине справжнє втілення — здійснюється під знаком дванадцякутника: починаючи від дванадцяти місяців року, дванадцяти подвигів Геракла і до прибуття в Небесний Єрусалим, відкритий на дванадцять дверей, який провіщають дванадцять племен Ізраїля, а пізніше дванадцять апостолів християнської релігії.

У своєму сходженні вздовж дванадцяти хребців Людина обробляє, поливає й плекає свої внутрішні землі, аби кожна поступово вповні віддала свої плоди. Коли ж усі плоди зібрано і жнива завершено, Людина стукає у вищі Двері чотирикутника, які звуться Дверима Богів.

Вони ведуть до семи шийних хребців. Це апокаліптичний семикутник. Ми пригадуємо¹ значущість числа 7: воно символізує цілість, відтак смерть, щезання, необхідне для нового народження, яке буде пережите у 8. Об’явлення Івана

¹ Див. розд. III, с. 61.

Дерево Сефірот

(Гравюру взято з книги: A. Kircher. *Oedipus Aegyptiacus*, Rome, 1652)

відкривається посланням до семи Церков і продовжується в Книзі за сімома печатями, сьома з них відкриває сім ангелів, яким дано сім сурм. Після того як відзвучала сьома сурма, у пологових муках з'являється жінка.

І тут ми присутні при останньому таємничому народженні.

Що ж до свідомості, то цілком певно, що перехід у вищий трикутник зумовлює відкриття нового світу, надсвідомість якого набуває більшого значення стосовно стану нашої свідомості, ніж останній має стосовно нашого банального знання. І так само, як цьому свідомому трапляється вийти на поверхню на рівні знаного під час "усвідомлення" чи вві сні, наша надсвідомість пронизує під час рідкісних і миттєвих пірнань наше знання, яке таким чином інколи сприймає її світло, доки не утвердиться в ньому остаточно. Хто може заперечити таку ймовірність пізнання? Хто здатний вважати божевільним того, хто цього зазнає? Хто має право розглядати в категоріях, властивих банальному знанню, досвіди пробудження або сновидінь, що, по суті, належать до категорій надсвідомих?

Тож я тут ставлю — надто коротко, я ще повернуся до цього — гостру проблему в часи, коли психоаналітик дуже часто відіграє роль підмайстра-чарівника, а психіатр не обізнаний з божественним досвідом і його неуникненням наслідком, а саме мороком!

Між свідомістю і надсвідомістю розміщується те, що давньоєврейська традиція називає "Перевертанням Світел". Йдеться про загадкове перевертання, за яким Людина, яка досі була дзеркалом Бога, проходить через дзеркало. Її права рука стає лівою рукою Бога, а ліва рука правою рукою Бога. Увійшовши в божественне, Людина "перевертається", і внутрішнє стає зовнішнім. "Тепер бачимо ми ніби у дзеркалі, у загадці, але потім — обличчям в обличчя" (Павло, I, до коринтян, XIII, 12).

Перевертання також прочитується на рівні людського тіла, права півкуля головного мозку управляє лівою половиною тіла, а ліва півкуля — правою. Перехрещення відбувається на висоті довгастого мозку, де нервові волокна, що виходять з правої сторони мозку, переходять у ліву половину кісткового мозку, волокна з лівої половини мозку йдуть до правої половини кісткового мозку¹.

Більш опосередкований образ цього архетипізуючого перевертання дається нам через посередництво символів: давньогрецька традиція передає нам *"Перевертання Світел"*, християнська традиція також передає його в єпископській літургії, під час якої єпископ виходить до царського народу, до *laos* (грецьке слово, від якого походить французьке *"laïc"* — мирський) з перехрещеними свічниками. Перевертання відбувається на рівні Царських Врат (дощечки причащення у римокатоликів), які в традиційному плані християнського храму, що підкоряється схемі Дерева, знаходяться на рівні Дверей Богів.

У єгипетській традиції той, хто посвячує, тримає у правій руці увінчаний петлею хрест у вигляді літери Т. На фресках, які ми можемо бачити, наприклад у Луврі, і які зображають сцени, що відбуваються після смерті в осередді вибраних, останні тримають такий самий хрест життя в лівій руці. Відбулася своєрідна дзеркальна операція, але той, хто пройшов у Двері Богів, справді перебуває з другого боку дзеркала.

Поняття перевертання, невловиме для інтелекту, можна показати на прикладі вивернутої рукавички: тоді праву рукавичку можна одягти лише на ліву руку. А внутрішня сторона стала зовнішньою...

Це перевертання супроводжується переходом через чини ангелів, невидимі світи, що їх на рівні тіла символізують шийні хребці. Вони ведуть до останньої таємниці.

¹ Див. розд. VI, с. 105, розд. XV, с. 413.

Розділ VI

ДВА БОКИ ТІЛА. ХРЕБЕТНИЙ СТОВП

На рівні людського тіла хребет є відображенням середньої колони Древа Сефірот, відбитком Древа Життя, Кинка Меча.

Обидва боки тіла є відбитками колони Строгості ліворуч і Милосердя праворуч, відбитками пізнання *Tou veRa*, двома лезами Меча.

Почнемо з того, що нам ближче й безпосередніше — прямого аспекту життя. Життя виявляється, як ми бачили, через опозицію або доповнюваність: морок і світло, мовчання і мовлення, холод і спека, жіноче й чоловіче тощо. Такий прояв є результатом праці Творіння, об'єктом якої є, головним чином, відокремлення у розумінні “відмінність” від первісної Цілісності. Ми також бачили, що ця відмінність лише позірна. Вона є власне образом Божого прояву, що відбувається через антиномію: Непорушність і Джерело будь-якого руху, Буття і Не-Буття... Божествено сприймається лише на підставі цих суперечностей, якщо знавець бере їх разом у правильному співвідношенні. Але на рівні нашого чуттєвого світу, який ми, “люди в падінні”, сприймаємо відчуженням і розірваним між його антиномічними аспектами, наша ліва і права сторони відображають найсуперечливіші аспекти нашої істоти.

Божественну Праву сторону очолює сефіра *Hokhmah*, Мудрість, відома під назвою "Божественний Отець". Вона освітлює колону Милосердя, це назва сефіри *Hesed*, яка є ще *Gadoulah*, Величчю. На рівні людського тіла вона відповідає правій онтологічній і чоловічій стороні; на рівні Древа Пізнання — стороні *Tov* טוב, стороні світла.

Саме при максимальній інтенсивності світла, набутого на цьому рівні своєї еволюції, і у величі, якою воно її наділяє, Людина може стати чоловіком. Але бути чоловіком вона може тільки тоді, коли усвідомлює свою вразливість, коли знає, що її світло є лише слабкістю порівняно з тим, яким вона може і повинна стати, проникнувши у свою тінь, свою жіночу сторону, морок, приховувач нової інформації та нової сили.

Відтак бути чоловіком означає знати свою слабкість і стати зародком, аби проникнути в нову нижчу Землю, щоб зародити нове, потужніше світло.

У в цьому й полягає мудрість.

"Які то численні діла Твої, Господи, — Ти мудро вчинив їх усіх, Твого творива повна земля" (Псалми, CIV, 24).

Побудувати свій внутрішній космос за образом Божої Мудрості Людина може, тільки ставши слабкою і маючи милосердя, *Hesed*, до слабкості інших.

Вона не може стати слабкою стосовно нової Землі, до якої прямує, тому що знає себе сильною від землі, яку вона щойно завоювала.

Вона може стати зародком лише тому, що пізнала Велич.

Божественну Ліву сторону очолює сефіра *Binah*, Розум, відома під назвою Божественна Матір. Вона висвітлює колону Строгості, це назва сефіри *Din*, яка є також *Gebourah*, Силою.

На рівні людського тіла вона відповідає лівій онтологічній і жіночій стороні, на рівні Древа Пізнання — стороні Рагу, яка ще не є світлом, стороні мороку.

Власне в найнепроникнішій впадині Мороку і знаходиться енергетичне ядро, Ім'я, яке причетне до Яхве і символізується єдиною літерою *Yod* י. Кожне з наших внутрішніх небес на властивому йому енергетичному рівні є участю в Імені й зроблене з нього точно й строго на цьому рівні.

У кожному з нас, у Людині, жіноче начало є строгою Силою, створеною певним ступенем участі в Імені Яхве, жіноча сила сприйнятлива для проникнення чоловіка і перебуває в очікуванні цього проникнення.

Вона як власниця Імені, є і Силою, і тотальним Знанням. Вона є Розумом *Binah* בינה, тією, котра після проникнення буде “будувати” (בנה *Banoh*) “сина” (בן *Ben*), який є виміром *Yod* י, Яхве.

За своєю глибокою сутністю Розум є лише пропозицією любові, що розподіляє енергії Яхве в міру того, як той, хто, прилучаючись до божественної мудрості й знаючи себе слабким і необізнаним, проникає у свої внутрішні небеса.

Таким є онтологічний порядок.

Але сталася драма падіння, яка порушила онтологічний порядок. У рамках цієї драми Людина досягла ілюзії набутої цілісності в завоюванні свого Імені, ще не почавши працю внутрішніх шлюбів.

Відтепер на Адамові “одежа шкуряна”, він “вивернутий” назовні самого себе. Ми бачили, що ця друга натура розподіляє енергії так, що праве стало лівим, а ліве правим.

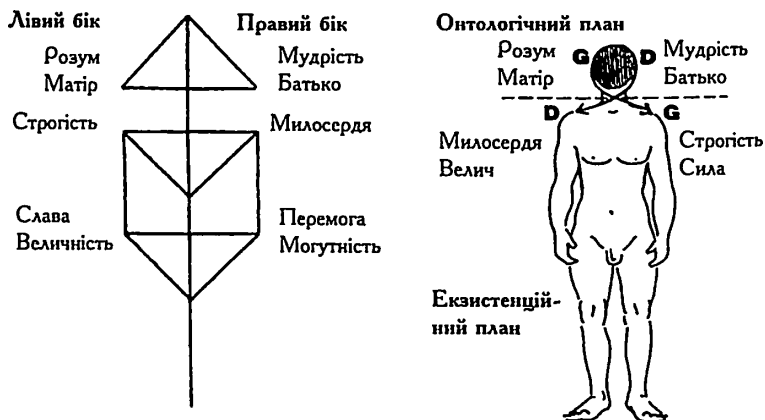
У Людини-в-одежі-шкурянній, якою сьогодні є кожен із нас, права половина мозку, що відповідає Мудрості, посиляє тепер свою інформацію лівій стороні тіла, і жіноче нача-

ло, яке онтологічно є глибинною силою, стає ожіноченим милосердям, тобто емоційною чутливістю.

Божественна онтологічна Слава поступається місцем зовнішнім перемогам, марнославної Могутності.

Ліва половина мозку, що відповідає **Розумові**, посилає тепер свою інформацію правій стороні тіла, і чоловіче начало, яке онтологічно є милосердям у зв'язку з усвідомленням своєї слабкості, стає зовнішньою силою, силою фізичною, силою суперництва, яка душить і вкладається тільки в завоювання зовнішнього світу.

Онтологічна Могутність поступається місцем зовнішній славі, завоюванню реноме (полос, несвідомо винесений назовні стосовно внутрішнього полюса, який є завоюванням Імені) і прославленню марнославства.

У цій перспективі ми — люди в “одежі шкурняй” — на першому рівні свідомості плутаємо праву половину мозку, чоловіче начало — Мудрість, що не почала функціонувати, з несвідомим, жіночою темною стороною. Це означає плутати чоловічий орган із жіночим лоном. Якщо в нього ще не проникли, то Людина

ще не розвинула свою Мудрість, свій чоловічий онтологічний орган, той, що має проникнути у свої внутрішні земні небеса.

Якщо ліва жіноча половина мозку розвинулася, то вона вклала весь свій Розум у завоювання зовнішнього світу і для цього наділила його фальшивим чоловічим органом. Ми очоловічили свій розум, який став чинником проникнення замість того, щоб проникали в нього.

Ми гіпертрофовано розвинули фальшиве чоловіче начало з усім кортежем сил, присвячених зовнішньому світові, і, заперечуючи будь-яку слабкість, змусили мудрість скіти в моралізаторських і запобіжних категоріях, що її ожіночують.

Але в кожному з нас, у Людині, співіснують і накладаються обидва виміри — один онтологічний, другий пов'язаний з "одежею шкуряною".

Китайці висловлюють таке ж бачення: згідно з їхньою Традицією у не маніфестованій реальності енергетичне тіло є чоловічим з правого і жіночим з лівого боку; в заявленій реальності — жіноче праворуч, чоловіче ліворуч.

Неманіфестоване онтологічне вони називають "попереднім небом", а маніфестоване безпосередньо біологічне — "подальшим небом".

"Така інверсія орієнтацій відбувається у дуже точний момент: момент зачаття... Попереднє небо — це те, що було до зачаття, подальше небо — все, що було потім.

Відтак зачаття — це часово-просторове місце, де відбувається перестановка орієнтацій.

...Однак обидві ці орієнтації збігаються, тому що народження є постійним і повсякчасним, а Життя, яке триває в індивіді, є життям, що відроджується кожної миті" ¹.

¹ Docteur Jean Schatz. *Réflexions sur la Gauche et la Droite selon la pensée énergétique chinoise.* — Revue "CoÉvolution", n. 4, 1981.

Христос скаже: “*Не від світу вони, як і Я не від світу*” (Іван, XVII, 16—18).

У міфах ці обидва виміри досить часто виражаються через присутність близнят. Пари Каїн — Авель та Яків — Ісав є живими прикладами цього.

Каїн і Яків є відповідниками онтології Людини. Перший, Qaïn יקן є “гніздом” (Qen יקן) Yod, другий Yaʿaqov יעקב є “п’яткою” (Aqov יעקב) Yod. А вивчаючи стопу, ми побачимо, що п’ятка — це також гніздо!

Авель і Ісав є відповідниками Людини в “одежі шкурній”, природи доданої. Обидва ототожнюються зі світом тваринним: Авель пасе череду, Ісав, зарослий “червоний чоловік”, любить полювання тощо.

Але в кожній парі обидва чоловіки — брати, тож відтепер глибинна природа, носій обоготворення в Yod, зможе звершитися лише внаслідок цілковитого прийняття одежі тваринної. Драма Каїна полягатиме у вбивстві Авеля, велич Якова у зверненні Ісава, від якого він відбере енергії (право первородства) лише тоді, коли стане спроможним реалізувати їх онтологічно, щоб породити на світ Месію משיח.

Інакше кажучи ми будемо радше Авелем-Ісавом у першій частині нашого життя, на першому поверсі при сходженні по нашому дереву — поверсі МАТИ. На цьому етапі, що повністю ототожнюється з нашими енергіями — тваринним світом, ми не зможемо відрізнити правиці від лівиці.

“А Я, — каже Бог Йоні, який просить змилюватися над Ніневією, якій, за словами Пророка, загрожує Божа Строгість, — не змилювався б над Ніневією — цим великим містом, що в ньому більше дванадцяти десятисячок люда, які не вміють розрізняти правиці від своєї лівиці, та численна худоба?” (Йона, IV, 11).

Тварини тут є енергіями цих людських істот, які їх ще не усвідомлюють, відтак неспроможні їх завоювати,

Фактично це тварини, описані на шостий день Творення, які є енергіями, що структурують наші внутрішні поля на кожному з вищезгаданих рівнів. Доки ми ототожнюємося з ними, ми про них нічого не знаємо й не можемо їх завоювати.

Стати Людьми, пройти через Двері Людей означає почати відрізняти правицю від лівиці, більше того — відрізняти онтологічну чоловічу правицю від екзистенційної¹ жіночої правиці й онтологічну жіночу лівицю від екзистенційної чоловічої лівиці.

Це означає збагнути істинну суть “лівиці” (давньоєврейською *Smol* שְׂמֹל, що можна прочитати שְׂמֹל *Shem-El*, Ім'я Елогіма), бо жіноча лівиця містить *Yod* Яхве, Боже Ім'я, за яким ховається Елогім, роблячись Зародком у серці свого Творіння. Щоправда, його наближення небезпечне, на що вказує латинське “*sinistra*”, якщо брати це слово в його духовному значенні.

Цей бік відповідає лівій колоні Храму Соломона, колоні, що називається *Boaz* בֹּאֵז, “в Б сила Б”.

Правиця є *Yamin* יָמִין, вона поєднується з правою колоною Храму Соломона, що називається *Yakhin* יָכִין, обидва слова несуть солярний символ вина (*Yayin* יַיִן). Джерелом сп'яніння є чоловіча праця.

Стати Людьми означає стати Яковом-Ізраїлем, почати споруджувати хребетний стовп, який Яків випробовує на досвіді у сні про драбину.

“І снилось йому, — ось драбина поставлена на землю, а верх її сягав аж неба. І ось Анголи Божі виходили й

¹ Слово “екзистенційна” я вживаю в його етимологічному значенні “поза буттям”, ототожнюючи з нашою природою “в падінні” — “одежею шкуряною”.

сходили по ній. І ото Господь став на ній..." (Книга Буття, XXVIII, 12—13).

"Echelle" (драбина) — слово, побудоване на корені S-K-L, що їх ми виявляємо в усіх словах, які запрошують нас до "залізання": "escalier" (сходи), "schola", "school", "école" (школа), "squelette" (скелет) та ін.

Драбина Якова (великий неф, собор у Монреале, Сіцилія)

Давньоєврейське слово "échelle" *Selam* סלם (60—30—600) побудоване так: керована (ל) деревом Традиції, спираючись (ס) на нього, Людина йде до свого звершення (ס).

Зауважимо, однак, що уві сні Якова драбина “поставлена на землю, а верх її сягав аж неба”. Тут нам важливо запам’ятати, що еволюція Людини, саме її життя вписується між землею і небом. Досвід Якова підтверджує образ двох полюсів космічного магніту, між якими Людина є самим вібруванням. Якщо вона випустить один із полюсів, її більше немає, вона тільки існує в етимологічному сенсі цього слова, тобто є поза потоком життя.

У тілесній схемі ангели, що піднімаються й спускаються, є енергіями, мобілізованими вздовж хребетного стовпа, енергіями, що також піднімаються й спускаються і зумовляють динамізуючу силу зустрічі Людини із зовнішнім світом у першій частині її життя, зустрічі Людини з нею самою при переході через Двері Людей, а потім зустрічі Людини з її ядром, її Іменем — божественний шлюб!

Ось така сила ЕРОСУ на рівні хребетного стовпа, тієї, що єднає *Kether* з *Malkuth*, Царя з Царицею¹, Мужа з Жоною. З моменту падіння ця сила мобілізує Людину виключно на її зовнішнє оточення, утримуючи її на першому поверсі й інфатилізуючи.

Але вона може знову підкоритися Голосу Мужа, віднайти шлях свого Імені й піднятися, як соки Дерева, до вершин Людини. Кожна людська істота грає життям, граючи своїми енергіями, вона або піднімає свій сік, щоб “довести своє дерево до плоду”, або ж, щойно народившись, розтрачує його біля підніжжя Дерева на пагони та на нижні гілки...

Якщо численні ініціаційні ритуали — маю, зокрема, на увазі ритуали шаманів північної традиції — символічно включають підйом по драбині, то інші пропонують підйом на Дерево. Вони підтверджують, що власне в “підйомі соків” і полягає сама сутність життя Людини, загадкового й бентеж-

¹ Див. розд. IV, с. 76.

ного випробування, що становить її перебування на землі між народженням і смертю.

Між двома протилежними, антиномічними полюсами, якими є народження і смерть, між цими двома “матрицями” християнська традиція дає нам особу самого Христа, який, як Сам Він говорить, є “Дорогою і Життям” (Іван, XIV, 6). Трохи далі Він каже про Себе: “Я Двері”. Хоча Він не сказав “Я Дерево”, Він, проте, достатньо ототожнив себе з Деревом Хреста, аби ми могли вирвати з останнього його загадку.

Уперше Дерево зустрічається в біблійному міфі, як ми бачили вище¹, у вигляді Дерева Життя і Дерева Пізнання, посаджених посеред Саду.

Коли в розд. III Книги Буття Людину виганяють з Едему, на сторожі саду стоять Херувими і Меч полум'яний, аби ніхто не зміг прийти й покуштувати плід з Дерева Життя. Це початок тривалого блукання Людини по землі: Людину вигнали з неї самої, зігнали з її божественної осі; знову злита зі своїм жіночим началом, вона відкинута до підніжжя Дерева, до основи свого хребетного стовпа.

Тоді закони, які структурують Творіння, повертаються проти нього. Його про це попереджає те, що прийнято називати божим прокляттям; тоді Бог сказав до Isha (жінки): “*Ти в муках родитимеш дітей*”.

Вираз “у муках” — це *Be-Etsev* עָצַב. Між двома *Beith* בֵּית, як між двома бічними колонами, середня колона “*Yod Ets*” יוֹד עֵץ означає “Дерево”. Isha уособлює тут Адама в його жіночій функції. Адам, відірваний від свідомості *Yod*, покликаний народитися від самого себе для самого себе, здійснюючи підйом по Дереву, до підніжжя якого він упав.

¹ Див. розд. III, с. 62.

Віднайти усвідомлення *Yod* і народитися для свого божественного виміру стає єдиним покликанням Людини.

Книга Виходу (розд. XIII), розповідаючи про перехід народу Ізраїлю через пустелю, вводить третій символ, що означає хребетний стовп людства, який *"ішов перед ними вдень у стовпі хмари, щоб провадити їх дорогою, а вночі в стовпі огню, щоб світити їм"*.

Яхве був цим стовпом.

У мороці цієї нескінченної пустелі, якою є наш перехід по землі, наш хребет — це осяйний провідник для того, хто вміє бачити. Він є знаряддям того, хто вміє діяти. Він є шляхом того, хто може піднятися.

В Індії хребет називається *brahmadanda*, або "палиця Брахми". Уздовж цієї палиці відбувається повільний підйом *Кундаліні* — вогняного змія (змія сарафа), дуже схожого на мідяного змія — палючого змія, якого Мойсей виставив у пустелі (Книга Числа, XXI, 8—9). Він виліковує всі рани і дає життя, з яким ототожнює Себе Христос, кажучи: *"Я, як Мойсей, підніс змія в пустині, так мусить піднесений бути й Син Людський"* (Іван, III, 14).

У християнських таїнствах Син Божий спускається, а Син Людський піднімається. Ця реальність проживається в християнстві у плані божої Особистості, яка дається вписати себе в Історію, аби підняти Людину до її обоготворення.

В індуїзмі вона проживається в плані духу, який дозволяє включати себе в тіло, аби підвести його до відкриття на хребетному стовпі чакр, або центрів сил. Визволені таким чином сили проливаються в істоту, аби почергово, зі щабля на щабель, підвести її до повнокровної участі в Божественній Енергії.

Сім основних чакр розміщуються від основи хребетного стовпа (або фундаментальної чакри) до маківки голови (або

корональної чакри) (ми віднаходимо сефіри “Основа” і “Корона”). Серед них є чакри пупка, селезінки, серця, гортані й лоба.

Те, що в міфах є драбиною, стовпом або деревом, те, що в китайській традиції є Дао, Шляхом, шляхом поєднання протилежностей, у християнській традиції, як ми бачили вище, є особою Христа, який каже Сам про Себе: “Я Дорога, і Правда, і Життя” (Іван, XIV, 6).

Те, що китайці називають інь і янь, у єврейській і в інших релігіях називають Енергіями-Персонажами, в цій самій традиції є живими особами, що втілюють дуальність.

Саме тому ми бачимо, як у Євангеліях вимальовується фреска різних персонажів, які по двоє з’являються в оточенні Христа.

Погляньмо спершу на двох Іуд, чиє давньоєврейське ім’я *Yehouda* יהודה є власне Іменем Божим, Тетраграмою, до якої додано літеру *ṭ Daleth*. *Daleth*, “Двері” відповідає числу 4, символу зупинки, зокрема тут “Двері” — втілення. Ім’я Іуда, чудесне з-поміж усіх, справді означає “інкарнація Яхве”, “Яхве вписується в історію”. Народившись у племені Іуди, четвертого з дванадцяти синів Ізраїлевих, померши від руки Іуди, останнього з дванадцяти апостолів, Христос є Життям між обома цими Дверима народження і смерті: Життя трансцендентує Історію і в ній втілюється.

Тепер звернімося до двох Йосипів: з одного боку, Йосип, чоловік Діви, оберігає материнське лоно, матрицю народження Бога, який стає Людиною. З іншого боку, Йосип з Ариматеї підбирає труп Христа, кладе його в домовину й береже цю матрицю смерті, що виявляється матрицею Воскресіння, відродження Людини, яка стає Богом. Між ними — Христом, Богом і Людиною — існує досконала єдність неба й землі, їхнє правильне співвідношення.

Материнське лоно і могила — це дві “межі” — *Soph* יסוф давньоєврейською. Ім’я Йосипа, *Yosseph* יוסף (*Yod*, який стає межею) походить від дієслова *Yassoph* — “збільшувати”: не може бути ніякого росту, якщо не буде згоди стати зародком і дати себе зловити на необхідний період у межах однієї структури.

З обох боків Хреста, символу Древа Життя, стоять хрести двох розбійників: між двома прогіхами височіє Істина. Один із розбійників ототожнюється з божим Милосердям, другий — зі Строгістю.

Біля підніжжя Хреста знаходяться Марія й Іван, архетипи жіночого й чоловічого. На Хресті Той, хто не має “ні чоловічої статі, ні жіночої” (Павло до галатів, III, 28), бо в цій останній смерті Він знову набув єдності.

Поблизу Христа, преображеного на горі Фавор, з’являються Мойсей та Ілля. Між Строгістю Закону і Вогнем Пророцтва Христос є живою Традицією.

Утім, є два інші персонажі, на яких я хочу зупинитися більше. Це два Івани: Іван Хреститель, з одного боку, і Іван Євангеліст, з другого.

В античності, історичні часи, що передували християнству, шанували бога Януса. Він мав одну голову з двома обличчями — одне старої людини, друге юнака, його вшановували в дні двох сонцестоянь річного циклу. Далі ми побачимо його значення.

Дволикий Янус символізував час: обличчя старого — минуле, а обличчя юнака — майбутнє. Єдине обличчя, якого там не було і не могло бути, це обличчя теперішнього, невловимого, нематеріального й позачасового.

В особі Христа невловиме дає себе упіймати, нематеріальне втілюється, теперішнє стає реальністю, вічне стає історичним. В оточенні обох Іванів, Івана Хрестителя, “старого

чоловіка", чоловіка в "одежі шкур'яній" (він одягнутий у верблюжу шкуру), і Івана Євангеліста становлення, про якого Вчитель говорить загадково, так, немовби Він указує, що він уже звершився (Іван, XXI, 22—23), Христос є "миттю".

Саме на рівні теперішнього Людина знаходить своє істинне обличчя і може прожити свою мірку вічності. У христичному вимірі вона виходить з часу, надалі залишаючись у ньому. Мить — це вузловий пункт Людини. Більшість істот від цього відмовляються, бо цей момент найважчий з того, що доводиться переживати. Теперішнє, пов'язане посутньо з вічністю, є носієм абсолютного.

Людина живе в суперечності, яка полягає в тому, щоб наполегливо потребувати абсолюту і тікати від нього. Вона його потребує, тому що з нього зіплена, і тікає від нього, бо сподівається, що існування принесе їй його, бо шукає його не всередині самої себе, а назовні. Вона чекає його з часу: або з минулого, яке вона тоді ідеалізує і в якому ховається (це поведінка не однієї старої людини), або з майбутнього, від якого очікує здійснення сподівань (це думка юнака й багатьох із нас, які завжди націлені в майбутнє).

Коли мить у своєму часовому аспекті приносить людині радість, вона тоді вимагає від часу стати вічністю: "О час, затримай свій політ!..", — вігукує поет. Не вміючи сприймати справжній вимір теперішнього, людина тікає від нього і, роблячи це, тікає від себе і тим самим руйнує себе.

Становище християнства на Заході за останні десять століть відображає цей досвід з усією драматичністю. Церква, що нині розривається між інтегрістами, які тримаються за звичай досить відносного минулого, і прогресистами, які входять у суперництво із зовнішнім прогресом, що вони його несвідомо обожають, відхиляється від своєї традиційної осі й руйнує себе. Традиція не є набутком ні минулого, ні май-

бутнього, це — пророчий час, що занурюється в позачасове і втілюється в миті.

Політичні партії — чи то “праві” (консерватори), чи “ліві” (також прогресисти) — спираються на одну милицю, яка схильна підбити другу і зробити націю “кульгавою”, і ніяк не спрямовують її до того, щоб жити життям дорослого, зосередившись на її істинному хребетному стовпі.

Повернувшись до нашої тілесної онтологічної схеми, ми можемо легко прочитати на її лівому жіночому боці, боці постійності, походження та давнину, а на правому чоловічому боці, боці руху, майбутнє. Один лише хребетний стовп втілює мить, зародок трансцендентності антиномій і є життям і шляхом, що веде людину, групу, націю чи навіть людство в усій його сукупності до осі свого основного, духовного й божественного буття.

Людина, яка не живе на цій осі, виключається з життя і піддається поглинанню часом.

Аспект поглинання часом передається нам у міфі про Хроноса — центральному в житті людства. Переповідати його означає робити надто великий відступ, тож зазначимо лише, що Хронос, син бога неба Урана, скидає свого батька з трону за допомогою титанів.

Ким він є стосовно нього?

Час супроти вічності. Він визначає наше народження, змужніння й нашу смерть. Він є тяглістю, послідовністю, наступністю й повторенням стосовно вічності.

Тоді ми бачимо, як Хронос пожирає всіх своїх дітей: знищується кожна мить, поглинута майбутнім, що одразу ж саме стає минулим. Чи ж це означає, що все втрачено, що немає більше нічого спільного між Ураном і Хроносом, між вічністю (яку філософи називають також безчассям) і часом? На це дає відповідь міф: Гея, дружина Хроноса, зумі-

ла врятувати одного зі своїх дітей, одну з “митей”, що є Зевсом: він має божественний вимір.

Кожна мить може бути врятована, повернута у свій вимір вічності.

І Зевс відновлює панування Урана. Зевс, той бог, який є в нас, не може дозволити, щоб його проковтнули, він бореться з допомогою циклопів, щоб потопити титанів, інстинктивні сили і самого Хроноса у вогні вулканів. Цей вогонь всередині землі — це любов усередині істоти: еволюційна любов, що палає в центрі чотирикутника (див. табл. 2), знищуючи все, що не належить до божественного буття.

В індуїстській традиції циклопи — це персонажі із оком у лобі і носії “Третього ока”. Вони також відомі в іудейсько-християнській традиції, де розповідається про “того, в кого око відкрите” * (Числа, XXIV, 3), про що йтиметься пізніше.

Циклопи є силами Пізнання. Вони викликають думку про Шіву, бога індуїстської Трімурті, чиє третє око в лобі нищить будь-які прояви. Це руйнування є переходом від часу до вічності, від змінності до постійності, яка містить час і безчасся.

Кожна мить вагітна вічністю.

Життя перебуває у вічності. Воно є на рівні Середнього Стовпа. Відтак символічно, що хребет є шляхом нашої зустрічі з нами самими в нашій обоготвореній потенційності.

Середній Стовп є місцем Мі, місцем зустрічі Ма і Мі, бо це місце зустрічі й одруження правиці й лівиці, чоловічого й жіночого в нас, “звершеного” і “ще не звершеного”¹.

* Подаємо власний переклад з французької, оскільки в українському перекладі йдеться про “мужа з очима відкритими”. — Прим. перекл.

¹ Обидва терміни “звершене” і “ще не звершене” відбивають два основні аспекти староеврейського дієслова. Вони поєднують два полюси Древа Пізнання *Тоу ве Ра* *וְרָא וְיָדָע* *Тоу ве Ра* — це “звершене”, а *Ра* *וְיָדָע* — “ще не звершене”, те, що стало світлом, і те, що досі перебуває в морощі.

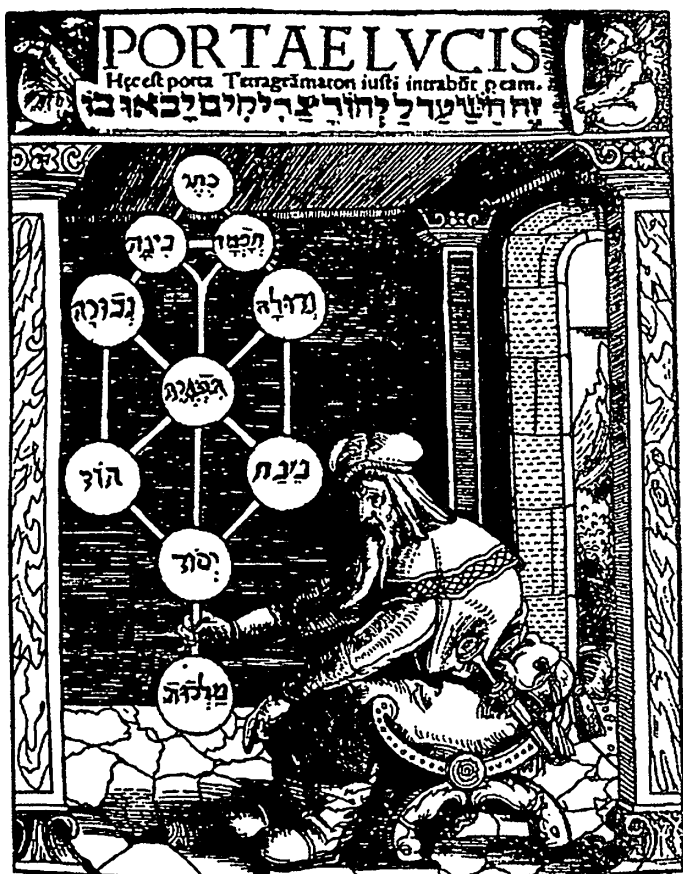
Одруження з жіночим началом можливе лише тоді, коли разом з Адамом Людина усвідомила свій лівий бік, відтак почала розрізняти правицю і лівицю.

Ось чому хребет, уже закорінений у нижньому трикутнику, тобто на першому поверсі, коли Людина починає процес розпізнавання і знеосіблення, по-справжньому будується лише на другому поверсі разом з вертикалізацією при ви-прямленні спинної частини хребта.

Тоді в кожному зі своїх хребців хребетний стовп стає немовби шлюбним, визвольним і плідотворним ложем енергій, аби двоїна стала одиницею (2 стало 1), кожен з π π' побрався зі своїм протилежним, а світло, що поринає в тьму, привело її до всеохопного світла.

Відтак хребетний стовп є привілейованим місцем, де записуються всі наші визволення, наші послідовні звершення, а ще й наші блокування, наші страхи, наші відмови — відмова еволюціонувати, відмова одружуватися, відмова любити... і всі напруження й страждання, які вони породжують.

Хребетний стовп вписує також необхідні страждання, страждання наших народжень. Розрізняти патологічні страждання від страждань ініціаційних — такою має бути роль справжнього лікаря. Я ще повернуся до цієї теми.

Правою рукою мудрець тримає Дерево Сефірот. Лівою рукою він вказує на Землю, де слід посадити дерево, аби воно вкорінилось.
(Гравюру взято з книги: Paulus Ricius. *Porta Lucis*. Augsburg, 1516)

Розділ VII

MALKUTH I. СТОПИ

Ми не можемо зупинятися на глибокому значенні ніг, як і на численних присвячених їм міфах, не нагадавши, бодай коротко, вчення про Дерево Сефірот.

Пригадаймо¹, що Дерево виринає з невидимих коренів *Ain Soph*, виявляється в *Kether*, першій з десяти сефір, і розквітає в *Malkuth*, десятій і останній сефірі, сьомій із семи сефір Творіння. Інакше кажучи, це Дерево, чиї корені вгорі, а листя внизу, здається нам схожим на перевернуте дерево. Тож людське тіло, яке на нього схоже, є перевернутим деревом.

У недавньому повідомленні доктор Юбер Ларше зауважив, що в просторіччі про людину, яка тримає рівновагу на голові, кажуть, що вона робить “пряме дерево”. Продовжуючи, Ларше наголосив на тому, що така поза робить очевидним справжній маленький всесвіт, що міститься в грудній клітці, легеневе дерево справді розквітає під геліотропізмом серця, яке займає місце сонця, що таким чином сяє під “червним” склепінням.

¹ Див. розділ IV, с. 73.

Пізніше я повернуся до цього сонячного трикутника. Тут я згадую його лише для того, щоб проілюструвати реальність людського Древа, перевернутого стосовно дерева в наших лісах, для якого воно є незаперечним доповненням. Даючи кисень легеновому дереву, зелене дерево отримує від нього вуглекислий газ, який, своєю чергою, в алхімії хлорофілу (*khlôros* — зелений) дає кисень. Оскільки останній відіграє відому нам роль у крові, ми можемо лишень констатувати дивовижну доповнюваність хлорофілу й крові і навіть вести мову про доповнюваність Древа зеленого і Древа червоного або Людини Зеленої і Людини Червоної.

Цілом певно, що давньоєврейською “Адам” етимологічно є Людиною Червоною (*Adamah* — це “червона земля”, а *Dam* — це “кров”). Зелена Людина досить добре відома з трьох біблійних традицій: вище йшлося про завжди молодого Івана Євангеліста¹, того, який встановив зв’язок з божественним. Він дуже близький до Іллі, якому, вознесеному у вогняній колісниці, невідома смерть. В ісламі Ілля дивно зливається з Людиною Бога, яка приходить учити Мойсея у XVIII сурі Корану під назвою “Грот”. Мусульманська література називає цього чоловіка *Khadir*, що означає “завжди зелений”.

У трьох традиціях Книги (іудаїзм, християнство, іслам) людина, яка звершила всі смерті й воскресіння і народилась у своєму божественному вимірі, є Людиною Зеленою (Густав Мейринк обезсмертив “Зелене обличчя” в дуже гарному романі).

Зелене дерево є образом Зеленої Людини, людини божественного виміру. Тобто дерево є символом нас самих у нашій онтологічній нормі й есхатологічному покликанні.

¹ Див. розд. VI, с. 116.

Цікаво, до речі, прочитати розд. VIII Євангелія від св. Марка (вірш 22—26): коли до сліпого, якого вилікував Христос, уперше повернувся зір, той вигукнув: “Я бачу людей, які ходять, немов дерева”. Тоді Христос удруте відкрив йому очі для виразного бачення світу. Тут ми маємо неймовірно важливі деталі для подальшого дослідження.

На рівні тіла, якщо розглядати його як перевернуте дерево, стопи, які відповідають *Malkuth*, стають коренями людського Древа і кроною Древа божественного, корені якого поринають у морок *Aïn Soph*.

Malkuth, Царство, є осереддям усіх божественних енергій, що приходять зверху. Десята сефіра — це несотворена творча божественна субстанція. Завдяки своєму творчому характеру вона стає Зародком на людському Древі. Євреї називають її Царицею, якій довіряють усі повноваження Царя (*Kether*)¹.

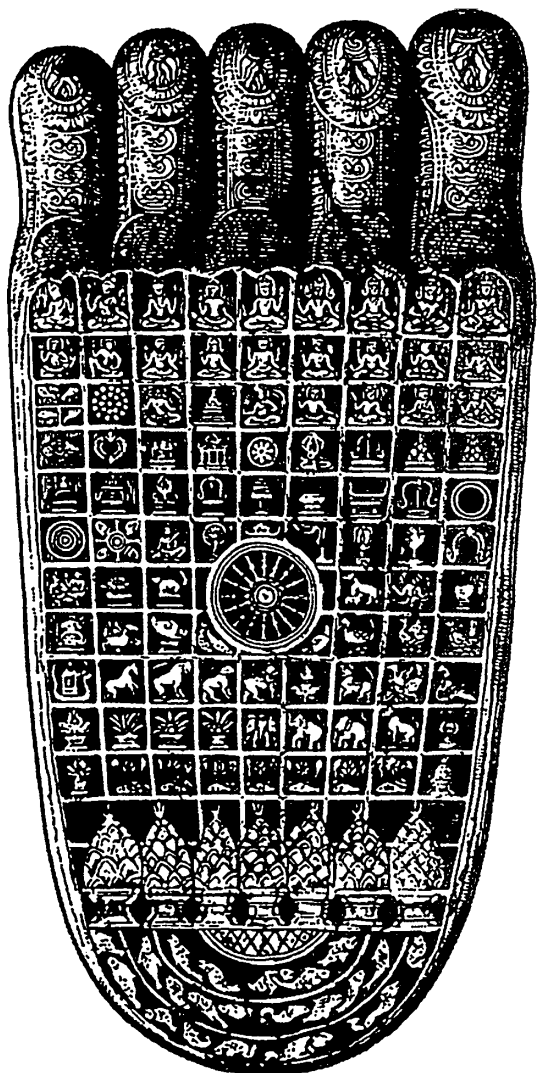
Її ще називають Дівою Ізраїлю. Вона та, що повинна народжувати, і в цьому розумінні матір усього життя. Вона є всеохоплюючим Творінням і кожним із нас, зокрема, тими, що передають суть усього Творіння.

Як сьома сефіра Творіння чи “малого божественного лику”² *Malkuth* відповідає сьомому дню Творення, дню *Shabbat* שבת, коли, зробивши досконалий Твір, Бог відходить. Він іде й не йде, бо, зробивши Себе “основою” (ל ש *Shet*) свого Творіння ש, Він у нього і віддаляється. Він стає Зародком, Зародком, який символізує літера *Yod* י.

Yod, десята літера алфавіту, окреслює божественну Тетраграму יהוה, яку євреї називають *HaShem* (Ім'я) і яка передає суть усіх Імен. Вони ж бо відповідно записані в серці

¹ Див. розд. IV, с. 76; розд. VI, с. 111.

² Див. розд. IV.

Стопа Будди

Як перший зародок, стопа втілює все тіло. Від п'ятки до кінчиків пальців, проходячи через сонячне колесо, вона вписує Становлення Людини.

кожного з нас. Кожне є нашим ядром, яке ще становить нашу "особистість", ту, якою ми покликані стати. Кожен із нас, як чоловіки, так і жінки, є Дівою Ізраїлю, вагітною Іменем, яке вона покликана породити на світ.

Це підтверджує досвід, про який ішлося вище при спогляданні Святого Імені Яхве.

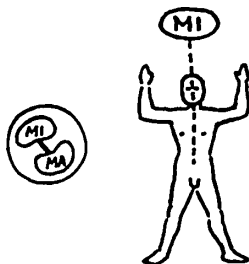
Під таким кутом зору, стопи Людини, що відповідають *Malkuth*, символізують Людину як "Діву Ізраїлю" і матір, яка покликана породити своє божественне Ім'я, участь Яхве. Стопи містять усю сукупність енергій, які слід реалізувати, і приховують загадку Імені. Вони символізують наше жіноче начало, тіньову сторону у7 Дерева Пізнання.

Стопа має форму зародка Ω^1 , форму того, що є Людиною на самому початку в усій її потенційності, коли вона купається в матричних водах. Ця форма зумовлена божественним зародком, Іменем, яке через пуповину пов'язується з *Елогімом*.

У материнській утробі плацента символізує Елогіма, годувальника. Плацента, близнюк ембріона, оскільки відділяється від первісного яйця, перебуває з ембріоном у відношенні, яке єднає Елогіма з Яхве. Відношення загадкове, бо один Бог проявляється у двох різних функціях, поєднаних і відмінних; власне відмінність і стає об'єктом Творіння. Після вилучення зовнішньої плаценти під час народження її заміняє плацента віртуальна, що єднає Елогіма з Людиною, Елогіма з Яхве, якого Елогім шукає в людині.

З онтологічного погляду Отець шукає в Людині Сина. Уточнимо, однак, різні функції створеного стосовно Нетворимого: Творіння, донька Елогіма-Отця, покликана стати Його Жоною.

¹ Див. розд. XVI, с. 426.

До народження Після народження

Творіння, яке повністю міститься в *Malkuth*, незаймане, вагітне Божою Дитиною, яку воно й має породити на світ.

Кожен з нас, як чоловіки, так і жінки, як *Malkuth*, є незайманицею і Матір'ю. Кожен з нас є також мужем, що проникає в *Malkuth*, щоб народити себе на світ у вимірі Сина-*Yod*. Тоді кожен із нас стає цим Сином.

У зв'язку з обоготворенням ми стаємо Жоною (*Malkuth* звершеною) стосовно Бога-Мужа. Пошлюбившись із Богом, ми стаємо увінчаними (*Kether*) і входимо в Царство.

Енергії, описані протягом шести днів Буття, є потенціалом нашого звершення, фундаментальним еротичним потоком, що скеровує Жону до її Мужа. Ось чому стопа *Reguel* לרג — це також "свято" (можливо, звідси "regal" насолода?). І всі поширені вислови про ногу, наприклад, "жити на широку ногу", "дати ногам жару" тощо відбивають свято, найчастіше еротичного плану, яке не має нічого спільного із зустріччю божественного Мужа, хоча онтологічно її обіцяє.

Драма падіння, руйнування цих енергій фальшивим мужем Сатаною зображена в біблійному міфі ранами на стопах.

Наші стопи поранено.

1. Стопи Людини поранено

Адам порушив онтологічні норми, про що йшлося вище¹. Він відрізав себе від *Yod*, від божественного, від свого начала, від свого вищого трикутника. Він відрізав собі голову. Точніше, відкинув інформації *Yod* і забув свою глибинну онтологію. Саме тоді він прибрав собі фальшиву голову, маску, пародію на перший трикутник. На його рівні Розум і Мудрість уже не божественні. Вони вже не стоять на чолі здійснення покликання Людини, яким є завоювання Божого Царства всередині її самої, а переносять це бажання на завоювання Царства зовнішнього, завоювання *Malkuth*, відокремленого від *Kether*, що стає просто космосом, стосовно якого Людина надалі не знає, ні що носить його в собі, ні що має до нього ключі.

Усе відбувається так, немовби замість того, щоб підніматися вгору по Дереву задля своєї істинної реалізації, енергії Людини спливають на рівень стіп — *Malkuth* — через якусь відкриту рану.

Ось чому крізь призму священних книг, міфів і казок ми побачимо, як людство з болем говорить про свою помилку, тягнучи поранену ногу разом з Едіпом, воно вразливе разом з Ахіллом і вкучене змієм разом з Євою.

Потім відкриємо досвід одужання з Яковом, який при народженні тримається рукою за п'ятку свого брата Ісава. Потім побачимо, як окреслиться рух каяття людства разом з Марією Магдалиною, повією, яка прийшла натерти ноги Христа пахощами й витерла їх своїм волоссям. І, нарешті, будемо присутні при повному одужанні людства разом з апостолами, яким Христос, космічний лікар, помие ноги перед Таємною вечерею.

Вилікувати рану, відокремитися від фальшивого мужа й відновити енергії на відповідних внутрішніх “землях” означає

¹ Див. розд. III, с. 59—60.

Єва з пораненою стопою

Після гвалтування Сатаною енергетичного потенціалу, який символічно міститься в стопах-зародках, драма падіння відбивається в біблійному міфі через перворідну рану: у Єви роздавлено п'ятку (базиліка у Везеле; фото Роже Вйоле).

повернути *Malkuth* її жіноче покликання. Як універсальна матриця *Malkuth* є матір'ю всього життя. Як сила зародження вона прославляє Божу могутність. Як підземний світ мороку вона занурює свої нутрощі в архетипи безодні, відбитки божественних архетипів, де відбуваються повільні процеси смерті й відродження, що є двома полюсами однієї й тієї самої реальності.

У символі Чорних дів *Malkuth* є найвищою субстанцією, безмежною універсальною ймовірністю *Aïn Soph*, тією, що має народжувати. Розвиваючи образ *Malkuth*, цариці й діви Ізраїлю, міфи відбивають драму падіння, оплакуючи вбитого Отця, померлого царя, овдовілу царицю й осиротілого сина.

Порожньою стала діва Ізраїлю, порожньою без Мужа-Батька, який її кличе і якого вона вже не чує.

У Єгипті нею є Ісіда, яка, невтішно плачучи, шукає Осіріса.

В Ізраїлі вона є тією, в якій помирає син-сирота (*Yod* помирає в зародку в лоні, що стало безплідним).

Але в біблійних текстах постійно трапляється прохання захищати “вдів і сиріт”. У захисній промові Йов, доводячи свою невинність, нагадує: “Бо я рятував бідаря [сироту — фр.], що про поміч кричав, і сироту та безпомічного, а серце вдовиці чинив я співаючим” (Йов, XXIX, 12—13).

Хіба не сина вдови приймає цар Соломон для будівництва Храму (Перша книга Царів, VII, 14)? Хіба ж не сина вдови з *Tsarphatah* (Царфат, Франція — давньоєврейською) Ілля повернув до життя (Перша книга Царів, XVII, 21—24)?

І Христос оживляє сина вдови з Наїна (Лука, VII, 12—17) (*Na'im* давньоєврейською означає “те, що дороге”).

“Відбудувати, допомогти, оживити”... Я могла б згадати й інші терміни та численні приклади. Усі вони свідчать про воскресіння сироти й повернення радості в серце вдови.

У загадці Тетраграми-Меча הוה *Yod* було вбито, *Hé-Vav-Hé* הוה є вдовою. Ми пригадуємо¹, що в הוה ו *Vav*, 6, символізує Людину — Адама, створеного на 6-й день. Відповідно, הוה *Ha-Adamah*, земля, та, яка дала народження Адаму, є вдовою. Адам — сирота.

На рівні людського тіла голову знято, стопи порожні. Чи ж вони цілком спорожніли?

Про “вбитого Батька” я розповідала, звернувшись до мови міфів. Але вбивство може набути реальності лише в плані падіння, в екзистенційному плані Людини. Адам відрізав себе від божественного, але воно є і не може померти. Адам

¹ Див. розд. III, с. 60—61.

відсторонився від Батька, але не міг “убити Отця”, хіба що у своїй свідомості. Покинувши Едем, він утратив знання божественного, але божественне залишається опракованим у ньому, наче невидимий вітраж у свинцевому переплетінні.

Божий образ у ньому відтіснено углиб і вкрито маскою — свинцевою, по суті, маскою; ми побачимо всю цю символіку нижче — але не спотворено. Проте його відтіснено так глибоко, що відтепер між людським і божим утворилася прірва. Власне подолання цієї прірви і породжує незбагненну тривогу людства. У чистому вигляді людство відображає її в мистецтві, піснях, сакральній літературі та фольклорі. Воно проєкує її на психіку і на цьому рівні виражає в неясному ностальгійному прибої; він швидко стає безладним, поступаючись біснувату припливу, який агностична медицина не спроможна перепинити.

Онтологічною суттю Людини є шлюб.

Біблійна література описує її, зокрема, так: наречена, жона, кохана — скільки термінів, що постійно звучать із вуст виконавця псалмів або пророків. Однак і той, і інший викривають повію як таку, що віддалася фальшивому мужу. Втім відкинутий істинний муж досі тут. Верхній трикутник, хоч і вкритий маскою, надалі посиляє життя всьому тілу, наскільки останнє здатне його сприйняти, бо інакше воно було б знищене.

“Надо Мною ти жодної влади не мав би, коли б тобі зверху не дано було” (Іван, XIX, 11).

Ні, стопи не порожні. Але Людина зовсім не усвідомлює, що в них.

Тож спробуємо разом підійти до розуміння цього на основі слів, які приховують таємницю. Для цього буде правильним не розділяти два полюси онтологічного шлюбу і розглянути два слова:

“Голова” — *Reish* רֵשׁ 300—1—200* або “керівник” — שׂר 300—10—200 і “стопа” — *Reguel* רָגֵל 30—3—200.

На шлях нас виводять їхні цифрові значення: змінюються тільки середні цифри, оточені 30 або 300 (ці дві цифри висловлюють одну й ту саму ідею, одна в очевидному, інша — в космічному плані), та 200.

На рівні голови 1 і 10 виражають божественну цілісність, яка, переходячи в “призму” прояву — в стопи, виявляється як 3. Троїстість первоначал, або триєдність особистостей, в усіх традиціях три є Одним. При такому підході голова і стопи є тим самим словом. Якщо вгорі голова передає суть усього тіла, то стопи внизу також відбивають його суть і несуть його потенційне становлення. Тож якщо людина перестала усвідомлювати *Aleph*, *Aleph* завжди інформує стопи, які в літері *Guimel* зберігають прихований потенціал божественного (*Aleph* 1 або *Yod* 10).

Було багато коментарів про літеру *Guimel*, літеру “G”, загадково вибиту в центрі п’ятикутної зірки втаємничених, і грецьку літеру Г, таку дорогу піфагорійцям.

Здається цілком очевидним вбачати в ній перенесення божественної трансцендентності Одного в його троїсту іманентність. *Yod* стає *God*, *Goth*... Тож, як ми бачили вище на рівні Тетраграми-Меча הָה, якщо *Yod* убито, הָה *Hé-Vav-Hé* є вдовою, зазначимо також, що הָה *Hava* — 5—6—8 або 5—6—(5 + 3), що є Євою, може ще писатися הָהה. Тоді це ім’я Геї (*Ghea*), богині Землі у греків.

Земля вдова. Єва вдова, але у своєму естві вона носить сам зародок життя Мужа. Літера G не має іншої форми, крім форми зародка. А християнська таємниця почне відбуватися тоді, коли пророк Захарія завершить Старий Заповіт такими

* “Рейш” — арамейською мовою голова; на івриті вимовляється “рош”. — Прим. наук. ред.

словами Ангела: “Я приведу Свого раба Пагінця” * (Захарій, III, 8).

Під кутом зору християнства втілення Христа є дійством Бога, що спускається в *Malkuth*, — космічні стопи (пов’язані з символікою риб), назустріч Людині, чию рану він бинтує і кого виринає зі смертного заціпеніння, щоб повести на завоювання космічної голови, до істинного шлюбу. Він стає зародком, аби в кожному розбудити його божий паросток і допомогти йому стати Зеленим Деревом, Деревом Життя.

Коли Людина прийшла до такого завоювання, *Guimel* знову стала *Yod*, і було б дуже спокусливо прочитати ʾיʾʾʾ замість ʾיʾʾʾʾ. Фонетично три літери ʾיʾʾʾʾ дають французькою *royal* (царський). Тут не просто збіг. Людина, яка прийшла до цілісності, стає царем, і її “коронують”.

Yod (10) можна також замінити на *Aleph* א (1), тоді слово стає “*réal*” (царський) або “*réel*” (дійсний, істинний).

Дійсність — це царювання.

Персонажем християнської церковної ієрархії, який символічно досяг такої стадії, є єпископ. Ми бачили¹, як цей ієрарх “перехрещував свічники” під час єпископської літургії, показуючи цим, що рухаючись до “*laos*”, царського (світського) народу, він переходить з вищого трикутника, який уособлює, у перший перевернутий трикутник, де цей народ перебуває в очікуванні (точніше, “у зародженні”). Живучи у верхньому трикутнику, на рівні царювання, єпископ є коронованим, “сакральним”. На цьому рівні голова з’єдналася зі стопами.

На Заході ми бачимо, що єпископські митри схожі на голови риб, які піднімаються по вертикалі до неба.

* Тобто “Зародка”. — Прим. перекл.

¹ Див. розд. V, с. 101—102.

Стопи пов'язані із зодіакальним знаком Риб.

Халдейським предком єпископа є Оаннес, бог-риба, який навчив людей медицини, вміння будувати, землеробства тощо. Слід також зазначити наявність таких дивовижних голів напівлюдей-напівриб, походження яких відносять до VIII тисячоліття до Різдва Христового.

Що ж вони означають?

Чи не пов'язані вони з рибою, в образі якої відбувається перше перетворення Вішну, Начало, що зберігає індуїстського Трімурті? А хіба перше перетворення Людини, зародок, не живе, як риба, в матричних водах? Схоже, що незалежно від віку Людство знало або знає глибинну суть свого покликання, виражаючи його через буяння символів і міфів.

Починаючи від стіп, Людина, живучи, має рости, як дерево, і досягти голови, де її плоди примножаться.

"Плодіться й розмножуйтеся".

Такий наказ Адам отримує одразу ж після створення.

На фізичному плані підошви потенційно відбивають усе тіло Людини. Ось чому мистецтво акупунктури в одному зі своїх підходів до тіла практикується на рівні підошов, чий точно визначені енергетичні точки виходу назовні відбиваються на відповідних меридіанах на рівні всього тіла.

Під таким кутом зору пальці ніг відповідають мозковій частині тіла, в основі якої є п'ятка.

Акробат із Везеле

Розміщений у центрі тимпана центрального порталу базилики у Везеле, над і по осі від голови Христа в Славі, він є символом Людини звершеної, тієї, в якій голова поєднується зі стопами (фото з *“La Goëlette”*, Париж).

Акробат у соборі в Монреале (Сіцилія)

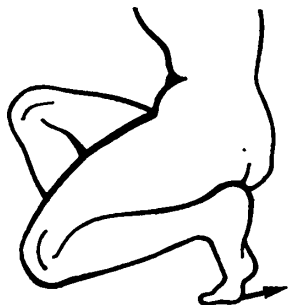

Акробат у Тлатліко є підтвердженням цього символу звершення в ольмеків, відомого і в інших традиціях (Національний музей антропології, Мехіко)

Якщо ж кут звузити ще трохи, то Великий палець ноги можна розглядати як маленьку підошву (пам'ятаєте Хлопчика-Мізинчика?).

На дуже гарних вавилонських фресках бачимо воїна, що став на коліно перед царем, перед тим, як іти в бій. Коліно спирається на землю, підошва ноги, за винятком великого пальця,

розвернута до неба. Великий палець спирається на землю, немовби чекаючи від неї якраз саме на цьому рівні дотику життєдайного поштовху, якого він так потребує. Відтак точку контакту "визначає" земля. Її називають "Фонтан, що б'є ключем".

"Фонтан, що б'є ключем"

Чи ж про цю акупунктурну точку знає індуїстський Учитель (Шрі Нисаргадатта Махарадж), коли каже своєму учневі: "На мові маратха слово "нога" означає "початок миті"... Шукайте самісінький початок, виплеск джерела, першу мить свідомості...". Якщо учень знаходить цю "найпершу мить", він стає справжнім "воїном" і може вирушати на завоювання свого внутрішнього царства.

Коли Людина в марнословних мотиваціях стосовно того, щоб невинувато щось мати, витрачає назовні цінні енергії, що ховаються в стопі, остання виявляє припухлості душі. Народна мова іронізує щодо "припухлої щиколотки". А кількість нещасних випадків на рівні цього органа, як-от переломи, вивихи тощо, є нічим іншим, як соматизацією, що свідчить про якусь глибоку помилку.

Будь-яка хвороба значуща.

Хвороба ноги свідчить про хибний початок на шляху зростання.

Початок будь-якого росту в дитинстві. Стопа, як ми бачили, пов'язана з дитинством, зокрема з внутрішньоутробним дитинством.

Більше того, грецькою слово “дитина”: *Pais* — *Paidos* (παῖς — παῖδος) дуже близьке до слова “стопа”: *Pous* — *Podos* (πούς — ποδός). У давньоєврейській це була б досконала омонімія, а відтак — дуже тісний взаємозв'язок.

Покликання людини визначається ще в материнській утробі. Воно записане в Імені, якого людина набуває там від Слова-творця. Воно як імовірна реалізація також записане у властивості материнської чаші, що в'є їй гніздо.

Завдяки матері людина може почати це відправлення у внутрішньоутробному дитинстві. Ще плаваючи в безоднях свого генезису, Людина на досвіді пізнає *Malkuth*.

Утім ми не можемо вести мову про якусь її свідому дію. Тоді як дорослий, котрий через “вузькі Двері” стежки *Hod-Natsah* пройшов від МАТИ до БУТИ і свідомо приймає повноту свого перетворення, сягає сефіри *Tiphereth*.

На схемі Божественних Енергій *Tiphereth* (Серце — Краса), відбиток *Kether* і *Ain*, збирає і виявляє всі божественні можливості в стількох архетипах, скільки є сефір і їхніх антиномій. Вона є маточиною, центром сонячного колеса, яке єднає “верх” і “низ”, лівицю і правицю, обіймаючи все в божественному вогні споконвічної гармонії.

На схемі людських енергій той, хто потрапляє в цей вихор, втягується залежно від вектора спиць мікро- і макрокосмічного колеса в досвід Центру, що об'єднує всі людські можливості. Він зазнає шлюбу і подолання всіх антиномій, щоб дійти до невимовного досвіду божого серця. Тоді Людину ведуть у найглибшу прірву в *Malkuth*, перш ніж вона буде піднесена до найвеличнішого.

Я не хочу забігати наперед стосовно “спуску в низинні місця”, хіба що зазначу, що лише на цьому рівні свідомого життя Людина якраз і пізнає на досвіді *Malkuth*. Єдино на

цьому рівні вона справді бере шлюб з *Malkuth*, Царицею, Дівою і Матір'ю.

Велич таїнств Ізраїлю, здійснених Христом, полягає в основному в тому, що перш ніж бути піднесеною до Отця, Людина має одружитися з Матір'ю глибин, символом якої є будь-яка біологічна матір.

Це покликання будь-якої людської істоти.

Але будь-яка жінка зокрема має також покликання втілити *Malkuth* і бути матрицею в кожному мить свого життя, полюсом перемін для самої себе, рідних і людства. Відмовитись від цього покликання означає відмовитись увійти в онтологічну площину.

У грецькому міфі Едіп одружується зі своєю матір'ю.

2. Едіп, або розпухла стопа

Хто такий Едіп?

Його ім'я означає "розпухла стопа". Він син Лая (Незграби) і внук Лабдака ("Кульгавого"), чиїм дідом був Кадм, засновник Фів.

Едіп — нащадок царського роду. Кожна людина належить до царської онтології. Фіви в греків вважаються священним містом (як Єрусалим у євреїв). Людина, яка живе у своєму внутрішньому місті, свідомо своєї кульгавості, своєї жіночої тіні й лівої сторони, яку має пошлюбити¹.

Але подружжя Лай — Йокаста безплідне. Лай і Йокаста їдуть у Дельфи, де чують від оракула, що в них буде син, який уб'є свого батька й одружиться зі своєю матір'ю.

Оце той самий Едіп.

Після народження Едіпа його віддають одному зі слуг палацу, який мав позбутися дитини. Лай вирішує віддалити

¹ Див. розд. III, с. 66.

сина від себе, не бажаючи здійснення його долі (ми ж, либонь, можемо подумати навпаки, "аби його доля здійснилась!"). Дитину за п'ятку підвішують на дереві в лісі, де його можуть знайти дикі звірі. Його підібрали, пожалівши, пастухи з Коринфа, які там проходили, і віддали царю й цариці тієї країни. Усиновлений ними Едіп ріс біля них, доки одного дня, відчуваючи себе не належним до цього роду, вирішив шукати розгадку свого народження.

Він іде в Дельфи і дізнається від оракула про фатальну долю, яку йому провіщено. Відмовляючись від неї через її драматизм, Едіп не повертається до Коринфа, де живуть ті, кого вважає своїми батьками. Він обирає шлях на Фіви, шлях своєї царської долі.

На той час Фіви спустошувало чудовисько, яке стояло на вході в місто і пожирало всіх, хто, проходячи в міські ворота, не міг відгадати його загадку.

Лай їде в Дельфи, щоб розпитати божественного Аполлона з приводу цього лиха, тоді як Едіп наближається до Фів. Вони зустрічаються на безлюдній і вузькій дорозі. Колісниця царя роздавлює ногу Едіпа. Розсердившись, той обертається і вбиває візника.

Заодно Едіп убиває і свого батька, але сам цього ще не знає.

Він приходить до воріт Фів, де дізнається, що цар помер, а цариця Йокаста пообіцяла корону, відтак і свою руку, тому, хто позбавить місто від чудовиська.

Цим небезпечним чудовиськом була страхітлива Сфінкс. Тетраморфна, вона мала ноги бика, тіло лева, крила орла й обличчя жінки.

Едіп вирішує вийти з нею на двобій.

— Що це за тварина, яка, залишаючись тією самою, ходить на чотирьох ногах уранці, на двох опівдні й на трьох увечері? — запитала його Сфінкс.

— Людина, — відповів Едіп, який, будучи царського роду і підкоряючись своїй глибинній потребі, дав їй змогу промовляти в собі.

Тоді Сфінкс спускається зі скелі і віддає владу Едіпові, який тріумфально входить у Фіви. Він одружується з царицею Йокастою.

Едіп одружився з матір'ю, але він цього ще не знав.

Вона народжує йому чотирьох дітей: двох синів — Етеокла й Полініка і двох дочок — Ісмену й Антігону.

Та радість їхнього народження затьмарює нове випробування: місто стає здобиччю ще одного небезпечного лиха: безпліддя. Ним уражено все живе: жінки більше не народжують дітей, тварини не приносять малят, земля не дає плодів, дерева вражені посухою.

Едіп вирішує, не відкладаючи, з'ясувати причину цього лиха і дізнається від оракула, що воно пов'язане з убивством царя Лая. Тепер украй необхідно дізнатися, хто скоїв убивство, бо він і є причиною безпліддя.

Едіп продовжує розслідування і йде до віщуна Тиресія, мудрого старця, невидючого в зовнішньому світі, але проникливого щодо світу внутрішнього. Тиресій відмовляється відкрити Едіпові жахливу таємницю. Однак під тиском царя віщун нарешті розповідає: Едіп є убивцею царя Лая, свого батька, Едіп одружився з царицею Йокастою, своєю матір'ю.

Едіп вступає в пізнання.

Він вириває собі очі, покидає Фіви й у супроводі Антігони починає довгу мандрівку в пільмі до Аттики, тоді як його сини Етеокл і Полінік ділять трон і врешті-решт убивають один одного.

У Колоні Едіпа зупиняють еринії, богині, у яких замість волосся змії і які стоять на сторожі пекла. Тут їх називають Евменідами, під цим новим іменем вони показують своє при-

вітне обличчя й пропускають тих, кого вважають гідними бути в цьому осідку богів.

Едіпа вводять в осідок богів.

Ми хочемо, зокрема, підкреслити, що стопа Едіпа, роздавлена деревом у лісі, є носієм первородної рани Людства. В Едіпа, сина Єви (якщо так можна сказати), уражена стопа. Він уже вбив свого Батька. У міфі Лай і Йокаста є онтологічними батьками, архетипними царем і царицею. Фіви, не забуваймо, це грецький небесний Єрусалим. Вигнаний з палацу, зі своїх онтологічних норм, Едіп покидає Едем.

Грецький міф відбиває нове ототожнення Людини зі світом тварин після падіння через те, що Едіпа покинуто на поталу диким звірам. Едіп стає здобиччю власних енергій.

Але так само, як у біблійному міфі Адама вкриває “одежа шкуряна”, Едіпа рятують пастухи з Коринфа, які дадуть йому змогу усвідомити свої енергії, тваринний світ. Пастухи тут символізують біологічних батьків.

Вихований у своїх батьків у Коринфі, Едіп — така сама Людина, як і кожен із нас у своїх біологічних батьків: присутньо царського роду, бо створена за образом Божим і покликана увійти в Його подібність, а в щоденній реальності у владі енергій — тваринних імпульсів, яких вона ще не почала називати, пізнавати й “вступати з ними у шлюб”. Онтологічний вимір заступила екзистенційна тваринна природа.

Як бачимо¹, міфи часто відбивають двоїсту сутність Людини в символі близнят: Каїн і Авель, Яків і Ісав, якщо говорити лише про найвідоміших з-поміж євреїв, Кастор і Поллукс у греків та багато інших в Африці чи деінде.

Близнюки завжди означали стосовно одного: Людину в її онтології як носія усвідомлення *Yod*, і стосовно другого:

¹ Див. розд. VI, с. 108.

Про “Чотирьох істот”, які оточують Христа в Славі, було вже заявлено у видінні Іезекіїля, ще раніше вони були вписані в несвідоме народів. Найбільш живою їх ілюстрацією є Сфінкс (фото Лефевр, 89240 Пуррен).

Людину з її другою природою (природою забуття), стирання свідомості (нове ототожнення з твариною!).

Цим другим і є Людина з пораненою стопою!

Саме так ми поглянемо на Якова й Ісава при їхньому народженні: перший тримався рукою за п'ятку другого, немовби для того, щоб затримати зникаючі енергії і залікувати рану.

У грецькому міфі, який нас тут цікавить, у Людині-Едіпі співіснують дві природи: онтологічний вимір, той, що його кожен мусить віднайти (власне, мусить пригадати!), аби звершити себе в Божій подібності, тут символізується зеленим деревом лісу. Дерево є Зеленою Людиною, тоді як Едіп є Червоною Людиною *, Людиною-в-одежі-шкуряній.

* Термін із трактатів середньовічних алхіміків. — Прим. наук. ред.

Між двома міфами є дивовижна симетрія: зелене дерево, що тримає ногу Червоної Людини у своїй руці в момент її народження, є реплікою Якову, який за таких самих обставин тримає свого брата Ісава за п'ятку.

Ми розглянемо пригоду двох братів¹, однак подібність обох міфів дає нам змогу вже тепер прочитати в історії Едіпа обіцянку одужання героя, якого зелене дерево вхопило за п'ятку, утримуючи таким чином Червону Людину над дикими тваринами лісу (його енергіями), що вже не можуть її роздерти. Зелена Людина, що приховано живе в Едіпі, є тією, що домінуватиме. Дуже швидко вона відриває Едіпа від біологічних батьків, аби підвести його до постановки єдино правильного запитання стосовно свого буття й існування, запитання, яке буде поставлене Сфінксом. Однак перед цим оракул, до якого він звертається у Дельфах, — свідомість Зеленої Людини — веде Едіпа до відмежування від Людини Червоної (покинути Коринф) і піти у царське місто Фіви, де наують його онтологічні батьки.

Убивство Лая — це лише формальна репетиція розриву людини зі своїми онтологічними нормами, поранення стопи Едіпа царською колісницею — формальна репетиція "рани в Едемі".

Тепер, щоб віднайти в собі образ Батька і оживити його у своїй пораненій свідомості, Едіп повинен одружитися зі своєю Матір'ю.

І лише одружившись із Матір'ю, "повернувшись до *Adamah*, землі-матері, з якої він був узятий" (Буття, III, 19), Адам може повернутися до своєї онтології й звершитися в первозданних нормах.

Повернутися до землі-матері, царської матері, яка разом із царем управляє внутрішнім святим містом, означає пройти через Двері Людей.

¹ Див. розд. VII, с. 149; розд. XI, с. 221.

На порозі стоїть сторож, який поглинає тих жителів, котрі не можуть відгадати його загадку. Цього сторожа, брата всіх чудовиськ-пожирателів у міфах, відповідно, також поглинають, тобто він поглинутий тим, хто вбирає інформаційні енергії, якими він і є. Тоді він стає поінформованим, знавцем.

Цей сторож — це ми самі у страшному вимірі, поки ми ним не стали і щоб ним стати, адже він змушує нас іти до самих себе, до шлюбу з нами самими, з внутрішньою матір'ю, щоб досягти цього. Сторожами часто бувають страшні на вигляд жінки, бо, як ми бачили, внутрішнє жіноче начало наділене силою, яку ми повинні пошлюбити і яка, в усякому разі, містить у собі ядро, Ім'я.

Тетраморфна Сфінкс — це Едіп, звершеність якого символізуватимуть четверо дітей, яких йому народить Йокаста, чотири виміри його самого в силу щодалі глибшого шлюбу із самим собою, з енергіями Матері.

*“Дехто каже, що Сфінкс була позашлюбною дочкою Лая...”*¹. Цю версію підтверджує читання міфу, згідно з яким Сфінкс є “сестрою Едіпа”, інакше кажучи, його жіночою, ще незвершеною стороною.

Ісмена (“могутня сила”) — це бик, перший етап життя, закорінення в землю, обіцяна плодючість і обіцянка корони, яку символізують роги тварини.

Полінік (“численні перемоги”) — лев, другий етап життя, націлений на сонячну властивість істинної любові, яка завжди дозволяє долати самого себе (шлюб енергій).

Етеокл (“справжній ключ”) — це орел, охоронець Дверей Богів, який тримає владу над “ключами” (ключиці на рівні тіла)².

¹ Pausanias, II, 26, 3—5, цитовано Жан-П'єром Вернаном у книжці *“Le Tyran boileux d'Œdipe à Périandre”* (р. 241), Editions Maspero.

² Див. розд. XIV, с. 379.

Антигона ("до народження") є поверненням до онтологічних норм, виміром, у якому лише Людина здатна звершити Ім'я, яким вона є.

Коли Сфінкс ставить Едіпу основне запитання, цілком очевидно, що Зелена Людина в Едіпі знає відповідь:

— на чотирьох ногах уранці перебуває Людина, яка ще ототожнюється з твариною, що не пройшла через Двері Людей;

— на двох ногах опівдні ходить Людина в процесі ви-простовування; вона, як вісь між небом і землею, стоїть між своїми двома полюсами живлення, Батьком і Матір'ю, у своєму опів-дні, дні Мі;

— на трьох ногах увечері бачимо Людину, яка дійшла до свого ядра, свого Імені. Відкривши його, вона вивільняє свою триєдину енергію¹ і стає Одним. Вона входить у божу подібність.

Через перші Двері може пройти лише той, хто виміром Людини Зеленої пов'язаний зі своїм ядром, своїм Іменем.

Едіп проходить через них і одружується з Матір'ю-царицею.

У Фівах плідна лише ця пара. Усі інші, й навіть сама природа, уражені безпліддям. Цілком очевидно, що безплідність пов'язана з убивством Батька і що той, хто "себе не пригадує", безплідний в онтологічному сенсі цього слова²: адже плідний лише той, хто народжує на світ себе, хто народжується для різних полів свідомості, для нових земель. Відтак уражене безпліддям у Фівах є тим, чого Едіп ще не пригадує. Він має стати повністю Зеленою Людиною, а для цього пригадати Батька...

¹ Див. дослідження про *Yod* у розд. IX.

² Пригадаймо, що корінь זכר *Zakhor* утворюють іменник "чоловік" і дієслово "пригадувати" (див. розд. III, с. 66).

Його пам'яттю є Тиресей. Невидючий у зовнішньому світі, Тиресей, у якого видюще внутрішнє око, є свідомістю і чоловічою силою Едіпа.

Тож лише повністю пригадавши те, чим він є, Едіп зможе повністю пошлюбити Матір, відтак усвідомити спуск якнайглибше в своє єство, спуск у пекло, де він і знайде своє ядро, своє Ім'я.

У цей момент Йокаста зникає з-перед очей читача, оскільки вимір її жіночого начала, що його Едіп має тепер пошлюбити, може бути лише у відкритті іншого бачення, яким для нас є сліпота¹.

Ведений тією, якою він став, Антігоною, яка несе це бачення глибин, Едіп приймає свій спуск у пекло у найнепроникнішій пітьмі. Разом з Антігоною ("до народження") Едіп перекриває свою онтологію, своє "попереднє небо".

"У цій операції орел пожирає лева", — кажуть алхіміки². Саме Антігона забезпечує поховання своїх братів Полініка, лева, й Етеокла, орла, бо вона їх усіх втілює.

Едіп з'являється в Колоні, на "підвищенні" — антиномічно ми можемо сказати в "найглибшому місці" — перед трьома хранительками Дверей Богів, хранительками Імені.

ТРИ й ОДИН.

Едіп проходить. Він стає своїм Іменем.

3. Ахілл, або вразлива стопа

Легендарний гнів "запального Ахілла" можна порівняти хіба з люттю Едіпа, що виплескується на "пустельній дорозі". Бажаючи зробити свого сина невразливим, а отже, безсмертним,

¹ Див. розд. XIX, с. 460—461.

² Див. розд. XIII, с. 355.

Архаїчний Сфінкс

“Тетраморфний” є символом чотирьох основних етапів, що їх повинна здійснити Людина. Обличчя жінки — останній етап, це обличчя небесної жони (Греція, VI ст. до Р. Х., Музей Акрополя, Афіни; фото Жіродона).

німфа Фетіда одразу після народження почала купати його у священних водах Стіксу, лише одна частинка тіла дитини не омивалась водою, саме п'ятка, за яку Фетіда тримала дитя.

Через цю п'ятку "легконогий" Ахілл залишається сином землі, смертним. Стосовно всього його тіла, що набуло божественної сутності, п'ятка є немовби "пораненою". На цьому рівні всі енергії витікають у зовнішніх воєнних діях у завоюванні себе самого. Вони переливаються в гнів, у позірні шляхетні пристрасті, в грандіозні завоювання, але ніяк не придатні для побудови власного божественного ества, своєї властивості "безсмертного".

Під час облоги Трої Паріс, керований богом неба Аполлоном, випускає стрілу, яка вціляє нікчому Ахілла в п'ятку. Герою вистачає мужності вийняти стрілу, але з рани витікає кров... Чоловік падає і вмирає. Це вмирає Червона Людина.

Зауважмо, однак, що божя стріла є божим променем. Людину відвідав *Yod*, який змушує її померти у вимірі Червоної Людини, щоб відродити Зелену Людину. В історії Ахілла другої частини немає. Еллінізм загалом підводить до такої думки, але не розвиває її. Лише іудео-християнство забезпечує всю її повноту.

Поранене в п'ятку, у витік своїх енергій, людство у різних міфах є ніким іншим, як Євою, дружиною Адама, яка в біблійному баченні породить *Yod*, Месію, а той приборкає Змія: *"І я покладу ворожнечу між тобою і між жінкою, — сказав Бог змієві, — між насінням твоїм і насінням її. Воно зітре тобі голову, а ти будеш жалити його в п'яту"* (Буття, III, 15).

Після цього дослідження, як мені здається, діалектика голова — п'ятка стає цілком виразною.

Змій, позначений тут як "голова" є фальшивим мужем, якому людство віддалось, відкрилось, відпустивши сукупність усіх енергій (символи відкритої пораненої стопи).

Водночас справжній божественний Муж живить Людство, аби воно подорослішало й стало Жоною, змій споживає те людство, в якого постійно роз'ятрює рану на п'ятці, щоб черпати там енергію.

І наскільки ж велика й смертельна рана, з якої так рясно тече кров! І сліпе людство втрачає там душу! І кожен із нас, хто не відає, хоча й попереджений, спускає туди свої сили, знаходячи смерть внаслідок цієї кровотечі!

Під кутом зору онтології, Людина може завоювати зовнішній світ, лише завоювавши свій внутрішній космос. Вона може стати господарем зовнішньої землі, лише повністю пошлюбивши творіння в глибині його таємниці, а не гвалтуючи його ззовні, провокуючи настовбурченість "тернини й осоту". Пошлюбити матір означає стати богами і лише тоді завоювати космос.

Усе решта — лише активізм, втрата енергії, кровотеча і смерть! Небезпека ще підступніша у зв'язку зі шляхетністю, позірною корисністю (шляхетність і корисність належать до нашого психічного стану) мети. Більшість справ із тих, що називаються "добрими" і звершені без духовного осмислення, частково зумовлюють таку кровотечу! Втім ця тема потребує надто багато часу, я зупинюсь на ній пізніше.

Краще одразу ж поставимо основні запитання:

— Як забинтувати рану?

— Як зупинити кровотечу?

Історія Якова виведе нас на шлях одужання.

4. Яків, або "Божественна п'ятка". Загоєння рани

Ще перебуваючи в материнському лоні, Яків б'ється зі своїм братом-близнюком, каже нам Книга Буття. Його батьку Ісааку було сорок років, коли він одружився з Ревекою. Ісаак, другий патріарх Ізраїлю, навіть символ цього народу, зустрічає під знаком 40 випробування 4, чотирикутник Де-

рева. Він кидає свої милиці і для цього вибирає дружину, 2, аби, нарешті, з нею стати 1.

Будь-який шлюб, укладений до того, як дістатися до цього чотирикутника, залишається приреченим на болісну дуальність, що виявляється в розлученні, хіба що він стане аскезою подружжя, яке разом приходить у чотирикутник.

Разом з Ісааком свої милиці відкидає і єврейський народ, щоб увійти на поверх свого БУТИ, позначений, як ми бачили, дванадцятикутником (12 спинних хребців чотирикутника). Третій патріарх Яків, який став Ізраїлем, житиме на цьому поверсі через дванадцять племен, які він породить.

Для того, щоб з рівня МАТИ перейти на рівень БУТИ, з першого поверху на другий, Ісаак має боротися сам із собою. Обидва його сини, що б'ються в материнському лоні, стають героями цієї боротьби, вони відображають дві природи людини:

— першу природу, що потенційно схиляє до божественного становлення, символізує Яків;

— природу “в падінні”, “в одезі шкуряній”, символізує Ісав.

Ісав старший, він першим вийшов із материнського лона і має отримати спадщину. Червонуватий, вкритий волоссям, він є Червоною Людиною, яка вийшла з Едему. Цей чоловік відсторонює й придушує того, хто потенційно може стати богом. Він має право первородства над ним, тобто всю владу.

Саме на цьому місці розігрується історія людства: хоча Яків не має ніякої влади, він, однак, тримає в руці п'ятку свого брата, як зелене дерево тримає Червону Людину за ногу.

“П'ятка” давньоєврейською *Aqev צְרָוּ*, звідси й ім'я Яків — *Yaakov צְרָוּ*, дане цьому синові. На цьому рівні

літера *Yod* ך, яка передує слову “п’ятка”, дозволяє припустити, що в Якові п’ятка поєднується з головою і що в ньому єврейський народ досягне свого царствування. Людина віднайде свій божественний вимір.

Рука, як побачимо, є символом пізнання, а отже, могутності. Рука Якова, що тримає брата за п’ятку, означає, що Яків збере всі людські енергії Адама, які містяться в Ісавові, і приведе їх до звершення. Він має всю силу над ними.

Щоб досягти цього, потрібно, аби духовна людина — Зелене Дерево — набула в Ісаакові першості стосовно Дерева Червоного, мирської людини, яку він любить: “*І полюбив Ісак Ісав*” (Книга Буття, XXV, 28). Ісаак любить свою “одежу шкуряну”, хоча й перебуває на шляху цілісності.

Про свою дружину Ревеку (*Rébéqah*) він каже: “*Вона сестра моя*” (Книга Буття, XXVI, 7). А “*Ревека любила Якова*”. Вона знає про зародок, який носить. Ревека, — це духовна матриця, полюс перетворення. Її ім’я навпаки *Haqéver* חֲקֵוֶר означає “могила” — місце, в якому звершується подвійний процес смерті й відродження.

Перша частина перетворення відбувається поза нею: Яків повинен здобути першість над своїм братом, тобто одержати його право первородства: він готує сочевичне вариво, “червоне” (давньоєврейською, “*Edom*”). Коли Ісав повертається з полювання, він — Червона Людина — бажає тієї страви. Відтак обмін між братами ведеться на рівні цього “червоного” варива.

Символічно це означає, що Яків покидає “старого Адама”. Він віддає його братові Ісаву, який його з’їдає, процес споживання тут є символом ототожнення. Ісав стає *Edom* עֲדוֹם = עֵד + מ (6), тобто давньоєврейською Адам, і застиглий у цифрі 6.

Ісав, Червона Людина, залишається у своїх батьків на двох "милицях", на поверсі інфантильності. А Яків вирушає в дорогу: він повинен довести дім Ізраїлю до 7, аби він віднайшов цілісність. В обмін на вариво Ісав віддає Якову своє право первородства. Яків має тепер усю владу на спадщину Ісаака. Нова людина витіснила стару (давньоєврейською "витіснити" має той самий корінь *Aqev*).

Тепер за співучасті матері Яків одягає фальшиву "одежу шкуряну", аби осліплений Ісаак подумав, що він і є його первородженим сином, старим Адамом, який має одержати від нього благословення. У давньоєврейській є гра слів "первородний" і "благословіння"¹. Фальшива "одежа шкуряна" ясно вказує на не онтологічний характер останньої. Під цією шкурою ховається справжня природа людини.

Що ж до осліплення Ісаака, то воно дивовижно схоже на осліплення Едіпа. Під символом становлення Якова Ісаак зазнає повної еволюції, і його очі перебувають у темі подорожі, яка є прелюдією до духовного світла. У Якові, якого вважає своїм первородним сином, він благословляє своє потомство, даючи йому всю владу над його "браттями", червоними людьми. Відтепер Яків готовий привести це потомство в землю обітовану, вступаючи в шлюб з черговими земляматерями аж до тієї, яка містить у собі Ім'я. Хитрість Якова є контрапунктом хитрості змія в Едемі.

Тож Яків вирушає в дорогу: він іде шукати собі дружину в Лавана, брата матері. Він має одружитися з родовою лінією своєї матері, лінією очищення, оскільки Лаван означає "білий". Тут знову символічно те, що людина у своєму становленні одружується зі своєю матір'ю, тоді як Ісав, який став *Edom*, тобто залишився застиглим у цифрі 6 у буденності, одружується з жінками, які "стали гіркотою Духа для Ісака й Ревеки" (Книга Буття, XXVI, 35).

¹ Див. розд. VIII, с. 159.

Продовжуючи підйом, ми зустрінемо Якова трохи далі. Перш ніж покинути його на якийсь час, зауважимо, що слово עָרַו 2—100—70 — “п’ятка” близьке до слова *Iqar* עָרַו 200—100—70, що означає “*gasine*” (корінь), “той, що з роду”.

Відтак ми можемо бути певні, що Яків таки належить до царського роду. Пророк Ісаї каже про нього: “Яків у майбутньому пустить коріння, розцвітиться Ізраїль і пуп’янки пустить і поверхню вселенної плодом наповнить”.

Зелене Дерево зацвіте. Плід, який принесе Ізраїль, це плід, про який Традиція каже, що він є “другим Адамом”, Христом. По суті, вся лінія Ізраїля — це Адам, Адам, якого Яків підбрав хитрістю в поросі, де його пожирали, і поніс до істинного виміру.

Але я хочу підкреслити одну деталь: Яків надягає “шкур’яну одержу”, разом з нею одержує благословіння Батька і перетворює її на осяйний одяг.

5. Христос миє ноги своїм апостолам

У жесті Христа, який миє ноги своїм апостолам, класично вбачають символ смиренності Того, який, хоч і є Учителем, стає слугою.

Це справді так. Але тут є дещо більше.

Передусім погляньмо на цю сцену в її контексті: Христос робить цей жест перед тим, як сісти за стіл, щоб святкувати Пасху — саму серцевину Таїнства.

У наших функціональних суспільствах, які втратили будь-яке відчуття символу, ми перед їжею миємо руки. Коли руки миє Пилат, це означає, що він не хоче знати. Руки, як уже зазначалося, і ми розглянемо це трохи далі, є символом знання. “Я не хочу цього знати, я не хочу в це втручатися, я нічого

на цьому не розуміюся”, — так хоче сказати Пилат, відхиляючи будь-яку відповідальність.

Але перш ніж приступити до таємної вечері, яка заздалегідь запровадить їх на бенкет боголюбського весілля, апостоли мають бути приведені до своїх онтологічних норм. Тож Христос нахиляється і миє їм ноги. Таким чином, він виліковує рану людства, носіями якої символічно є стопи, вони потенційно означають повністю хвору істоту).

“Від подошви ноги й аж до голови нема цілого місця на ньому: рани й гудзі, та свіжі порази невичавлені, і не позав’язувані, і оливою не порозм’якшувані” (Ісая, I, 5—7), — каже Ісая, оплакуючи гріх людства, який символізує Ізраїль.

Але Христос підтверджує апостолові Петру необхідність вилікувати рану, вимивши тільки ноги: *“А коли обмив ноги вам Я, Господь і Вчитель, то повинні й ви один одному ноги вмивати”* (Іван, XIII, 14).

У такому самому плані Мойсей отримує наказ зняти взуття перед неопалимою купиною. Остання, символ Древа Життя, яку охоплює Вогонь Життя, Вогонь, який не спалює, закорінена в чистій землі. Жодне чужорідне тіло не повинно відділяти ноги Людини від землі-матері.

Мусульмани, які залишилися свідомими цієї традиції, роззуваються, заходячи в мечеть. Таїнство ініціації в різних традиціях також виконується з босими ногами. Така фізична оголеність передбачає психічне й духовне роздягання істоти.

Роздягання вимагає скласти весь тягар біля підніжжя Древа. Так само людина, яка бажає відновити контакт із тим, з ким розлучена через помилку, має прийти й “кинутися в ноги” останньому. Це робить Марія Магдалина, повія¹. Та, яка

¹ Лука, VII, 37—38.

Христос миє ноги своїм апостолам перед Таємною вечерею: він лікує рани “жони”, людства, яке тільки тоді може взяти участь у весільній учті (мініатюра з Псалтиря, поч. XIII ст.; фото Роже Вйоле)

віддавалася фальшивим коханцям, приходить до Мужа, який чекає на неї. Вона — це Людство. Єремія журиться з приводу його гріха: “... немов удова воно стало! Могутнє посеред народів, княгиня посеред країн — воно стало данницею!

Грко плаче по ночах вона, і сльози гарячі на щоках у неї... Нема потішителя в неї зо всіх, що кохали її, — її зрадили всі її друзі, вони ворогами їй стали!...” (Плач Єремії, I, 1—2).

Марія-Магдалина плаче, своїми сльозами вона обмиває ноги Христа, витирає їх волоссям і змазує миром.

Тут введено три нові символи: сльози, миро й волосся, кожен з них у свій час стане предметом дослідження.

Чи це не та сама жінка, про ім'я якої Євангеліє мовчить і яка в вечір Страстей вилила на голову Христа “пляшечку щирого народного дуже цінного мира” (Марко, XIV, 3)?

Від ніг до голови все тіло стає миром.

Розділ VIII

MALKUTH II

1. Коліна

Єдиною, наскільки мені відомо, молитовною позою, яка згадується в Біблії, є така: "...а Ілля зійшов на верхів'я Кармелу, і нахилився до землі, і поклав обличчя своє між свої коліна" (І Книга Царів, XVIII, 42).

З цього тексту видається, що, стаючи на коліна, Ілля обличчям торкається землі між колінами. Ілля молиться дуже палко: він просить дощу на висушену землю; це перехід до родючості! Така молитовна поза либонь допоможе нам наблизитись до таємничого значення колін.

В астрологічній символіці коліна пов'язані зі знаком Козерога, знаком землі в тому, що в ній є найважчого, найконцентрованішого, найтаємничішого, захищеного в її зимових глибинах.

Як ноги відповідають *Malkuth* як елемент Води, так і коліна відповідають тій самій сефірі як елемент Землі. У цьому плані ноги пов'язані з ембріоном у лоні матері, коліна — з дитиною при її народженні. У внутрішньому плані ноги відповідають ще-не-звершеному, коліна — звершеному¹.

¹ У Книзі Буття незвершене виражається символом "вода" або "вологий", а звершене — символом "сухий" або "земля".

Під кутом зору Божественних Енергій *Malkuth* (Царство) є осереддям усіх Енергій, у глибині божого видиху воно є зародком будь-якого Творіння. У космічному плані Творіння є абсолютною рецепцією всіх енергій, що створені у чотирьох елементах, з яких воно складається. Воно здатне виділити п'ятий елемент, "квінтесенцію" — божий вдих, — який повертає Творіння до його первозданної єдності.

Мене завжди вражали дуже загадкові малюнки у християнській іконографії, де на колінах Христа в славі зображені концентричні кола. Я ніяк не могла знайти цьому пояснення. Такі самі концентричні кола виявляються на інших рівнях тіла. Гадаю, це важливі центри сили, кожен з яких має особливий потенціал. Який же потенціал колін?

У позі Іллі коліна, що стискають голову, надають тому, хто молиться, форми зародка, в якому зосередилась уся сукупність сил. Либонь, зв'язок голова — коліна такий же міцний, як і зв'язок, про який ми вели мову, поєднуючи голову й ноги.

Голова й коліна утворюють нову пару звершення. Вони спаяні своєю відповідною ознакою "корони".

А чи не знаходить *Kether* (корона) підтвердження обіцянки у двох маленьких коронах, утворених колінними чашечками при початку Древа?

Гіпологічна мова каже про коня, який поранив коліно, що він себе "коронував". Чи не той самий вираз вживають щодо дитини, пораненої на тому самому рівні?

Давньоєврейською “коліно” *Berekh* כָּכָר. Голова כ знаходиться в центрі цього слова й оточена словом כָּ, яке означає “в тобі”, так немовби слово כָּכָר нам казало “в тобі таємниця твоєї істинної голови, тієї, що буде коронована”. Його можна прочитати ще й так: *Bar* כָּ — “юний син” — у дорозі до фінального *Kaph* כ, що стане його останнім зародком перед тим, як увійти у вимір “сина звершеного”, ім’я якого *Ben* בֵּן, чие цифрове значення 702 те саме, що й коліна!

У своєму аритмологічному значенні коліно вже містить енергії Сина, про які нам відомо, що якщо він їх звершить, Людина увійде у вимір коронованої “жони”. Людина отримує на це благословіння одразу після народження.

Слово כָּכָר, що вимовляється як *Baroukh*, означає “поблагословлений”. В арабів слово “*baraka*” має тільки таке значення. Отож “коліно” і “благословіння” — це одне й те саме слово!

Три переставлені літери давньоєврейського слова “коліно”, записані כָּכָר, утворюють корінь багатьох слів, пов’язаних з першим народженням. Здається, ми підтвердили, що в часових циклах дитина, споріднена зі стопами в стані ембріона, народжується на світ на рівні колін. Саме слово “коліно” — *gepei* французькою має однаковий корінь зі словами “*generer*” (породжувати), “*engendrer*” (плодити)... У перспективі внутрішніх породжень деякі ініціаційні обряди пропонують тим, які приходять, аби зазнати нове народження, з’являтися з відкритим коліном.

А хіба Піфагора, того, який дає народження, який породжує для пізнання, не звали “вчителем із золотим коліном”? Переставивши літери כָּכָר ще раз, ми одержимо слово כָּכָר, що є коренем слова “Херувим”.

Херувими, восьмий чин в ангельській ієрархії, ті самі, видно про які мав пророк Єзекіїль: “І придивився я до тих істот, аж ось по одному колесі на землі при тих живих

істотах, при чотирьох їхніх обличчях. Вид тих коліс та їхній виріб — як вигляд хризоліту... А їхні обіддя були високі та страшні; і їхні обіддя довкола в чотирьох їх було повне очей” (Єзекііль, I, 15—18).

Колесо-корона колін знаходить своє підтвердження в планеті Сатурн, господареві знака Козерог у Зодіаку. І всім відоме кільце, що оточує планету Сатурн.

Сатурн як знак Козерога підводить нас до розгляду іншого аспекту молитовної пози: того, що стосується контакту колін (і голови) із землею. Той, кого посвячують у рицарі, також стає коліном на землю. Кожен, хто просить сили в неба, закріплюється коліними в землі.

Який же тут точно зв'язок коліно — Сатурн — земля?

Сатурн пов'язаний зі свинцем. Дитина, яка народжується в часових циклах, це лише “жужелиця й оливо” (Ісая, I, 25)*. Людина, яка перетворить оливо в золото, народиться для корони Вічності.

Перетворити свинець у золото — це якраз робота зростання Людини, та, яку починає виконувати рицар, ініційована або будь-яка інша істота, яка проходить через перше внутрішнє народження.

Про Сатурн алхімік Ісаак Голландець каже так:

“Звичайно, всередині себе він містить добре Сонце.

З цим погоджуються всі філософи.

Насправді Сатурн — це камінь, що його стародавні філософи не захотіли поіменувати.

Доклавши трохи зусиль, Сатурн можна переробити на Місяць; а присвятивши цьому трохи більше часу чи

* Ісая. 1:25 дуже складний для перекладу. Синодальний переклад пропонує “...И удалю все свинцовое”. Д. Йосиф, спираючись на старі європейські переклади, пише: “и удалю “олово” (Kgv-lin). Нові переклади (NSV, NRSV, ZPS) подають “удалю шлак” и “переплавлю в горниле” (див. Іс. 48:10). — Прим. наук. ред.

праці, його можна переробити на Сонце, а тоді його зафіксувати і зробити філософський камінь”¹.

Голландець описує алхімічними термінами процес перетворення наших енергій, які, вивільнившись зі своєї оболонки, спочатку піднімаються на рівень *Yesod* (Місяць), у другий період — на рівень *Tiphereth* (Сонця), обіцяючи й третій рівень — *Kether* (Корона).

“Сатурн”, як і “свинець”, по-давньоєврейськи звучить *Ophereh** פֶּרֶה. У цьому слові в основному є корінь *Par* פָּר, символ родючості, взятий з *pu* *Eth*, “час”. *pu* є кільцем Сатурна. Дієслово פָּר *Paro* є дієсловом “зростати”, яке ми можемо прочитати в розділі про Божий наказ Адамові: “Плодіться й розмножуйтеся і наповнюйте землю” (Книга Буття, I, 28).

Проте спочатку Людина лише свинець. Її плодючість ще не вивільнена. Свинець важкий ще тому, що в нашому світі мороку — після падіння — він є поживою Сатани, який таким чином стає діаметрально опозиційним його плодючості.

“І порох ти їстимеш у всі дні свого життя” (Книга Буття, III, 14), — сказав Бог змієві Сатані. “Порох” — це слово *Aphar* אֶפֶר, яке в слові פֶּרֶה (свинець) обтяжене останньою літерою алфавіту *l* *Tav*.

“Порох” у біблійному тексті, всупереч тому, що стверджують перекладачі, які не розуміють суті, визначає не землю, а Адама в його стані подрібненості на початку.

Буквально сказано: “І створив Господь [Яхве — Елогім] Бог людину з пороху [*Adamah*] земного” (Книга Буття, II, 7).

¹ Цит. за Gabriel Monod-Herzen. *L'Alchimie méditerranéenne*, p. 142 (Editions Adyar).

* Один із тих випадків, про які йшлося в передмові. *Ophereh* відповідає значенню “свинець”, але не відповідає значенню “Сатурн”. “Сатурн” давньоєврейською — “Шабтай” — Прим. наук. ред.

Adamah — це земля, сформована на шостий день з усіх повзучих тварин. *Adamah* — це внутрішня земля Адама, де роїться безліч її енергій.

“Порох” 79 є символом множинності, яка за своїми властивостями не має нічого спільного з тією, до якої покликаний Адам у своєму основному призначенні.

“Розмножуйтеся”. Це призначення не має нічого спільного і зі змістом, який йому загалом приписують, а саме: “Народжувати багато дітей”, інакше кажучи “Забезпечувати зовнішню народжуваність”. Останнє значення божого наказу відкидає перший його термін “Плодіться!” [Зростаєте!]

Справжнє розмноження є обіцям у рамках внутрішнього росту, як плоди дерева, яким є Адам. Це розмноження — плоди Адамового Древа — невіддільне від антиномічної реальності: Єдності. Адам, ставши Одним, розпадається на свої плоди. Символом цього є розмноження наших нащадків, але по суті воно все ще частина пороку, який ми накопичуємо і якому — на жаль! — не можемо дати йому лад.

Але в тому початковому поросі, тій множинності, яка справді описана під символом тварин, які становлять *Adamah* і всі інші прийдешні землі, що мають ще бути, тварин, які роються й копошаться, запечатана плодючість 79.

І коли після падіння Адама повертають у порох, він повертається, як ми й бачили, до свого первісного стану, до своєї множинності, що роїться, забувши про перший шлюб, укладений з *Adamah*, відтак, повністю змішаний з нею. Усе видається скомпрометованим ще більше внаслідок того, що, повертаючись у порох, Людині вже невідома потенційність плодючості, вона не знає, що вона є Мужем, покликаним пошлюбити свої землі. Між землею-жоною й Людиною стало прокляття.

Але залишатися з таким розумінням цього вірша означає не вміти глибоко читати текст. Бог каже: “У поті свого

лиця ти їстимеш хліб, аж поки не вернешся в землю [Adamah], бо з неї ти взятий. Бо ти порошок, — і до пороку вернешся” (Книга Буття, III, 19).

Гірким хлібом є рабство, якого Людина зазнаватиме доти, доки не повернеться до Adamah, своєї матері-жони; “бо ти порошок”, ти родючість, пригадай, вийди із забуття, або мені доведеться поховати тебе, аби врятувати тебе від твоєї ілюзії, “повернися!”

Наказ також вражаючий: *Tashouv* תשוב давньоєврейською ніщо інше, як *Teshuvah*, “розкаяння” в розумінні грецького слова *metanoia* — перевертання.

У момент народження дитина перевертається в утробі матері. На іншому рівні, поринувши у води УГ (незвершене), Людина вже не знає, що вони також є родючою матрицею і що вона може перевернутися, щоб народитися для світла ציו (звершеного)*.

Коліна й обличчя, що торкаються землі, “беручи шлюб” із зовнішньою землею, символом внутрішньої Adamah, є власне позою розкаяння.

Земля віддасть свою воду лише у відповідь на любов Людини. Ілля, який шукав воду для землі, це знав! Людина отримує від неї свою силу для росту і плоди для розмноження лише тоді, як, упавши на коліна, смиренно (у сенсі “*humilis*”) “повертається до неї” і стає її люблячим мужем.

Христос це звершив. Він зняв прокляття з розлучення Адам — Adamah.

Кожен із нас, щеплений на своєму ядрі — Христові, може зняти це прокляття і вийти з рабства. Тоді коліна віднайдуть свою функцію плодючості.

* Буквально — “добре” і “зле”. — Прим. наук. ред.

Від народження до внутрішнього народження, від образу Бога, якою вона є як *Bar* (юний син), і до подібності, до якої вона покликана як *Ben* (Син), Людина перетворюватиме часові цикли в корону вічності.

Міф про творення, розказаний у фінському епосі “Калевала”, породжує світ яєць, які качка відклала на коліні богині вод, тоді як та на якийсь момент виставила з хвиль свою гостинну кінцівку.

“Шість яєць були з золота, а сьоме з заліза. Качка почала їх висиджувати. Відчувши гаряче тепло, богиня ворухнулася коліном і несподівано випрямила свої кінцівки. І яйця покотилися в хвилі, зникли у водах і розбилися на друзки...”

“... низ яєчної шкаралупи став основою землі, а верхівка яєчної шкаралупи утворила величний небозвід”¹.

Можна подумати, що на цьому ж коліні відбудеться також шлюб верхівки й низу яєчної шкаралупи, Мі і Ма...

2. Ноги

Ноги від стіп до колін символізують усю силу реалізації зародка до його дозрівання, від зачаття до народження.

Якщо ми усвідомлюємо, що в момент свого народження наш стан — це стан нового зародка в космічній матриці, тоді ноги, з одного боку, символізують силу росту дитини в лоні матері, з іншого — силу зростання Людини від народження і до коронування.

Якщо ноги дано Людині для забезпечення ходіння по зовнішній землі, то посутньо вони є образом тих ніг, які

¹ Калевала, вірш 180—236.

дадуть їй змогу пройти по своїх внутрішніх землях, а для цього спиратимуться на нові "стопи", нові зародки, що збиратимуть її енергії — нирки.

Сила реалізації Людини — ноги — ототожнюються з її лібідо і в цьому ж сенсі з ногами коня. Якщо лібідо включене лише на першому поверсі — на поверсі МАТИ — Людини, воно і є тією драматичною кровотечею, яку розкриває міф в описі рани на стопі.

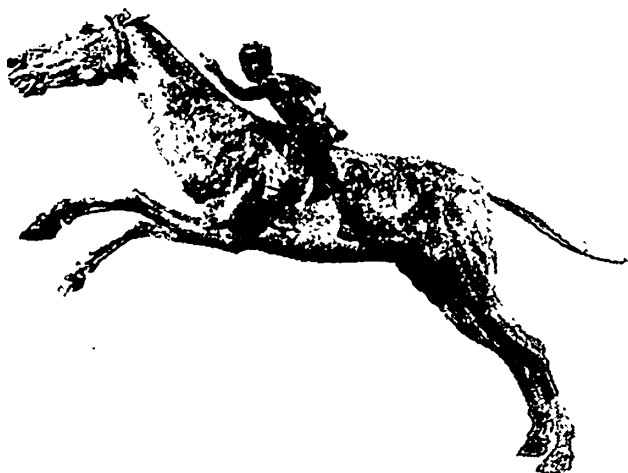
Саме в цьому плані виконавець псалмів вигукує: *"Не в силі коня уподоба Його, і не в членах [ногах] людини Його закохання"* (Псалми, CXLVII, 10).

Зачаївшись у несвідомому Людини, лібідо стає господарем і зумовлює всі дії свого раба, ведучи його до руїни.

У рицарському ордені Людину вчили сидати на власного коня, брати в руки повіддя, аби тварина стала слухняною, а ноги підпорядковувалися свідомому лібідо, контрольованому і, зокрема, переорієнтованому на істинну реалізацію. Бездоганий вершник управляє конем майже виключно ногами. Він зливається з його тілом, і кінь стає ногами й звершеною енергією свого господаря, тоді як той залишається головою і серцем.

Якби енергію лібідо справді було реалізовано, то Людина, звільнившись від законів світу падіння і пройшовши всі внутрішні простори, не мала б більше потреби в коневі.

Ось чому Бог вкладає своє задоволення не в неї, а в звершення того, що вона символізує. Власне саме тому Людина, яка стискає ногами коня, настільки вразлива: її внутрішні структури не відповідають силі скакуна. На цьому рівні вона здатна його лише приручити, але не домінувати, а несвідомі сили Людини ризикують у будь-яку мить бути переданими тварині.

Кінь

Людина, яка стискає стегнами коня, вразлива. Її структури не є адекватними силі скакуна, символу його лібідо (бронза, Національний музей в Афінах).

І навпаки, істота, яка відмовиться від свого тваринного начала, свого лібідо, що є її живою силою, як інколи трапляється з Людиною, яка повністю керується мозком, буде немовби позбавлена ніг. Але тоді вона буде позбавлена і будь-якої можливості звернення.

Підйом до сефіри *Yesod* дасть нам точніше висвітлення цієї безмежної теми.

Розділ IX

YESOD

СЕКСУАЛЬНІСТЬ — ОБРІЗАННЯ

Yesod, дев'ята божественна сефіра, є “базою”, “основою”. Вона символізує “божественне звершення”, якщо все-таки можливо застосувати цей вираз, невіддільний від тіла антиномії “рух — безрух”.

Вона одержує енергії восьми перших сефір, фокусує і розподіляє їх, “змушуючи розквітати” в рясній і єдиній численності *Malkuth*.

Здається, що *Yesod* стосовно *Malkuth* є тим, чим *Aïn* є стосовно *Kether*: Великим Мороком стосовно Прояву.

Згідно з традицією каббалістів, усе відбувається так, немовби *Yesod* була тим Каменем з відблисками позолоченого срібла, який описує Єзекііль і який схожий на призму, через яку Один-без-другого стає Другим і Численним у сьйіві Творіння, що постійно еманує зі Слави (*Hod*, сьома сефіра) і постійно в Неї повертається.

Схоже, що на рівні *Yesod* знаходиться центр божого подиху: “Посилаєш Ти духа Свого [Подих-Слово-Бог] — вони творяться, і Ти відновляєш обличчя землі” (Псалми, CІV, 30), Своїм Вдихом Бог повертається у Свою Сутність, це *Shabbat*. Власне в цьому і є первоначало ритму.

Все є подихом — *Yesod* є його понктіфориним осередком, звідки все летить у сйиво Світів і куди все повертається, щоб довершити вже звершене Одне, вдосконалити уже Довершене. Основа Світів, вічно творчий акт *Yesod*, є шостою із сефір Творіння. Вона відповідає шостому Дню Творення, дню створення Людини, яка завдяки слову (за подобою Божого Слова) є творцем.

Своїм падінням Людина відвернулася від такої здатності.

Спробуймо зрозуміти, що ж з нею відбувається в перспективі її підйому, відтепер настільки скомпрометованого!

На осі Середньої Колони кожна сефіра є іконою *Ain* ין, непізнаваним божественним архетипом, який виявляється в Імені, *HaShem* Яхве. Кожне з наших імен, що причетне Імені, вписується в цю колону на різних рівнях реалізації, що відповідають сефірам.

У *Malkuth* особа кожного з нас висічена в даному їй імені. Вона втілює ין в “Я” і “я”, давньоєврейською *Ani*, складене з трьох тих самих літер-енергій, що й архетип *Ain* ין.

Але протягом дитинства це “я” залишається не досить диференційованим як щодо самого архетипу, в якому воно плаває у своєму житті ембріона та приблизно протягом перших трьох місяців після біологічного народження, так і щодо тих, які поступово замінюють собою архетип — батьків або будь-кого з родичів.

У *Yesod* יסוד “основа”, яку також можна перекласти як “таємниця יסוד в *Yod* י”, таємниця Імені, підліток вступає в резонанс зі своїм таємним Іменем. На кружних шляхах він відчуває контакт зі своїми майбутніми структурами дорослого. Тоді він починає відкривати свою особистість, це перше відоме вираження особистості, яке веде його до неприйняття, а то й до відкидання батьківських милиць.

Подих *Yod* надихає його на високі перевершення себе самого. Це вік найбільших містичних екзальтацій, які втілюються в різнорідні категорії: релігійні, патріотичні, політичні, мистецькі, любовні тощо, і всі вони еротичні.

Це народження еросу на цьому рівні.

У цей момент на підлітка чатує велика небезпека, небезпека нового ототожнення себе самого з предметом його екзальтації, який він натоді обожествляє, бо несвідомо проектує на нього *HaShem*, Ім'я Яхве. Тут починається вироблення різних масок, за якими підліток ховається від самого себе, ошелешуючи своє "я" ілюзорної людини. Або ж своє неекзальтоване, безпосередньо знеособлене "я" він плутає з Яхве, і це набуває цілком безплідної пихатості.

Людина уже не може стати космічним творчим Словом, досягаючи *Tiphereth*, потім *Kether*, але вона самостворюється в повторенні своїх послідовних та інфантильних "я".

Загалом кажучи, вона вкладає майже всі енергії, які отримує в *Yesod*, у створення потомства, свого невеликого Царства (*Malkuth*) на землі, роблячи себе його царем. Це зведення становлення до рівня баналізації.

Дуже важливо зазначити, що такий контакт з "я" — причетним до *Shem* — посутньо стосується тієї самої реальності, що й розквіт сексуальності на цьому рівні, ерос цього поверху. Ось чому більшість часу Людина залишається там осілою, або відкидаючи цю життєву снагу, засуджену на заборони, або ж майже доходячи до її обоження.

Кожна сепіра доріжки Середини — місце *Mi*, яке єднає *Mi* з *Ma*, — є вираженням рівноваги й гармонії, здобутих на основі екзистенційних опозицій.

У цьому плані *Yesod* ще називають Справедливість (точніше, Правильність). *Yesod* вимагає жити правильно.

Мельхиседек, поданий у Книзі буття як “цар миру”, чие ім'я означає “цар справедливості”, просить в Авраама десятину його статків. Десятина, десята частина, є символом *Yod*, який у такий спосіб виявляє свою глибинну вимогу: частину енергій цього поверху слід присвятити власне побудові Імені. А це передбачає аскези і деформації, які стосуються двох еротичних аспектів реальності Людини в *Yesod*: її “я” та сексуальності.

Обряд обрізання, який ми розглянемо трохи нижче, проливає нове світло на цю тему.

Однак зазначимо відразу, що будь-яка аскеза, яка буде пригніченням, хибна, будь-яка відмова від аскези також хибна. Набуття свободи відбувається не в розбецшеності, що чужа будь-якому архетипу, а в “правильності” — іконі архетипу.

Іконою архетипу є також *Sod*, “таємниця” (від лат. *secernere* — відкладати), що має відношення до сакрального. Тоді *Yesod* дає народження першим хребцям хребтового стовпа, що називаються сакральними, або крижовими. Будь-яка функція, що впливає з цього рівня, сакральна. Те, що сьогодні сексуальність виявилася десакралізованою в ілюзорній перспективі реалізації Людини, є логічним фіналом, якщо ми подумаємо про кінцеву мету, яку їй визначили релігійні імперативи останніх століть: потомство!

Спробуємо, керуючись схемою, вирізнити глибинну сутність союзу тіл.

Як відбиток *Kether*, який угорі вводить Людину в її останній шлюб, *Yesod* унизу є входом у шлюбну кімнату, храм, де звершується таємничий шлюб чоловіка й жінки. У перші століття існування християнської Церкви одруження святкувалося опівночі. Так само посеред ночі, посеред внутрішньої зими Людина поєднується сама з собою у глибинах *Tiphereth*. У мороці безодні вона з'єднається з Богом у *Kether*.

Середня колона повністю фокусує на різних рівнях таємницю зустрічі двох, які стають одним.

Насолода визначає собою універсальний вдих на різних щаблях своєї участі в останній насолоді, якої зазнає Людина, вступаючи в обоготворення. Вона єдина зберігається після виснаження тіл, останній спазм яких позначає смерть.

Будь-яка смерть, яка не робить Людину учасником цього божественного союзу, змушує її починати спочатку згідно з невідворотним законом баналізуючого повторення. Вона відкидає людину до Дверей Людей, де жителів Фів пожирає Сфінкс, яка стоїть на сторожі їх, де Едом (Червону Людину) поглинуто Червоним морем, яке відводить свої води, щоб пропустити Якова, котрий став Ізраїлем. Останній тоді перебуває якраз у дорозі до землі обітованої, до завоювання Верхнього Трикутника, реалізації Людини Зеленої.

Під таким кутом зору насолода на рівні *Yesod*, фізична насолода й радість серця, за своєю сутністю добра й правильна, і є іконою Неба на землі.

Тепер ходімо далі: насолода на рівні *Yesod*, відбиток насолоди, що присутня в *Kether*, є також засобом, щоб до неї дістатися.

Захід, просочений, хоче він того чи ні, моралізмом упродовж стількох поколінь, зовсім не готовий жити з урахуванням такої пропозиції. Тож нехай він бодай усвідомить автентичність насолоди. Відмовлятися від неї через моралізм так само хибно, як і зловживати ним через невідання, це настільки ж деструктивно, як і інфантильно.

Упродовж восьми століть західне християнство схиялося до отожднення з мораллю. А щоб виправдати цю "плотську справу", чию глибинну суть воно ніяк не вловлювало, воно зробило дитину метою шлюбу, ставлячи цю мету і перед

Перо Мішеля Міля. Відображення Kether, яка “вгорі” вводить Людину в її подальші одруження. Унизу Yesod є входом у шлюбну кімнату, де звершується таїнство — союз між чоловіком і жінкою.

подружжям. Далєбі в цьому слід бачити джерело великої частини хибних проблем, вирішення яких у наші дні веде до марнування стількох енергій. На цьому рівні рана на стопі дуже актуалізується...

Дитя, або одне, що народилося від двох, “унизу” є образом становлення подружжя, яке прагне єдності “вгорі”. У цьому плані воно також священне. Але не воно є метою подружжя. Надавати образу значення абсолюту означає припускати помилки баналізації. В усякому разі, дитя обоготворюється, і в такому контексті воно залишається плодом

рівня МАТИ. Ставши дорослим, воно поєднається з іншим, стане “двоїною”, щоб набути нове “одне”, і т. д.; людство народжує, розмножується, не зростаючи і не здійснюючи прориву до рівня БУТИ.

У цьому самому плані, хоча вже в іншому колі понять, ми приходимо до подібного ряду банального повторення: теза й антитеза ведуть до синтезу, який сам стає тезою нової антитези, і т. д. Ми потрапляємо в пастку диявольського кола, де все банальність і нудьга. Якийсь із членів зведено в абсолют? Тоді він стає генератором деструктивних почуттів. Як доказ цього розглянемо лише ідеології, нав’язані якоюсь релігією або, скажімо, політичною партією.

Як вийти з цього кола?

Як увести той справжній третій член, який зумовлює єдність “угорі”, а не “внизу”?

Перемогти Сфінкс або будь-якого сторожа Дверей Людей, пройти через Червоне море разом з євреями, увійти в Ноїв ковчег — ось що нам пропонують міфи, якщо розглядати найвідоміші в нашій культурі сюжети.

У всіх ідеться про акт, який потребує виходу за якісь межі. Цей третій член, який слід завоювати, є трансцендентним у фізично-психічному світі, а його сприйняття трансцендентне до наших звичних розумових категорій. Його можна описати лише символом, висвітлити лише через міф. Проникнути в саму суть послання є найнеобхіднішою справою, щоб увійти в знання про нашу долю і шлях її реалізації.

Гадаю, не варто уточнювати, що посередництво міфу не є необхідною умовою, аби прожити перехід через ці Вузькі Двері. Але воно освітлює цей перехід настільки яскраво, що, вважаю, ним слід скористатися всім, хто нині так чи інакше протистоїть Сфінксу.

Доки людство трималося за невідповідальність дитинства, дуже мало людей усвідомлювали цей перехід. Тепер,

коли воно відкидає милиці і, як Едіп, покидає прийомного батька й вирушає на пошуки таємниці свого народження, воно масово підходить до Дверей. Воно залите водами з потоку невігластва, його університетські знання, не тільки не рятують від цих вод, а часто занурюють ще глибше, створюючи технічний дегуманізований світ. Прихована тривога охоплює всіх людей, які відчувають, як над ними поступово змикаються невимолимі щелепи чудовиська.

Хто ж їх визволить?

У нашій іудейсько-християнській традиції народ Ізраїлю є "прототипом" Людства, і нас має просвітити його хода.

1. Обрізання

Ізраїль народить Слово, Логос, Спасителя. Авраам — перший патріарх Ізраїлю — є його "Основою", *Yesod*. Він є засівом нового Людства. Саме в такому плані, згідно з обіцянкою: *"Авраам стане батьком величезного потомства"*, нинішнє потомство відповідає на наказ Творення (І, 28): *"Плодіться* й розмножуйтеся"* **.

Ідеться зовсім не про розмноження в числі, яке передбачає швидке зростання числа дітей, або "панування кількості", про яке писав Рене Генон. Тут ідеться **передусім про зростання**, тобто сягання верхівки Дірева, істинної голови, де сік родить свій плід. У цьому плані людство знатиме тільки примноження плодів свого рівня БУТИ, а не МАТИ, і воно невіддільне від досягнутої єдності.

Тоді дуже важливо констатувати, що обіцянку плоду дано Аврааму в рамках союзу, який Бог укладає з патріархом і за

* У французькому тексті вжито слово *croissez*, що означає "зростаєте". Судячи з подальшого тексту, очевидно, це більше відповідає авторській думці. — *Прим. перекл.*

** В оригіналі — "пру у рву", що означає "плодіться й розмножуйтеся" і пов'язане тільки з біологічним процесом, а не зі зростанням, фізичним або духовним планом. — *Прим. наук. ред.*

яким вимагається обрізання кожної дитини чоловічої статі, що народиться від нього і його нащадків (Книга Буття, XVII).

Обрізання зумовлене не Мойсеевим законом, не якимось кодексом, що став необхідним унаслідок незрілості чи хлоп'яцтва народу: воно онтологічне для народу, що народився в лоні Авраама і чие покликання народити на світ Спасителя, Месію, Слово.

Ізраїль, покликаний до Божої Подібності, повинен стати Словом.

Коли Ізраїль породить на світ Того, кого християни визнали Словом, перший церковний собор збере керівників зароджуваної Церкви для вирішення проблеми, що їх роз'єднує: чи потрібно обрізати християн? Буде вирішено, що вже немає потреби в обрізанні (Діяння св. Апостолів, XV): людство породило на світ Слово.

Але Павло наполягатиме на тому, щоб обрізання було піднесено на рівень серця, а тоді вух (до римлян, II, 29). Апостол звертається тут до наказу, переданого вустами пророка Єремії: *“Обрізуйтеся Господеві [Яхве] й усуньте із ваших сердець крайні плоті”* (IV, 4). Це вже інші етапи підйому. Ми ознайомимося з ними пізніше.

Справді-бо, йдеться про підйом соків до самого вершечка Дерева, щоб зробити його родючим. “Зростаєте” і “будьте плодючими” позначається тим самим давньоєврейським словом: *Perou* פרו, в якому ми виявляємо корінь *רד Par*, розглянутий трохи вище¹. Він є на всіх щаблях побудови Дерева немовби для того, щоб позначити підйом соків. Але вони ніколи не зможуть сягнути верхівки, якщо їх поглинають нижні гілки.

Ось чому підйом соків у деревознавстві обумовлюється законом підрізання. Підрізання робиться для того, щоб “дове-

¹ Див. розд. VIII, с. 160—161.

сти дерево до плоду". Такий вираз присвячено цій операції, яка таким чином перевіряє свою виправданість у всіх аспектах. Вона набуває всієї глибини в аспекті, що нас цікавить.

Зрізати пагони й нижні гілки означає зрізати будь-яку причину кровотечі, закупорювати "рану", аби кожна людина зосібна (і людство в цілому) принесла свої плоди, "примножилася" у своїх плодах.

Тоді снага Людини з органа розмноження передається на орган творчого слова. І, перефразовуючи грецьких Отців Церкви перших століть, які зосередили християнську таємницю у фразі: "Бог став людиною, аби людина стала Богом", ми можемо послатися на пролог Євангелія від Івана і сказати: "Слово сталося тілом, аби тіло сталося Словом".

"Вербалізувати" тіло — таке творче покликання Людини. Обрізання, що є підрізанням плоті на рівні *Yesod*, аби "довести до плоду", і є законом, що це обумовлює¹.

Brit Milah * כְּרִיחַ מִילָה, або "союз обрізання", — це церемонія, яка відбувається в три етапи.

На першому етапі, що називається *Orlah* ** כְּרִיחַ, крайня плоть обрізається. *Or* כְּרִי, як пригадуємо², — це "одежа шкуряна". *Orlah*, відрізання цієї шкіри, є пробудженням до світла. По суті, вся церемонія спрямована на те, щоб відкрити голівку статевого члена, символ світла-слова. Шкіра (крайня плоть) кидається тоді в "порох"³, аби з'явилося світло.

* Означає "союз слова", а не обрізання. — Прим. наук. ред.

** "Орла" — це "дещо необрізане", а зовсім не перший етап обрізання. — Прим. наук. ред.

¹ Див. дослідження про "плоть", розд. XI, с. 234 і розд. XII, с. 280.

² Див. розд. III, с. 68.

³ Див. розд. VIII, с. 160—162.

На другому етапі, що називається *Priah* פריה, плоті відсо-
вуються і розділяються, щоб відкрити כרש *Basar*, первісне
“тіло”¹, яке є першоосновою життя. *Priah* פריה є словом,
яке означає “запліднення, родючість, плодючість” — פרי *Pri*
є “плід”. Воно утворене з кореня פר *Par*, символу плодю-
чості, і двох сакральних літер Yah יה, які починають Боже-
ственну Тетраграму.

Оголення первозданного тіла є поверненням до онтоло-
гічних норм Людини, до потенціалу її плодючості, яка під
таким кутом зору стосується не розмноження, а принесення
на світ יה *Yah*, божої дитини, що виявляє Ім'я, а її символом
є зовнішня дитина.

Розмноження, пов'язане з падінням, у час, в якому ми
повинні себе продовжувати, щоб досягти цієї мети, є вто-
ринною функцією, що готує до цієї мети.

На третьому етапі, названому *Mtsitsah* מציצה, що озна-
чає “висмоктування”, *Moël* (той, хто обрізає) відсмоктує
кров, щоб відкрити *Nephesh*, живу душу, пов'язану з кро-
в'ю. Тоді дитина знову стає живою душею. Тут ми торкає-
мось великої таємниці крові, про яку йтиметься нижче².

Milah є останньою кривавою жертвою, якій Христос-
Слово, роблячи Собі обрізання світу, кладе край.

У слові *Mtsitsah* מציצה, Боже Ім'я יה *Yah* є в центрі
дієслова *Motsets* — “смоктати”. По суті, *Moël* відсмоктує
יה. Він випльовує всі запони, які відділяють дитину від її
глибинної душі, аби віддати її Імені.

Традиційно для цієї церемонії, на якій невидимо головує
Ілля, завжди готують стілець, призначений для пророка.

¹ Книга Буття, II, 21.

² Див. розд. XII.

Закон ніколи не відділяється від пророцтва, без якого він був би бездіяльним. Традиція каже, що роль Іллі полягає в тому, щоб не допустити, аби нова сатанинська пільма знову накрила світло; для цього Ілля сам накриває світло невидимою запоною, яку буде знято лише з приходом Месії.

Ми можемо переконатися, наскільки християнські таїнства накладаються одне на одне. Іван Хреститель — це той “Ілля, що має прийти” (Матвій, XI, 14), який, ототожнюючи себе з запоною, каже про Христа: “Він має рости, я ж — маліти” (Іван, III, 30). Якщо запона зникне, це означатиме прихід світла на цей світ, тобто появу Месії.

Як і крайню плоть, Івана Хрестителя, людину в “одежі шкурній” (він одягнений у шкуру верблюда) відсторонюють, аби з’явилося Слово.

Коли *Moël* смочче кров, аби душа стала душею життя (*Nephesh Hāia*), він є іконою Отця, який усмоктує кров Сина, щоб на світ зійшов Дух.

Milah מילה (обрізання) — це також “Слово” מילה. Обрізання ще називається מול *Moul*, що означає “лицем до лиця” *.

Людина починає ставати лицем до самої себе, доки після поступових обрізань, яких вимагають Єремія і Павло, не дійде до повного *лицем до лиця*, до відкриття істинного Я, свого Імені.

Такий аспект обрізання робить акцент на Імені, на істинній і загадковій “особистості” — у розумінні “іпостась”, — якою є кожен із нас. Обрізання тут ще більше є обрізанням “я”. Обрізати “я”, “его”, означає зважати на когось іншого, без кого неможливо досягти справжнього יח, *Алі*, Імені.

Той “інший” — це передусім ми самі в плані У7, незвершені щодо себе самих.

* Слово “мілла” означає тільки слово. Церемонію обрізання називають “брит”, і інколи “брит-мілла”. — Прим. наук. ред.

“Інший” — це ще будь-яка зовнішня нам істота, до якої ми можемо наблизитись лише в любові, бо вона є зовнішнім полюсом однієї з наших внутрішніх енергій, які мають відношення до γRa і які ми маємо вивести на світло, щоб вони стали γTu ! Навіть найгірша людина, навіть ворог відображають нас такими, якими ми є.

Це саме слово, вимовлене як *Réa* γ , означає “друг”, “близький”; мені так хочеться сказати: той єдиний, з ким ми можемо нас реалізувати.

Обрізати “я” означає почати обробляти внутрішню землю, за яку ми відповідальні поза тим, що ми спроможні уявити. Про того, хто не робить такої роботи, Христос каже: “Хто ж не має, — забереться від нього і те, що він має” (Лука, XIX, 26), у нього заберуть навіть його потенціал.

Обрізання є основою будь-якого надбання.

Аби дерево почало плодоносити, його слід підрізати.

2. Народжування порівняно з творінням

Фізіологічна кровотеча, яку щомісяця переживає жінка, пов'язана з місячним циклом (з космологічного погляду, Місяць, як ми бачили, відповідає *Yesod*). Вона підпорядковується закономірності падіння, згідно з яким людство втрачає свою кров на цьому рівні.

У *Yesod* Єва, яка уособлює Людство, поранена. Через цю рану вона втрачає свою творчу енергію. З цієї причини в усіх традиціях жінка під час місячних вважається нечистою.

Нечистою, тобто тією, що залишається в стані незвершеності, жінка вважається і в народженні; а протягом сорока днів після народження дитини вона перебуває поза Храмом, у покаянні. Це покаяння має стати усвідомленням точного виміру зовнішнього материнства стосовно материнства, яке Людина має реалізувати онтологічно.

Тут важливо уточнити, що основна функція материнства запрограмована в імені Адама. Слово *Adam* ДТН побудовано на літері *Daleth* ט, 4, зупинці, яку обрамляє слово ПН *Et*, “матір”. Знову ж суперечність! Якщо є материнство, народження, то є рух, життя. Адам, маючи народити на світ Бога, яким він є, повинен прожити часи позірної зупинки, які є онтологічними вагітностями. По суті, Адам є матір’ю самого себе для самого себе, аби дійти до кінця самого себе, пройшовши через усі чергові Двері (про що свідчить слово *Daleth* — повна форма літери ט).

Попри падіння і втрату шляху Подібності Адам посутньо залишається вплетеним у своє покликання, але тепер воно звершуватиметься в стражданнях: *“Помножуючи, помножу терпіння твої на болі вагітності твоєї. Ти в муках родитимеш дітей”* (Книга Буття, III, 16).

Adam ДТН — це ще *Ed* טН і ДТ *Dam*, “водяна пара”¹ і “кров”: вода, незвершене, що має звершитись у крові, яка сама по собі є незвершеним стосовно повністю звершеного — Духа.

Вода-пара טН, вагітна енергіями для звершення, має своїм покликанням виділитися з глибин, підштовхувана прагненням до Бога. Коли ж вона пов’язана з бажанням зовнішнього набуття, кров витікає назовні.

Власне це відбувається з місячними в жінки. Те саме стосується будь-якої кровотечі. Народи, охоплені бажанням могутності, стають одні проти одних у братовбивчих війнах, періодично марнують кров і гублять душу, залишаючись застиглими у місячних ритмах, не позначених ні світанком, ні народженням!

Коли ж людству нарешті стане п’ятдесят?

¹ Книга Буття, II, 6; *La Lettre: chemin de vie* (chap. VI).

Бо коли жінці минає сорок, вона, наближаючись до великої річниці п'ятдесяти¹, звільняється від кровотеч. У цьому віці, звільнена від народжування, вона, за умови переходу через Двері Людей, мала б потрапити у весну свого онтологічного становлення, яке саме по собі є творчим. Старіючи назовні, внутрішньо вона входить у радість власного народження на світ (те саме відбувається тоді й з чоловіком).

Давньоєврейською слово *Guil* גיל означає “вік” і “радість”!

Більшість жінок у цьому віці ховаються за маскою фальшивої весни. Усе людство перебуває в цьому образі, воно ще не пройшло через Двері Людей. Воно втрачає свої енергії, свою кров і душу. Воно нечисте в міру того, як, повністю ототожнюючись із нереалізованими енергіями, залишається незвершеним.

Очищення є звершенням.

Зовнішнє материнство може залишитися в категоріях незвершення, якщо жінка робить з нього мету саму по собі. Воно може стати шляхом звершення, і це буде одна з найкращих доріг!

Дитина перестає бути “золотим тільцем” і стає іконою Божого Дитяти, тож зовнішнє материнство знаходить своє відлуння всередині жінки, яка відтепер мобілізує свої енергії з метою внутрішніх вагітностей. Чоловіки разом з жінками, які не можуть реалізувати зовнішнього материнства, позбавлені такого досвіду. Проте вони не позбавлені інших численних засобів для досягнення внутрішнього материнства.

Яків, котрий відділяється від свого брата Ісава, є, власне, типом будь-якої істоти, яка, дистанціювавшись від самої себе, рухається до своїх внутрішніх шлюбів і материнств.

¹ Див.: *La Lettre: chemin de vie* (chap. XVI).

Власне на шляху його одруження Якову й сниться драбина, про яку йшлося вище¹. Унизу драбина спирається на землю в місці, яке називається *לֹז Louz*.

Стосовно цієї космічної драбини *Louz* відповідає основі хребетного стовпа, тобто, по суті, це сефіра *Yesod*. *Louz* є "мигдалевим деревом". Але воно не чуже і дієслову *Lalouz* — "відділятися, розділятися". Домогтися цвітіння мигдалевого дерева, чия основа перебуває в *Yesod*, можна лише відділившись від усього того, що не стосується завоювання *Yod*, завоювання вічності.

Мигдалеве дерево — символ вічності — це плід світла, схованого в шкаралупі часу. Шкаралупу можна розглядати як "шкури" або як крайню плоть. Яків мобілізує *Louz* і забирає з собою, аби домогтися його цвітіння, аби від символу дійти до архетипу, від образу до Подібності. Ось чому Яків дає інше ім'я землі, на якій стоїть драбина. *Louz* підніметься по драбині разом із ним.

Традиція вважає, що в основі хребетного стовпа лежить маленька кістка, яка не піддається гниттю, її не може знищити навіть вогонь, вона і є нашим ядром вічності².

¹ Див. розд. VI, с. 109—110.

² Див. розд. XXI, с. 496—498.

Розділ X

ТРИКУТНИК HOD — NETSAḤ — YESOD, АБО СЕЧОСТАТЕВЕ СПЛЕТІННЯ

Як відбиток верхньої тріади, за якою його й названо, цей трикутник є осереддям цюнайпершої вагітності Людини у просуванні до її становлення Словом.

Подібно до аудіовокального блоку, який на рівні голови становить ембріологічну єдність, сечостатевий блок є такою самою фундаментальною структурою.

На рівні кожної з цих двох єдностей відбувається диференціація: через кілька тижнів після формування ембріона: слух вирізняється від голосу, а функція нирок від функції геніталій.

Кожна з цих цілостей підлягає основоположному диханню, "подиху", який символізує давньоєврейська літера ה*, чий первісний малюнок зображає чоловічка, котрий своїми легнями й руками (кожна його сторона утворює літеру ה божественного архетипу הוה) тягнеться вертикально вгору.

З часом малюнок літери еволюціонує, обмежуючись верхньою частиною тіла , яка, відвернувшись від неба, розвертається по горизонталі і дає нашу літеру "Е".

* Вимовляється як "гей". — Прим. наук. ред.

Схоже, що наслідок драми падіння пішов далі й повернув подих у протилежну від первісної вертикалі сторону: це останнє обертання відображає нижня частина тіла. По суті, традиційне зображення Людини є двома перевернутими літерами *п*. Таким чином, воно дзеркально відбиває статть і слово.

Поданий тут малюнок дуже добре відображає подвійну функцію "подиху", одна з яких угорі, пов'язана з вогнем, забезпечить функцію Слова-творця, що невіддільне від слуху, інша внізу, пов'язана з водою, виконує символічну для неї функцію: народжування на світ, мета якого завершити часи. Ця функція невіддільна від функції нирок, "вуха" цього поверху, дослідження якої я для зручності викладу перенесла в наступний розділ.

Цьому нижньому *He* *п* відповідає трикутник сефір *Yesod — Hod — Netsah*, на якому ми зараз і зосередимося. "Статеве дихання" в ньому так само пов'язане з формуванням зовнішньої, як і внутрішньої дитини, коли одна, як ми бачили, є символом іншої. (Власне саме через це, добре зятяйте собі, дитина ростиме тим краще, у справжньому розумінні цього слова, чим більше її батьки дбатимуть про зростання своєї внутрішньої дитини.)

Літера *п* є "зародком життя". Бог називає нас у подихові. Саме довкола священного Імені кожного з нас нас "створюють", а тоді "роблять"¹.

Якщо для того щоб виносити зовнішню дитину, потрібно дев'ять місяців, то для того щоб зробити внутрішню дитину і провести її з ембріонального стану, який розміщено на цьому рівні (образ), до стану Слова-творця, до якого його й покликано (Подібність), потрібно ціле життя.

¹ Обидва дієслова *Bara* (створив) і *Asah* (зробив) дуже добре розрізняються в Книзі Буття.

По суті, нижній трикутник, як і два інші, відповідає місцям мутації, які добре відомі китайцям, що називають їх “полями кіноварі”. “На думку даосистів, їхнє пробудження збігається з пошуками безсмертя”¹.

Я не впевнена, чи справжня китайська назва не відповідає радше “пошукам вічності”, бо саме така онтологія Людини в євреїв.

Першим полем, яке нас тут цікавить, є якраз місце реалізації сексуального злиття з іншим. Поле кіноварі грудної клітки головне для злиття із самим собою. Черепне поле кіноварі головне для злиття з універсумом у зустрічі з єдиним. Чудове послання, яке підтверджує послання євреїв!

На рівні тазового поля кіноварі — або нашого нижнього трикутника — відіграються зустрічі з іншим, конкретним плодом яких стане ембріон, майбутнє людське дитя. Однак материнство-батьківство рідко відповідає “пробудженню” цього центру.

Коли даосисти говорять про пробудження, вони, як і євреї, згадують про нове “слухання”² не зовнішньої, а внутрішньої інформації, що веде до відкритості новій свідомості.

На цьому самому поверсі відбувається інший порядок сексуальності підлітка: його зустріч зі своїм середовищем і культурою, всім, що сприяє його формуванню і найчастіше приводить до його баналізації. І тоді він або руйнується в глибині свого “я”, свого *Yod*, або його по-варварськи випробовує цей світ, який не терпить “інакшості”.

¹ Gilles Andr s. *Principe de la M decine selon la Tradition*, p. 112 (Editions Dervy-Livres).

² Про функціонування нирки див. розд. XII, с. 264—269.

Зовнішнім світом є людство взагалі, яке можна розглядати як таке, що підкоряється тому самому законові росту, що й людина. Воно ж іще не вийшло з першої утроби, воно ще не пройшло через Двері Людей, воно саме по собі не спроможне послати через них когось зі своїх представників. Його інститути — школи, університети, суспільні групи, політичні партії різних середовищ та спільнот, які здебільшого претендують на релігійність, зменшують будь-яке прагнення його членів до його рятівних схем, бо відповідають логіці його найпершого поля свідомості.

Той, хто має народитися для Дверей Людей, доводить свою еволюцію до кінця, саме не зважаючи на людство, а незрідка і всупереч йому.

На цьому поверсі він набуває досвіду безнадійної самотності. Народжуватись і вмирати завжди доводиться на самоті, але самотність, відчута на інших поверхах, хай би яка велика, не позначена відчаєм, що його відчуває той, кому на початку нічогісінько не відомо про дорогу.

На цьому поверсі підліток усвідомлює узи рабства, яким він зв'язаний, свої страхи, страхи й рабство світу, та абсурдність, у якій кружляє він і світ. Він пізнає страждання і хвороби, бачить, як приходить смерть.

Чи ж у того, хто розривається між безмежністю, яку він передчуває в собі, і тим, чим його обмежує світ, вистачить наполегливості, щоб таки знайти в усьому цьому сенс?

Віднайдення сенсу — ось у чому полягає пробудження.

Спробуймо у світлі “Божественного тіла” проаналізувати енергії, що сплітають це перше поле, і, знаючи, зібрати їх, щоб точно мобілізувати *Yod* і надійно сформувати ембріон внутрішньої дитини.

Проникнувши на перший поверх у момент статевого дозрівання, підліток отримує енергії трьох сефір *Hod* — *Netsah* — *Yesod*, — у яких ми можемо схематично вирізнити зароджу-

вані властивості того, чим стане плід людського Древа. Плід цей описано в Книзі Буття: “І побачила жінка, що дерево добре на їжу, і принадне для очей, і пожадане¹ дерево, щоб набутися знання” (Книга Буття, III, 6).

Складовими наших онтологічних структур є такі три чинники:

— Людина покликана насолоджуватись пізнанням Бога — **Насолода** пов’язується зі сефірою *Yesod*, про яку щойно йшлося;

— вона покликана набувати знання — **Володіння** поєднане зі сефірою *Hod*, божественною Славою, яка все заповнює²;

— вона, зрештою, покликана бути всемогутньою над Творінням³, мати непорушну силу, якою її наділяє знання про Бога, — це **Могутність**, пов’язана із сефірою *Netsah*.

Під кутом зору архетипів “Достойний Ти, Господи й Боже наш, прийняти славу [фр. панування], і честь, і силу”⁴. Людині належить брати участь у цих дарах. Починаючи з підліткового віку і протягом усього періоду внутрішньої вагітності саме вони формують Людину, змушуючи її важко долати таємниці життя і йти по лабіринту досвідів до вузьких дверей свого справжнього народження.

Це ті самі енергії, що діють на людство-підліток. Воно ще не врегулювало ні проблеми насолоди, попри думки Фрейда, ні сили, попри погляди Адлера, ні володіння, попри ідеї Маркса!

¹ Слово *Néhemod* נֶחֱמוֹד я перекладаю не в його поширеному спрощеному значенні “люб’язний-милий”, а наближаючись до його етимології, яка включає тепло-енергію-бажання, а ще підтримку-перспочинок.

² Дерево Сефірот, с. 75

³ Там само.

⁴ Апокаліпсис, IV, 11.

Ці три великі глашатаї гуманітарних наук нашого часу зводять до першого трикутника архетипи, які несвідомо їх надихають, замість того, щоб закликати людство до свідомого переживання цих трьох основних енергетичних складових у світлі відповідного архетипу кожної, щоб дійти до кожного з них. Адже лише у відкритості до архетипної Реальності ми зможемо вирішити великі проблеми, які розривають і світ, і нас.

Великі пориви благородства співали гімн тріадам, таким як “Свобода — Рівність — Братерство”. Нашому дослідженню вони не чужі, однак зведені до інфантильних категорій, у яких їх зазвичай сприймають, вони лише зміщують проблеми, зовсім не вирішуючи їх і не стаючи рушіями жодної еволюції.

Тобто йдеться про те, щоб піднятися драбиною Якова, яку символізує наш хребетний стовп. Ідеться про те, щоб спорудити десять наших перших хребців — п’ять крижових і п’ять поперекових — провівши роботи, майстра яких ми так безнадійно шукаємо.

Майстер цей у нас самих.

Будь-який майстер поза нами є істинним лише в міру того, як викликає такий вимір у нас самих. А один із засобів його викликати полягає у входженні у слід великих будівничих внутрішніх царств, до яких належать герої наших міфів.

Ступати слід у слід за ними, долучити наші серця до їхніх і принести туди наш інтелект — ось шлях, який нам пропонує невичерпне багатство наших сакральних або профанічних текстів, бо “профанічним” у цьому спадку колективного неусвідомленого є лише те, що вражає очі профанів, як сон, який залишається “дурним” для того, хто не вміє розшифрувати його божественної мови.

Усі міфи “сплачують рахунки” трьом основоположним енергіям: Насолоді — Володінню — Могутності, чії щупальці

так чітко й небезпечно чіпляються за світ МАТИ, переорієнтовуючи їх на поверх БУТИ. Хоча деякі з них віддають перевагу радше одному з аспектів нашої основної тріади.

Тож ми послідовно торкнемося історії потопу — спільної для всіх традицій, узявши курс разом з Ноем на одержання насолоди, якій протистоїть анархічне й абсурдне — об'єкт будь-якого розчарування.

А потім історії переходу євреїв у Єгипет, де впродовж 430 років цей народ зазнавав найгіршого рабства на чужій землі. І нас струснуть десять перейм народження, яке викличе Мойсей, щоб пережити Пасху, "перехід", і піти за божим провідником для завоювання, володіння землею обітованою.

І, нарешті, розглянемо історії про лабіринт, із яких, як на мене, найвиразнішою в негативному плані є історія грека Тесея, оскільки невідання героя веде його до найжалюгіднішої з ілюзій — ілюзії могутності.

На завершення цього дослідження ми повернемося до Якова й битимемося разом з ним усю ніч — ніч нашої вагітності, щоб потім народитися для світла. Рана на його стегні стане основною темою цього етапу. Ми зануримось у води хрещення з Христом, аби виринути з тих, у яких нас утримує матрична частина нашого тіла, і разом з Ним піти до хрещення вогнем на рівні серця.

Таким чином, ми завершимо першу частину нашої внутрішньої подорожі, подорожі в центр нашої першої землі.

1. Потоп

Потоп — це образ самого хаосу світу, його анархічності. "An-arché" (етимологічно: без архетипу) означає, що на другий день Творення *Shamaïm*, "небеса", відрізали води "низу" (світ "низу", *Ma*) від тих, від яких вони походять (води "верху", *Mi*) і з якими пов'язані онтологічно.

Небеса для Людини є різними полями свідомості або полями енергетичними, що з них вона і складається, але які під символікою “вод” ще не звершені. Енергії, які їх складають, містяться всередині нас (“*Бо Боже Царство всередині вас!*”, Лука, XVII, 21), відрізані від Божого світу, вони втрачають будь-який сенс. Вони є предметом життя наших пристрастей і психіки. Їх, як ми бачили¹, поглинає Сатана.

Потоп — дивовижний опис кожного з нас у стані повної несвідомості (частиною якого є й те, що ми називаємо “моральною свідомістю”, що, власне, небезпечне тим, що ми плутаємо її з пробудженням свідомості). Це також дивовижний опис нинішнього стану людства.

У часи Ноя² “розпочала людина розмножуватись на поверхні землі, і їм народилися дочки”. Ситуацію подано нам неймовірно лаконічно: стосовно божого наказу “зростайте й розмножуйтесь...” люди забувають зростати і розмножуються назовні, у “царство кількості”³. У них народжуються лише дочки*, і це означає, що жодна істота — як чоловік, так і жінка — внутрішньо не є чоловіком, тобто ніхто не “пам’ятає” свої внутрішні небеса, свої енергії, ніхто не пам’ятає своєї жони *Isha*, яку він повинен завоювати, щоб звершитися.

Нагадаємо, що в давньоєврейській мові слова “чоловік” і “пам’ятати” мають однаковий корінь זכר і що “жіноче” — נקבה *Неківа* — це “яма”, що містить таємницю Імені. Однак без чоловічої дії яма порожня. Людська істота по-

¹ Див. розд. VIII, с. 160.

² Книга Буття, VI, VII і VIII.

³ Заголовок книги Рене Генона.

* Автор неправильно перекладає біблійну цитату. Там зазначено: “Народились дочки” і немає слова “лише”. — Прим. наук. ред.

вністю ототожнюється з цією порожнечею, яку вона заповнює всіма зовнішніми видами активізму: вона здебільшого їсть, п'є, спить, відтворюється, працює (ми ще розглянемо рабство), панічно боїться втратити продукти споживання, її точить страх. Вона страждає і віддає себе на з'їдання Сатані; виснажившись, людина гине.

І ось з'являється Ной — *נח Noah* давньоєврейською — ім'я, корінь якого пов'язаний з поняттями “вести” і “відпочинок”, а також “утішання” і “розкаяння”.

Його батько Ламех народжує Ноя на світ, кажучи: *“Цей нас потішить у наших ділах та в труді рук наших коло землі [Адамах], що Яхве її викляв”* (Книга Буття, V, 29).

Покликання Ноя записане в його імені: він розкаюється, втішає і веде до спокою, який є станом “подібності”, станом бого-людського шлюбу.

Ной є передвісником прийдешнього Месії, каже святий Іларій Піктавійський, який у “Трактаті про тайнства” говорить про пророцтво Ламеха так: *“Воно не може стосуватись виключно Ноя, про якого йдеться... але того, хто сказав: прийдіть до мене ви всі, що стомлені... і я дам вам полегкість... Моє ярмо приємне, і мій тягар легкий”*¹.

Яхве бачить псування Людини і розкаюється, що її зробив (а не створив, що є справою Елогіма). “Робити” належить до внутрішньої праці Людини, яку Яхве скеровує згідно зі своєю вимогою росту. Тут ідеться не про розкаяння Бога, а про розкаяння Людини як Яхве в потенціалі.

Яхве сказав Ною: *“Не буде Мій Дух перемагатися в людині навіки, — бо блудить вона. Вона тіло...”* (Книга Буття, VI, 3)*.

¹ *Traité des mystères. Livre 1, § XIII, p. 99 (Editions du Cerf).*

* Автор наводить трохи відмінну цитату: *“Мій Дух не пануватиме в Людині, аби вона залишалася незайманою”*. — Прим. перекл.

Не забуваймо, що покликанням Людини, по суті, є шлюб із самою собою, щоб породити на світ Яхве, яким вона є, і вступити тоді в божественний шлюб.

“Тим паче, що той (Адам) тіло [плоть — фр.]”, — додає Яхве. І слово “плоть” — בשר *Basar* — є первісною плоттю-землею, яке у своєму центрі — літера ש — містить ядро, *Shet*, місце останнього шлюбу¹.

“Сто двадцять літ” дано Людині, щоб до нього дійти. Яхве “засмутився у серці своїм”. Він попереджає Ноя про те, що відбудеться далі. Потім Сам Елогім втручається й каже Ною: “Прийшов кінець кожному тілу перед лицем Моїм” (Книга Буття, VI, 13)*.

Це давньоєврейське слово קץ *Qets*, значення якого $900 + 100 = 1\,000$ і яке я перекладаю як “звершення”, фактично не має нічого спільного з каральним кінцем-знищенням, це лише кінець періоду спання для переходу в період реалізації.

קץ *Qaits* — це “літо”, сезон плодів, головним серед яких і є *Yod*. З цією метою Елогім наказує Ною збудувати ковчег: подальші події захоплять кожну живу душу, змушуючи її до мутації, яка буде різною залежно від еволюції кожного.

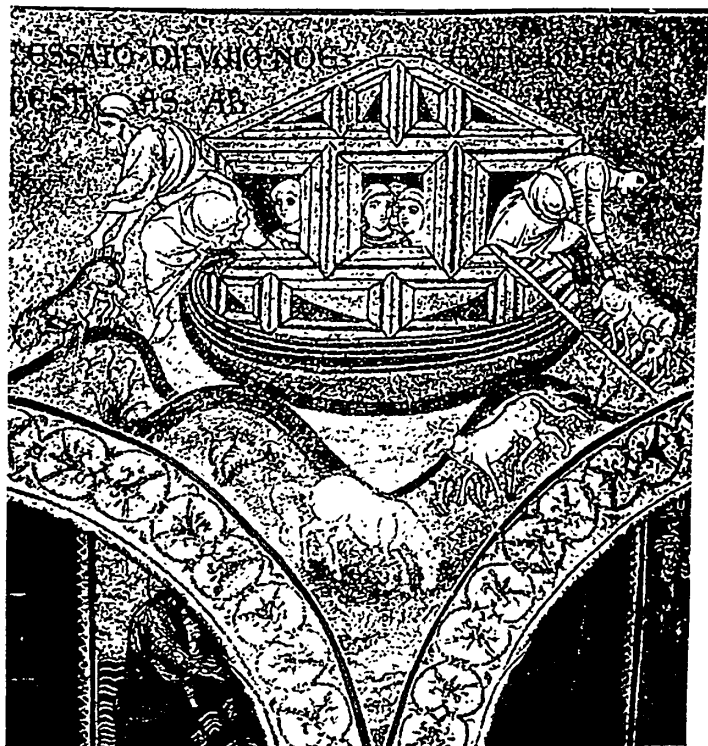
Ковчег, תבה *Tébah* давньоєврейською, дуже важливе слово, бо воно поєднує дві літери ב і ת , які утворюють слово בת *Bath*, “дівчина”, діва Ізраїлю, і містять у собі, за винятком *Aleph* א, усю сукупність алфавіту — у символічному плані всі сотворені енергії.

Наказавши збудувати *Tébah*, Елогім пропонує Ною “набрати” — усвідомити — всі свої енергії, тобто усвідомити себе самого як *Isha*, енергетичне осереддя, в яке він повинен проникнути, щоб його пошлюбити.

Ной збирає всі свої енергії: тварин, живих істот (חיות *Haïoth* давньоєврейською). Ці “тварини” є енергетичними

¹ Див. розд. IX, с. 176—177; розд. XI, с. 234 і XII, с. 280.

* В автора замість слова “кінець” вжито слово “звершення”. — Прим. перекл.

Нойв Ковчег

(Великий неф собору у Монреале, Сіцілія)

полями різних земель, що їх Ной має пошлюбити у своєму ковчезі, тобто в собі самому.

Ми могли б сказати, що, посилаючи Ноя в ковчег, Елогім дає йому змогу пройти через Двері Людей. Запрошуючи його виконати роботу, яку ми вивчатимо на наступному поверсі і якої вже торкнулись у великій пригоді Едіпа, Елогім веде Ноя до Дверей Богів.

Ковчег Ноя — це наше внутрішнє єство.

Тоді Яхве підтверджує наказ Елогіма.

Пропоную зупинитися на якусь мить на цьому етапі розповіді: тут чудово описано сам процес виконання нами завдання в нижньому трикутнику.

Спочатку — завдяки втручання Яхве — у Ноя з'являється розуміння, Яхве промовляє й залучає Людину своєю абсолютною вимогою. Саме про цю вимогу я й писала вище, кажучи, що більшість часу вона вкладається у хибно містичні тупики, бо залучена нею Людина одразу ж відчуває поклики світу, що перекривають голос Яхве, — голоси всіх ідеологій підміни, які вкладаються у володіння — насолоду — могутність, ставлячи мету саму в собі, замість того, щоб вести до Елогіма.

Тож коли Яхве говорить, а ми терплячі й уважні, то рано чи пізно Сам Бог-Елогім вкаже нам дорогу. Між голосом Яхве і голосом Елогіма лежить далекий і болісний шлях по лабіринту, що складається з покликів світу, на які ми відповідаємо, несвідомо надаючи їм вагомості абсолюту — золотих тільців, що породжує лише провали, розчарування, гіркоту, самотність, абсурдність, смерть.

Смерть може тоді охопити й фізичне тіло. Вона є смертю всіх істот, що гинуть у водах потопу до переходу через Двері Людей.

— Вони ж бо “спускають дух”, וַיָּגֵן *Vayigua* [“І вимерло всяке тіло”] (Книга Буття, VII, 21).

Але вона може бути й ініціаційною, вивести Людину на шлях Елогіма і підготувати її до сприйняття Його Голосу. Це смерть тих, які беруть до уваги божий подих у собі.

А ці “перемінюються”*, וַיָּמָו *Metou* (Книга Буття, VII, 22)**.

* В українському перекладі Біблії в обох випадках ужито слово “вимирати”. — Прим. перекл.

** *Metou* — минулий час; тобто “померли”. — Прим. наук. ред.

Смерть може також ухопити Людину, яка почула голос Елогіма, частково виринула з вод і продовжує працювати. Тоді Людина входить у процес почергових смертей і воскресінь, виринає з нижнього трикутника і проходить через Двері Людей, тоді вона є “згладженою” в розумінні “витонченою” (“*ти відділиш витончене від товстого*”), щоб набути ваги у висотах 310 своїх внутрішніх земель перш ніж спуститися в 57, тут води.

— Ця людина і є “витонченою”, נִי Vayimāh (Книга Буття, VII, 23).

“Залишається” один Ной, נִיִּשָׁא Vayishaēr, бо він повністю звершився і стає “закваскою” נִיִּשָׁא людства (Книга Буття, VII, 24).

Бо Ной зовсім не прислухався до зовнішніх покликів. Він зберіг свої енергії цільними, ми виявляємо їх у нього у вигляді тріади в символі його трьох синів:

Shem שֵׁם, Ім'я, пов'язане з **насолодою**.

Ham חָם, тепло, пов'язане з **могутністю**.

Yaphet יָפֶֿתֿ, що нагадує про “отвір”, “простір” і “красу”, пов'язаний з **володінням**.

Ноя 500 років (500 — це космічний зародок), коли його енергії народжуються — коли Яхве говорить. Народившись, вони не вичерпуються в марні застосування. Неущкоджені вони увійдуть у ковчег разом з Ноем. Кожна з них зі своїм ще-не-звершеним є символом дружин його трьох синів. І самі ці три дружини входять у ковчег з дружиною Ноя (сукупність незвершеного Ноя).

Відтак Ной входить у ковчег свідомо в супроводі себе самого і в собі самому. Йому 600 років (космічне число внутрішнього з'єднання і внутрішньої плідності).

Цю абсолютну свідомість виражено підтвердженням, яке Яхве дає за наказом Елогіма. Наказ, який Ной отримує від Яхве, ще вишуканіший порівняно з наказом Елогіма. Послух не сліпий. Він осяяний додатковим світлом (порівняйте Книга Буття, VI, 18—22 і VII, 1—6). Велич Людини як велич її внутрішнього Бога, який несе своє особисте освітлення й особисту інформацію божій волі!

Нам нічого не розповідається про те, що діялося в ковчезі протягом сорока днів і сорока ночей, коли води знищували землю. Нічого, але також і все.

Справді-бо, Ной посилає двох птахів, які відлітають і повертаються, щоб розповісти про погоду назовні й визначити рівень вод.

Тож погода і навколишні події є лише зовнішнім полюсом подій, що відбуваються всередині ковчеза.

У своєму внутрішньому храмі Ной звершує свої чергові шлюби, щоб народитися із самого себе для самого себе.

Політ ворона — алхімічний знак Твору в Чорному — повідомляє нам, що Ной відривається від завойованої землі, аби спуститися в глибини свого незвершеного й пошлюбити частину "тварин", що становитимуть нову землю.

Політ голубки — алхімічний знак Твору в Білому повідомляє нам, що Ной, багатий новим шлюбом у своїх глибинах, тягнеться до світла і стає від нього міцнішим.

Ворон знову бере естафету, щоб вирвати Ноя з цієї звершеної землі й спустити його на нове поле свідомості, в нове, ще глибше, внутрішнє море (або матір), щоб пошлюбити енергії, з яких він сформує нову землю і вирине до нового, ще яскравішого світла.

Назовні ж усе поступово висихає... Ворон і голубка по черзі вилітають, щоб розповісти нам про цей Великий Твір, послуговуючись відповідною мовою.

Через 150 днів усе вже сухе (15 сакральне число 17' Yah). Ворон і голубка вже не повертаються.

Усередині все звершено.

Ной виходить із ковчега зі своєю дружиною, а кожен син зі своєю. Зауважимо, що всі вони увійшли розділені за статтю. Шлюби відбулись у ковчезі.

Ной посилає по черзі ворона й голубку, це означає, що він спускається у свої внутрішні води, а тоді підноситься до світла (собор у Монреалі, Сіцілія)

Коли Ной виходить з ковчега, він повністю реалізована людина, яка на цей раз може з'їсти плід з Древа Пізнання, бо він ним став: він досяг цілісності. Вихід з ковчега є переходом через Двері Богів, за якими Людина збирає сефіру *Daat* п'яту, знання, до якої ми ще повернемося, вивчаючи щитовидну залозу, звану "Адамовим яблуком"¹.

Ной садить виноград, п'є з нього вино, хміліє і повністю роздягається у своєму наметі.

Перед нами символи сп'яніння від знання й повного зняття запон з таємниць, а також остаточного звершення "шкуряної одежі" 77У, яка стає світлом 77X*.

Ной пізнає тотальну насолоду й тотальне володіння своїм Іменем, імена трьох його синів стають потрійною складовою невимовної цілісності.

Єдиний Хам — пов'язаний з могутністю — діє несправедливо. Його молодший син *Сапаан* стане рабом своїх братів. Будь-яка могутність, набута магією (зняття запон із таємниць поза Іменем), від Сатани і є виплодом безсоромності того, хто кидає погляд на таємницю, якою він не став, і хто видасть її назовні.

Євреї звинуватять Христа в тому, що Вінвилікував хворих і прогнав демонів завдяки могутності Вельзевула (Матвій, IX, 34).

Ной пророкує щодо двох інших синів, кажучи: "Благословенний Господь, Симві Бог, — і хай Ханаан рабом буде йому! Нехай Бог розпросторить Яфета, і нехай пробуває в наметах він Симових — і нехай Ханаан рабом буде йому!" (Книга Буття, IX, 26, 27).

¹ Див. розд. XV, с. 409.

* Обидва слова вимовляються як "ор". — Прим. наук. ред.

Святий Іларій Піктавійський коментує цей пасаж так: *“Перебування Яфета в наметах Симових є фігурою націй, повернутих у віру”*.

Тут можна було б довго вести мову про покликання націй і про сенс Історії. Проте в межах нашого дослідження це неможливо.

Гора, до вершини якої пристає ковчег, символізує вивершення Ноя, але його ім'я уточнює звершення, передбачене Ламехом. *Ararat* אֲרָרַת складається з אֲרָר *Aror*, тобто “прокляття”, і літери ו, що означає 9 (в арифметиці вона веде до нуля), що вказує на завершення циклу.

Ararat — це зняття прокляття.

Ось чому після потопу одразу встановлюється новий союз між Богом і Його Творінням. *“Арка в хмарі”* є свідченням цього. Тут хмара стосується власне внутрішнього мороку.

Арка в хмарі — це міст, відновлений між Богом і внутрішніми землями Людини, що був знищений при її падінні. І цей “міст”, арка — це קֶשֶׁת *Qeshet*.

Вона — це Сам Яхве, що міститься в *Shin* ש, у серці слова, чия перша літера *Qof* ק (тобто 100) є божим нетвореним полюсом, а остання літера *Tav* ט (тобто 400) — це створений полюс людини.

Тепер місія синів Ноя полягає у звершенні Імені *HaShem* у світі. У християнському баченні (Яхве) є Христом, звершеним єврейським народом у Дереві Єсея. Під кутом зору співіснування покликання всього людства нині полягає у входженні в Ім'я — *“під намети Симові”* — і досягненні такого виміру. Хотілося б, щоб запропоноване мною дослідження стало промінчиком на цьому царському шляху.

Опис потопу у вавилонян підтверджує опис потопу в давньоєврейській Торі. Його герой Гільгамеш вирушає на завоювання безсмертя в пошуках у Потойбіччі свого предка *Утнапішту*, знаючи, що той відновив свій стан безсмертного (ми б сказали, свій вимір вічності).

Тут розповідається історія *Утнапішту*, яка багатьма аспектами нагадує історію Ноя: Еа, бог Вод, попереджає *Утнапішту* про необхідність підготуватися до потопу:

Зруйнуй свій дім, збудуй човен...

Принеси живе сім'я всіх видів у човен.

Герой підкоряється, тоді ступає в човен, зачиняє двері.

Починаються дощі, води піднімаються високо, приводячи до руйнування Людини...

Шість днів і шість ночей дме вітер, над краєм панують Потоп і гроза. На сьомий день усе стихло.

Потім ми бачимо, що *Утнапішту*, як і Ной, посилає спершу голубку, яка повернулась, потім ластівку, яка також повернулась, і, нарешті, ворона, який не повертається. Човен пристає до суші, і *Утнапішту* приносить жертву богам. Еа його благословляє й каже: *“Досі Утнапішту був лише людиною, але тепер Утнапішту і його дружина стали немовби богами, подібними до Нас. Нехай Утнапішту іде жити далеко, у гирлі річок...”*.

Як Ной, котрий виходить з ковчега зі своєю дружиною, *Утнапішту* виходить зі свого човна з тією, з якою він одружився. Обидва герої прийшли до цілісності. Це підтверджує гирло річки, повернення до первісної єдності.

У грецькому міфі Девкаліон і Пірра, які врятувалися після потопу, є людьми звершеними Вони знову заселяють землю, кидаючи камінці через плече.

“Камінь” — *אבן* *Even* давньоєврейською, слово, яке складається з *אב* *Av* “батько” і з *בן* *Ben*, “син”, є символом Людини, в якій відбулося пробудження свідомості.

Вона бере участь у житті Наріжного Каменя, що є архетипною особистістю Сина, Месії Яхве. Людина розбуджена, син Отця знає, який шлях єдності, яку потрібно завоювати.

Живим каменем є той, у кого народилася свідомість.

Камінці, кинуті за плечі героїв грецького потопу, народилися з тих, хто брав участь у досвіді Дверей Богів. Тепер вони здатні пам'ятати себе...

Потоп, מבוול *Maboul* давньоєврейською, — це слово, яке, перейшовши в нашу повсякденну мову, визначає того, в кого думки безладні, а висновки хибні.

Ми можемо прочитати це слово як מכול *Ma-Boul* і перекласти “матриця плоду” або як כמול *Ve-Moul* і перекласти “в обрізанні” або “віч-на-віч”.

Справді-бо, в тотальному віч-на-віч нас із самими собою є плодом. Важка подія, якою є потоп, випробування змушує нас спуститися, як ми бачили, в це віч-на-віч незалежно від того, на якому рівні ми були захоплені, щоб це зробити. І це “зробити” полягає в усіх послідовних обрізаннях, смертях і воскресіннях нас самих для нас самих, аби дати наш “плід”, наше Ім'я.

Потоп — це космічне обрізання, підрізання людського Древа, аби підвести його до плодоношення.

2. Перехід євреїв до Єгипту

У досвіді євреїв завоювання Верхнього Трикутника — це завоювання Землі Обітованої, землі, обіцяної Авраамові та його нащадкам у рамках союзу, укладеного між Богом і патріархом, землі, пов'язаної з обіцянкою плодючості, з одного боку, і обрізання, з іншого.

Завоювання Святого Грааля, здобуття Золотого Руна, завоювання безсмертя, всієї землі у різних міфах про неї,

Раю, втраченого в Небесному Єрусалимі, виявляється поки що невтомним і болісним пошуком того, що, як людство знає, є його єдиним щастям і єдиною свободою.

Усі ідеології, що виникли з несвідомого, відрізаного від цієї вищої інформації, — це лише віддалені, хоча й реальні, проєкції цього пошуку: починаючи з “великого вечора” й до “світлого майбуття” людство проєктує на щасливе майбутнє здійснення Істини, яку воно носить у собі.

“Ти в муках родитимеш діти”. Через послідовні вагітності, від матриці до матриці, через народження самого себе на щораз більше підготовлених щаблях свого єства, через повільне й важке сходження людство “підніметься по своєму дереву” і дійде до цього завоювання.

Перехід єврейського народу до Єгипту — один із головних аспектів такого розвою. Єгипет є основоположною матрицею. Тож єврейський народ, як і наше інфантильне людство, відмовляється вийти з цієї утроби. Він боїться цієї смерті, яка є народженням: *“Позостав нас і нехай ми робимо Єгиптові! Бо ліпше нам рабство Єгиптові, аніж помирати нам у пустині!”* (Вихід, XIV, 12).

В екзистенційній глибині й у парадоксальному протистоянні щодо свого онтологічного пошуку людство воліє рабства перед свободою.

Людство, що прагне вгору, міцно стримує витікання його енергій униз. Воно боїться одужати. Воно залюблене у свою таку звичну сукровицю й остерігається повернення здоров'я, спогад про яке воно вже втратило. Воно хотіло б опинитися на якомусь етапі перегонів, перш ніж вирушити в дорогу. Тож воно не виходить на шлях і вибирає рабство замість свободи та невідання замість Знання.

Однак власне Знання і є самою тканиною онтології людини.

І як таке воно постійно викликає в Людині невтолиму потребу завоювань, які, не стаючи завоюванням внутрішнього Царства, стають завоюваннями часу і простору. Людина, озброєна найчудовішими фізичними й психічними чеснотами, не вагаючись і не боячись смерті, ступає на дороги своєї Історії.

Скільки інтелекту, скільки енергії, скільки мужності, розтрачено на дослідження обрисів своєї в'язниці! І яке гальмування, аби з неї вийти!

Але як “Бог, який кається, що створив Людину”, як Зевс, котрий поглинає в потопі це прометеївське людство, як Еа, який веде Утнапішту в оселю богів, божественна Тетраграма Людини породжує в євреїв постать Мойсея, який звершує постать Ноя.

І коли останній звільняв Людину від рабства на землі, то Мойсей каже: “І Я виведу вас з-під тягарів Єгипту, і визволю вас від їхньої роботи...” (Вихід, VI, 6—9).

Хто ж такі єгиптяни? Що таке Єгипет?

Давньоєврейською Єгипет вимовляється מִצְרַיִם *Mitsraïm*. Це слово складається з двох літер צַ, які оточують מִ. Ми ж знаємо, що *Maïm* מַיִם — це первозданні води, води матричні, ще не диференційовані, які несли у своєму лоні й Небо, і Землю в процесі зародження кожної речі ще навіть до того, як *Mi* було відділено від *Ma*.

Схоже на ембріон у матриці, вібрування צַ *Tsr**, яке стискує нам горло, фактично вказує на те, що є найвузким і найменшим. Воно ще означає “гнобитель, ворог”.

На цей корінь ми натрапляємо в описі подорожі Лота, племінника Авраама, коли, вже не маючи сили дійти до гори, до якої він прямує, Лот просить захисту в місті, що називається צוּר *Tsoar* і є “маленьким” (Книга Буття, XIX,

* Вимовляється “цар”. — Прим. наук. ред.

20), де “буде жити душа моя”. Цей самий корінь дасть народження слову צָבָר *Tsavar*, “шия”.

Пророк Михей повідомить про народження Христа в місті Вифлеємі, “хоч малий ти у тисячах [міст] Юди” (V, 1). На позначення “малий” вжито слово *Tsaïr* טָזַר, котре тут передає радше зневагу.

І, нарешті, слово *Tsor* טָס повертає нас до необхідності обрізання, вказуючи на “малий камінець”, що ритуально застосовується для обрізання крайньої плоті (Вихід, IV, 25).

Єгипет — це матриця, в якій виношується єврейський народ, проте він, будучи її рабом, пригнічений єгиптянами, має народитися.

Яхве визначає межі цієї матриці: єврейський народ входить у Єгипет з Йосифом, одинадцятим сином Ізраїля. Він веде перед серед усіх своїх братів, які його покинули, видавши його за мертвого, хоча через кілька років їм довелося приєднатися до нього.

Тоді скрізь лютувала посуха, а відтак голод. Не уник цього катаклізму і Єгипет, але мудрість Йосипа наділила його неймовірною здатністю тлумачити сни фараона і попередила голод: упродовж семи років процвітання він наповнює засіки країни провізією. Гнані голодом, одинадцять інших синів Ізраїля приходять, щоб поживитися з цих запасів. Вони залишаються в Єгипті на 430 років (Книга Буття, XXXVIII—XL).

Вони виходять звідти так, як народжуються з матриці, після десяти болісних перейм: десять “кар Єгипту” (Вихід, VII—XII).

Десята кара передуює Пасці. Цього дня води Червоного моря розійшлися, щоб дати народження народові Бога. Насправді в Традиції Червоне море пишеться “море Очеретів” або “море Межі” — *Yam Soph*.

Між *Yosseph* і *Yam Soph*, יוסף і ים סוף, Бог окреслює межі — *Soph* ים — єгипетської матриці. У цій матриці зростає Ізраїль, не забуваймо, що корінь *Yasoph* означає “збільшувати”¹.

Відправлення в Єгипет, коли минуло дитинство, змушує дванадцять синів Ізраїля покинути рідну батьківську землю. Голод символізує тут голодування душі: під тиском Яхве кожен із нас залишає землю свого дитинства, щоб вирушити до своєї справжньої батьківщини, свого Імені. Проте захищений досі батьками, він зможе здобути на власному досвіді свободу, котра передбачає особисту й абсолютну убезпеченість, лише пізнавши рабство.

Абсолютна убезпеченість може стосуватися лише внутрішніх цінностей. Її не може дати жодна з цінностей світу.

Утім Людина може дістатися в усіх своїх можливих виборах до внутрішніх цінностей, лише вичерпавши досвіди нетривкості зовнішніх цінностей, які спочатку вважала єдино реальними, бо тільки вони відчутні.

Тож Ізраїль передусім скеровано власне до досвіду зовнішніх цінностей. Єгипет символізує світ, а фараон того, хто тримає владу, того, від кого залежить безпосередня безпека.

Пізніше, в другому періоді, після виходу з Єгипту, під час переходу через пустелю, Ізраїль матиме новий досвід голодування. Але на цей раз фараона, який допомагає й домінує, вже немає, Яхве викличе в Ізраїля звернення до Себе. Отоді Ізраїлю й буде запропоновано набути цілковитої відповідності внутрішнім цінностям.

Для того щоб досягти цієї сили, він повинен набути міцних структур у Єгипті. Відповідно до закону опозицій *Tou veRa*, свідомість народжується лише у важкому досвіді рабства цінностям світу. І вона народжує в Ізраїлі Мойсея.

¹ Див. розд. VI, с. 115.

Коли Яхве наділяє Мойсея божественною могутністю, аби він помірявся силами з фараоном (Вихід, III), Він тим самим утверджує в Ізраїлі власне усвідомлення Імені. Мойсей, מֹשֶׁה *Moshe* давньоєврейською, є самим Іменем מֹשֶׁה (три літери переставлено) *HaShem*.

Коли виникає усвідомлення імені більшого, яке вже не є особистістю-его, відчуттю в *Yesod*, а далі передбаченням Особи в Імені, що причетне до Яхве, тоді Людина скеровується до серединної осі, яка з'єднує *Malkuth* з *Kether*.

Розгойдувана досі в болісних коливаннях блукання, характерного для нижнього трикутника, вона несподівано закорінюється в чомусь, ще не здогадуючись, що це земля її глибин, і в комусь, ще не здогадуючись, що це її Ім'я, ВІН.

Заполонена його Іменем, вона тепер Ним нагодована й просвітлена. Якби її свідомість була тоді тотальною, вона б одразу пізнала цілковиту безпечність, тотальну свободу. Але вона лише на початку шляху.

Із підлітка, якою вона була, їй спершу потрібно народитися у своєму вимірі Людини, пройти через Двері Людей, а тоді пройти шлях, який, як побачимо, становить 12 спинних хребців. Наразі 10 перших хребців (п'ять крижових, п'ять поперекових) лише окреслено в загальних рисах, тобто побудовано соматично, але не "зроблено".

Піднесення Мойсея в Ізраїлеві відповідає впровадженню цього народу на вісь його Імені.

Так само, як у момент народження тіло дитини перекидається в материнському лоні, щоб голівкою стати на осі шийки матки, Людина, яка пустила корінь і ось-ось має народитися, перекидається від смерті до життя й опиняється на осі народження перед цими першими дверима. Тоді й починаються перейми.

На тонкому рівні вони є немовби послідовними “затвердіннями” подій нашого життя. А ті є щаблями драбини, якою нам пропонується піднятися. Вони змушують нас знайти в собі нові сили, уже не добровільні, які на якийсь час могли приховати блукання, ведучи до зовнішньої осі, ідеологічної, моральної чи належної до якоїсь іншої етики, а сили онтологічні, сили наших внутрішніх земель, сили натхнення, які разом з енергією надають інформацію, пов’язану з новим полем свідомості, й відкривають нове розуміння.

Перейми народження Ізраїля є десятьма карами Єгипту, кожне з яких почергово вибудовує десять перших хребців народу Бога. Кожне важливе для внутрішнього перетворення, необхідного для життєздатності в землі нового народження, настільки необхідного, що наприкінці кожного випробування, коли фараон був готовий відпустити Ізраїля: “*та затверділо фараонове серце*” (Вихід, VII—X).

Яхве і Фараон — два полюси, один позитивний, другий — негативний, енергії Імені в просуванні до своєї реалізації.

Pharao פַּרְאֹה несе у своєму покликанні не тільки *у* *Ra* “Мороку”, а й *רָא* *Par* “плодовитість” і *רָאָה* *Aphar* “прах”. Ототожнений із Сатаною, володарем світу, якого він тримає в рабстві, він поглинає рабів-порох, які не можуть подорослішати.

Але як тільки виникає Ім’я, *Moshe-Яхве*, з пороку народжується усвідомлення рабства, прагнення до звільнення і введення в рух потенціалу плодючості.

Видається, що таке усвідомлення може народитися лише з граничного досвіду супротивника — досвіду смерті; хіба ж, побачивши, як єгиптянин ударив єврея, Мойсей не вбиває його, підкоряючись спочатку своїм енергіям, що виникли у відповідь? Але пролита ним кров настовхує його на роз-

думи: він входить у нове поле свідомості й на досвіді пізнає Божественне (Вихід, II, 11—16).

На початку ми ледве чи не ототожнюємося з царством Фараона і несвідомо віддаємо себе йому на пожиток у стражданнях, у яких ми завжди звинувачуємо когось іншого замість того, щоб шукати їхнє джерело в нас самих.

Як тільки народжується усвідомлення цього, ми спрямовуємо проблему всередину.

Мойсей і Фараон перебувають усередині нас.

Підступ до цієї таємниці ми знаходимо в історії Йова¹, де *Moshe* і *Pharao* будуть самі Яхве і Сатана.

У цих випробуваннях одні не мають ні надії, ні розуму — в неінтелектуальному розумінні терміна — вони вмирають. Інші “входять у подію” і, проникаючи в неї, стають “чоловіками” і “пригадують” про жону, що чекає мужа на всіх рівнях свого буття, серед яких нинішній є лише першим кроком.

Під проводом своєї свідомості-*Moshe* Ізраїль входить у ці десять подій-перейм, де десята відкриває води народження. Червоне море відступає й поглинає єгиптян, які є Людиною Червоною, старою людиною в нас, гнобителем, тоді як через нього проходить той, хто повинен стати Людиною Зеленою.

Це *Pessah* פסח, Пасха, вихід з “пастки”, פה *Pah*, яку пронизує літера פ. *Samekh*. *Samekh* один із символів Древа Життя². Етимологічно єврей פה є Людиною переходу. Будь-які двері — פתח *Petah* — виходом з пастки פה. Цей вихід робиться за допомогою літери ת *Tav*, яка є хрестом*.

¹ Див. розд. XIII, с. 333.

² *La Lettre, chemin de vie* (chap. XVII).

* Єврейська літера “тау” — ת — нічим не нагадує хрест. Хрест нагадує грецька літера “тау”, Τ, на чому побудовано багато християнських коментарів Біблії. — Прим. наук. ред.

Пізніше християнська Пасха розміститься у Дверях Богів.

Ідучи з кінця в кінець підйому, нам потрібно увійти в розуміння таємниці Бога, яка стає Людині перепоною, аби Людина стала Богом.

3. Лабіринт Кносса

Сучасні науки висвітлюють той фундаментальний факт, що енергія невіддільна від інформації. Слово “інформація” слід розуміти у двох аспектах:

— у звичайному, коли ми розуміємо, що інформація є наданим знанням;

— у значно тоншому, коли завдяки даному знанню ми виявляємо, що інформація має внутрішню роль творця.

Знання формує нас зсередини, бо воно є енергією. З тієї самої причини воно формує пізнаний предмет.

На Заході ми набули стерилізуючої хвороби ув'язнювати свої знання-інформації в інтелекті й застосовувати їх лише для зведення щораз міцніших стін нашої в'язниці, де ми, зіщулюючись, ховаємось у рятівних ілюзіях.

Ми бачили¹, що це не так і що справжнє знання — це народження нас самих для дедалі глибших земель, кожна з яких є енергетичною інформаційною сумою, аж до останнього народження, до найглибшої землі — בָּסָר *Basar*, — що перекладається “плоть” і є носієм нашого Імені². Якщо його досягнуто й відкрито, ядро вивільняє Енергію Яхве, тоді Людина-Енергія є повністю інформована.

Наше таємне Ім'я містить повноту інформації.

Схема цього шляху, відкрита нам у давньоєврейській Торі, але сам шлях і мета, якої ми маємо досягти, неймовірно важкі.

¹ Див. розд. I, с. 48—50.

² Див. розд. XI, с. 234 і розд. XII, с. 280, а також *La Lettre, chemin de vie* (chap. XVIII).

Видається, що втеча від цієї складності власне й становить суть міфу про падіння: Людина зриває плід з дерева, перш ніж воно виросло.

Хам, очевидець таємниць плоду, яким став його батько і який "викриває їх назовні"¹, подовжує тривання помилки.

Зрештою, це саме та помилка, яку Людина повторює весь час, виявляючи свій інтелект для набуття влади над плодом і не беручи на себе клопоту ні зростити своє дерево, ні стати своїм Іменем.

Кожна земля, яку слід завоювати, пов'язана з часом. Сучасні науки також відкрили єдність простір — час, яка сплітає кожен план свідомості.

Після стану падіння час стає болісним. Поет плаче на його "тернах", якими той нас роздирає.

Ці "цикли" формують корінь *דור* *Dour* давньоєврейською, цей корінь зустрічається безліч разів після падіння в символі слова *Dardare* *דדר*, "кущі терну", що їх непошлюблена земля "родитиме віднині Адаму" (Книга Буття, III, 18).

Несвідома Людина живиться ними, аби продовжувати свій виснажливий біг до завоювання зовнішніх земель і зовнішнього визнання замість внутрішніх земель та Імені.

Вона квапливо прямує до смерті через свої райські ілюзії. Іти швидко і навіть знищувати час — ось несвідомий лейтмотив блукаючого людства.

Ми бачили, що внутрішній провідник Ізраїля, *אֱלֹהֵי* Сам (Яхве) не робить жодних поступок своєму обранцеві, скоротивши час. Дев'ять разів підряд він "озлобив серце фараона"², щоб відсунути годину Пасхи, до якої народ не готовий.

¹ Див. розд. Х, с. 198.

² Див. розд. Х., с. 207.

Але Людині не терпиться.

В Афінах грецькому герою Тесею не терпиться.

Внаслідок незгоди, що протиставила критян і афінян, Мінос (цар Криту) вимагає від афінян, аби протягом десяти років раз на рік вони посилали по сім юнаків і дівчат *Мінотавру*. Хто такий Мінотавр?

Народившись від кохання Пасифаї, дружини царя Міноса, і Посейдона, бога морських глибин, який з'явився перед царицею у вигляді осяйного бика, чудовисько має тіло чоловіка з головою бика. Бажаючи приховати його від населення Криту, Мінос, син Зевса, просить Дедала, на той час придворного архітектора, збудувати лабіринт, наскільки глибокий, настільки й безвихідний, аби заховати Мінотавра в його центрі, куди ніхто не міг би дістатися.

Дедал будує лабіринт, усередині якого з тих пір заховано чудовисько, там закрито й Дедала із сином. Саме цьому чудовиську Афіни повинні приносити жертви протягом десяти років і сплачувати важку данину живими силами краю.

Через три роки серед них з'являється герой: Тесей (син Егея, царя Афін) приймає сміливе рішення помірятися силами з Мінотавром і вбити чудовисько, аби покласти край такому жертвоприношенню.

Тесей, син, якого цар Егей мав від коханої царівни в часи давньої битви, провів дитячі роки біля своєї матері. З її боку він син Посейдона, відтак не чужий Мінотавру.

Він виріс у далеких краях, де набув атлетичної статури і царської постави. Ще зовсім юний, він любить примірятися до великих труднощів і не чекає наказу матері, аби підняти величезну скелю, під якою лежали царські атрибути — золоті сандалі й золотий меч, покладені туди його батьком, що

тримались у схованці доти, доки він досягне віку, коли зможе їх одягти. Про це таємне місце знала тільки його матір, вона мала розповісти про нього лише тоді, коли вважала б, що син досяг належної зрілості.

Із золотими сандалями й мечем у руках, Тесеї розпитує свою матір, яка завчасно розкриває таємницю його народження.

Тоді юнак вирішує піти до свого батька-царя. У дорозі мужній і сильний юнак долає безліч випробувань і виходить переможцем з усіх підступних пасток. Одна з них привертає особливу увагу: велетень Періфет, озброєний мідною довбнею, вбивав нещасних мандрівників, що проходили безлюдною долиною, де він і ховався. Тесеї вступає в бій, убиває велетня і забирає довбню як трофей.

Відтак син афінського царя прибуває до свого батька, озброєний довбнею і золотим мечем. Він не відкривається батькові, але той і чаклунка Медея, його дружина, захоплені красою юнака. Тож вони запрошують його в палац, він подобається Медеї, яка докладає неймовірних зусиль, аби його спокусити. Відштовхнута Тесеєм, Медея мстить, звинувачуючи його перед царем у тому, що він її домагався. Удвох вони вирішують отруїти юнака.

Якраз тоді, коли, вітаючи господарів, Тесеї піднімає свій кубок, не знаючи, що в ньому отрута, цар бачить на відкритому таким чином боці меч і впізнає його. Егей вихоплює отруєний кубок із рук юнака й розбиває його. Він обіймає сина, який відтоді управляє царством разом із ним.

Отоді Тесеї дізнається про смертну повинність своїх підданих щодо критського царя. Незважаючи на думку свого царственного батька, який оцінив незрілість юнака, і, можливо, глибоку сутність необхідності десяти років "голокосту", він

вирішує, що сам постане перед чудовиськом, якщо до того не зуміє його вбити.

Батько відпускає сина, хоча й з важким серцем. Він бере в Тесея обіцянку, що той підніме біле вітрило на щоглі корабля, яким повертатиметься з Криту, щоб він, побачивши його здалека, міг утішитися перемогою сина. У протилежному разі, звичайно, буде піднято чорне вітрило.

Сміливий, сп'янілий від своїх молодечих сил, Тесей прибуває у двір палацу царя Міноса і пропонує йому свій щедрий дар. Він сам піде на пошуки чудовиська. Зворушена співчуттям царівна, чарівна Аріадна, спалахує чистим, на її думку, коханням до цього мужнього героя, тож, знаючи дорогу, відкриває її таємницю тому, хто її любить. Саме розмотуючи нитку Аріадни від вхідних дверей лабіринту до його центру, Тесей опиняється віч-на-віч з небезпечним охоронцем порога.

Одне з прочитань міфу дає нам змогу побачити в Міно-таврі охоронця Дверей Людей, носія імені, що складається з Міноса (царя) і Бика (бога Посейдона), він є звершеним братом незвершеного Тесея, який має помірятися з ним силами, щоб стати таким, як він.

Бог підводних світів утілюється в першому енергетичному комплексі Людини, якого символізує Бик (див. Сфінкс). З ним помірятися силою може лише той, хто, знаючи свою царську онтологію, почав звільнятися від своєї природи в "одежі шкур'яній", той, хто в цьому конкретному випадку інтегрував Бика.

Таким чином, Тесей виступає проти охоронця, маючи золотий меч, а ще мідну довбню, два види зброї, що відповідають як одній, так і другій природі.

Цар Егей, Батько-Цар, знає, що юнак не викинув мідну довбню, але ще не вміє орудувати золотим мечем.

Тесей не прислухається до Голосу — Посідача дарів богів — золотого меча. Він підкоряється своїм несвідомим чеснотам, що багаті на скарби його майбутніх дарів, які, проте, будучи вкладеними завчасно, є лише психічними чеснотами, енергіями, які знанням онтологічних законів не контролюються: мужність, воля і навіть героїзм підпорядковуються поривам Людини в “шкуряній одежі”, поривам не зовсім очищеним, обтяженим марнославством, що прагнуть до визнання замість свідомого пошуку Імені, яке приховує в собі Мінотавр, і сповнення бажання могутності й слави.

Вони можуть собою управляти лише в категоріях першого поверху Древа, вписуючись у взаємовідносини сили, а не любові-знання.

Тесей убиває Мінотавра мідною довбнею. Він убиває своє *Yod*.

Він знайшов Мінотавра завдяки нитці Аріадни. Аріадна — це його емоційне жіноче начало, повернуте на перший поверх. За оманливими кольорами кохання Тесей, цілковито ототожнений зі своїм жіночим началом, любить лише свого — нарцисичне кохання, але ця сила дає йому змогу дійти до знання, одержаного зовні, а не добутого з нього самого.

Знання, що надто рано дано в руки тому, хто не очистив свого серця, а відтак поставлене на догоду його марнославним намірам, повертається проти того, хто вважає себе його господарем. Він бо всього лише чарівник-підмайстер.

Коли Тесей повертається назад — адже Двері не відчинились! — і продовжує вищою мірою шлях по лабіринту, він веде за собою Аріадну. Однак, неспроможний одружитися з нею, він забуває її на першому привалі на зворотному шляху. За своєю глибокою сутністю Тесей нездатний любити. Тож до Афін він вирушає, піднявши чорне вітрило, “помилившись”, як сказано в тексті міфу.

Тесей не помиляється.

Він убив свій *Yod*. Його смерть глибша, ніж смерть фізична. Бо Батько, якого символізує цар Егей, також умирає. Послугуючись давньоєврейськими термінами, скажемо, що Яхве і Елогім умирають у свідомості психічного героя.

Десять років жертвоприношень відповідають сакральному числу *Yod*, щодо якого ми бачили, що воно очолює формування десяти перших хребців, тобто звершену вагітність першого трикутника.

Робити сакральне означає робити *Yod*, плекати в собі божественне ядро, присвячуючи йому в символі семи юнаків і семи юнок енергії, вилучені з швидкоплинного марнославства. Усі афіняни, ці молоді люди, є живими силами Царської землі Тесея, землі його глибин. Вони є тим, чим у біблійному міфі є десятина, яку Авраам віддав Мельхіседку¹. В очах світу тут наявна втрата енергій.

З погляду Бога, відбувається створення бога в Людині.

“Бо Боже й немудре — розумніше воно від людей”
(I до коринтян, I, 25).

Розрізнити ці цінності може лише знаюче й любляче око. Тесей у сум'ятті.

Тесей є також Дедалом у тому, як він споруджує власний лабіринт і в ньому закривається. Він — це кожен із нас, хто щодень зміцнює стіни своєї в'язниці в міру того, як не виділяє часу на пошуки звільнення.

Потім настають випробування? Виходу з них болісно шукають у можливостях, притаманних простору в'язниці — полю свідомості! — тоді як вони зумовлені іншим простором і спонукають нас до проникнення в нього, де все повернеться до свого порядку.

¹ Див. розд. IX, с. 169.

Випробування є охоронцями порога, поглиначами того, хто не хоче покинути свою в'язницю і відчуває страх, та будівниками того, хто, покинувши свої оманливо рятівні лямки, стає Людиною і богом, яким він досі був потенційно.

Ця лабіринтоподібна в'язниця — поле свідомості, в якій ми плаваємо впродовж першої частини нашого життя, є в'язницею, в межах якої ми віддаємо всю владу зовнішнім силам цього світу, а серед них найчастіше найтоншому з його золотих тільців — богіві "Випадок"!

Той, хто закривається в лабіринті, тримає там в'язнями і своїх дітей, як Дедал тримає сина Ікара; тих, чие виховання покладено на нас, ми можемо прилучити лише до простору, до якого дісталися самі. Наше ж бо виховання полягає в тому, щоб пропонувати як структури наші власні обмеження, а як знакові цінності — цінності, співвідносні з цими обмеженнями, необхідні в певний період, вони стають отупляючими, якщо їх зводити в абсолют.

Ікар символізує не тільки наших біологічних дітей, а й усе, що ми створюємо, наші різномірні породження: мистецькі або ті, що такими вважаються, технічні тощо.

Нині багато наших творінь присутньо є лабіринтами — в архітектурному плані центр ім. Помпіду з вивернутим назовні кишечником є просто шедевральною прикладом — і наші машини, створені, щоб нас вивільнити, уяряють нас щодень більше. На цьому поверсі наші умовисновки і застосування їх можуть просто змістити, та аж ніяк не вирішити проблеми.

А малюнок лабіринту сам по собі є мудрістю. Він змушує до блукання, що відповідає часові, який необхідний для подорослішання і пошуку сенсу, він бо може набутися істинного критерію лише в архетипному трикутнику, що схований у *Yod*, але вже надсилає нам свою інформацію. Звивини ки-

Лабіринт собору в Шартрі

Той, хто дістається до його центру, доходить до власного ядра.

шечника є образами звивин мозку. Вони головні в перетравленні одержаної інформації для вироблення нових субстанцій.

На другому поверсі, поверсі БУТИ, лабіринт, прожитий більш свідомо, стає мандалою¹, базою для медитацій. Його символізує матриця вогню, якою є “поле кіноварі” грудної клітки.

Коли на першому поверсі лабіринт не сприймається як матриця, яка звершує води, і його сприймають як прихисток, що не веде до жодного народження, то він стає могилою. Він є місцем блукання.

Підліток — і нинішнє людство-підліток — не усвідомлює, що той, хто не занурює свої корені у своє Ім'я, свій

¹ Див. розд. V, с. 79.

Yod, не занурює їх і в землю. Хай би яким матеріалістом він був, він ще не втілений.

У цьому й полягає одна з глибоких причин нинішнього розквіту реінкарнаційних теорій: той, хто ще не втілювався, несвідомо проектує свою "реінкарнацію" в інший час і поза собою, у новому тілі, яке він зводить до "провідника", що чужий його Імені.

Будучи не досить утіленим, підліток — або людина, яка вважає себе дорослою, — віддаляється ще більше від свого справжнього "Я", свого *Yod*, намагаючись уникнути лабіринту, такого незадовільного самого по собі. Приховуючи шлях до його Імені, лабіринт може знову, дуже пізно в житті Людини, відкритися тому, хто має смиренність йому довіритися і побачити своє відчуження.

Аж ось на прохання Дедала й Ікара цариця Пасифая приносить іззовні штучні крила. Неспроможні вийти з лабіринту через Двері Людей, двері справжнього втілення, вони черпають у неусвідомлених цінностях (цариця Пасифая є архетипом-матір'ю, що в них не звершився) технічні засоби звільнення. Відтак цариця дістає для них штучні крила, які обидва чоловіки прикріплюють на спину за допомогою воску і які дадуть їм змогу стрибнути із зігнутими ногами вище чотирикутника втілення, щоб злетіти до вершин Мудрості й Розуму і навіть до вершин Корони!

. Просте поновлення гріха Адама в Едемі!

— *Не злітай надто високо, —* порадив тоді мудрий Дедал синові, *— жар сонця спалить твої крила, не лети надто низько, випари моря поглинуть тебе...*

Якою величною посередністю є така мудрість!

Який небезпечний той розум, що торкнеться вогню. Ніщо не може зупинити бажання завоювання, що притаманне онтології навіть Людини: Ікар піднімається так високо, що його брутально відкидає у морські води. Дедал розбивається об землю.

“Я погублю мудрість премудрих, а розум розумних відкину”, — каже Яхве (Ісайя, XXIX, 14; Павло I до коринтян, I, 19).

Найбільше вміння, найвищі технології залишаються лише ілюзіями визволення, якщо не супроводжуються працею, єдиною лабораторією для якої може бути лише чотирикутник.

Тоді штучні крила замінюють крила, які Людина здобуває в ньому, стаючи Орлом¹. А бджолиний віск замінює віск, який вона виробляє, виконуючи свою сонячну роботу.

Мудрість, притаманна більшості філософів світу, впорядковує поверх лабіринту, але з нього не виводить. Вона накладає маску мудрого на обличчя божевільного.

Божественна мудрість зриває будь-яку маску, але людям вона видається божевіллям. Саме в такому розумінні апостол Павло й каже: *“Знає Господь думки мудрих, що марнотні вони!”* Хай не зводить ніхто сам себе. Як кому з вас здається, що він мудрий в цій віці, нехай стане нерозумним, щоб бути премудрим. Цьогосвітня бо мудрість — у Бога глупота, бо написано: *“Він ловить премудрих у хитрощах їхніх!”* (I до коринтян, 3, 18—20).

Грецький міф стає прелюдією до великого іудейсько-християнського одкровення: Дедала й Ікара вирвано з їхніх ілюзій. Боже покровительство важливе тут, як і в Едемі. Куди б ми не поглянули, підтверджується те, що едемський гріх є відмовою від утілення.

“Мудрість і Розум у цьому віці” належать до того прометеївського або каїнського світу (обидва міфи знову тут поєднуються, ми ще про це поговоримо²). Вони є творцями

¹ Див. розд. XIV, с. 369—378.

² Див. розд. XII, с. 290.

щораз вигадливіших цивілізацій залежно від цінностей, які не чинять опору охоронцю порога перших Дверей.

Релігії, замкнуті в мудрості моралі або в ще тоншій моралі безтілесної містики, філософи, які неухильно зводять Людину до її тваринного існування, так само і ті, які це заперечують, науки, які завдяки грі інтелекту підводять Людину до будівництва лише зовнішнього світу, що забезпечує ілюзорне щастя, приречені на зникнення.

Тесей піднімає чорне вітрило. Його батько, цар, умирає. Його кар'єра, яка могла стати царською, має трагічний кінець.

Розділ XI

ПЕРЕХІД ЧЕРЕЗ ДВЕРІ ЛЮДЕЙ

Вийшовши з ковчега, Ной з'їсть плід з Древа і пізнає п'янкість насолоди.

Покинувши край рабства, євреї прямують до володіння Обітованою Землею.

Той, хто виявиться здатним орудувати золотим мечем, набуде справжньої могутності.

Ці три енергетичні складові плоду, який Людина плекає у зростанні свого дерева, ще більше виокремляться в досвіді Древа Єсея¹, досвіді месіанської лінії, починаючи від Якова — кореня дерева — і до Христа, який є його плодом.

1. Боротьба Якова з ангелом

Одержавши від свого брата Ісава право первородства — право керувати спадком, Яків надовго покидає брата, а разом з ним батька та матір, з якими залишається Ісав.

Людина “в одязі шкуряній” не може кинути свої милиці. Яків, людина, яка стала свідомою, відмежовується від цього “брата” і вирушає на завоювання сили, яка дасть змогу по-

¹ Древо Єсея — це потомство Христа, починаючи, зокрема, від Єсея, батька Давида.

вернутися до нього, щоб його “зробити” (ім'я Ісав* це й дієслово “робити”, פָּשַׁע староеврейською). Силу для цього можна здобути, лише одружившись з першими енергетичними полями жіночого начала.

Яків почергово одружився з двома сестрами, дочками свого дядька Лабана, і мав він них та їхніх служниць одинадцять синів. Дванадцятий син Ізраїля, Веніямин, народиться пізніше.

У Лабана Яків, окрім того, надбав багато статків. Обтяжений зовнішніми багатствами і звершеними внутрішньо енергіями, він покидає свого тестя Лабана (що означає “білий”, а водночас є одним з імен Місяця, нічного світила).

При глибшому читанні ми розуміємо, що Яків збирає всі свої енергії й покидає місячний поверх, який символізують Yesod і перший трикутник, на чолі якого стоїть сефіра, бо має народитися його Yod.

Справді-бо, за наказом Яхве він повертається “до краю батьків своїх і до місця свого народження”. Яхве обіцяє йому “А Я буду з Тобою” (1 М., XXXI, 3) на шляху до його витоків, де він не без тривоги має віднайти свого “брата в одежі шкурній” — іншого себе самого — Ісава, який через заздрість колись хотів його загибелі.

Яків тричі посилає дарунки Ісавові, намагаючись здобути його прихильність. Він одержав право первородства, але досі тремтить перед тим, хто був його власником, так, немовби він його раб.

Перш ніж зустрітися з цим небезпечним братом, який, як стає відомо, іде йому назустріч з чотирма сотнями людей (символ перевтілення, який обов'язково проходить через цю

* На івриті — Есав. — Прим. наук. ред.

зустріч), Яків повинен набути іншої статури, вмерти для своїх страхів, увійти в нове розуміння слів Яхве і в пізнання свого справжнього місця стосовно брата.

Саме тоді, вночі, разом з усіма своїми жінками, дітьми й статками він *“перейшов бід Яббок”*. У тексті (Книга Буття, XXXII, 23) слово *Ever* עַד, назва євреїв, *“Люди переходу”*, повторюється двічі.

Не тільки Яків як єврей звершує в такий спосіб своє ім'я, незаперечно, що й назва річки Яббок має відношення до Якова (*Jaboq — Jacob*)! עַד і עָדוּ грають ще з дієсловом *“боротися”* — עָדוּ *Yeaveq* — що йде далі¹.

Немає сумніву, що Яків виявляє центр енергій, важливий і необхідний для зустрічі з братом. Тепер він має поміритися з цією силою, аби стати нею.

Темно. Це темрява душі.

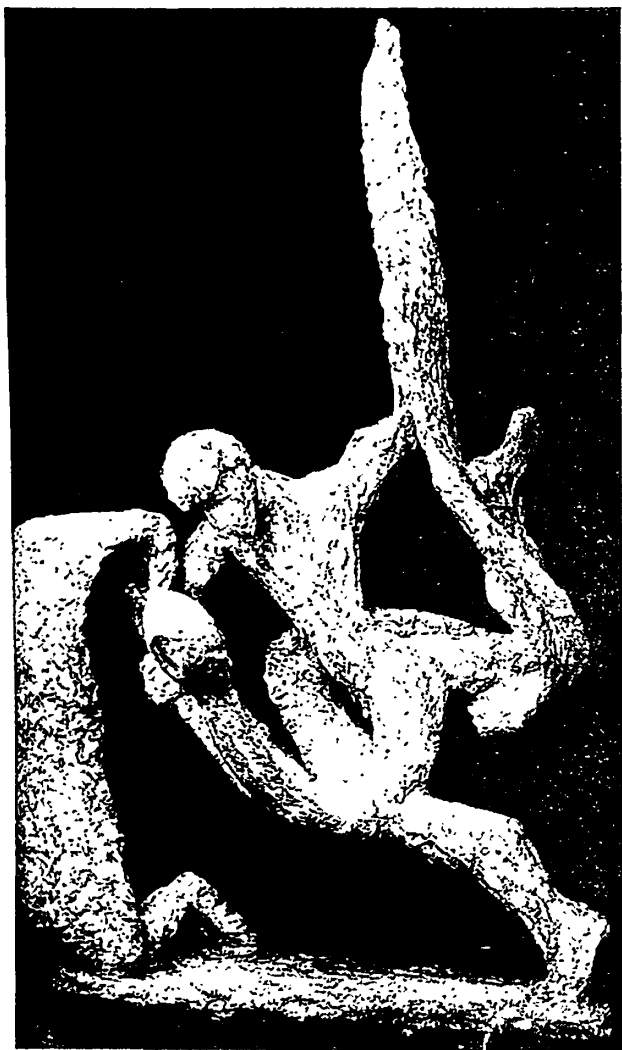
Яків залишається наодинці. І до сходу сонця з ним *“бореться”* якийсь чоловік: згідно з давньоєврейським словом, чоловік його *“душить”*, доки не *“стирає в порошок”*.

“І Він побачив, що не подужає його, і доторкнувся до суглобу стегна його. І звихнувся суглоб стегна Якова, як він боровся з Ним” (Книга Буття, XXXII, 25—26).

Хто ж цей чоловік?

Ish אִישׁ сказано в тексті, *“чоловік”* у розумінні *“муж”*, якого усна традиція робить ангелом. Посутньо Яків укладає шлюб із самим собою на вищому щаблі свого енергетичного потенціалу, щоб зустріти і *“пошлюбити”* свого брата Ісава, червону грубу тваринну, незвершену людину, через яку має відбутися перевтілення Якова.

¹ Книга Буття, 32, 25. Корінь дієслова עָדוּ означає *“стискати”* (*“міцно обіймати”*) та *“стирати в порошок”*.

Скульптура Сіма Шварца "Битва Якова з ангелом"

"І зостався Яків сам. І Боровся з ним якийсь Муж, аж поки не зійшла досвітня зоря. І Він побачив, що не подужає його і доторкнувся до суглобу стегна його" (Книга Буття, XXXII, 25—26).

Ідеться про танець Людини із собою самою з огляду на те, що її життя є достоту танцем її зустрічі з Богом. Нічний танець глибин, танець болісний, який завдає необхідних страждань, внаслідок чого вона стає кульгавою!

Кульгава! Вона забула, що була такою від народження!

Кульгава, бо ще не пошлюбила всю повноту самої себе, але тепер, приступивши до цього великого діяння, вона усе пригадує! Вона кульгава. І віднині крокує до своєї вертикалізації.

Коли після падіння Адам, звертаючися до Бога, говорить про жінку (своє внутрішнє жіноче начало), він визначає її так: *"Жінка, що дав Ти її, щоб зо мною була"*; цей вірш можна було б перекласти ще й так: "та, яку ти мені дав, аби я тримався прямо" (Книга Буття, III, 12).

Тільки пошлюбивши енергетичний потенціал, запечатаний у її жіночому началі, Людина поступово набуває вертикалізації. Це добре відомо Адаму, який у момент падіння повертається до свого повзаючого інфантилізму, з якого ми, що вважаємо себе такими прямими й великими з нашими штучними крилами, досі не вийшли!

Яків обирає правильний шлях випростовування. Перехід броду Яббок у географічному плані стає вивихом стегна в анатомічному вираженні, його відкритість є вивільненням сили *Yod* на цьому рівні.

Яків передчуває ідентичність людини *Ish*: він просить у неї благословіння. Але коли він запитує, яке в неї ім'я:

— *"Що питаєш про ймення моє?"* — каже чоловік, який фактично його вже розкрив.

Яків боровся з Ізраїлем, щоб стати Ізраїлем.

— *"Не Яків буде називатися вже ймення твоє, але Ізраїль, бо ти боровся з Богом та з людьми, — і подужав"* (Книга Буття, XXXII, 29).

Розкриття Імені, розкриття нової енергії, вивільненої з ІМЕНІ Яхве.

Власне на рівні дієслова “боротися” й відбувається перетворення Якова в Ізраїля, з פֶּחַח “перетворити в порошок” до פָּרַח (де корінь פָּח *Sag* означає “князь”) “боротися”, доки дійде до першооснови.

Тепер Яків-Ізраїль може зустрітися з братом Ісавом. Раніше він боявся Ісава, його тваринної сили і ненависті. Оповитий божественною силою, він тепер не тільки не боїться його, а ще й повернув ситуацію: зустріч відбудеться вже не як співвідношення сили.

“І побіг Ісав назустріч йому і обняв його” (Книга Буття, XXXIII, 4).

Саме в несвідомості лабіринту ми й відчуваємо іншого та події як ворожі, тоді ми постаємо проти них, втрачаючи сили, доки не настає смертельне виснаження в цьому драматичному й дикому герці.

Саме в незнанні *Yod* יו у הָ обидва *He* живуть як вороги і самознищуються всередині розірваного *Vau* ו.

Коли *Vau* “згадує” про *Yod*, Ним навантажується і знову в Ньому об’єднується, Людина стає свідомою і кожне її займає своє справжнє місце: ситуація змінюється, і ворог стає другом.

Rea רַע — те саме давньоєврейське слово для позначення цих двох антиномічних термінів — ворог і друг. Його корінь רַע *Ra* є осереддям енергій, які в мороці чекають, коли їх пошлюблять, виявлять і виведуть на світло.

Для Ізраїля зайнялася нова зоря. *Israël* יִשְׂרָאֵל може тоді означати — бо його ім’я це містить — שֵׂרָאֵל, дослівно: “голова мені”: Ізраїль — це той, хто віднайшов шлях до *Yod*

і поставив собі на плечі нову голову. "І засвітило йому сонце..." (Книга Буття, XXXII, 32).

З дитини, якою був Яків, народився чоловік. Він вирушає, щоб іти до Дверей Богів і привести на світ Месію — Яхве. Народ Ізраїлю, народжений від нього, зробить той самий перехід — Пасху, вийшовши з Єгипту, як ми вже дослідили. У такій площині досвід Якова в Лабана є відповідником досвіду єврейського народу в Єгипті.

Якщо екстраполюватися далі, він є відповідником того, що людство переживає у своєму нинішньому несвідомому. Як сучасна стривоженість, так і всі великі проблеми нашого дитинного світу зі штучними крилами зможуть знайти своє рішення лише в цьому "переході".

Зустріти "іншого" в кожному з нас, аби зустріти іншого як друга зовні нас, обернути наші власні ненависті, аби обернути його ненависть, — це єдиний шлях, який ми можемо обрати, єдиний шлях, щоб припинити кари світу-Єгипту.

Тоді всі ми усвідомимо, що до орлиних крил нам далеко, ми просто людство, яке кульгає.

Як на мене, мимовільний вивих шийки стегнової кістки у старого чоловіка є останнім нагадуванням про його кульгавість, доки смерть не догнала його з цього боку Дверей.

Він може почати свою вертикалізацію за дуже короткий проміжок часу, час внутрішнього обернення.

Бо ми вправі запитати себе про долю того, кого смерть захопила ще до того, як він перейшов через Двері.

Перш ніж завершити цей розділ, я спробую висвітлити це питання у світлі Традиції. Наразі повернімося до Людського Сина, який звершує такий самий перехід.

2. Хрещення Христа, або обернення енергій

Христос, одягнений в “одежу шкуряну” людства, навантажений зумовленістю падіння, стає слухняним щодо того, що зумовлює його відновлення. Він звершує перехід через трикутник, отримуючи від Предтечі хрещення водою в Йордані.

Лабіринт невідання є лише варіантом Потопу мовою міфу. Нижній трикутник, позбавлений свого основного орієнтира, втрачає сенс і залишає фізичний і психічний світ *Ма* в анархії. “Води низу” вже не відбивають “вод верху”, вони втрачають сенс і течуть у напрямку смерті:

Води Йордану мають влитись у Мертве море.

Коли Христос занурюється в Йордан, Він повертає води до їхнього джерела. За тисячу років до цієї історичної події псалміст передрікав:

*Що тобі, море, що ти втікаєш?
Йордане, що ти повернувся назад?
Чого скачете, гори, немов баранці,
А пагірки — мов ті ягнята...*
(Псалми, CXIV, 5—7)

Що ж іще означає ця космічна радість, якщо не те, що світ віднаходить свій образ, що *Ма* знову відображає *Мі* і радіє від того, що може обійняти в своєму дзеркалі обличчя, яке віддає йому свою красу й дає право на існування.

Що ж іще може це означати, якщо не те, що відтепер Йордан впадатиме в Первісний Океан, джерело всього життя, *Маїт*, у якому *Ма* і *Мі*, як брати, обіймаються в чудовому примиренні?

Те, що правильне для світу, правильне для кожного з нас: наш хребетний стовп, як Йордан, несе енергії, приречені

на смерть одразу після народження їх у безплідних кровотечах. Як тільки в нас прокидається божественний зародок, рана закривається, потік поступово повертає в інший бік, і все наше єство, включаючись у ритм універсуму, витанцює радість світу перетвореного.

Опускаючись у води Йордану, Христос опускається у незвершене людства.

Це занурення, לָטוֹל *Tovel* давньоєврейською, є запуском у рух ל полюса *Tov* Дерева Пізнання. Цей полюс “звершене-світло” може бути мобілізований лише при потрясінні незвершеного, яке символізують води. Іван Хреститель стає буквально “занурювачем”.

Назву річки Йордан (*Jourdan*) יָרְדַן можна прочитати як יָרַד *Yared-Noun*: “опустити-риба”. Христос стає рибою, щоб опуститися в глибини незвершеного.

Йордан можна також прочитати і як רֵישׁ דִּין *Reish-Din* — “Першооснова Строгості”. Строгість шляху вимагає такого важкого спуску. Але боже милосердя тут, тож чується голос Отця, щоб того, хто бере це на себе, назвати “Сином своїм улюбленим”.

У Своєму зануренні Христос повторює шлях Адама, що пірнає в сон-морок, де усвідомлює свою “тіньову сторону”, усвідомлює жіноче начало в собі, яке він повинен тепер пошлюбити, щоб віднайти його енергії й відкрити його ядро.

Тим, чого не звершив Адам, якого зупинив Змій, заопікується тепер Христос.

Другий Адам, Він є *Vav* і Архетипу וָו і поєднує обидві ו у шлюбі морок — світло. Космічний *Vav*, Він поєднує цілий космос з *Yod*, сотворене з Несотвореним: це підтвер-

джує богоявлення Отця і Святого Духа (в образі голуба), що називає Сина.

Названий Отцем у світі *Мі*, Христос названий ще й людьми у світі *Ма*. Іван Хреститель свідчить: "*Оце Агнецъ Божий*" (Іван, I, 29) і трохи далі: "*Я водою хрищу*", а Він "*христитиме Духом Святим*" [випробовуватиме вогнем — у автора], "*Він має рости, я ж маліти*".

Людина в "одежі шкуряній", крайня плоть Слова, зни-
кає, і з'являється Христос-світло.

Обрізання Адама-людства звершилося.

Свято Івана, того, який хрестив водою, християнська Церква відзначає в день літнього сонцестояння. Це момент, коли зовнішнє сонце перебуває в найвищій точці свого руху і почне схилатися, а Христос, внутрішнє сонце, почне підніматися.

Цей підйом людства у Христі починається з хрещення водою. Іван Хреститель є охоронцем Дверей Людей, йому мають стягти голову.

Іван Євангеліст, Зелена Людина, є охоронцем Дверей Богів, його свято відзначається в день зимового сонцестояння.

Достоту, входячи в чотирикутник схеми, Людина насправді входить у дванадцять місяців земного року, і лише в цей єдиний момент вона починає своє втілення. Дитинство, це зовнішнє сонце, є лише прелюдією...

3. Спокуса Христа в пустелі. Перехід через Двері кожного з нас

Прелюдія... Проте наскільки важливо, аби її було пережито вповні! Видається, що мелодія буде геть фальшивою, навіть неіснуючою, бо в ній не буде глибинних структур, якщо прелюдія життя не буде досконало інтегрована.

Вона гралася, спираючись на дві милиці дуальності. У міру того, як верхній трикутник ці милиці не поінформував, вна-

слідок чого вони не стали проекцією основних структур і не могли жити дитину складниками, необхідними для її подорослішання (інфантильність самих батьків, мораль, не скерована на якусь духовність, логіка, зосереджена виключно на раціоналізмі тощо). Свідомість підлітка, який мав таке "виховання", дає йому мало шансів для пробудження. Поринувши в міцний сон, свідомість гине в глибині страхітливих родинних лабіринтів.

У такому разі прелюдія займає місце всієї мелодії, неначе світанкова зоря, що тривала б замість сонця і життя, непевна й оманлива, намагаючись погратися вдень з неприродним світлом та боячись ночі, тієї смерті, в якій вона не має майбутнього.

Досягнувши цього поверху, енергії, які не сплатили десятину царю Мельхіседеку¹, повністю вкладаються в цінності, хибно зведені в абсолют; їхній порив розбивається об якнайжорстокіші розчарування. Вертикальна спрямованість соку тоді порушується, він розтікається по відгалудженнях конформізму або марноти в лабіринті.

Чим більше милиці були поінформовані у вищому трикутнику, тим вони більше структурували дитину в плані її власних онтологічних цінностей, які в підлітковий період постають перед нею з такою силою, що інші цінності швидко засвідчують свою відносність. Проте свідомість народжується якраз у тиглі їхніх болісних досвідів. Нижній трикутник стає матрицею.

Чим же є це усвідомлення буття?

Воно є *Yod*, воно є його вимогою: *Yod* потребує народження, а для цього таємно вказує кожному шлях його Імені.

¹ Див. розд. IX, с. 170.

Мова тіла є одним із аспектів його навчання. Не забуваймо, *Yod* окреслює божє ІМ'Я Яхве, плід Дерева Пізнання, на сторожі якого *"на схід від Едемського раю"* стоять Херувими (Книга Буття, III, 24).

Едемський Схід буде Дверима Богів, але в самому Едемі західні Двері, які символізують вхід у будь-який храм, є Дверима Людей.

Едем є шляхом Імені, віссю Імені, у який Людину втягнуто, *"дихнуто"*, аби його протанцювала і ним стати.

Повернення в Едем передбачає, що ми знову переживаємо випробування Адама, те, яке Христос — новий Адам — своєю чергою переживає відразу після Свого хрещення: *"Потому Ісус був поведений Духом у пустиню, щоб диявол Його спокушав"* (Матвій, IV, 1).

Сатана тут є відповідником едемського Змія, а поєднання трьох спокус, які він пропонує Христові, відповідником плоду Дерева Пізнання.

Ми розглянули¹ опис цього плоду і встановили, що його чесноти є складовими *Yod*, який, як ядро Творіння, в такий спосіб із самого початку визначає енергетичні складники Людини.

Божественні насолода, володіння і могутність можуть бути інтегровані тільки тим, хто став *Yod*. Адам покуштував плід тоді, коли він ним ще не став.

Як Людський Син, Христос, виринувши з вод хрещення, ним іще не став. Наразі Він є лише біля Дверей Заходу. *"Коли Ти Син Божий, то скажи, щоб каміння це стало хлібом"*, — пропонує йому Сатана.

"Лукавий" пропонує не будь-що. Його прохання обтяжене *"певним"* сенсом, протилежним анархії. Анархія, яку

¹ Див. розд. X, с. 186—187.

ілюструє міф про потоп, є безглуздя, розривом, здійсненням між елементами світу і їхніми відповідними архетипами¹.

Як тільки Людина віднаходить архетипічне дихання і знову вписується в нього², вона вступає в процес перетворення, про який Ісая скаже: *"Замість міді впроваджу Я золото, і замість заліза впроваджу срібло, і замість дерева — мідь, а замість каміння — залізо"* (Ісая, LX, 17).

Ми розглянемо символіку заліза³, глибоко пов'язану з хлібом і тілом, і зрозуміємо, що перетворити каміння на хліб назовні означає залишатися самим собою в процесі внутрішнього перетворення.

Христос почне цей процес лише в могутності Святого Духа, а не Сатани, якого Він мусить спершу відіслати.

З іншого боку, хліб — як основний харчовий продукт — глибоко пов'язаний з енергією насолоди. Власне Сатана спокушає Христа у першій енергії Насолоди.

а) Насолода Імені

Вона є повнокровною зустріччю, зустріччю боголюбського шлюбу.

Ной, куштуючи плід і входячи в насолоду сп'яніння, живе на полюсі, протилежному до анархії, до ситуації розлучення.

Той, хто руйнує стіну, яка розділяє, входить у резонанс Імені, він чує наказ, сенс і резонанс кожного елементу світу з тим, від чого він походить у світі *Мі*, і з тим, до чого він повертається. Людина, яка входить у резонанс Імені в Едемі,

¹ Див. розд. X, с. 189 і розд. XII, с. 269—270.

² Див. розд. XII, с. 266—270.

³ Див. розд. XII, с. 286—290.

виходить з абсурду в етимологічному сенсі слова “абсурд” — “той, хто приходить із глухоти (*sourdit  *)”!

Тоді вона покликана йти за Ноем, увійти з ним у ковчег, зібрати всіх “тварин” на своїх землях, щоб у таємниці ковчег-а звершити свій шлюб із ними.

Його потенціалом є *Basar*, “плоть”, яку Бог запечатав у глибинах жіночого начала в день, коли йому була представлена т  ньова сторона Адама (Книга Буття, II, 21). “Глибина” —        *Ta  tenah* — є формою, збудованою з      *  atounah*, тобто “весілля”.

Плоть — це те, що онтологічно запечатане в найбільшій інтимності нашого останнього одруження (те, що жінка у фаті символічно відкриває в найінтимніший момент одруження).

Плоть є печаттю Імені в останній землі, завершальній і самобутній. Вона є власне первоначалом найбільш динамізуючої й найнебезпечнішої сили еросу, що єднає нас із божественним Мужем і до Нього веде.

Драма падіння відвернула нас від божественного Мужа. І куди ж скерована тепер ця страшна сила еросу? В який шлюб вкладаються тепер енергії, що його складають? На яку учту обіцяно нашу плоть?

Плоть, чий плід було відкрито й з’їдено, стане розбещеною енергією, що збилася зі шляху подібності, з дороги звершення. Вона живить Сатану через наше психічне й почуттєве життя. Вона споруджує найгарніші й найстрахотливіші зовнішні цивілізації.

Страхотливий у почуттєвому житті, ерос не менш жахливий у банальності щоденного психічного життя, поступово відриваючи наші сили від їхньої істинної мети. Його віроломство тим небезпечніше, що приховане і буцімто незначуще. Він пришвидшує нашу смерть.

Але Божественний Муж любить Свою Жону навіть у нутрі найжалюгіднішої проституції. Невірний управляючий, Він наділяє “ерос у падінні” властивістю символу і здатністю привести назад до Нього. Людське кохання Він наділяє властивістю образу есхатологічної Зустрічі.

Наше рабське вбрання, “одежа шкуряна”, зроблена з нашої розбещеної плоті, може стати весільною сукнею. Коли людське кохання входить у таку перспективу, коли наші людські побудови орієнтуються на таке становлення, вони відкривають шлях такого звершення і стають носіями здатності реінтегрувати плоть у її онтологічну дійсність і божественне покликання.

“Ось настає звершення всякої плоті”, — сказав Бог Ноеві, наказуючи зібрати всі енергії в ковчезі.

Незабаром ми побачимо роль підшлункової залози в цьому Великому Творі реінтеграції й реалізації.

Людина, яка входить у ковчег зі своїми “тваринами”, покидає ситуацію потопу, анархії і безладдя. Вона потроху позбувається примусів організацій, які досі замінювали порядок, примусів законів світу, які собою замінювали онтологічні закони. Вона відкидає те, що служило їй милицями і якийсь час було необхідним, хоча воно досить швидко стає в’язницею, а тоді могилою для того, хто не переходить через Двері: моральні і релігійні закони першого рівня зникають.

Чи ж Христос не “працює” в день Шаббату? Чи ж не звертається Він до Людини, яка плекала своє поле в цей день, кажучи: “Людино, якщо ти знаєш, що ти робиш, на тобі благословіння мого Отця; але якщо ти цього не знаєш, ти порушниця закону і проклята моїм Отцем”¹.

¹ Уривок з Євангелія від св. Луки (розд. IV) між 4 і 5 віршем, нині вилучений з наших видань, але збережений у виданні Теодора де Беза, що знаходиться в бібліотеці Кембриджа.

На цьому поверсі силу закону має тільки достовірність внутрішньої інформації: воля Отця.

Як відкрити волю Отця?

Вона є перевіреною свідомістю, тобто мовою *Yod*, щодо якої ми упевнюємося, що це не мова наших несвідомих бажань або гальмувань. Перевірка здійснюється в дуже конкретних подіях: свідомість промовляє у світі глибокого *Mi*, її послання підтверджується у світі *Ma*.

Mi і *Ma* завжди взаємно перегукуються, коли віднайдено вісь, шлях Імені.

Коли Юнг пише про *anima*, він усе ще описує свідомість, послуговуючись властивою йому термінологією: "Вона, — каже він, — поза будь-якими категоріями", і трохи далі: "Вона, звичайно, є хаотичним життєвим поривом, але, окрім того, їй приписується якесь дивне значення, щось на зразок таємного знання або прихованої мудрості..."¹

Хіба ж Юнг не описує тут архетипи *Binah* і *Hokhma*, Розум і Мудрість, які віднині інформують свідомість істоти?

Новий розум, нова мудрість — на цьому рівні обернуто всі цінності. Дерево Пізнання Добра і Зла, яке віднині проживатиметься у його істинному значенні — Світла і Не-Світла, позбувається своїх несправжніх плодів — Добра і Зла. У них уже зовсім інакший смак. Те, що у повсякденні вважалося "добром", може стати "злом", або навпаки.

Критерієм стає вже не добро, а відповідність потребам звернення. Апостол Павло звіряється: "Усе мені можна, — та не все на пожиток" (I до коринтян, X, 23).

¹ Jung. *Les Racines de la conscience*, p. 46 (Buchet-Chastel).

Заборони більше не мають сенсу. Закони, які намагаються дати лад у безладному світі падіння, виявляються відносними, вразливими й недовірливими.

Ладу можна досягти, лише вийшовши зі світу падіння. Саме тому психологічні закони, що самі пов'язані з нашою природою в "одежі шкурній", звільняють місце для законів онтології.

Якось я відмовила другові, який попросив мене взяти участь у певній акції стосовно нашої спільної подруги. Переконана в тому, що це може стати величезною психологічною помилкою, я методично пояснила свою позицію, а відтак рішуче підтвердила відмову. Я була впевнена у своїй правоті!

Наступної ночі мені приснилося, що я взяла цього друга з собою, щоб забрати дитину із садочка. Ми проходили повз палац, який був ліворуч від нас. Мій друг був праворуч від мене, і я опинилася між ним і сценою, що відбувалася в палаці: широкі циклопічні входні двері були розчинені навстіж, всередині бенкетували. Це міг бути лише містичний бенкет, настільки неймовірною була його краса, а світло неможливо описати: чоловіки були в золотому, а жінки в срібному вбранні, всі осяйні, вони змінювали одне одного довкола величезного овального столу, який також променів.

Я подивилася і сказала другові: "Тобі не прикро, що через мене ти пропускаєш цей бенкет?"

Прокинувшись, я вповні збагнула ситуацію: я мала рацію в психологічному плані, але помилялася в плані онтологічному — з мого боку це було дитинністю. Відтак я повернулася до пропозиції друга й прийняла її. Нам було дуже важко її прожити, бо вона вимагала постійного духовного розпізнавання, зокрема відновлення частки нас обох, щоб утриматися на цьому плані, бо нас постійно "підстерігав" психізм...

Але, змушуючи нас жити в онтологічному плані, це рішення стало джерелом благословінь, які причетні й до реалізації цієї праці.

Психологічні закони, які в потрібний час не поступаються законам онтологічним, є лише хлоп'яцтвом.

Розпізнавання "потрібного часу" потребує великого слуху. Тільки слух дає нам змогу вийти з абсурду, з нашої глухоти і рушити до виміру Слова.

Якщо хтось народився на цьому онтологічному поверсі, але за своїм становищем у світі ще пов'язаний з громадськими, соціальними або іншими примусами, що сприймаються як несправедливі, він послідовник Христа, який *"посланий у світ, але не від світу цього"*, і може вільно переживати ці примусові ситуації.

У міру того, як вони його розпинають, примуси постійно ведуть його до смерті і до відродження, доки не настане повне внутрішнє визволення, тоді вони стають його аскезою. Внутрішнє визволення дуже часто перевіряється визволенням зовнішнім, яке воно визначає: відбуваються події, які невідаючий приписує "випадку" і які змінюють життя того, хто "прислухається". Тож примуси зникають.

На цьому ж бо рівні свобода вже не має спільної мірки зі свободою, яку зазвичай розуміють і яка маскує всі наші душевні розлади.

Свобода — це почергові визволення від усього, що нас відділяє від Імені.

6) Володіння Іменем

По суті, тільки воно й визволяє нас від будь-якого рабства. Усі наші набутки у світі є несвідомою і рятівною компенсацією цього єдиного царського завоювання, що є також завоюванням свободи, на шлях якого вийти так непросто!

Якщо *"син же Людський не має де й голови прихилити"* (Матвій, VII, 20), то люди мають дахи. І людині, яка

приходить до Христа з питанням, як за ним піти, пропонується позбутися будь-яких гарантій безпеки.

Шлях Імені часто змушує нас кидати свій дім, рідних... Існують-бо ще тонші прихистки — печери, відрізані від наших знань і думок. Накопичення одних і задоволення, яке дають інші, роблять із нас статую: шлях стає тупиком.

“Якщо ти мені поклонишся, я віддам тобі всі ці царства”, — каже Сатана Ісусу. Зовнішні царства ніколи не замінять Царство внутрішнє, яке ми можемо завоювати, лише вмираючи на кожному досягнутому щаблі внутрішньої свідомості.

Знання, набуте зовнішнім світом у змаганні учасей, яке щораз більше калічить, убиває *Yod*. Сьогодні воно вбиває навіть тіло. Я вражена кількістю важких захворювань, а то й смертельних випадків, які косять наших лауреатів високих шкіл.

Ще більш витончено стерилізуючим може стати “знання” — завершення езотеричних досліджень або інтеграція пережитих досвідів, — коли воно підтримується або зводиться до рівня МАТИ. Далі ми відкриємо необхідність позбутися всього внутрішнього багатства, аби мати доступ до повної прозорості й до нескінченного божественного багатства. Бо будь-яка істина одного плану є лише обманом у плані вищої свідомості. Істиною володіти не можна. Можна тільки піддатися тому, щоб вона вами заволоділа.

Але на цьому етапі нашої праці йдеться лише про необхідність бути уважним, аби не проживати на рівні МАТИ те, що належить рівню БУТИ.

Не варто зупинятися на всіх формальних набутках, що їх вимагає людність, яка, розчарована ще більшим БУТИ, наполягає на ще більшому МАТИ. Світові цивілізації дійшли до краю.

Чи ж справді Людина є напередодні розуміння, що саме Євангеліє є тією Доброю Новиною: *“Шукайте ж найперш Царства Божого й праведности його, — а все це вам додасться”* (Матвій, VI, 33; Лука, XII, 31)?

Який “божевільний” досвід у тому, щоб від Отця-Мужа одержати все, чого ми потребуємо як у зовнішньому, так і внутрішньому житті, як тільки ми проникаємо у внутрішнє Царство. Але ми можемо його перевірити.

Велика небезпека криється у звільненні від однієї милиці, не зауваживши, як її замінила інша, значно тонша. Лише усунувши цю небезпеку, ми справді можемо укріпити наш хребетний стовп і сприяти його росту, бо тоді відкривається Царство.

Юнг висловлює це у свій спосіб: *“Коли всі підпори й милиці розбито і немає навіть анінайменшої певності, що обіцяла б десь іще якийсь прихисток, лише тоді з'являється можливість на досвіді пізнати архетип, який доти перебував схованим у абсурдності, обтяженій значенням апіта”*¹.

Коли Царство відкривається, ми вже не боїмося помилитися. Нам дано володіти всім, чого ми потребуємо,.. аж до Імені.

“То кинься додолу, — каже ще Сатана Ісусу, якого він привів під купол Єрусалимського храму. — Він накаже про Тебе Своїм анголам, і вони на руках понесуть Тебе, щоб об камінь коли не спіткнув Ти Своєї ноги” (Матвій, IV, 6).

в) Могутність

Сила перевершити закони, які регулюють спотворені взаємовідносини людини з космосом, властива тільки людині, яка віднаходить свої онтологічні норми.

¹ *Les Racines de la conscience*, op. cit., p. 49.

Тоді Адам повертається до своєї жони-матері, *Adamah*. “У поті свого лица ти їстимеш хліб, аж поки не вернешся в землю, бо з неї ти взятий” (Книга Буття, III, 19).

Цей величезний сюжет не можна звести до кількох рядків. Я матиму нагоду поговорити про це при вивченні крові. І тоді я покажу магичні зв'язки, які Людина намагається встановити, щоб завоювати космічну могутність.

“У принципі” Адам (муж внутрішньої *Adamah*) був покликаний стати мужем і зовнішнього космосу, який мав йому підкоритися і принести свої плоди. Не пошлюблюючи вже своєї внутрішньої землі — *Adamah*, про яку він забув через драму падіння, Адам сприймає зовнішню землю як ворожу, стосовно неї він відчуває лише бажання володіти і приборкує її. У відносинах з нею визначальною рисою виступає вже не любов, а сила.

У такій перспективі психічні людські достоїнства, які доводять до кінця такого завоювання, належать до категорій волі, мужності, а то й героїзму. Ми бачили, що Тесеї помер від марного героїзму. Страх подолано, але цього досягнуто в стані напруження, який не звершує енергій, більше того, спорожнює нас від них. Така поведінка щодень більше роз'яtringує “рану на нозі”.

Повернутися у вимір онтології означає покинути мідну довбню Тесея, щоб разом зі справжнім героєм заволодіти золотим Мечем Імені, перелитися на його вісь, перейняти його силу.

Якщо дикі звірі не проковтнули мучеників на арені, це означає, що останні “пошлюбили” свої внутрішні енергії, які відповідають цим звірам, і звірі вдихають їхні пахощі в Людині¹. Якщо вовк стає супутником святого Франциска, а тигриця — святого Ісаака, це означає, що ці чоловіки інтегру-

¹ Див. розд. XVIII, с. 457.

вали відповідно свого внутрішнього вовка чи тигра, щоб обернути їхні ненаситні енергії і привести їх до функції світла. Така могутність вимагає абсолютного пуску-захвату, абсолютної любові для повнокровного звершення.

Тут немає чуда, є лише повернення і підпорядкування онтологічним законам.

Уся людська техніка впорядковує лише світ падіння, світ Людини — дикої тварини серед диких тварин.

Релігії, які проживаються і пережиті ззовні, які не повертають Людину до онтологічних норм, а блокують її в моральних категоріях, доходячи до екзальтації цього несправжнього героїзму, є лише компромісом зі світом падіння.

Євангеліст Лука переповідає дивовижну притчу, яку Христос закінчує словами: *“Так і ти, ти виконав своє завдання, ти нікчемний раб”* * (XVII, 10).

Усіма скарбами, якими мене збагатило християнство, я завдячую тому, хто був моїм духовним учителем і учителем теології, — владіці Іоанну із Сен-Дені¹.

Одного дня, бажаючи проілюструвати те, що він щойно розказав про чітке розшарування між цими двома планами — психічним і онтологічним, владика Іоанн розповів: “Мені було чотирнадцять. На якомусь святі, де вся сім’я зібралась у нашому домі, мій дядько архімандрит узяв мене за руку і повів оглянути наш маєток. У галереї предків він порадив із шаною ставитись до цих людей, серед яких було багато героїв: “Придивись до них, малюк, всі вони були людьми, що мали поняття честі”. Потім він повів мене в каплицю. Там перед кожною іконою горіла лампадка. Святі не спали. “При-

* Перекладено за текстом книжки, бо в доступних нам французькому й українському варіантах Біблії текст трохи інакший. — *Прим. перекл.*

¹ Уроджений Євграф Ковалевський. Див.: Vincent Bourne. *La Divine Contradiction* (Editions Présence orthodoxe).

дивися до них, — сказав мені дядько, — ці чоловіки й жінки не мали поняття честі”.

Коли владика Іоанн це розповідав, я не зовсім розуміла, що мало б означати “не мати поняття честі”, бо за родинними зв'язками відносила себе до раси, де з таких цінностей не насміхаються! Поступово я навчилася вмирати для таких честот, звільняючи місце для проникнення внутрішньої інформації, що змушує до правильного жесту, навіть якщо він незрозумілий оточенню і є ризик набути репутації боягуза, шахрая, а то й божевільного!

Юнг висловлює це, кажучи, що той, хто підкоряється своїй *аніма*, “*може тоді обійтися як без лайки, так і без похвальби*” (оскільки похвальба є не найменшою з пасток!).

Тоді Людина віднаходить у ній свій авторитет, в етимологічному сенсі цього слова (з латині *augere*: сприяти росту). Росту сприяє тільки *Yod*. Будь-який зовнішній авторитет, випробуваний на інших або отриманий від інших, є лише владою. Доросла людина — маю на увазі істоту, яка відкинула миліції, — автор своїх дій. Вона сама несе за них відповідальність. Відповідальність включає одруження (*sponsa*) із самим собою.

Саме тому на рівні чотирикутника ми не можемо знайти жодного закону, що походив би від якоїсь влади. “Вирішальними” тут є тільки закони, продиктовані нашими основоположними структурами, космічним порядком. Ці закони можуть лише піддатися відкриттю нашою ірраціональною істотою. Набувши вираження, вони стають антиномічними. Так, якась держава зможе прагнути миру тільки тоді, коли її закони постануть із реальності-аксіоми, визнаної колективною свідомістю, з рівності цінності однієї особистості й усього суспільства. Політичні ідеали, які віддають першість тому чи іншому із цих двох полюсів — особистості чи колективу, припускаються помилки і нав'язують владу, яка рано чи пізно стає джерелом конфлікту.

Ця антропологічна реальність є власне образом свого божественного архетипу, який розкриває теологічне таїнство; християнські “догми” відображають дві антиномічні Реальності:

— співіснування двох природ, божественної і людської, в єдиній особі Христа;

— Божественну Єдність у Трьох Особистостях, де кожна Особистість втілює повноту божественності.

Жодним чином не належачи до “догматичних” у примусовому значенні, якого це слово набуло впродовж кількох століть на Заході, ці обидві Реальності виявляються визволяючими для тих, хто їх переживає.

Коли термін “догматичний” визначає об’єктивовані істини або отупляючий авторитет, він неадекватний. Грецький корінь *dogma* пов’язаний з коренем *doxa* — “те, що видається правильним”, і зокрема тут є синонімом “хвали”.

Самі фізичні й математичні науки можуть спиратися тільки на аксіоми — їхні “догми”, для них визначальні, бо вони необхідна основа зростання, відтак вони є такими, що визволяють.

Тривалий час ці науки залишалися на своєму “першому поверсі”, поступово відкриваючи безпосередні закони природи. Висунувши принцип відносності (про який вище зазначалося, що сьогодні його назвали б принципом “Абсолюту, що прикриває видимості”)¹, Ейнштейн провів ці науки через Двері Людей.

Нині вони висвітлюють фундаментальні, “мета-логічні” закони, реальність яких вони здатні висловити лише через суперечливі твердження: світло називається корпускулярним і водночас хвилеподібним, знання на цьому етапі є й суб’єктивним, і об’єктивним, енергія — це і дух, і матерія...

Тільки гуманітарні науки залишаються ще полонянками наших інфантильних дуалізмів, бо у своєму розвої наші пси-

¹ Див. розд. III, с. 66.

хологічні структури натрапляють на величезний опір. Вони не пройшли через свої Двері Людей. Звідси й небезпечний розлом, який не так давно намітився між Людиною і її творчістю, між її єством і породженнями мозку, господарем яких вона не здатна бути. Модерні тривоги знаходять у цьому один зі своїх найглибших коренів...

Це і є причиною, хай би як парадоксально це виглядало, того, що нині фізичні науки змушують нас переступити наші Двері Людей, підштовхуючи до пошуків нашого справжнього виміру, без чого вони нас роздушуть.

У цьому плані мені видається важливим наполягати на переході психічних властивостей у властивості духовні, онтологічні, тож поділюся ще одним досвідом.

Владика Іоанн покинув нас заради Царства. Однієї ночі мені приснилося, що він прийшов відвідати нас — інших учнів і мене. Він знову почав викладати. Але в якийсь момент дав зрозуміти, що мусить повертатися, він уже не належать до цієї землі і повертається до своєї. Він поцілував усіх, окрім мене, і рушив до виходу. Я була приголомшена, я нічого не розуміла й страждала.

Раптом він обернувся і підійшов до мене. Я стояла перед ним на колінах, його епитрахиль накрила мою голову, немов в обряді розкаяння, і він сказав: "Ти ж, Аннік, будь суцільною любов'ю". І пішов.

Це один із тих снів, що найбільше позначились на моєму житті. Це справді мова глибин, мені не слід було чекати заохочень, похвал чи чуттєвого тепла від свого вчителя, я ж бо мала пережити хрещення вогнем. Мої супутники, підбадьорені поцілунком учителя, були моїми незвершеними вразливими енергіями, які все ще жили в мені психічний план і мали очиститись вогнем.

Цей сон допоміг мені збагнути один аспект міфу про Каїна й Авеля, який, гадаю, більше, ніж будь-який інший,

відбиває розрив між психічним планом, притаманним падінню, і планом онтологічним, до якого відкривають доступ Двері Людей і де слід пройти хрещення вогнем.

Каїн יָדָן можна прочитати як “гніздо יָדָן Yod י”. У парі двох братів він є Людиною онтологічною.

Авель אָבֶל є назвою “марноти”, того, що примарне в тому плані, що не несе в собі реальності. У четвертому розділі Книги Буття Авеля називають лише з означенням, яке додає йому реальності: його брат. Він Людина в “одежі шкуряній”, лише “додана” до Каїна, що, зрештою, відбиває давньоєврейський текст. Він пасе отару, тоді як Каїн є “рільником”!

“У кінці вод” або “днів” — слова “день” і “вода” мають спільну множину מַיִם Yamim — тобто “після звершення першої сукупності незвершених енергій”, Каїн і Авель несуть дари Яхве, на жертву Авеля (“перворідних з отари”) Господь “зглянувся”¹, а на жертву Каїна (“від плоду землі”) “не зглянувся”.

На першому рівні ми цього не розуміємо!

Каїн не розуміє! “І сильно розгнівався Каїн, і обличчя його похилилось”, — сказано в тексті: поле його свідомості не зовсім таке, до якого схиляє його Yod! Про це однозначно каже Яхве, який вносить ясність щодо сутності цих рівнів: “Чому вогонь гніву піднімається в тобі і чому твій рівень падає? Якщо ти є в Тои (полюс світла), то це порядок; але якщо тебе немає в Тои, то в дверях гріх підстерігає. І до тебе його пожадання, запануй над ним!” (Книга Буття, IV, 6—7) *.

¹ Дієслово “зглянувся” в давньоєврейській мові складається з чотирьох літер імені Ісуса, Спасителя. Докладно: першим Божим поглядом на Людину після падіння є погляд Ісуса, погляд Спасителя!

* Перекладено за текстом авторки. Подаємо український переклад: “Чого ти розгнівався, і чого похилилось обличчя твоє? Отож коли ти добре робитимеш, то підіймеш обличчя своє, а коли недобре, то в дверях гріх підстерігає. І до тебе його пожадання, а ти мусиш над ним панувати”. — Прим. перекл.

Опинитися в іншому полі свідомості означає ототожнити себе з тим, хто в “одежі шкуряній”, віддати себе на поживу Сатані (який прагне цього бенкету!), означає через Авеля стати до боротьби з Сатаною, щоб над ним запанувати.

Бути *Tou* означає змінити рівень свідомості, увійти у світло події, в розуміння її смислу.

Цілком певно, Яхве в середині слова *Qaïn*, “гнізді *Yod*”, вимагає гніздування і ставить Каїна у випробування любов'ю.

Авель — людина в “одежі шкуряній”, людина слабка, чий розум є рабом тваринних поривів, Авелю потрібно, щоб його підбадьорили, “врятували”¹.

Піднести свідомість, увійти в Божественне розуміння події означає погодитися з повним нерозумінням у дану мить, погодитися послуговуватись розумом не так, як чоловік, а піддатись поступовому проникненню в розум божої мудрості, яка онтологічно є чоловічою, тоді як наш онтологічний розум є жіночим. Я до цього ще повернуся.

Отже, піднести свідомість означає відмовитись шукати смисл події на рівні, до якого ця подія не належить. Це означає “поступитися, відмовитися від дальших спроб” і стати на вісь *Tou*, це те, що висловлює термін *לשן Séeth*; я перекладаю його як “порядок”, а не “гідний”, як це роблять зазвичай; утім цей термін досить часто вводить психічну чесноту.

“Гідний” — правильно лише в міру того, як ідеться про відповідність архетипному порядку, що краще передати словом “порядок”. Слово *Séeth*; можна прочитати як *Sheth* *לשן* (основа) *Aleph נ*!

При такому підході почуття — тут гнів заздрості — в Людини навіть не виникає. Жодної втрати енергії. Все є

¹ Див. попередню примітку.

Тов! Але якщо Людина принижує своє поле свідомості, виникають емоції. Хто ж стане їхнім господарем, Людина чи Сатана, який затаївся, щоб її поглинути? Починається боротьба.

У психічному плані боротьба виснажлива!

А міфічна розповідь показує нам Каїна й Авеля “в тому самому полі їхнього буття”, тобто в тому самому полі свідомості. Відтак Каїн спустився на психічний рівень! Він там навіть не бореться. Його *Yod*, його Слово одразу ж обертається проти Авеля. Він убиває свого брата. Убиває Словом. Ми завжди вбиваємо потенціалом свого Слова, буде це меч, ніж чи будь-які найвигадливіші види зброї аж до найпідступнішої з-поміж них — мови.

“Що зробив ти голосом?” — запитує Бог у Каїна як Слова.

Той, хто не народжує на світ *Yod*, яким він є, нищить сам себе і все довкола.

“Двосічний Меч” оживляє або вбиває.

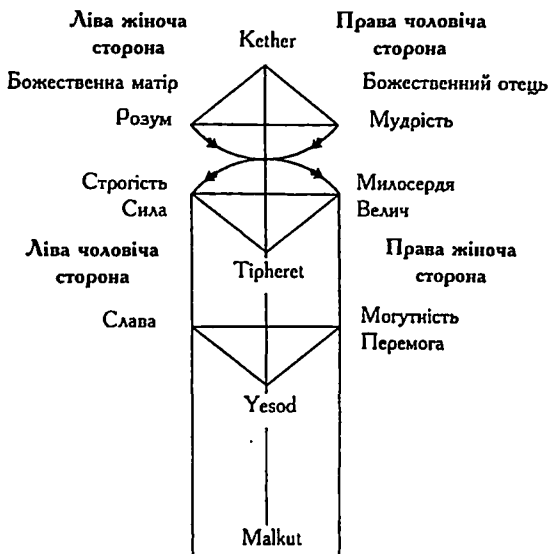
Він оживляє того, хто проходить через Двері Людей, і вбиває іншого.

Обернення енергій, перехід від психічного до онтології може ще переживатися у світлі Древа Сефірот.

Повернімося до схеми, складеної для вивчення правиці і лівиці¹ (див. наступну сторінку).

Після падіння жіноче начало переходить праворуч, а чоловіче — ліворуч. Лише голова, образ “попереднього неба” не зазнає обернення.

¹ Див. розд. VI, с. 106.

Це “перехрещення світел” у нашому тілі ми виявимо на рівні довгастого мозку. Але, правду кажучи, наше “наступне тіло” в “одежі шкуряній”, у полоні психіки, не забуває про тіло, яке в глибині підкоряється попередньому небу, і накладання обох планів, як на мене, може пролити яскраве світло на наше дослідження.

*
* *

А. Ми бачили, що після падіння жіноче начало переходить праворуч і, головним чином, “ожіночує” онтологічну мудрість, яка стає етиками, філософіями, релігійними мудростями, мораллями, всіма “безумствами” перед лицем божої Мудрості, скаже Ісайя (XXIX, 14), а потім апостол Петро (I до коринтян, III, 19).

Під таким кутом зору бог філософів зводиться до деміурга, якого відсунуто на трансцендентне й недоступне небо, він Несотворене, що не проникає в сотворене. Парадоксально, але його зроблено суддею людства, з яким він не має нічого спільного і якому виявляє свою милість тоді, коли йому заманеться.

“Милість-Милосердя”, сефіра *Hesed*, також ожіночена і стає емоційною сентиментальністю, якою наділяють через проєкцію трансцендентного бога. Вона оживляє жіночне людство й мобілізує всі добрі свідомості в особистих, соціальних і міжнародних організаціях, усі вони виправляють помилки, неминуче допущені, і допущені іншими... “Майстрині” в будь-якому жанрі несуть допомогу в нещастях, справжнім причинам яких люди відмовляються дивитися в очі.

На взірць медицини, що лікує тільки симптоми, нації усувають свої біди, не піддаючи їх обговоренню.

Бочка Данаїд котиться далі!

Ця сама сефіра, яку ще називають *Gadoulah*, Велич, стає тоді величчю того, хто вважає себе великодушним, бо любить бачити себе щедрим.

Фемінізована “перемога” стає марнословним завоюванням і є служницею зовнішньої слави.

Повернути своїй правиці її онтологічний вимір означає повернути їй чоловічу владу.

Божественна Мудрість, пригадаймо, є “божественним Отцем”.

Божественна Мудрість перевищує всі етики, “закон і пророків”. Вона є таким безумством стосовно всього того, що ми здатні осягти, що якби комусь із нас вдалося досягнути до її досвіду, він не знайшов би жодного слова, щоб про нього розповісти. І якщо він спробує розповісти про це, як Хам, син Ноя, пробував “розповісти назовні” про бачені всередині таємниці, то буде спалений.

Але з огляду на людське безумство, до якого нас доводить наш очоловічений розум, іти до цієї Мудрості вкрай необхідно. Так, як два інші сини Ноя, ми маємо йти до неї "відступаючи", знову закриваючи те, що не може бути прожито!

Йти до цієї Мудрості означає стати "чоловіком" і "пригадувати" про те, що нам належить вийти на шлях внутрішніх земель, які є Розумом. Шлях цей вузенький, як лезо Меча. Тут ми опиняємося між законом і пророцтвом:

— закон, який стабілізує і будує на рівні землі, але несе небезпеку стагнації;

— пророцтво, яке відриває від цієї землі, щоб іти до нового, значно глибшого розуму, який, однак, може стати людським безумством.

Права сторона нашого досі німого мозку повинна прокинутися, аби ми досягли вертикалізації, яка є підпорядкуванням вимозі проникнення.

На цьому шляху і жінки, і чоловіки рівні, але їхні обдарування та функції не однакові.

Онтологічно вони рівні, але біологічно різні й доповнювальні: їхні обдарування та функції не однакові в зовнішньому житті. Ліва чоловіча сторона потребує від того й іншого усвідомити, що звершення одного етапу містить у собі велику сукупність ще незвершеного, що є істинним смиренням.

Онтологічно чоловіча сторона є смиренністю й милосердям. Біологічно людина покликана стати господарем зовнішнього космосу. Для цього їй дана фізична сила, але якщо вона не поставить її на службу жіночого розуму і строгості у поєднанні з інформацією, якою її наділить сила, людина буде несправжнім господарем.

Людина — це конструктор, який повинен шукати свої інформації в любовному проникненні у свій внутрішній космос і в космос зовнішній. Вона має усвідомлювати відносність своєї Мудрості й не закривати її в жодну систему.

*
* *

Б. Ми бачили, що після падіння чоловіче начало переходить ліворуч і що воно, головним чином, очоловічує розум, який стає силою проникною замість того, щоб бути таємницею, в яку проникли. Тоді розум повністю спрямовується на відкриття зовнішнього світу і його підкорення. Коли він прямує до внутрішнього світу, він відкритий уже не пережитому досвіду, а побудові інтелектуалізованих схем.

Очоловічений розум є інтелектуальним.

Наш тип цивілізації розвиває такий розум до крайнього висушення. Ліва сторона нашого мозку розвивається в повному невіданні щодо правої сторони.

Сила, також очоловічена, стає силою зовнішньою, фізичною, психічною чи інтелектуальною. Вона дієва, душить сама або душать її, завойовує, щоб підкорити, або стає завойованою, щоб служити.

Чоловіча "строгість" є сектантством і закритістю.

Слава вже не є славою Імені, а славою визнання.

Повернути лівій стороні її онтологічний вимір означає повернути їй справжнє жіноче обличчя.

Божественний Розум, пам'ятаймо, є "божественною Матір'ю".

Розум — *Binah* — пов'язаний з інформацією, інформацією Людини, яка прямує до свого звершення, бо кожна проникнута земля виплекає свій плід. Останнім плодом ста-

не *Yod*, він дасть народження Людині, яка, повністю поінформована, увійде у вимір сина — *Ben* יבן.

Ось чому вище зазначалося¹, що розум в онтологічному плані є закоханою відкритістю до проникнення Мудрості, він створює кожну з наших внутрішніх земель, яка, будучи запліднена, роздає плід *Yod*, силу, енергію-інформацію, яку доти тримала в собі. В останній землі він виявляє Ім'я в усій його повноті, абсолютну енергію-інформацію.

Ліва сторона нашого мозку, повернута до своєї онтологічної функції, є стороною *Yin*, я охоче сказала б “животом” *Yin*, який у своїх глибинах містить Сина (*Yang*). Ми маємо її повернути її жіноче покликання: прийняти Мужа-Мудрість і по черговими етапами породити на світ “Я” в Строгості— ידן *Dip* — кожного з цих етапів до етапу, який дасть Сина, *Ben*.

Розум є народженням. Як чоловік, так і жінка покликані до такого народження, і ми маємо усвідомлювати, що воно болісне. Але жінка, біологічно пов'язана з таким зовнішнім покликанням, природно є таємницею, яка розцвіте і розкриється лише в коханні.

Розкрившись, вона може дати світові новий тип інформацій, бо онтологічно пов'язана з розумом світу. Якщо Людина покликана споруджувати, то жінка покликана радше винаходити й створювати.

Розум, позбавлений мудрості, може породити на світ чудовиська.

Строгість і сила, позбавлені милосердя, можуть стати руйнівними.

Онтологічно у послідовних шлюбах кожного з нас із самим собою чоловіче й жіноче начала, які вийшли зі змішання, покликані “стати одним тілом”, тобто повернути тілу

¹ Див. розд. VI, с. 105.

його Божественне покликання¹ і звершити його на шляху до божественного Мужа.

Зовнішній шлюб є його символом, відтак одним зі шляхів.

Цей сюжет можна розвивати набагато довше. Хочу дати тут лише один пункт як поштовх до роздумів, необхідних для переходу через Двері Людей: “стати дорослим”, як зазвичай кажуть сьогодні, це не означає дати лад психічним енергіям, а означає повернути їх до онтологічного виміру, точний орієнтир якого належить “божественному тілу”.

Тільки це й означає стати людьми.

4. Тілесна постава, пов'язана з переходом через Двері Людей

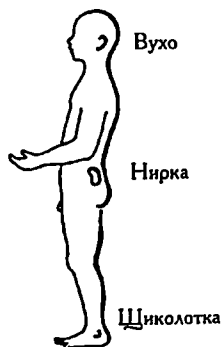
Цілком незаперечно те, що внутрішня вертикалізація Людини² відбуватиметься з безумовною перевагою в тілі, яке саме гармонійно випростується.

Хребетний стовп — не пряма вісь (він тоді був би надто вразливим), він складається з послідовних вигинів, які доповнюють і компенсують один одного, забезпечуючи його чудову міцність і гнучкість.

Ідеальна пряма, яку ці вигини утворюють, абсолютно точно з'єднує на одному рівні щиколотки, нирки й вуха.

Таким чином у зростанні Дерева продовжуються й відповідають один одному три “зародки”: стопа — нирка — вуха. Ця вісь має бути з точністю одержана в розрізі *hara*.

Hara — японське слово, що означає “живіт”, китайці називають його *Tan tien*. Він зосереджений у певній точці,

¹ Книга Буття, II, 24. Див. також розд. XII, с. 317.

² Див. розд. XI, с. 223—225.

яка стає місцем уявного горизонтального перерізу тіла, що проходить між пупом і лобком.

Поставою *hara* є поза, яку утворює тіло при дотриманні точного співвідношення між цим перерізом і віссю хребетного стовпа. При цьому Людина стоїть, її ноги паралельні одна одній на віддалі близько довжини стопи. Коліна не напружені й готові зігнутися, готові грати зі щиколотками й стегнами для забезпечення постійної рухливої рівноваги.

Стабільна в русі, танцюючи на своїх коренях, Людина у своєму *hara* центрована сама в собі. Її бюст не нахилений уперед і не вигнутий назад, він достеменно зосереджений у *hara* в такий спосіб, що живіт завжди не напружений.

Голова високо піднесена над плечима, які “відступають” і опускаються. Шийний відділ хребта розгортається у світлі і якнайкраще продовжує хребетний стовп, змушуючи підборіддя трохи податися вперед, і все це для того, щоб, як побачимо, тіло стало лише вухом, а Людина — Словом.

На Заході ми звертаємося до гіпологічної термінології, коли про вправного вершника кажемо, що він “у своїй тарілці”. Той, хто не знайде “тарілки”, не співвіднесе свого центру ваги й центру ваги коня, швидко вилетить із сідла, кінь бо не відчуватиме в ньому господаря і закусить вудила, тобто продовжить свій божевільний галоп.

Тарілка є поставою *hara*.

Сидячи, Людина може бути в *hara* за умови, що її живіт не напружений. Вона не розвалилася. Але й не напружена. Вона повністю розпружена, а відтак вільна, чутлива і неймовірно уважна. Усі її енергії наготові. Її сила, центрована в *hara*, промениться і сповнена шани до того, кого людина зустрічає.

Сила Людини, яка боїться, збирається на плечах, вона загрозна. Панує надзвичайна напрута.

У прямолінійності *hara*, яка, знову-таки, не є ні напруженістю, ні розхлябаністю, Людина стає рідкісно пильною і набуває нової сенсорної чутливості, що провіщає чутливість, яка відкриє її серце й розум іншому рівню дійсності. Енергії — китайці кажуть “повіви” — циркулюють дуже точно і найбільш економно через це пробуджене тіло. І ніхто не зможе заперечити, що Храм Духа, пробуджене тіло, не кличе царя у свій палац.

5. Підхід до таємниці смерті, пережитої до і після переходу через Двері Людей

Смерть може трапитись у будь-який момент зростання Древа. Вона є великою таємницею в собі, а також великою таємницею стосовно моменту, який нікому не відомий. Вона має відношення до всіх смертей і відроджень, які позначають наше зростання, але її природа, інакша, ніж природа останніх, зумовлює те, що ми залишаємо там наше тіло і беремо участь у дійсності, суть якої повністю від нас щезає.

Повністю? Либонь не так абсолютно, як ми думаємо.

Як учасниця всіх інших смертей і відроджень, якими є переходи на інший рівень свідомості, вона є мутацією.

Дієслово *Muter* має такий самий корінь, що й давньоєврейське слово *Moth* מוּת, що означає “смерть”. Воно складається з двох тих самих літер, тих самих енергій, що й слово *Tot* טוּט, яке є “досконалістю”.

Коли якоїсь досконалості досягнуто і поле світла *Tou* завойовано, розрив є законом для того, щоб приступити до завоювання нового поля¹. Чи не можна тоді припустити, що ніщо не перешкоджає цьому законові бути дієвим до повно-

¹ Див. розд. III, с. 64—66.

го звершення істоти, навіть якщо фізична смерть його будімо-то й перервала? Саме це й підтверджує Традиція.

Тоді навіщо такий болісний земний досвід?

Відповідь дає міф про падіння. Прислухавшись до нього, ми зрозуміємо, що наш земний досвід необхідний для нового завоювання верховенства нашої першої природи.

Перехід через Двері Людей є початком такого завоювання, і смерть нашого тіла в “одежі шкуряній” після цього переходу здається легкою.

А що ж зі смертю до цього проходження?

Наприкінці розд. VII Книги Буття у світлі міфу про потоп, який ми розглянули вище¹, я знаходжу остаточну відповідь на це запитання: коли води сягають найвищого рівня при повені, все життя зазнає перемін. Бог повідомляє про це на початку катаклізму: “Прийшов кінець кожному тілу” (Книга Буття, VI, 13).

Нагадаємо, що це звершення-мутацію описано на чотирьох рівнях. Два останні стосуються долі тих, хто пройшов через Двері Людей.

Серед них, з одного боку, Ной, який залишається сам — *Va'ishaër* וַיִּשְׁאֵר — “закваскою” (*Sor* סֹר) майбутнього людства, бо він звершився в ковчезі (своєму чотирикутнику), мутації він зазнає під кінець життя².

З іншого боку, людство, яке “витончилось” — *Va'itah* נִתְּחַלַּח — у розумінні герметичного закону: “Ти відділиш тонке від товстого”.

Це частина людства, “яка випрямилась над водами”, тобто та, яка виринула з несвідомого і перейшла через Двері Людей, але не пройшла через Двері Богів. Це людство перебуває

¹ Див. розд. X, с. 189—190.

² Книга Буття, XXV, 8.

у вірі, у пророчому слуханні. Воно є немовби зірване Богом, квіткою, яка розкрилася, але ще не дала плоду, яка приєднається до містичного букета людства, що звершується в полях дійсності. Ми не можемо про них говорити, але знаємо їхні благодіяння, бо бачимо наслідки. Можна замислитися, чи воно не звершує свої мутації так, як їх звершив би Адам до свого падіння.

Через Двері Людей не пройшли дві інші категорії людей, які на досвіді пізнають смерть у момент потопу.

Найбільшого розвитку досягли ті, яким Бог “дихання життя вдихнув у ніздрі”, через що людина “стала живою душею” (Книга Буття, II, 7). Ці ж бо перебувають у Традиції. На їхньому рівні вона є законом. Це люди, які підкоряються релігійним законам, встановленим на даному етапі. Вони ще не досить дорослі й свідомі ні для того, щоб почути Голос, який оживляє їх у самотності їхньої особистості, ні щоб жити пророцтвом. Однак, потрапивши в подув Традиції, вони зазнають “мутації” — *Mélotu* מלוט.

Далебі, здається, що можна уявити Ноя перед тим, як він заходить у ковчег, або Йова перед його випробуваннями. Обидва правильні згідно з правильністю закону (*Tsedeq* — “правильність” — це сфіра *Yesod*, розміщена на шляху Сердини). Якби Ной чи Йов померли на цьому шляху закону, ще не звершені стосовно нього, то чи не належали б вони до тих, кого ця категорія визначає?

“*Néshmoth Rouah Haïm*” — “дихання життя в їхніх Іменах” (якщо цей вираз можна так перекласти), — кажуть лише стосовно наступної категорії людей, бо ті, чию еволюцію ми щойно описали, вже захоплені й відведені Божим Духом значно далі на “витку” їхнього Імені.

Але ті, що зазнають мутації, опиняються в резонансі *Yod*, вони описані як ті, хто рухається до “сухого”, але ця суша є словом חרבה *haravaḥ*, яке є חרע *Herev*, Меч! Вони схоплені Мечем на осі свого Імені!

До іншої частини змальованого людства, яка, як здається, також не перейшла через Двері Людей, належить та, чії енергії повзають і копошаться на сухому, але це та суша-земля, яку щойно повністю було вкрито водами.

Тут, як на мене, йдеться про людство, повністю ототожене з його енергіями. Воно “віддає дух” — *Vaigva* улаḡ, — хоча й не сказано, що зазнає мутації.

Яка ж доля тих, чия смерть описана цим терміном? Дієслово ула *Gauoa* можна прочитати: людина (чоловік) і у центрі кореня ула *Ga*, який нагадує про дуже архаїчний стан (можливо, *galisme* — слабоумство йому не таке вже й чуже!).

Gao пул означає “ревіти, вити”, тваринний рик, що належить до антиподів Слова, яке призначено людині.

Якщо дієслово ула *Gauoa*, “вмирати”, розглянути в різних текстах Біблії, то, схоже, воно справді виражає регресію до стану, в якому перебував Адам доти, доки не став “живою душею”.

І віддає душу і зазнає мутації, наситившись днями, в старощах добрих. (“І спочив та й умер Авраам у старощах добрих”. Книга Буття, XXV, 8.)

Йов у полоні надто великих страждань, суть яких він не в змозі збагнути, жалкує, що не віддав дух (“загинув”), виходячи з материнського чрева (Йов, III, 2)*.

“Віддати душу, видихнути, спустити дух” — ці слова дуже добре передають повернення до архаїзму, необхідного для мутації (Авраам віддає душу і зазнає мутації).

Але що діється з тими, кого стан такої регресії не відсилає до жодної мутації, бо вони ніколи не знали стану “живої душі”? Чи не опиняться вони в тій негативній фазі, яка становить частину процесу еволюції, але не включає другої

* У Йов, III, 2 такого слова немає. — Прим. наук. ред.

фази, а саме фази мутації? Тоді вони залишаться в драматичній регресії, регресії до пекла, про яке ми не можемо знати, що це таке, хіба що через притчу Євангелій.

Ця притча відображає досвід багатой людини з твердим серцем, яка, зазнаючи невимовних мук після смерті, бачить у лоні Авраама й у блаженстві бідняка на ім'я Лазар, якому вона завжди відмовлялася допомагати. Багач просить в Авраама ковток води, щоб зволожити пересохлий від вогню язик. Авраам нічим не може йому зарадити: *"Поміж нами та вами велика безодня поставлена, так що ті, що хочуть, переходити не можуть ізвідси до вас"*, — відповідає він йому (Лука, XVI, 26).

Тоді багатій благає послати Лазаря до його родини, щоб попередити рідню про великі страждання, що чекають на них, якщо вони потраплять у те саме місце, що й він. І Авраам відповідає: *"Вони мають Мойсея і Пророків"* (Лука, XVI, 29).

Авраам посилається, з одного боку, на Закон, який дозволяє першу, найпростішу мутацію. Але людина, яка її переживає, повинна зазнати після цього випробування *"другої смерті"*, смерті в *"озері огняному"* (Апокаліпсис, XX і XXI), випробування багатія в якому, має, без сумніву, негативний відтінок.

З іншого боку, Авраам посилається на пророків, *"які бачать відкриті небеса"* і чують Слово, бо пережили хрещення вогнем у чотирикутнику. Ті, хто причетний до такого досвіду, зазнають мутації, після якої вони не знатимуть другої смерті. Вони її зазнали у своїх тілах під час земного життя. Вогонь, який є в центрі життя, стане предметом наших розмислів при дослідженні поля кіноварі грудної клітки.

З цього дослідження випливає, що той з нас, хто помирає до того, як пройде через Двері Людей, не відновлює

верховенства своєї першої природи. Ототожнений зі своєю тваринною незвершеною природою, якщо він підкорявся закону, що управляє цим станом, він зазнає мутації. Його душа залишається живою, але він пізнає другу смерть.

Якщо він не підкорявся законові, він перебуває у водах, він не звільнений. Не маючи більше тіла, щоб визволитись, він стає залежним від тих, хто має тіло. Схоже, що подібні істоти неймовірно на нас паразитують. Вони нас страшенно потребують, і якщо ми не допоможемо їм духовно молитвою, вони, звичайно, можуть забирати в нас психічні й навіть фізичні енергії.

Чи ж хвороби й нещасливі випадки не зумовлені таким становищем? Не обманюймо себе, ми маємо визволити наших померлих раніше, ніж визволимося самі або визволятимемо себе.

Хіба ж не про це йдеться у Книзі Виходу, коли через неї Бог каже: *“Я — Господь, Бог твій, Бог ревливий, що карає за провину батьків на синах, на третіх і на четвертих поколіннях тих, хто ненавидить Мене”* (Книга Виходу, XX, 5). Але покоління, яке йде до Бога і звершується, виходить з вод і виводить своїх рідних.

В Ізраїлі є прислів'я: *“Батьки їли зелений виноград, а в дітей зуби зіпсовані”*. Зелений виноград — плід з Древа Пізнання, з'їдений раніше, ніж Людина стала цим плодом, зрештою, кожна помилка нашого життя, як ми бачили, є участю в ньому (під кутом зору володіння, насолоди чи могутності). А в символіці зіпсованих зубів¹, як бачимо, нас обтяжують помилки наших батьків!

Але якщо батьки виконали свою визвольну роботу (відтак померли, пройшовши через Двері), то, як каже пророк Єремія, котрий пророкує саме таку еволюцію Людства: *“Тими*

¹ Див. розд. XVII, с. 450.

днями не скажуть уже: "Батьки їли неспіле, а оскома в синів на зубах!", бо кожен за власну провину помре, і кожній людині, що їсть недоспіле, оскома впаде їй на зуби!" (Єремія, XXXI, 29—30). Кожен відповідатиме за самого себе.

Сьогодні людство, за рідкісними винятками, не вийшло з вод ні в цьому, ні в іншому житті, і це болісно нас обтяжує. Утім святість таких "винятків" є закваскою світу.

Ми маємо, бодай заради наших нащадків, пройти через Двері й стати Людьми, навіть богами. Ті наші родичі по висхідній лінії, яких ми визволяємо, мають, однак, жити поза "другою смертю".

Боюсь думати, що ті, кого смерть захопила з цього боку Дверей Людей і хто не підкорявся жодному закону, зазнають у потойбіччі тяжкої долі. Для них неможлива ніяка мутація до якогось часу, про який нам нічого не дано знати.

Христос спустився в пекло, де врятував і їх.

Але час страждань видається незмірним!

Страх перед пеклом змусив велику частину людства підкоритися дуже примітивній моралі, хоча ця сама мораль не змогла підвести його до переходу через Двері Людей. Будь-який страх становить частину незвершеного, нечистого. Тільки любов і прагнення Бога можуть правильно привести нас до ядра, до Імені, Яхве-Христа у нашій повнокровній реалізації.

Хоча це міркування про смерть спирається на Традицію, воно моє, і відповідальна за нього я сама. І якщо я передаю його з усією чіткістю свого бачення, мушу, однак, додати, що божє милосердя перевершує всі наші бачення, притишує болі, бинтує рани і все гоїть у того, хто, починаючи від землі й до пекла, звертається до нього.

Розділ XII

ПІСЛЯ ПЕРЕХОДУ ЧЕРЕЗ ДВЕРІ ЛЮДЕЙ: ЖИТТЯ ТІЛА В ЧОТИРИКУТНИКУ DIN — HESED — HOD — NETSAH

Переможець над самим собою, прилучений до божественної Слави, той, хто став людиною і “ходить на двох ногах”¹, уже тільки завдяки цьому усвідомлює Бога, яким він сам є в потенції.

Hod (Слава) і *Netsah* (Перемога) відкрили своє джерело. Звідти вихлюпнула енергія. Ці дві сепіри називаються ще Велич і Могутність.

“Царює Господь [Яхве], — зодягнувся у велич, зодягнувся Господь, оперезався Він силою”, — співає псалміст (Книга Псалмів, 92 (93)).

На рівні Тетраграми лезо Меча доходить до голівки, *Vau*, знову щеплений на *Yod*, отримує від нього поживу, про яку інформують обидва *Hé*.

Розлучення, звершене між Богом і Людиною, ліквідовано. У цьому великому боголюдському тілі, яке відновлює свою цілісність, бинтуючи рану, знову відновлюється кровообіг, кров починає текти, серце битися, життя пришвид-

¹ Див. розд. VII, с. 145.

шується і забарвлює обличчя, смертельна блідість якого відступає перед проникненням ритму універсального.

Діалог між Богом і Людиною поновлюється: *“Підпережи-но ти стегна свої, як мужчина, а Я буду питати тебе, — ти ж Мені поясни!”* (Йов, XXXVII, 3).

Так починається дивовижна розмова Йова з Господом. Я ще повернуся до основної ролі цього загадкового персонажа біблійного міфу, персонажа, позбавленого сенсу, якби він не був на цьому поверсі БУТИ.

Але цей поверх можна прожити лише за умови, що тепер нирки стають джерелом усілякої сили.

1. Нирки

Вони є “стопами” другого поверху тіла, поверху БУТИ. Вони, як і підшви, мають форму зародка.

Досконалість, досягнута в рамках першого трикутника — поля кіноварі, призвела до смерті того, хто її зазнав, привела до нової свідомості, в якій усі цінності стали оберненими. Він відкриває, що досягнута ним сила — це ніщо інше як немічність порівняно зі снагою, якої він має набути.

Досконалість на одному рівні є лише зародком рівня наступного.

Нирки — символ сили й вразливості. Вони лежать на стикові першого трикутника води і нового поверху вогню, на якому буде щеплено аудіовокальний блок. Вони причетні до дітородного життя і лежать в основі звершення Людини в процесі породження самої себе для себе самої у своєму становленні Словом.

Пригадаймо¹, що на кшталт того, як у перші тижні внутрішньоутробного життя органи слуху не відрізняються від

¹ Див. розд. X, с. 183.

органів фонації, нирки починають відрізнятися від статевих органів приблизно через такий самий проміжок часу.

Але нирки “пам’ятають” про органи розмноження так, як голос завжди пам’ятатиме про вухо, а весь ембріон про свою плаценту. Про це ще йтиметься нижче.

Ці три образи ідентичні. У Творінні постійно відтворюється одна основоположна схема: схема світу Ма, який був єдиним зі світом Мі. Після відділення від нього він є лише ностальгійним пошуком його присутності.

Нам досить добре відома фізіологія ниркової системи, основна роль якої полягає у фільтруванні крові, вилученні з неї залишків води, мінеральних солей, глюкози тощо та забезпеченні її необхідними очищеними елементами.

Вона пам’ятає про дітородну систему, для якої надниркові залози виробляють статеві гормони.

Ці ж залози виробляють адреналін, який має судинозвужувальний і тонізуючий вплив на нервову симпатичну систему. Вони, нарешті, відіграють першорядну роль у метаболізмі солі. Схоже, що ця роль — лише формальний аспект набагато складнішої і тоншої функції, яку я спробую окреслити.

Будучи, головним чином, фільтром на рівні крові, нирка є відповідником підшви, яка, своєю чергою, фільтрує інформації землі, і, як зародок-ембріон — інформації, вловлені через воду, в якій він плаває.

Вона так само є відповідником вуха, яке, сприймаючи звуки, фільтрує повітря. Таке “слухання” є функцією як підшви, так і нирки.

Покликання всього тіла, великого вуха в материнському лоні, полягає в тому, щоб знову перетворитися у вухо, аби Людина стала Словом; таким чином, її випростовування тематизоване (в розумінні теми, записаної від самого початку)

в першій клітині ембріона¹. Тож нирка має стати ретрансляційною станцією цього “слухання”.

Грецька назва *perhros*, яка стала коренем усіх слів, що кваліфікують нирку, є нічим іншим, як словом *phrenos* з переставленими літерами, яке безпосередньо дало корінь французькому слову *reïn* — нирка. А *phroneo* — це дієслово *penser* — мислити, *phronis* — *bon sens* — здоровий глузд, а *phronesis* — *pensée* — мислення і навіть мудрість.

Нирка, яка слухає, яка чує, є — впродовж античності — осідком мислення і навіть мудрості. Це відомо Богові, який “перевіряє нирки й серця” (Мудрість, I, 6). Нирка має відігравати важливу роль в інтуїтивному слуханні й у паранормальному судженні².

Імовірно, що діафрагмальний нерв якимось пов'язаний з ниркою. Нам відомо, що він бере початок у четвертому шийному хребці і є основним для життя діафрагми.

Діафрагма — найважливіший м'яз нашого тіла стосовно поверхні, водночас я назвала б його “великим забутим”. Вона мала б бути головним знаряддям нашого дихання. Оскільки вона відділяє грудну клітку від черевної порожнини, її основне завдання полягає в тому, щоб відтіснити петлі тонкого кишечника досить далеко вниз, забезпечуючи вгорі розквіт легеневого дерева. І так при кожному вдихові.

Але ми дихаємо не більше, ніж живемо.

Ми виживаємо, покладаючись на те, що цей хирлявий кущик забезпечує нам необхідну кількість кисню завдяки міжреберним м'язам, які від діафрагми не залежать.

При свідомому диханні діафрагма, масуючи петлі тонкого кишечника ніжними постійними хвилями, зумовлює принаймні

¹ Див. розд. XI, с. 237—238; розд. XVI, с. 423—424.

² Див. розд. XX, с. 485.

активізацію функцій травлення і виділення, сприяючи, зокрема, постійному відновленню рівноваги вагосимпатичної системи, чия адекватність лежить в основі пробудження свідомості.

Виділяючи грудну клітку від черевної порожнини, діафрагма є немовби межею, яка розділяє два Ї, за допомогою яких я й зробила схему¹ тілесних структур Людини, що зведені до двох “дихань”:

- легеневе дихання вгорі;
- статеве дихання вниз.

У світлі цієї структури *phrenos* і *nephros*, наче в дзеркалі, опиняються одна напроти одної, одна (*phrenos*) визначає легеневе дихання, друга (*nephros*) — дихання статеве.

Ось тоді нирки і відіграють стосовно сексуальності на статевому рівні роль, яку найдавніші тексти Стародавнього Китаю висловлюють словами: “*нирки є Мужами, а сексуальність Жоною*”. Вони, продовжують тексти, є “*посланником, який виробляє міцність і життєву силу*”, і набувають рішучості і розуму.

“*Нирки, — додано там, — розквітають у волоссі*”.

Тож ми не здивуємося, коли на рівні волосся² виявимо символіку сили. Протилежністю цій властивості сили є страх. Коли Людина відчуває страх, “її волосся стає дибки”, а нирки в раптовому стискуванні (адже *phrenos* заблоковано!) викликають бажання помочитися.

Волосся, як побачимо, символізує — як ідентичне рогам — “корону”, тобто звершену сексуальність.

Але якщо сексуальність, виражена в суто статевій функції, є, як ми бачили, важливою основою її дерева, вона покликає на підніматися і на всі інші поверхи істоти.

¹ Див. розд. X, с. 184—185.

² Див. розд. XX, с. 485.

Нирка

Нирки — це зародки. Вони є “стопами” цього нового поверху тіла, а водночас і його “вухами” (фото Іва Брюно).

Віддаючи свою силу сексуальності, нирки поширюють її на всі поверхи свого зростання до моменту утворення плодів у функції Слова.

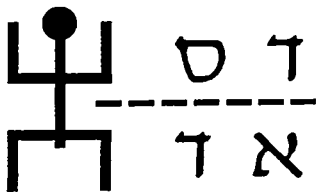
Саме там, на значно тоншому рівні, нирки відіграють життєво важливу роль бар'єра, який фільтрує й очищає інфор-

маційні елементи між водою і кров'ю. Нам відома значущість цієї фізіологічної ролі. Але в ній ідеться про звершення істоти, про можливість її внутрішніх почергових породжень і народжень для нових полів свідомості або про її баналізацію у смерті *Yod*, залежно від того, відіграють чи не відіграють нирки цієї ролі на вищих щаблях.

Нирки є головними при переході води в кров, що перетворюється в Дух, та солі у вогонь, що перетворюється у світло.

У фізіологічному плані підліток від самого народження — це кров. В основному плані він поки що лише вода. Він не звершений і не свідомий цього. В імені *Adam* $\square \tau \aleph$ він прожив лише першу частину $\tau \aleph$ *Ed*, яка є водою, “парою” бажання, з якого він онтологічно виліплений у своїй первісній глині¹. Це бажання, основу еросу, який також онтологічно єднає його з божественним Мужем, було відведено від Нього в драмі, яку ми називаємо “падінням”.

У цьому глибинна причина страждання.

Тож тільки тоді, коли бажання переорієнтовано на божественного Мужа й очікує відповіді Мужа, Людина, знову закорінена у своїй небесній онтології, віднаходить свої земні корені, а вода, тепер збагачена відповіддю, стає кров'ю.

¹ Див.: Книга Буття, II, 6—7; *La Lettre: chemin de vie* (chap. VI).

Етимологічно слово “відповідь” є “одруженням”¹. Тоді підліток іде від ТХ Ed (вода) до ПТ Dam (кров) і стає ПТХ Adam, Людиною.

Коли Ной входить у ковчег, він покидає світ води (навіть у самій розповіді це — потоп!), щоб проникнути у світ крові. За божественним наказом він “підперезався” — зібрав “довкруг нирок”, можна б сказати, тварини-енергії своєї сотвореної істоти, аби їх пошлюбити й ними стати. Він збагачується їхньою кров’ю².

Яків, проходячи через воду річки Яббок і борючись із ангелом, стає кров’ю боголюдського тіла, що відображає його нове ім’я Ізраїль.

Мойсей, зупинений Яхве, який “шукав убити його” на шляху, що веде в Єгипет, стає кров’ю. Дружина каже йому: “Ти мені наречений крові” (Книга Виходу, IV, 25); тоді він може здійснити місію, якою його наділив Яхве, і піти визволяти свій народ.

Пройти через Двері Людей означає пройти від води до крові і стати Адамом.

Після потрійної спокуси у пустелі те, що прийнято називати “публічним життям” Христа — його життям людини, — починається із заміни води вином у Кані Галілейській.

У Кані святкують весілля, зовнішнє одруження, яке належить до першого “поля кіноварі” (одруження з іншим). Однак ми бачили, що воно правильне в міру того, як упирається в динаміку двох інших одружень, лабораторією яких

¹ Див. розд. XI. Відповідь як відповідальність — це “річ, яка має вагу”, відтак та, яку несуть і на яку відповідають. У євреїв дружина (лат. *sponsa*) є *Nessouah*, буквально “та, яку несать”. Одружитися означає відповісти внутрішній дружині і її нести.

² Див. розд. XII, с. 283.

є два інші поля кіноварі, наші трикутники: одруження з самим собою, а тоді одруження з універсумом¹.

Qanaḥ — дуже важлива назва². Вона означає “набути”. Після цього одруження в Кані починається цілісне набуття ще не звершених енергій, які символізує одружена жінка.

Qanaḥ קנא є контрапунктом кровопролиття, яке звершує Каїн קין, убивши свого брата Авеля і проливши його кров на землю. По суті, Каїн розливає свій енергетичний потенціал — своїх “тварин”, яких символізує Авель, — віддаючи їхню силу землі, зовнішньому космосу. В Кані зовнішнього вина забракло. Воно необхідне для розваги, символу насолоди в набуванні Імені.

Кожен шлюб людей з часом стає якимось прісним, кожному бажанню, скерованому до зовнішнього об'єкта, відоме згасання.

“Що тобі, жоно, до Мене? Не прийшла ще година моя!” (Іван, II, 4), — відповідає Своїй матері Христос, яка настійливо клопоталася і була очевидцею. Година настане тоді, коли в матриці могили Христос відсвяткує всесвітній шлюб, коли Син Людський відкриє своє ядро, коли Новий Адам, проливаючи воду й кров з рани на боку, повністю звершить ім'я Адам і стане Яхве, яким Він є і яким уповні Себе виявить.

Але на першому етапі Христос перетворює воду в кров, поки що в символі вина. Другий етап — напередодні Його смерті на останній вечері³, де Він замінить вино Своєю кров'ю. Пролити власну кров у землю, Христос відновлює в тілі Людини обіг крові Авеля.

¹ Див. розд. X, с. 184.

² Див.: *La Lettre: chemin de vie* (chap. XXI).

³ Марко, XIV, 24—25.

Коли після спокуси в пустелі Христос перетворює воду у вино і в першій проповіді розкриває Своїм учням: “*Ви — сіль землі... Ви — світло для світу*” (Матвій, V, 13—14), вода першого трикутника не прісна.

Вода, в якій плаває дитя в материнській утробі, вода сиворотки крові й вода моря — однакові за своїм складом, а за своєю глибинною сутністю є тією самою водою незвершеного — не прісні. Вони несуть у собі зародок звершеного. Ма носить зародок Мі у своєму лоні.

Сіль — живе створіння, що дає кожному продукту нагоду показати найкраще у своєму смакові. Вона його прославляє. Вона є образом зародка Мі в Ма, Вод-верху у Водах-низу, що не мали б ніякого смаку, якби не несли в собі божественного зародка, як світ не мав би ніякого смаку, якби не ніс у собі обіцянки Царства.

Melah מלח — “сіль” по-давньоєврейськи — сформована з трьох тих самих літер, що й “хліб”, לחם *Lehem*. Чи ж, будучи однією й тією самою енергією, хліб і сіль не мають свого архетипу в “божій плоті”, як доводить Христос, перетворюючи хліб у Своє Тіло, а вино у Свою Кров?

Melah מלח є запуском у рух ל *Moah* מ (кісткового мозку), того, що найцінніше в осерді кістки¹, того, що буде “витончено”, — מחה *Maħo*² — бо воно звершене.

Сіль — рушійна сила звершення.

Чи ж метаболізм солі, де головна роль належить ниркам, не відіграє тут визначальної ролі в забезпеченні рівноваги, а далі й у звершенні кожної клітини тіла?

Цим я хочу сказати, що кожна клітина створена за образом первісного дерева *Tou veRa* טוֹר וְרָע. Схематично кожна

¹ Див. розд. XII, с. 284.

² Див. розд. XI, с. 257.

клітина складається з частини *Tou*, яка запрограмована на відтворення тієї самої клітини (шкіри для шкіри, печінки для печінки тощо), і з другої частини *Ra*, яка здатна відтворити все тіло. Саме в цьому плані клітина нині є об'єктом досліджень, що називаються "клонуванням" (уже реалізоване на жабі, вченим вдалося відтворити жабу на основі її клітини!).

Така структура тіла є одним з основних аспектів Триєдиного Архетипу, застосованого до Творіння: кожен елемент тіла є цілим тілом. Зачіпаючи одну клітину, ми зачіпаємо все тіло, і, як зазначалося вище, зачіпаючи одну людину, ми зачіпаємо все людство¹.

Під таким кутом зору (я вибрала саме цю мить, щоб про це сказати), коли я говорю про нирки, як і про будь-яку іншу частину тіла, все сказане мною стосується не тільки нирок чи якогось іншого органу тіла, а й першооснови кожного з них у міру того, як вона проживається в кожній клітині тіла і, звичайно, з очевидною перевагою на рівні самого органа.

Повернімося до частини *Ra* у7 клітини. Вона є великим запасником енергії, яка, здавалося б, там зовсім непотрібна і якій репресивні біохімічні елементи перешкоджають завоювати частину *Tou* 510.

Можна було б подумати, що таке завоювання, натоді патологічне, може відбутися:

- або завдяки незвичайному енергетичному поштовху частини *Ra*;
- або гальмуванням репресивних елементів;
- або крахом частини *Tou*.

Будучи чимось на зразок *Vau* 1, що поєднує *Tou* і *Ra* у11 510, ці репресивні елементи відіграють таку роль, яку Лю-

¹ Див. розд. XI, с. 242—243.

дина відіграє в самому серці архетипного Древа $\pi\lambda\eta$, роль координатора всередині динамічної, головним чином, рівноваги.

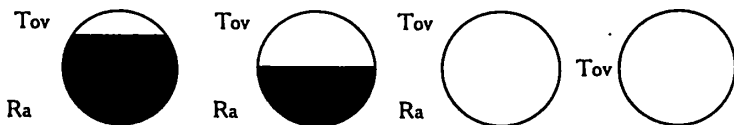
Отоді можна задуматися, в чому полягає роль солі — і її метаболізму — стосовно ролі цих репресивних біологічних елементів. Якщо між ними є живий зв'язок, то ми краще збагнемо слова Христа, з якими він звертається до Людини, розкриваючи одну з її найглибших реальностей: "*Ви — сіль землі*" (Матвій, V, 13).

Сіль землі можна було б перекласти як "сіль сухого", бо земля $\chi\eta$ *Erels*, є також "сухим" стосовно "вологого" або звершеним стосовно того, що таким іще не є.

Сіль звершеного *Tov* відіграла б тоді значно відчутнішу роль на рівні клітини: і навпаки, запасник енергії *Ra*, щось на зразок "морок" клітини, наявність якої, як зазначалося вище, здається начебто непотрібною, як на мене, є основоположною для долі цільного *Tov* клітини.

Сказавши своїм, "*Ви — сіль землі*", Христос додає: "*Ви світло для світу*". Відтак усередині клітини сіль мала б бути головною у шлюбі Світло — Морок, доки весь Морок не буде звершеним і не стане Світлом¹.

Тож коли Людина починає цю роботу на новому поверсі свого ества, — роботу, яка стане предметом дослідження в наступних розділах, вона носить плід своєї роботи в осередді найменшої клітини свого тіла.

Схематична еволюція клітини

¹ Див. розд. XIII, с. 362—363.

Шкіра звершеної Людини зовсім не схожа на шкіру людини звичайної, її печінка також зовсім інакша. Те саме і з іншими органами. На межі людина повністю стає світлом. Про це йтиметься далі¹.

Наразі мені хотілося б сказати, що хоча сіль, носій Мі, відіграє репресивну роль під час першої частини життя Людини, на зразок доброї моралі, яка на рівні всієї Людини перешкоджає несвідомим енергіям пролитися потоком, найосновніша її роль полягає в тому, щоб запліднити частину *Ra* клітини, відняти якусь її частку, яка буде перетворена у світло, і підтримувати тоді нові межі *Tou-Ra* доти, доки відбудеться нове запліднення, і так упродовж усієї тривалості внутрішніх шлюбів, поки вся клітина стане *Tou-Світлом*!

Христос виголошує закон такої роботи, кажучи: "Бо посолиться кожен огнем" (Марко, IX, 49).

Носій Мі, сіль, є немовби пуповиною, яка поєднує Ма з Мі й запліднює його. Вона має таке саме покликання, як і давньоєврейська літера *Qof* ק, що є символом мудрості. Сіль є одним із символів мудрості.

Коли дружину Лота перетворено в соляну статую у мить нищення вогнем Содому й Гоморри, то в цьому великому очищенні — переході від мороку до світла — вона є божественною перепоною, яку Бог ставить на межі *Tou* і *Ra* клітини Ізраїль.

Tou проживається тоді подружжям Авраам — Сара, яке щойно задіяно й зроблено плодючим;

Ra — парю: Лот, чиє ім'я означає "закритий, приглушений", та його таємнича жона, ім'я якої не названо.

¹ Див. розд. XVIII, с. 458.

² Див.: *La Lettre: chemin de vie* (chap. XXI).

Авраам і Лот покинули Ур халдейський. Книга Буття (розд. XIII і XIX) каже, що вони прийшли з Єгипту. Вони прибувають у Негев. Там вони пізнають один одного як брати і розлучаються, межі їхніх територій проходять через Содом.

Тоді Бог запрошує Авраама оглянути повністю всю територію: *"Бо всю цю землю Я її дам навіки тобі"*. Усі землі стануть власністю Авраама — *Тов*. Відтак починається робота очищення, коли *Ra* стає *Тов*, Содом і Гоморру, два порочні міста, зруйновано вогнем.

Урятованому Лоту пропонується піднятися на гору, символ світла *Тов*, але він слабкий і не може піти далеко. Його дружина¹, перетворена в соляну статую, є символом нової межі між *Тов* і *Ra*, між Авраамом і Лотом. Вона, божественна мудрість глибин незвершеного клітини-Ізраїлю, виявляється на цьому рівні, аби відіграти роль того, хто придушує незвершене, і того, хто запліднює. Лота відправлено в невелике містечко, Авраам стане батьком великої нації.

Почергові межі, що позначають кожен етап очищення, будуть немовби новими нирками кожної клітини на шляху еволюції. Цю роботу очолює сіль Мудрості.

Саме тому нам дозволено припустити, що у своєму дуже формальному аспекті сіль має відігравати значну роль у розвої Людини до її становлення світлом, як і в її баналізації і старінні, коли на клітинному рівні вона більше не може грати свою роль в порядку Божественної мудрості.

Ніяка зовнішня медицина не може вилікувати хворобу, що викликана високою алхімією буття. Зокрема, не думаю, що проти раку можна знайти якісь інші ліки, ніж прямування до універсального пізнання.

Відтак Божественна мудрість виявляється в нирках. Її знаком є сіль. Вона керує рівновагою на клітинному рівні, бо Божественна мудрість відає обоготворюючим покликанням Людини.

¹ Банальний переклад "змушує" дружину Лота "оглянутися"; це дуже спірно.

Опис Сина Людського у видиві Єзекіїля зосереджено на нирках: “А згори небозводу, що над їхньою головою, була подoba трону на вигляд каменя сапфіру; а на подобі трону була подoba на вигляд людини, на ньому згори. І бачив я ніби блискучу мідь, на вид огню в середині його навколо, від виду стегон [нирок, крижів — у фр. тексті] його й вище, а від виду стегон його й до долу бачив я ніби огонь та сяйво навколо нього... Це був вигляд подоби Господньої [Яхве] слави” (Єзекіїль, I, 26—27).

Слово “нирки” тут *Matpa'it* מַתְּפִאִית, корінь якого є коренем дієслова “давати”. У цьому сенсі нирки, як будь-який зародок, вміщують усі обдарування. Попередній опис сто-сується “нирок звершених”, Слави Яхве, яка відповідає сефірі *Hod* і виблискує в сяйві всіх своїх обдарувань.

Дві перші літери *לח* — це літери “смерті”, які нагадують, що звершення обдарувань не може бути без прийняття смертей-мутацій, які є народженнями.

Ось чому в день Пасхи єврейський народ отримує наказ бути готовим до від'їзду. Вони їдять навстоячки, з палицею в руці, із сандалями на ногах, а “стегна [крижі] ваші підпезані” (Книга Виходу, XII, 11).

Усі обдарування зібрані на стикові двох частин тіла, як вони вже є в сандалі, яка тримає стопу! Ця цілісність відображена в давньоєврейському слові *Kiliah* כִּלְיָה, яке описує також нирку. Але “обдарування” позначені тут Іменем самого Яхве. *Yah* יְיָ насправді є сакральним Іменем Яхве. *Kol* כֹּל є його повнотою.

“Ти сформував мої нирки, — співає псалміст, — Ти вплив цілісністю мене в лоні моєї матері” (Псалми, LXXXIX, 13).

Бо Бог виплітає Яхве в Людині від самого її зародження, змушуючи її Ним стати: “Розриває нирки мої Він не жалівши, мою жовч виливає на землю...”, — скрикує Йов (XVI, 13), страждаючи від болю свого “народження”!

Охоплений таким самим болем, псалміст розкаюється у своїх “божевільних учинках”:

Бо нутро моє повне запалення,
і в тілі моїм нема цілого місця...

Обезсиленний я й перемучений тяжко...

(Книга Псалмів, XXXVIII, 8)

Слово *Kesalim* כסלים, яке вказує тут на “нирки”, виражає цю частину тіла як осідок мислення і навіть мудрості, всі думки якого донині були лише божевільям, поняття “надія” в цьому слові також є основним!

І нарешті, коли Бог підтверджує Якову його нове ім'я Ізраїль і обіцяє йому плодючість: “Плодися й розмножуйся, — народ і громада народів буде в тебе, і царі вийдуть зі стегон [нирок] твоїх” (Книга Буття, XXXV, 11); слово “нирки” тут є *Ḥalatsa'im* חלצים, корінь якого *Ḥalets* є дієсловом “звільняти, позбавляти”.

Ниркам Людини властивий царський, месіанський вимір.

2. Кістка і кров

Стати Людиною, стати Адамом, перейти з води у кров означає також зміцнити свою “кістку”.

Робота пошлюблення самого себе, яка реально починається на цьому поверсі, є роботою пошлюблення жіночого начала кожного з нас, землі за землею (матір за матір'ю), поля свідомості за полем свідомості, до останньої землі, яка тримає в собі таємницю Імені. Ця робота потроху забезпечує випростовування¹, що передбачає зміцнення кістяка.

Давньоєврейською “кістка” є словом *Elsem* עלם, викованим на корені *Ets* עץ, що означає “дерево”.

Від сефіри *Yesod* до переходу через Двері Людей підліток уже починає будувати своє дерево. Десять перших хребців

¹ Див. розд. XI, с. 223—225; розд. XVI, с. 424.

уже підвелися, але вони такі вразливі! “*Sacrum*” — *Atsé* חצו — є “деревом” חו у зародку ח”.

Маємо добре собі усвідомлювати, що той, хто пройде через Двері, хоча вже й не належить до нижнього поверху, ще довго тримає там свою ногу! Повністю зачинити за собою Двері не так просто! Кілька разів Людина болісно падає на цьому поверсі, а опинившись там, “порпається в поросі”, неодноразовому пасовищі невірного мужа! Але, на відміну від того, хто повністю з нею ототожнюється, Людина знову звертається до своїх внутрішніх інформацій і випростовується.

Хребетний стовп зміцнюватиме свою основу в міру своєї будови з дванадцяти спинних хребців, які є пунктами кожного нашого внутрішнього шлюбу.

Houlyah חליח є “хребцем”, або “ланкою” ланцюга, або “прикрасою”. Слово *Yah* ה' там горює, воно там “танцює” ח. Підйом по дереву є власне танцем життя. *Yod* є його душею, яка виліковує “хвору” людину חח.

“Я” буде сильним, лише усвідомлюючи свою слабкість, і вилікується, тільки усвідомлюючи свою хворобу.

“Міцність ланцюга не більша за міцність його найслабшої ланки”, — каже індуїстське прислів'я!

Людину будуть перевіряти доти, доки зміцніє її основа. Перші спинні хребці не будуть збудовані без такого випростування. *Yod* укріпиться. “Я”, відкрите в *Yesod* і поступово утверджене, вже зазнало необхідних підрізень — обрізань — і зазнає ще й інших до відкриття справжнього “Я”, а саме Імені. І кістка, ця найміцніша частинка тіла, несе більше, ніж будь-яка інша, свідомість “Я”.

Слово *Etsem* עזמ, кістка, також означає “субстанція”, “сутність”. Воно відмінюється, щоб відобразити “я сам”, “ти сам”, “він сам”..., які можна прочитати як “моя кістка, твоя кістка, його кістка...”, те, що для кожного найсокровенніше.

Це грецька *hypostasis* — іпостась, “Особистість” як єдина, “божественна ікона”, створена у “звуді” Слова, в резонансі його Імені.

Коли Адама, веденого Богом у його глибини, поставлено перед ним самим, перед його “тіньовою стороною”¹, аби він усвідомив свою незвершеність і одруження, яке він має тепер здійснити, Адам, дивлячись на своє жіноче начало, скрикнув: “*Оце тепер вона — кість від костей моїх і тіло від тіла мого*” (Книга Буття, II, 23). Ми ж могли б перекласти так: “Оце та, що є сутністю моєї сутності...”.

Що ж до “плоті” — *Basar* בָּשָׂר², — онтологічно запечатаної в найбільшій глибині Адама, воно є останньою землею, тією, яка після шлюбу виявить таємницю *Shem*, Імені.

“Ось та, яка є сутністю моєї сутності, та, яка будучи зикрита, дасть Ім’я”, — каже Адам.

Після падіння плоть набуває зовсім іншого сенсу. Онтологічно джерело Імені, вона стає джерелом **Насолоди — Володіння — Могутності**, скерованим назовні Людини, яка тоді вкладає свої енергії у відносини із зовнішнім світом. Плоть стає суб’єктом психічного життя й еротичною силою, яка регулює зовнішні відносини³.

Коли “Слово сталося тілом” (Іван, I, 14), Воно стало фізичним і психічним життям Людини, аби оволодіти її енергіями і знову впровадити їх у їхнє покликання Слова, покликання Імені.

Слово зробилося тілом, кажуть Отці, щоб “ословити” і повернути тіло до його онтології. Христос знову вводить Ерос у його онтологічне покликання.

¹ Див. розд. III, с. 66.

² Див.: *La Lettre: chemin de vie* (chap. XI).

³ Див. розділ XI, с. 234.

Але повернімося до кістки, *Elsem* פלעם. Три її переставлені літери утворюють дієслово *זוּז* *Matso*, “бути посередині” (місце *Mi*).

Кожна кістка організму більше чи менше в мініатюрі повторює хребетний стовп, місце, у яке у формі блокувань вписуються всі наші відмови поступитися, відмова від еволюції і від любові, місце, в якому заодно вирішуються наші конфлікти і звершуються наші внутрішні шлюбів, наші визволення. Одним словом, місце, де, якщо *Yod* не приглушений, *Ma* піднімається драбиною назустріч *Mi*. Саме тому в серцевині кістки кістковий мозок є одним із найвищих місць тіла і також дуже таємничим.

У китайців кістковий мозок є складовою “нутроців цікавих” або “дивовижних”, на яких покладено забезпечення тривання, повернення до ОДНОГО. Для них він є “сутністю, квінтесенцією”. Ми виявляємо, що він пов’язаний з мозком¹ у спільній функції “начала-розпорядника, закону, який має бути поширений по всьому тілу, зокрема, він передається кістковим мозком незалежно від того, чи він кістковий з кров’ю, чи спинний з нервовим імпульсом”².

У таємниці кісткового мозку формуються червоні кров’яні тільця, найшляхетніша частина тріади червоні кров’яні тільця — білі кров’яні тільця — тромбоцити, яка й становить кров’яну клітину.

Кожному дуже схематично відомо, що тромбоцити забезпечують гемостаз (коагуляцію), білі кров’яні тільця — захист організму, а червоні кров’яні тільця — окислення.

Червоне кров’яне тільце у своїй пневматологічній функції поєднується з функцією всього тіла. Воно резюмує ім’я *Adam* אָדָם, яке можна прочитати: *Aleph* א у крові *Dam* דָם”. А літера א завжди окреслює божественне ім’я *Elohim* אֱלֹהִים.

¹ Див. розд. XX, с. 475.

² J.-M. Kespі. *Acupuncture*, p. 224 (Editions Maisonneuve).

Хребетний стовп

“Міцність ланцюга не більша за міцність його найслабшої ланки”
(фото Іва Брюно).

Адам — це Елогім у крові.

Це підтверджує Письмо, яке підкреслює тісне єднання, щоб не сказати ототожнення “подиху” й крові¹.

Людину вдихнули в її Ім'я від самого народження², аби вона ним стала й повернулася до Елогіма, Мужа.

Наше життя є божественних видихом *N* у його “сотворений” істоті, людинобожим вдихом *Yod* у його “зробленому” (або такому, що слід “зробити”!) бутті³.

Між цими двома митями нашої Історії — коли одна іде від *Aleph* до *Yod*, а друга від *Yod* до *Aleph*, — митями, які окреслюють наш шлях від образу до подібності, на всіх рівнях вписуються всі наші подихи, архетипом яких і є ця остання. Її таємницю носить червоне кров'яне тільце. Саме воно, обдароване божественним подихом, і передає енергію.

Слід би разом з Рудольфом Штейнером⁴ обернути звичайне міркування і розглянути кров як пульсатор енергії, тоді серце одружується з цією пульсацією, воно повітрям очищує те, що нирки очищують водою. У перспективі такої праці серце і нирки поєднані дуже тісно. Але що ж це за дія, яка на рівні кісткового мозку, де і формується кров, віддає червоному кров'яному тільцеві свою пульсуючу енергію?

Як видається, вона відбувається у момент своєрідної зупинки дихання, невловимій миті між видихом Елогіма і вдихом Людини. У цю мить червоне кров'яне тільце, сформоване в таємниці сутності буття, у таємниці свого глибинного “Я”, свого Імені Елогім покидає для того, щоб *HaShem* — Ім'я Яхве — залишалося там.

У цьому шаббаті червоне кров'яне тільце втрачає своє ядро.

¹ Книга Буття, IX, 4.

² Книга Буття, II, 7.

³ Див. розділ X, с. 184.

⁴ *Triades*, tome I, n. 4 (р. 66).

Тобто в кровоток подається клітина, позбавлена ядра.

Що ж діється з ядром?

Цього не знає ніхто.

Ядро Енергії, воно є $\aleph$, чие відсторонення дає *Yod* змогу рухатись у крові, а Людині стати своїм "Я".

"Кістковий мозок" — *Moah* $\aleph$ — покликаний "стерти" — $\aleph$ *Ma'oh* — витоншити найтонше, аби другий, незвершений, існував.

Тут маємо всю антропологію у скороченому вигляді.

У день Шаббату Елогім відходить, аби Його Творіння, обтяжене Його відходом в Ім'я Яхве, було кинуте у велику гру життя. Покликання життя Творіння в тому, щоб стати Яхве. Тоді воно і кожен з нас візьме шлюб з Елогімом, що повертається у Славі!

У середині кісткового мозку кістки розігрується найбільша боголюдська таємниця. Це вилучення ядра $\aleph$ з червоного кров'яного тільця $\aleph$, що вивільняє енергії *Yod*, енергії "Я". Вилучення *Aleph* та пульсування *Yod* становлять архетипний "насос", який зумовлює насос серця. Але Бог запускає його в таємниці крові.

Любов полягає в тому, щоб піти заради того, щоб кохана істота залишилась!

Саме тут кров і віднаходить пульсуюче джерело своєї сили. І лише тому, що $\aleph$ його покидає, *Adam* $\aleph$ і може дійти до *Tau* $\aleph$, останньої літери алфавіту, останньої енергії, яку слід інтегрувати (по-грецьки від Альфи до Омеги). Інтегрувати *Tau* $\aleph$ означає стати *Damoth* $\aleph$, який і є "подібністю"!

Ї життя, починаючи від образу, яким є *Adam* $\aleph$, і до подібності, якою є *Damoth* $\aleph$, програється довкола крові *Dam* $\aleph$ у ритмі, який посилає $\aleph$, у неї проникаючи і з неї виходячи, пронизуючи *Yod*, життя!

Червоне кров'яне тільце втрачає своє ядро в самому осередді кісткового мозку за сім днів, час Шаббату.

“В ембріоні людини до четвертого тижня знаходимо лише червоні кров'яні тільця з ядром, потім тільця без ядра починають переважати і настільки, що на третьому місяці тільце з ядром є лише третина чи четвертина від загальної маси. При народженні кров несе вже лише тільця без ядра”¹.

Народжена завчасно дитина, навіть “закінчена” анатомічно й фізіологічно (наприкінці шостого місяця), все ще плаває в Елогімові і не має необхідної пульсуючої енергії, щоб жити поза яйцем. Вона може знайти цю силу з допомогою ззовні на фізичному рівні, але що тоді відбувається під кутом зору психіки? Чи ж не буде дитині надто складно віднайти свій *Yod*, своє “Я”? Чи ж не виникнуть у неї пізніше проблеми вживання у світ, а ще більше реалізації себе?²

Ставлячи ці запитання, я замислююсь, чи ж не отримали на них символічної відповіді в день відвідання Марією її кузини Єлизавети³.

Єлизавета, вагітна Іваном Хрестителем, була на шостому місяці, коли до неї навідалась Марія, Діва, в яку якраз було вкладено божественний плід, *Yod*.

Я пережила один день цього християнського свята в Айн-Каремі в Ізраїлі, там, де ця зустріч відбулася, так, немовби мені було сказано, що на шостому місяці вагітності ми здригаємось, — як Іван, який упізнав Христа в утробі матері, — при появі *Yod* у нас. Це підтвердить те, що нам розкриває Тетраграма יהוה, стосовно якої ми бачили⁴, що між *Vav* і *Yod* — між 6 і 10 — розігрується історія нашого життя, символом якого є три останні місяці вагітності.

¹ *Triades*, tome I, n. 4 (p. 59).

² Див.: *La Lettre: chemin de vie* (chap. IX).

³ Лука, I, 36, 44.

⁴ Див. розд. III, с. 60—61.

При народженні дитина є *Adam* $\square\Gamma\aleph$, $\aleph$ у її крові $\square\Gamma$, *Aleph*, який зникає, щоб став Яхве. Дитина дихає, бо вона є його Іменем.

Червоні кров'яні тільця живуть 120 днів. "Вона тіло, і дні її будуть сто і двадцять днів", — каже Бог Ноеві про Людину (Книга Буття, VI, 3).

Число 12 є визначальним у випростуванні Адама, яке відбувається в серці дванадцяти спинних хребців і заради якого космічна матриця оточує Людину зодіаком на дванадцять дверей.

На цьому я зупинюся пізніше. Але вже тепер цікаво констатувати, що хімічним елементом, який займає дванадцять місце в ланцюзі атомів, є **магній**. Його атомна вага становить 24, або двічі по дванадцять. Його зелена присутність у складі хлорофілу рослин відповідає присутності заліза в червоному кров'яному тільці, барвник якого має такий самий склад, що й хлорофіл, за винятком власне наявності заліза в одному і магнію в другому.

Саме завдяки доповнюваності цих двох хімічних тіл і відбувається обмін при диханні. Залізо (атомний номер 26) наділено двадцятьма шістьма електронами, які обертаються довкола ядра. Двадцять шість — сакральне число божественної Тетраграми Яхве!

Природа вписує в ці найконкретніші ритми божественну математику Творіння.

Людина Червона, зроблена з заліза, танцює своє Ім'я в таємниці своєї крові. "Хлорофілізована", вона стане Людиною Зеленою і дійде до свого ядра.

Священні танці в нашій Традиції є — як і в Традиціях, які зуміли зберегти їх досі, — лише вираженням настійливого поступу Людини Червоної до Людини Зеленої.

Як танець планет довкола Сонця і всіх планет довкола того, що ми не вміємо назвати, як танець електронів заліза

довкола свого ядра, таким є й танець Людини, яка доводить до стиглості своє Ім'я і прославляє свого Бога, потрапляючи у всесвітній ритм.

Такою є Людина Традиції, та, яка, повертаючись в Едем через Західні Двері, свідомо танцює своє Ім'я і віддається його плину... *"і поведе, куди не захочеш"* (Іван, XXI, 18).

Коли в обмін на право первородства Яків дає Ісаву — Людині Червоній — *"оте червоне"* сочевичне вариво, знаючи, що брат його дуже любить, він дає йому залізо.

Це залізо фактично укріпить в Ісавові Людину Червону, якою він і є. Він використає його в полюванні на дичину, у пошуку жінок, які *"стали гіркотою духа для Ісака й Ревеки"* (Книга Буття, XXVI, 35), або в різних видах зовнішньої діяльності.

Проте правильно й те, що, взявши спадщину, Яків по trochu заволодіє всіма енергіями свого брата, енергіями, що збагатилися залізом. У такій площині Ісав виявляється запасником заліза для крові Якова. І Яків повертатиметься за поповненням цього мінералу в міру здійснення своєї внутрішньої роботи. Далі ми побачимо високу значущість живлення з цих покладів заліза.

А що ж відбувається з Яковами, які все своє життя ототожнюють з Ісавом і запас заліза яких залишається невикористаним? Що ж відбувається з людиною, яка залишається в *"зовнішньому мороці"*, з тим, хто не проходить через Двері Людей і не будує своєї крові?

Він Каїн, який убиває Авеля.

Вище ми дослідили один з аспектів цього міфу¹. Настав час докладніше придивитися до його послання: лиховісною зброєю Каїна є його *Yod*, його слово, його Ім'я, яке він не звершив усередині своєї крові, тож вивернув назовні й пролив кров.

¹ Див. розд. XI, с. 245—248.

Отоді вперше в Біблії — і саме за обставин убивства — з'являється слово “кров”, *Dam* דם. Раніше воно скромно становило ім'я *Adam* אדם і слово *Damoth* דמוֹת “подібність”, що ми також зазначили; втім саме в драмі Людини, яка зійшла зі шляху свого Імені, — відтак зі шляху “подібності” — і розігрується драма крові, того *Dam* דם, що вже не оточене נ і ל (давньоєврейськими Альфою й Омегою, а тут небом і землею, зокрема!).

Завдяки випробуванню, якому його піддано, *Qaïn* קַיִן міг повернутися на вісь свого Імені й “звити гніздо для свого *Yod*”, бо таке його покликання. Але, не чуючи божої мови, Каїн обертає свій *Yod*, своє Слово-Меч і вбиває Авеля.

Так проливається кров.

“Земля розкрила вуста свої, щоб прийняти кров твого брата”, — каже Бог Каїнові (Книга Буття, IV, 11). Отоді космос наділяється могутністю *Yod*. Людина обожнює й ненавидить обоготворений космос. Обожнює, бо здобула його для себе. Він є тим, якому приносять жертви на вівтарях, через нього несправжній муж Сатана потребує щораз більше крові. Ненавидить, бо, ставши всемогутнім, космос став об'єктом страху, і Людина вступає з ним у взаємовідносини сили, використовуючи весь свій розум і своє залізо для будівництва зовнішнього світу, який вона запекло експлуатує, підпорядковує й завойовує...

Несправжній муж вдається до хитрощів, щоб вибратися звідси переможцем, а ще для того, щоб знову з'являтися то там, то там у тисячу способів, як та “спрагла крові гідра”, якій безперестану відрізають щупальце, а воно одразу ж відростає множачись!

Людина марнує сили на виснажливу боротьбу, до межі якої ми підходимо в цей період нашої Історії, не почавши все ще жити!

Отакі ми: як тільки наші енергії не стають на шлях звершення, що ототожнюється з ними, ми вбиваємо (Британський музей, Лондон)

Каїн, убиваючи Авеля, стерилізує свій *Yod*, він вкладає в нього надмірні енергії.

Нащадки Каїна не живуть упродовж семи поколінь: вони не мають віку. Немає часу, відтак немає внутрішнього простору. Вони репрезентують наше "алгебраїзоване", як сказав би Марсель Жусс¹, людство, яке зайняте виключно спору-

¹ Marcel Jousse. *L'Anthropologie du geste* (N. R. F.).

дженням зовнішніх чудових цивілізацій, у яких кров далі проливається у війнах і злочинах, на дорогах і в щоденних убивствах від наших спотворених мов. Вона проливається при народжуванні, в боліснійноші нашої “одежі шкуряної”! Вона проливатиметься доти, доки з останнім поколінням Каїна як символом ми зізнаємося у вбивстві Авеля і вкладемо Меч у піхви нашого Імені! Отоді ми знову станемо “земними”, за виразом того ж таки Марселя Жюсса!

Останнє покоління Каїна є поколінням Тувал-Каїна, коваля. Коваль — це той, хто “залізо і бронзу” та різномісні метали гартує у вогні.

Зовнішній вогонь є символом вогню внутрішнього, який ми носимо в собі і який досліджуватимемо, виявивши свою внутрішню кузню. Залізо та бронза є символами наших внутрішніх металів, які в кузні покликані стати сріблом і золотом.

Адже в основній сутності свого істота наше тіло на рівні трикутника грудної клітки — місці хрещення вогнем — є кузнею. Внутрішню незвершену роботу Людина несвідомо компенсує в чорній металургії. Здається, що перше відоме в історії залізо, оброблене у вогні, датується III—V тисячоліттями до н. е. Це метеоритне залізо небесного походження.

Хіба греки не називали його *Sidéros*¹ від назви неба? Так, немовби це історичне явище мало б означати, що залізо, — яке, за словами Ісаї², має бути перетворене в срібло як символ розуму, — пов’язане з божественним світом!

У Месопотамії шумери називали його *An-Bar* (вогнем неба), і либонь саме в цій країні залізо в основному було добуто промисловим шляхом, саме в країні, куди народ Ізраїлю прибув у вигнання!

¹ Чи це “*Sidéros*” не походило від “червоної планети” Марс, яка має однакове ім’я з богом війни? Либонь було б доречно вивчити це значно глибше.

² Ісаї, LX, 17.

Вийшовши зі свого Імені, Ізраїль приходить у країну, де обробляють зовнішнє залізо.

An-Bar має спільний корінь із давньоєврейським словом “залізо”: *בַּרְזֶל Barzel*. Корінь *Bar* утворюють дві перші літери Тори, про які єврейська традиція оповідає, що вони вміщують повністю всю Тору. Це ще одна велика тема, головне в якій те, що *Bar* — це “юний син”, вогонь неба і землі, які, поєднавшись у ньому, зроблять його звершеним Сином, *Ben*.

Bar стане *Ben*, коли залізо стане сріблом. У цій перспективі походження сина також пов'язане з походженням заліза в крові.

В античності робота в кузні була невіддільна від кривавих жертвоприношень. У жертву приносили якраз юнака. Якщо *Bar* не вмирає внутрішньо, аби перетворити свою кров і стати *Ben*, його приносять у жертву назовні, аби наситити бога кузні. Це настільки міцно вкорениться у несвідомості народів, що жертву приносять при заснуванні міста, спорудженні храму й будинку, аби прихилити духів певних місцин.

Будь-яке оволодіння зовнішньою землею потребуватиме ціни крові. “Сір Сатана, я займу це місце за крапельку крові взамін ...”

На все викладене нанизуються всі магічні ритуали, де головну роль відіграє могутність крові. Магія є лише одним з аспектів взаємовідносин сил Людини з космосом.

Вона послуговується таємничими засобами, що вимагають повторення вчинку Адама, який завчасно розкрив своє ядро. Вона є донькою Хама, сина Ноя, який поглянув на батька зсередини, коли той, оголений, був у сп'янінні, у ядерній енергії, якою він став; розкрити ж ним таємницю Хам розповів “надворі” (Книга Буття, IX, 22).

Магія далека від того, аби вивести Людину зі стану “одежі шкуряної”, вона ще більше ув'язнює її в ній. Вона не має нічого спільного з мистецтвом магів, священиків і представ-

ників науки античних часів, які первісно сформували касту священиків у Мідії.

Маги* прийшли поклонитися божій дитині у Вифлеємі, дитині, яка звільнить людство від його "одежі шкуряної". Разом з ними перед Словом схиляється і їхня наука.

Чаклуни, нащадки Хама, перебувають на службі у Фараона. Коли в Єгипті Мойсей, — передчуваючи дитя Вифлеєма, — встає, щоб визволити свій народ з рабства, чаклуни починають змагатися з ним. Мойсей, сповнений божим Духом, слухає їх. Коли настала третя кара Єгипту, чаклуни визнають своє безсилля. На шостому вони вже не з'являються.

Тоді Бог євреїв поступово утверджує у своєму народі усвідомлення дійсності не нової, а онтологічної, а саме могутності крові всередині Людини, могутності енергій, що живляться від Отця-Мужа, звершуючи Людину в її божественних шлюбах.

Для цього несправжнього мужа Бог замінює Собою, Він проникає в жертвні ритуали і хитрістю відвертає їх від Сатани, аби кров, що оскверняє, стала кров'ю, що очищає.

Ритуали складні й незліченні. Вони сягають вершини в день Великого посту, у свято покаяння, день, коли верховний жрець заходить у найсвятіше місце, щоб пролити кров на жертвник спокути. Він підносить у дар:

- передусім теля за власні гріхи й гріхи свого дому;
- потім барана за помилки народу;
- і, нарешті, загальновідомого козла за помилки нації, тоді як другого козла, в голову якого вкладено гріхи Ізраїлю, виганяють у пустелю... в забуття!

Але потім Бог несподівано розкриває справжнє становище і вустами Своїх пророків звертається до Свого народу: *"Зненавидів я ваші жертви"* (Амос, V, 21—22).

* У православній традиції ці люди згадуються як волхви, але, на думку автора, важливо, щоб тут згадувалися саме маги. — *Прим. наук. ред.*

І тоді Давид співає у своїх псалмах:

"Бо Ти жертви не прагнеш, а дам цілопалення, — то не любе воно Тобі буде. Жертва Богові — зламаний дух; серцем зламаним та упокореним Ти не погордуєш, Боже!" (Псалми, LI).

І Давид, цар Ізраїлю, посилає свій народ на необхідність його внутрішньої смерті, на необхідність переробки його внутрішнього заліза в крові. Він духовний батько Тувал-Каїна, Ламеха, який, усвідомивши раптом злочин Каїна і звертаючись до двох своїх дружин (жіночої свідомості, що пробуджується), каже: *"Бо якби я мужа забив за уразу свою, а дитину — за рану свою"* (Книга Буття, IV, 23).

Визнаючи свій гріх, він пророкує і каже: *"І як буде усемеро пімщений Каїн, то Ламех — у сімдесятеро й семеро!"* (Книга Буття, IV, 24).

Сімдесят сім разів скаже прощати Христос¹, поранена людина буде безкінечно прощена, вилікувана й викуплена ціною крові!

Бо як кузня, яка породжує золото й срібло, будь-яке народження має таку ціну:

— Авраам, який породив Ізраїля, готовий пожертвувати своїм сином Ісаком;

— Мойсей, вивівши свій народ з єгипетської неволі, веде його у вогонь Синайської пустелі й у вогонь Слова Божого після того, як Ангел приніс у жертву перворідних дітей єгиптян;

— Христос народжується посеред нищення святих невинних.

Сам Христос, остання кривава жертва, викупляє Жону Отця. Він є *Go'el חַמָּל* (Спаситель), давньоєврейською — той, хто має право викупу нареченої. Така ціна крові.

¹ Матвій, XVIII, 21.

Викупити кров означає викупити душу, бо *“душа знаходиться в крові”* (Книга Буття, IX, 4—6), казатимуть і повторюватимуть біблійні тексти (ми ж бо починаємо прозирати їхню таємницю у світлі Шаббату!)¹.

Викупити кров означає повернути живий *Yod* у серце Людини, вкласти Меч у піхви.

“І пізнав Адам ще свою жінку [Isha] — і сина вона породила і назвала ймення йому: Сиф [Shet — основа]... Тоді зачали були призивати Ймення Яхве!”, — так завершується сповідь Ламеха у Книзі Буття (IV, 25—26).

На рівні Творення йдуть імена десяти великих патріархів, які від Адама до Ноя збирають історію людства, що повернулося до роботи зі своїм внутрішнім залізом, де Ной символізує Людину, звершену в своєму Імені Яхве. Усі вписуються в цілком певні періоди. Вони втілені у своїй внутрішній плоті й своїй зовнішній землі.

Сьогодні ми либонь належимо до раси Тувал-Каїна ковала, ми, які наусібіч приносимо жертву невинної крові і водночас розщеплюємо ядро атома. Усе-таки наразі ми ще не втілені.

Хто ж серед нас той Ламех, який встане, щоб крикнути: *“Я одного вбив за рану свою, і породив дитя для свого одужання!”* (*“Бо якби я мужа забив за уразу свою, а другого породив — за рану свою.”* — Укр. переклад).

Породжений націями Ісайя, пророкуючи, оспівує це:

“...Він погорджений був, Його люди покинули, страдник, знайомий з хворобами і від Якого обличчя ховали.

Він гноблений був та понижуваний, але уст своїх не відкривав. Як ягня був проваджений Він на заколення, й як овечка перед стрижіями своїми мовчить, так і він не відкривав Своїх уст [віддав Свого духа — Іван, XIX, 30]...” (Ісайя, LIII, 3, 7).

Так, він віддав Свою кров, бо подих перебуває в крові.

¹ Див. розділ XII, с. 281—283.

Коли Іуда, який виказав Ісуса, охоплений муками сумління, прийшов повернути тридцять срібняків первосвященикам і Старшим, ті сказали: *"Цього не годиться покласти до сховку церковного, — це ж бо заплата за кров". А порадившись, купили на них поле ганчарське, щоб мандрівників ховати, чому й зветься те поле "полем крові" аж до сьогодні"* (Матвій, XXVII, 6—9).

Від одруження в Кані Галілейській, де Христос — Людина-Бог перетворює воду у вино, до Таємної Вечері, де Він перетворює вино у Свою кров, і до Хреста, де відбувається останній Шаббат: *"Боже Мій, Боже Мій, нащо Мене Ти покинув?"*, аби Людина могла дійти до свого ядра й віднайти Отця, — ось шлях повного звершення таємниці Крові.

Христос віддає Отцеві Свою Жону.

На свято червоної Пасхи Церква славить Святого Духа, що приходить від Отця і, пролившись, запліднює Жону.

3. Пуп і серце

Від Дверей Людей до тих, що називаються Дверима Богів, Людина символічно піднімається по дванадцяти послідовних спіралях, кожна з яких формує один спинний хребець.

Від одного сонцестояння до другого, по сонячному шляху, позначеному дванадцятьма місяцями року, які вписуються у дванадцять знаків Зодіака, Людина рухається в темряві своєї історії, свідомо того, що в якійсь іншій площині, поза чергуванням днів і ночей, літа й зими, вона проживає довгу зиму, довготривалий морок, колиску єдиної весни, матрицю єдиного сонця, яка дає Життя.

Чи ж знайде вона це сонце? Чи пізнає цю весну?

Посланець її становлення — тіло Людини несе в собі цю обіцянку: в самісінькому серці свого єства вона має "сонячне

сплетіння". Ця впевненість щодо сонця, яке вона носить у центрі себе, пройшла через віки, а "сакральні" хребці завжди її упевнювали в "таємниці", схованій у *Yesod*.

В індуїстській традиції підйом Кундаліні на цей поверх відкриває чакру пупка, а далі чакру серця. Перша, що розцвітає на десять пелюсток, є *Omphalos*, Центром, поєднаним як полюс із "Центром Світу"¹, інший полюс уособлює серце, чакра якого описується, як квітка червоного лотоса, розкрита на дванадцять пелюсток.

У своєму дослідженні ми виділимо, але не розділимо, поєднаємо, але не переплутаємо обидва ці полюси. Власне саме на рівні серця розкривається квітка лотоса, дванадцять пелюсток якої уособлюють дванадцятикутну фігуру, спеціально поєднану з рівнем БУТИ.

У центрі лотоса лежить серцевина, яку ще називають чашею, тринадцятий елемент, до якого сходяться дванадцять перших. Дванадцять племен Ізраїлю працюють для того, щоб породити на світ Бога-Людину, Сонце Справедливості. Довкола Христа, який Сам є Сонцем Справедливості, обертаються дванадцять Апостолів.

Пізніше християнський Захід, шукаючи Святий Грааль, дорогоцінну чашу, витворить один зі своїх останніх міфів довкола Круглого столу, за яким сидять дванадцять рицарів з королем Артуром на чолі.

У греків Геркулес (або Геракл) виходить переможцем із дванадцяти робіт, доручених Еврісфеєм, аби нарешті звершити, одружившись з *Omphale*, тобто ототожнивши себе з Центром свого єства, тринадцятий подвиг, який відкриває доступ в осідок богів, де його зустрічає Гера, богиня, чие "зерно" він носить у своєму імені.

¹ Див.: René Guénon. *Le Roi du monde*.

Хай би якою була властивість “центру”, Омфали, серцевини квітки, саме вона є серцем, тим тринадцятим елементом, до якого ведуть дванадцять пелюсток, дванадцять етапів шляху. І цей тринадцятий елемент, як вісь колеса, займає центр. Він є світлом у мороці, нерухомістю в русі, Незмінним у серці мінливого, Первоначалом у генезі й поклонанням множинного. Там палає вогонь, який не спалює. Там пробуджується кохання в “палатах царських” з Пісні над Піснями:

Відкрий мені, моя сестро, подруго, голубко моя, моя чиста...

Ти гарна, моя подруго, як Церцея, лагідна, як Єрусалим... Яка ти прекрасна, моя ти подруженько, яка ти хороша! Твої очі немов голубині!...

Дочки єрусалимські, — я чорна та гарна.

*Не дивіться на те, що смуглявенька я,
бож сонце мене опалило...*

*Щоб ви не сполохали, й щоб не збудили любови,
аж доки йому до вподоби! (5, 6, 15).*

Морок, сонце, вогонь, любов, краса, досконалість, ми прибуваємо — все на це вказує — на рівень Дерева Сефірот, у сефіру *Tiphereth*.

Що ж таке Tiphereth?

У божественній схемі вона є повнотою божественної Гармонії. Вона збирає всі кольори, всі звуки, всі запахи, всі ритми, очищаючи їх у досконалій єдності їхньої зустрічі. Вона Міра і Краса. Вона — Божественне Сонце, верховне Колесо, чиї спиці збирають морок і світло, а чудове обертання змушує спалахувати божественну Любов.

Любов — це дар, а ще і сприйняття. Нескінченне випромінювання й сяйво, а ще досконала порожнеча й абсолютне притягання. Центр будь-якого руху, міра всякого ритму, вона

може розкритись, лише приховуючи й обмежуючи себе, оправлена в скарби всіх проявів життя, яке є її випроміненням і яке вона притягує до себе.

Людина, яка досягла такого ступеня досвіду, притягується і втягується в приголомшливий круговорот солярного колеса; керована відцентровою силою його руху, вона спускається в нутро землі своїх глибин, перш ніж бути піднесеною “до осідку богів”.

Пошлюбити божественне в *Tiphereth* означає пошлюбити суперечності, верх і низ, правницю і лівницю, перше й останнє, тобто пошлюбити Матір, що знаходиться у *Malkuth*, аби бути пошлюбленою Отцем, схованим у *Ain*.

Тут ми розпізнаємо ходу Едіпа, міфічних героїв і всіх Святих в Історії. Цей досвід підкоряється основоположному подихові, який визначає ритм нашого життя: щозими сік дерева спускається в глибини землі, перш ніж весною потекти до неба і принести свій плід.

Основний закон інкарнації полягає в шлюбі з землею, аби потім бути пошлюбленим з небом.

Повернення до онтологічних норм Адама полягає в одруженні з *Адамах*, землею-матір'ю, з якої його створено. Ми бачили, як він переступив через норми й одружився з власним образом. Повернутись на шлях істини — це передусім поринути в глибини себе самого, знову стати порохом і пошлюбити землю-незайманицю, з якої народиться “Боже дитя”.

Ось чому на рівні сонячного сплетіння тіло пропонує нам пізнати досвід чакри пупа, перш ніж наблизитись до чакри серця.

Пуп є місцем прикріплення пуповини, яка приєднує ембріон до плаценти. Вона — місце нашої першої формальної рани, нашого першого розриву, відокремлення від джерела материнського життя. Пуповина-годувальниця єднає ембрі-

Пуповина, яка єднала нас із живильною плацентою, є символічним головним місцем наших богоявлень. Сонячний центр, лев, є його сторожею (собор у Феррарі, Італія)

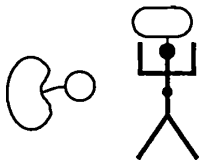
он з тим, що можна було б назвати сестрою-близнючкою, бо плацента, народжена з того самого яйця, що й ембріон, відділяється від нього з перших митей його життя.

Пригадаймо¹, що плацента є символом живильного архетипу. Вона символ Елогіма Отця-Мужа, який годує Адама, дівчину-жону.

¹ Див. розд. VII, с. 125.

Після падіння Людство, проституйоване з несправжнім мужем Сатаною, ним і поглинається, але онтологічно воно й надалі одержує від Елогіма весь харч, який становить його істоту й щомиті його інформує.

Символічно ембріон і плацента є дочкою й Отцем, яких покликано поєднатися з архетипами й стати жоною-Мужем.

Формальна пуповина відрізається при народженні тільки для того, щоб звільнити місце тому, хто єднає кожную істоту в її онтологічній реальності й есхатологічному покликанні з Отцем-Мужем, що живить.

Формальна плацента видаляється — на взірець ядра червоного кров'яного тільця — лише для того, щоб звільнити місце плаценті — живильному зародку, яким є ІМ'Я Яхве в ІМЕНІ-ЗАРОДКУ, ядрі кожної істоти.

У цьому плані кожен із нас є також братом-близнюком Яхве, покликаним у цілковитій регресії-еволюції¹ відновити ціле яйце з ним! Тут ми віднаходимо підтвердження змісту народження близнюків, розглянуте нами вище².

У цьому плані пуп залишається одним із найосновніших місць тіла, місцем наших богоявлень. Саме тому колись переслідувачі ченців-ісихастів³ називали їх “споглядачами пупка”.

¹ Див. розд. XIII, с. 339—340.

² Див. розд. VI, с. 108; розд. VII, с. 141—143.

³ Від гр. *hésuchia* — мовчання.

Насмішка завжди є легким захистом тих, хто, мобілізований на тонкий рівень своєї істоти, на який вони ще не проникли, від нього відмовляються і знищують тоді мобілізуючий чинник.

Ісихасти “живляться” Іменем Ісуса-Яхве і віддаються тому, щоб їх “несло в їхню середину” (етимологія слова “медитувати”) на пуповині, що єднає їх зі Святим Іменем.

Одним із “пупів” світу, оскільки аналогічно нашому тілу землі має свої енергетичні випуклості, звісно, є Синайська гора.

Саме там, перш ніж почати великий шлях визволення з мороку рабства, Мойсей пережив досвід “Неопалимої купини” (Книга Виходу, III, 2). Він побачив Вічносущий Вогонь і почув його ІМ’Я: “Я Той, що є” (Книга Вихід, III, 14). У цьому тексті *Ehié* יהיה є незвершеним. І сказав Бог Мойсеєві: “Я Той, що є”*. У цьому важливому місці Мойсей перед тим, як вирушити до звершення Імені Ізраїля, аби прийшов Месія, наділяється божественною могутністю.

Пройшовши через Синай з народом Ізраїлю, якого він виведе з Єгипту, Мойсей підніметься на вершину гори, побачить Яхве обличчям в обличчя (Книга Виходу, XXXIII, 11) і одержить від Нього одкровення онтологічних Законів. Коли Мойсей спуститься з гори, він променітиме сяйвом, нестерпним для народу. Якість закону також буде для нього нестерпною.

Саме на Фаворі, і в християнських тайнствах Мойсей, людина Закону, знову променітиме цим сяючим світлом, стоячи разом з пророком Іллею поруч Яхве-Христа преображеного.

Христос як подолання є цілісно звершений, він стиглий плід Дерева Пізнання, Один і три.

* Ehejeh — Господь, або: Я Той, що є, буде, Сущий. — Прим. наук. ред.

Очевидцями Вогню Нетворимого, нової Неопалимої купини на вершині Фавора, є Петро (людина закону), Іван (людина профетизму) і Яків-*Yaakov* (корінь Дерева).

Thabor תבור — це давньоєврейська назва “пупка”. Воно ще “маточина” колеса, незмінне місце й джерело будь-якого руху, подання будь-якої антиномії.

Thabor תבור є: основа *ר* *Tou* תבור, “добро” Дерева Пізнання або “місце виходу світла”.

Трьом учням, приголомшеним і знищеним світлом, яким вони ще не стали, дано побачити Світло. Перед цією новою Купиною вони не роззувалися, бо їхні ноги вже помиті, навіть якщо на рівні Історії формальний жест здійснюється пізніше.

У досвіді Світла תבור існує дуже велика спокуса залишитися й там зупинитися: *“Учителю, добре бути нам тут! Поставмо ж собі три шатра...”* (Марк, IX, 5). Бажання облаштуватися, зупинитися, зрештою, бажання смерті записане в “одежі шкурній”!

Тоді Ісус накаже трьом апостолам спуститися з гори, одразу ж поєднуючи цю подію з найближчим спуском у Пекло: *“Він їм наказав, щоб нікому того не казали, що бачили, аж поки Син Людський із мертвих воскресне”* (Марк, IX, 9).

Остаточний доступ до Світла відбувається через *אור* *אור* *Tou veRa*, два полюси дуальності, пережиті на цьому поверсі в його істинності, якою є одруження, відношення любові, а не сили.

Ісус також спускається з гори, покидає цей “пуп” і йде до реалізації другого полюса, серця. Там він проживе *veRa*.

Ra אר, як ми бачили, не є “злом”¹. Давньоєврейською це слово позначає ворога, супротивника. Однак із властивою

¹ Див. розд. III, с. 64—65; розд. IX, с. 179.

давніоеврейській мові двозначністю, У⁷ “супротивник” означає також “інший, друг, близький”, нарешті. “брат”...

Тут маємо підтвердження того, до чого ми наблизились під час переходу через Єгипет, а саме, що *Pharao* פַּרְעֹה, ворог, у своїй глибинній суті є другом, братом Мойсея, один і другий — це два полюси основоположної єдності.

Утім правильно й те, що в подієвій тканині Історії Фараон показався єврейському народові як супротивник, при його переході через свій перший поверх, і тепер сам Сатана виникне в тому самому контексті в осередді чотирикутника, в чакрі серця.

Чотирикутник, структурований на числі 4, є зупинкою, випробуванням, в'язницею. Він може проживатись як могила або набути вартості матриці. В останньому випадку число 5 ототожнюється із зародком життя, який вписується в матрицю, щоб у ній бути донесеним до повноти свого розвитку.

Число 12, яке, як ми бачили, горює над структурами другого поверху, відповідає 3×4 , тобто числу 4, що входить у динамізм завоювання. У такому випадку число 13, відповідник числа 5 на цьому новому плані, є реалізацією, а водночас і зародком. Саме в цьому 13 і містить у собі смерть для воскресіння.

Христос, ототожнений з рибою як космічний Зародок, помере і спуститься в Пекло, зустрине там Сатану, а тоді підніметься, щоб воскреснути.

“Якщо зернина не гине...” Від Фавора у глибину Пекла — між цими двома полюсами *Tou veRa* вписується царський шлях кожної людини, що вповні проживає своє втілення, спрямоване на остаточне воскресіння.

Чакра серця, невіддільна від чакри пупа в перспективі Великого Твору, є вогнем. Вона, головним чином, становить вершину трикутника *Hesed — Din — Tiphereth* у сефірі *Tiphereth* (Краса), іконі *Kether* (Корони).

Саме в таємниці трикутника грудної клітки — цього “поля кіноварі”, нової матриці безсмертя, як кажуть китайці, — Людина зустрічається сама з собою у послідовних шляхах аж до серця свого жіночого начала, до останньої землі, що містить ядро, її Ім'я.

У численних міфах про людство матриця вогню як частина нашого тіла звично описується у символі кузні.

Майстром-ковалем у Греції є Гефест, або Вулкан, — бог вогню. Він кульгавий! Він працює в глибинах землі, перш ніж стати небесним ковалем. Гефест карбує корону вибраних; він також виточує чаші, в які буде зібрано вино з Амброзії, і виготовляє лати героїв.

Останні символи вказують, що в підземних глибинах Гефест працює задля найвищих планів еволюції. Йому допомагають циклопи, велетні, чие око на лобі бачить, як в Індії Шіва, все, що має бути зруйновано, аби з цієї смерті вилюпнуло життя, з тіну — краса, з мороку — світло¹.

Першим ковалем, якого нам пропонує біблійний міф, є Тувал-Каїн², син Ламеха і нащадок Адама по Каїну в сьомому поколінні. Число 7 (*sheva* давньоєврейською, слово дуже близьке до імені індуїстського бога Шіва!) є символом зміни циклу, смерті заради воскресіння.

У коваля Тувал-Каїна є сестра Ноема (*Naamah*), чие ім'я означає “Краса”, синонім *Tiphereth*. Ноема також гли-

¹ Див. розд. VI, с. 118; розд. XIX, с. 290.

² Книга Буття, IV, 22.

боко пов'язана зі своїм братом, як у *Tipheret* пов'язані випробування вогню й Краси.

Для Краси, сяйва божественного Світла, народиться лише той, хто, будучи порохом 79У, пізнає випробування вогнем і стане попелом 79N. Він перетворить *Ay'in* у в *Aleph* N, 7 в 1. Померлий і воскреслий, він увійде у вічне сяйво.

Відкриймо наше тіло на цьому рівні. Воно — кузня.

4. Кузня

а) Шлунок

Шлунок — це її горнило, якому дуже важливо постачати здорове паливо.

Їсти означає інтегрувати.

Онтологічно це означає інтегрувати цілісність божественних енергій, які в символі ярини чи плоду — первинки хліба й вина — є стравою Адама в “Книзі Буття” (I, 29).

Okhel לַחֵל, “їсти”* — це N Елогім, який в цілісності (לח “все”) віддається Адаму. А для Людини це означає “схопити” ח (“взяти в руку”) Елогіма לN.

Відтак онтологічно йдеться про те, щоб споживати Бога, адже Отець-Муж годує Свою жону, яка, збагачуючись Його енергіями, dorостає так до шлюбу. Коли вона доходить до межі зростання, Бог бере її заміж, і вона входить у архетипну насолоду.

Онтологічно їжа має ту саму природу, що й шлюб, вона є насолодою. Після падіння Людина, відділена від свого Отця-Мужа, віддається несправжньому мужеві Сатані, який її з'їдає, відтак вона стає його насолодою.

* *Охель* — це іменник “їжа”. Дієслово “їсти” — *леехоль*. — Прим. наук. ред.

Поглинута у своєму внутрішньому космосі, людина живе космосом зовнішнім, який вона вичерпує. Жодного шлюбу надалі.

Тоді ця єдина онтологічна функція їжі-шлюбу зазнає роз'єднання. Відтоді Людина шукає насолоди, з одного боку, в сексуальності, з іншого — в їжі, глибинні переплетіння яких відомі нам з психології.

Шлунок віднайде свою онтологічну функцію лише тоді, як, потроху замінюючи безладність падіння, Людина повертає цьому органу належне місце в космічному порядку, роблячи його осередком божественного.

- Співати божественну Славу є поживою.
- Молитися є поживою.
- Любити є поживою.
- Жити в красі є поживою.

Кузня

Праця божественного Коваля в матриці вогню, яка є поверхом БУТИ (Клод Фірмен. Ковалі; фото Роже Вйоле).

Ненависть і потворність живлять Сатану і нищать. Деякі ритуальні споживання можуть бути диявольськими. Справжнє ритуальне споживання схиляє до повернення до онтологічних норм.

Таким поверненням є Євхаристія християн.

Людина, яка досягає пізнання насолоди на цьому рівні, може поступово викреслити сексуальне життя і психічну поживу.

Психічна пожива є поживою емоції, вона потребує "мати шлунок", вона втримує в нас Людину-в-одежі-шкуряній, Людину, ототожнену з твариною, що становить джунглі, якими досі є світ.

Поживою тіла є та, яку, виходячи з нашого нинішнього стану, слід вибирати дуже точно, щоб не обтяжувати лабораторію Великого Твору, бо онтологічно Людина відчуває голод Бога.

Вона екзистенційно виражає його через голод щастя, які прагнуть компенсувати добра їжа, чуттєве й сексуальне життя, а також усі ідеології, що обіцяють Едем. Усі ці сторони можуть бути правильними в міру того, як вони вписуються в процес поступу людини до божественного завоювання.

Проте вони рано чи пізно знищують Людину, якщо займають божественне місце. Тут я лише підтверджую те, що сефіра *Yesod* уже відкрила нам у "божественній таємниці" (תיוס).

"Для китайців шлунок є морем рідин і злаків. Він є *вмістилищем зерен, які отримує, варить, перетравлює*"¹. У всіх планах він місце дозрівання й переробки. Якщо шлунок є горнилом лабораторії, то тоді нам слід запитати себе, що там є вогнем.

¹ J.-M. Kespі. *Op. cit.* (р. 112).

6) Вогонь

Вогонь — *Esh* עֵשׂ — є в центрі єднання, де у своїй першооснові Нетвориме об'єднується з Творимим.

Bereshit בְּרֵאשִׁית, перше слово Книги Буття, про яке давньоєврейська традиція каже, що воно вміщує всю Тору, можна прочитати як *Brit-Esh* בְּרִית עֵשׂ, “вогняний союз”.

Цей вогонь виявляється на всіх рівнях союзу і цілком привілейовано в серці кузні. Він саме життя.

Він подих Творчого Слова, подих Імені, який розподіляється аж на тілесному плані в енергетичному поєднанні кожного з органів.

У функції, яка цікавить нас тут, на цьому рівні, китайці називають його **Потрійним нагрівачем**.

Потрійний орган єдиного божественного Вогню, він не має конкретної матеріальності, бо він нинішня, визначальна для Св. Трійці таємниця, що робиться божественним ковалем, або “божественним випалювачем цегли (котлом)”.

— **Надпупковий нагрівач** трансформує і переробляє енергії. Він відділяє чисте від нечистого (“тонке від товстого”, зазначено в “Книзі Гермеса” в єгипетській традиції).

— **Підпупковий нагрівач**, головним чином, ліквідовує відходи і відкладає в запасник те, що знову має бути очищеним.

— **Вищий, або грудний, нагрівач** розподіляє очищені енергії, а також подихи, необхідні для двох інших нагрівачів.

“Чисте й нечисте” тут є “звершеним і незвершеним” енергій, з яких ми сплетені.

Схоже, що перш ніж бути покликаними до вогняного випробування, ці незвершені енергії тримаються про запас у погребі, землі глибин, якою є підшлункова залоза. Коли вони очищені й звершені, їх складають у печінці.

в) Печінка

Печінка — *Caved* 722 — це слово, яке також означає “тягар, вага, багатство, могутність...”. Воно, головним чином, означає осідок божої Могутності, могутності Його Слави, настільки значущої, що, коли вона раніше проникала в намет зібрання євреїв у Синаї, жодна людина не могла увійти в це місце¹.

Печінка — це місце в тілі, де накопичується світло звершеного.

І коли “все завершилось” (Іван, XIX, 30), печінка стає обтяженою багатством Яхве, і настає Воскресіння, перехід через “Двері богів”.

Слово *Caved* 722 має цифрове значення $20 + 2 + 4 = 26$, яке є сакральним числом Яхве. Печінка, маючи таке саме значення й таку саму могутність, як і Ім'я, покликана збагатитись Ім'ям і набути сукупності його енергій.

Коли ми не наповнюємо печінку цим багатством, ми обтяжуємо її фізичними й психічними стравами, які стають перепонами для її звершення.

Будь-яка емоція — гнів, страх, ревності тощо — веде до того, що ми собі “з'їдаємо печінки”!

Постімося й молімося, і божественна Слава проникне. Піст, незалежно від того, чи складатиметься він з фізичної поживи чи мисленої, обов'язково має супроводжуватися молитвою, бо інакше він може відкрити печінку для духовних диявольських сил, оскільки не все ще завершено і Сатана подекуди залишається господарем.

¹ Книга Виходу, XL, 34—35.

Печінка

Печінка тісно пов'язана з зором; мистецтво чаклування древні практикували саме на ній (глина, Лувр; фото з книги "Національні музеї").

"І буде останнє людині тій гірше за перше!" (Лука, XI, 25—26).

Обтяжувати нашу психіку клопотами або турботами — так само, як і радіщами! — яким ми надаємо значущості, якою варто б наділяти божественне світло, означає зачинити двері перед цим світлом і не давати жодної можливості трансмутації енергіям, що таким чином задіяні в грі.

"Бо ж ярмо Моє любе, а тягар Мій легкий!" (Матвій, XI, 30), — каже Христос, оскільки в перспективі такої

трансформації найважче випробування несе в собі значущість свого звершення.

Кожна хвороба несе в собі зародок свого одужання.

На початку вона є спотвореною енергією, яка потребує свого перетворення у світло. Наша західна медицина шукає одужання лише поза Людиною.

Медицини, які підпорядковуються Традиції, серед них китайська акупунктура, що повертає до гармонії розбалансовані енергії, не тільки шукають ліки в Людині, а й підводять її до роздумів про мову хвороби.

Тільки сам хворий, виконуючи спільно з "Божественним ковалем" роботу щодо звершення, діє з абсолютною точністю й повнотою дієвості.

Тож йому слід спуститися в незвершене, в ту темну частину себе самого, яка несе свою символічну реальність у підшлунковій залозі й селезінці:

Перш ніж вести мову про роль цих органів, хотілося б зупинитися на аспекті "світла" у призначенні печінки. Накопичуючи звершене, енергії, які повернулася на полюс *Тов-світло* ㊸ Дерева Пізнання, печінка бере участь у Пізнанні, вона має здатність до видінь. Вона стає осідком нового розуміння подій, нової мудрості щодо рішень, які слід приймати. Ця здатність відома з часів Античності: майбутнє тоді прочитували за печінкою тварин.

Печінка (від латинського *figus* — фігове дерево) має, без сумніву, аналогію з цим деревом. Фігове дерево часто трапляється в наших біблійних текстах, і тричі за обставин, які допоможуть висвітлити цей сюжет:

— У Книзі Буття після падіння Адам і Єва "зшили фігові листя, і зробили опаски собі" (III, 7).

Деревовидність судин печінки

Печінка, або “фігове дерево”, є осідком божественної Слави (фото Корсона).

Цей вірш можна було прочитати і так: “Вони сприяють зростанню бажання, і вони роблять для себе (працюють для самих себе, а не для Бога), зовнішні щодо себе”. Адже давньоєврейською те саме слово *Téénah* תֵּעֵנָה означає “фігове дерево” й “бажання”, а слово *לֵחַל* *Aleh* означає і “листок”, і “підйом”.

Тоді слово “опаски” — *Ḥagoroth* חֲגֹרֶת — стає прикладкою до “них”, Адама і Єви, й визначає повернення, якого Людина зазнає після падіння, про яке йшлося і ще йтиметься з приводу “плоті” — *כֶּסֶף* *Bazar**. Людина стає сама собі “чужою” від кореня *גֵּר* *Gier*, що знаходиться в центрі слова “опасок”.

* *Bassar* — басар. — Прим. наук. ред.

У Євангелії: "Він [Христос] зголоднів. І, побачивши здалека фігове дерево, вкрите листями, Він підійшов, чи не знайде на ньому чого. І, прийшовши до нього, не знайшов нічого, крім листя самого, — не пора бо на фіги була.. І озвався Ісус і промовив до нього: "Щоб більше ніхто твого плоду не з'їв аж повіки!"

А проходячи вранці, побачили фігове дерево, усохле від кореня" (Марко, XI, 12—14, 20).

Фігове дерево символізує бажання, його листя — ріст бажання, його плід — його звершення. Той, хто спрямовує своє бажання не до Бога, а до світу, підпорядковується закону пір року: "Надалі, по всі дні землі, сівба та жнива, і холоднеча та спека, і літо й зима, і день та ніч — не припиняються!" — обіцяє Бог Ноеві¹.

Той, хто скеровує бажання до Бога, приносить плоди в будь-яку пору. Бог проклинає фігове дерево світу.

— Нарешті, Христос порівнює події кінця часів — або кінця днів — з розвитком фігового дерева: "...як вони вже розпукуються, то, бачивши це, самі знаєте, що близько вже літо. Так і ви, як побачите, що діється це, то знайте, що Боже Царство вже близько!" (Лука, XXI, 30, 31).

При злитті цих трьох оповідей фігове дерево виявляється немовби онтологічно пов'язаним з бажанням, яке Людина має до божественного Мужа, а відтак до свого звершення в Yod.

Тут знаходить своє підтвердження і символіка *foie* — *figus* — *figuier* (печінка — фікус — фігове дерево): вона є місцем наростання енергій: енергій психічних, тоді це "прокляття", енергій онтологічних — бажання, любов до Бога — і печінка дає свій плід *Tou* *יו*, звершення. Коли все звершено, народжується Yod.

¹ Книга Буття, VIII, 22.

У китайців печінка є “щитом, що служить для захисту”¹, у цьому плані вона схожа на давньоєврейську літеру *Teth* ט, яка своїми обрисами нагадує щит, утворений змією, що кусає себе за хвіст. Ця літера² символізує звершені, “згорнуті” енергії. Вона означає число 9, символ удосконалення, і є головною в слові *Tou* טו. ט *Teth*, 9, що передує *Yod*, 10, є щитом від Меча ה'.

г) Жовчний міхур

Печінка, орган-скарб у китайців, передає свою здатність “світло” своєму органу-майстерні — жовчному міхуреві, який традиційно є місцем розпізнавання.

У перспективі того, що китайці називають шістьма “дивовижними нутрощами”, про які йшлося вище³, жовчний міхур утворює пару з маткою. Тоді як вона на рівні нижнього трикутника “огорнута водою”, жовчний міхур — на рівні трикутника Кузні — “огорнутий вогнем”. Він містить божественний вогонь!

Коли Христос перебуває у водах хрещення, спускається божественний вогонь: “Розкрилося небо. І Дух Святий злинув на Нього в тілесному вигляді, як голуб, і голос із неба почувся, що мовив: “Ти Син Мій Улюблений, що Я вподобав Тебе!” (Лука, III, 21, 22). Божественна Троїстість виявляє Себе, вказуючи на Того, хто віднині хреститиме не водою, а вогнем.

Жовчний міхур є матрицею цього поверху, він, по суті, найважливіше місце хрещення вогнем.

Китайці називають його “серединна” правота. На ньому лежить функція арбітра. Він приймає рішення і судить. Йому

¹ J.-M. Kespі. *Op. cit.*, (p. 168).

² Див.: *La Lettre: chemin de vie* (chap. XI).

³ Див. розд. XII, с. 281.

підпорядковуються всі інші функції, він бере відповідальність на себе. Він — шлях Правильної Середини. Тож значення цього органу в краю *Імперії Правильної Середини* стає зрозумілим.

У євреїв Товій вилікує очі свого батька саме жовчю й печінкою великої риби глибин¹.

Більшість захворювань печінки чи жовчного міхура зумовлені, без сумніву, відмовою “чітко все бачити”, відмовою розпізнавання, відмовою від глибинної правоти, яка тут уже не моральної чесноти, а стосується пошуків шляху Мі, що вимагає хрещення вогнем. Відмова може лише за блокувати прийняття правильних рішень. Вона обтяжує ситуації.

Щодалі стає очевидніше, що для того, щоб побачити світло, слід спершу спуститися в глибини землі, яка містить у собі його енергії. Це стало можливим завдяки досвіду “первоначала світла”, пережитого на рівні Фавор-пупок.

Видається, що селезінка — орган землі, а підшлункова залоза — орган енергій, які в ній складені в очікуванні звершення.

д) Підшлункова залоза

Слово підшлункова залоза (pancréas) завжди поставало переді мною як запитання. Його грецький корінь “кожна плоть” цілком певно містить у собі свою кінечність. Яка ж вона?

Немає нічого більш неясного, як слово “плоть”. Познаючи іноді тіло — і хіба найменш шанована “плотська справа”

¹ Див.: *Le Mythe de Tobie*, chap. XIX, 1, p. 386.

не подається власне як об'єкт первородного падіння? — іноді психічну душу (і в цьому плані важко проникнути у висловлювання Павла), воно завжди перебуває в опозиції до духу або духовної душі.

Плоть, поєднана з матерією, стає рівнозначною злу, від якого слід тікати, тоді як дух, про який у цьому контексті забувають, що він може бути диявольським, є добром, якого слід прагнути. Цілком очевидно, що таке значення слова "плоть" неправильне. Але що ж вона таке насправді? Вважаю необхідним повернутися до походження цього слова.

Якщо ми придивимося до грецької етимології слова *kréas* *χρεας*, ми переконуємося, що в ньому той самий корінь, що й у слові *kreïon* — верховний суверен, і *kreïsson* — найкращий, і *kratos* — сила, і, нарешті, *kreïoussa* — цариця.

Ми пригадуємо, що на чолі жіночої колони Дерева Сефірот є *Binah*, Розуміння, названий "Божественною матір'ю", вона також називається колоною Строгості або Сили.

Під кутом зору грецької мови "плоть" либонь пов'язана з жіночим началом у тому, що є "найкращого", "найсильнішого" й "царського".

Єврейська традиція¹ підтверджує таке: *Basar* בשר — це "плоть", слово, яке можна також прочитати як כשר "у князівстві". Але тут у серці בשר передусім привертає увагу літера ש, вона схоплена в корені *Bar* בר, корені "вогняного союзу", про який ми недавно говорили: слово *Bereshit* בראשית можна прочитати як обійми її двох перших розгорнутих літер ב (כית) і ר (שר).

Відтак *Basar* є *Shin* ש у *Bereshit*. Літера ש, сакральний камінь глибин, містить *Shem*, таємницю Імені, Силу й Царство.

¹ Див. розд. XI, с. 234.

У світлі гебраїки “плоть” — *Basar* — є місцем остаточного шлюбу Людини з самою собою в набутому царстві, шлюбу, останнім плодом якого є *HaShem*, Ім’я.

Мужа цього внутрішнього шлюбу єврейська традиція називає *Ish* שׁוֹן, а його дружину *Isha* שׁוֹןָ.

Пригадаймо¹, що, коли Бог відкриває жіноче начало Адама і коли Він (Яхве-Елогім) “запечатуює плоть у глибині [що на Адама спав міцний сон — укр. текст]” (Книга Буття, II, 21), слово “глибина” — *Tahtenah* תַּחְתָּנָה — подає, головним чином, корінь *Halounah* הָלֹנָה, який є коренем “шлюбу”.

Відтак плоть запечатана в глибині, є землею, з якою Адам має звершити останній союз, плодом якого стане *Shem* שֵׁם.

Плоть є місцем тотального звершення, місцем найсокровеннішого союзу з Богом.

Онтологічно плоть є вибухом еросу. Після падіння ця еротична потенційність збивається з пуття, виноситься назовні Адама, зумовлюючи всі його відносини — вже не з ним самим і не з Богом у ньому, а зі світом і всіма його елементами.

Отоді “перевернена” плоть стає психічним, еротичним і чуттєвим життям Людини. Під таким кутом зору вона стає джерелом усіх нещасть, несучи, однак, у собі і зародок усіх одужань, здатність обернення до звершення Людини.

Саме тому в часи Ноя, прототипі часу, коли люди досягають вершини забуття своєї онтології, де, проте, свідомість зросла в родоводі патріархів до Ноя, Бог каже: “Прийшов кінець кожній плоті [кожному тілу] перед лицем Моїм” (Книга Буття, VI, 13). “Перед лицем моїм” означає “на

¹ Див. розд. XI, с. 234.

онтологічному рівні". "Кожна плоть" — *Kol Basar* כּוֹל בָּסָר давньоеврейською — це *Rap-Kréas* грецькою!

Ось ми й маємо "кожну плоть", мобілізовану Богом для входу у своє звершення.

У цьому великому людському тілі — тілі космічному, — яким є тіло Адама, випробовується все, що має життя; ми можемо перекласти це так: Адамову підшлункову залозу мобілізовано для звершення всіх її енергій.

У кожного з нас будь-яке випробування торкається підшлункової залози, аби вона виділила кількість енергії, необхідну для запропонованого звершення. Власне наша еротична здатність — у справжньому значенні терміна, невіддільному від любові, — і керуватиме звершенням або зумовить його протилежність — хворобу.

Найрадісніше підтвердження того, що нам розкриває слово "плоть" — *Basar* בָּסָר, дає інше слово з таким самим, як у нього, коренем: *Basorah* בְּשׂוֹרָה, "добра новина", "Євангеліє".

Добра новина є насправді впевненістю, що звершення плоті в усій її цілості стало можливим і що будь-яка хвороба вилікувана.

Івану Хрестителю, який сидить у темниці й напередодні страти — знесення голови — опиняється на порозі своєї останньої землі, пізнаючи досвід абсолютного незнання, Яхве-Христос повідомляє: "Сліпі прозрівають, криві ходять, очищуються слабі на проказу, і чують глухі, воскресають померлі, убогим звіщається Добра Новина!" (Лука, VII, 22).

На той час Іван Хреститель перебуває в самісіній глибині мороку останньої землі, останньої плоті. Символічно він знаходиться в серці своєї підшлункової залози, органі, який відкривається, щоб вивільнити йому добру новину, його внутрішнього Христа.

Підшлункова залоза виробляє сік, необхідний для травлення, тобто для роботи кузні. Вона виробляє інсулін, основний чинник у метаболізмі цукрів. Схоже, що саме цукри символізують енергії, які від незвершеного в підшлунковій переходять у звершене в печінці, чия глікогенна функція конкретизує значно тонше покликання.

е) Селезінка

Підшлункова залоза невіддільна від селезінки, органа, чия назва належить в етимологічному плані до найзагадковіших. Та чи не є вона просто назвою самки щура, символу Розуму в індусів, тоді як Ганеша, слон, що стоїть на щурі, є символом Мудрості? Це також символ несвідомого, тобто “кожного тіла” незвершеного.

Обидві ці енергії, Розум і Мудрість, найвищі на Дереві Сефірот, ті, які розкриваються на *Kether* (Короні), утворюють основу верхнього трикутника; вони визначають якість кожної з нових голів, що їх Людина символічно покликана поставити собі на плечі. У міру того як *Ish* спускатиметься у своїх глибинах до *Isha*, перед Людиною, по суті, відкриватимуться нові поля свідомості.

Розум і Мудрість, поставлені на місце у світлі, містять у собі вивільнення енергій, які їм відповідають у мороці, та їхнє очищення вогнем.

У цих жіночих глибинах, де сила й влада запечатані з Іменем, зв'язок, який єднає селезінку з розумом, пропонує нам поєднати підшлункову залозу з Мудрістю-слоном.

В іудейсько-християнській символіці “кожна плоть”, або повнота енергій, символізується Змієм-Мудрістю, якого Христос отождоює з Деревом Хреста, Деревом дуальності, що через Його смерть-воскресіння стає Деревом Життя.

Під таким кутом зору обидва органи — селезінка й підшлункова залоза — є органами глибин землі, про які говорить і алхімічна мова, коли дає такий наказ: "*Visita Interiora Terrae Rectificando Invenies Oris Lapidem*"¹.

Сірчана кислота у поєднанні з сіркою є тілом глибин Пекла.

Селезінка — *spleen* σπλην грецькою — дає англійське *spleen*, яке позначає дуже депресивний психічний стан, іпохондрію у древніх! Цікаво, що давньоєврейський корінь *Retet* רתת, який позначає жах, також є однією з назв підшлункової залози.

Немає сумніву, що ці два невіддільні органи пов'язані з необхідністю спуску в Пекла, які таять у собі страхітливу енергію Імені.

Будь-яка істота, яка на досвіді пізнає спуск у ці глибини — ми розглянемо його на досвіді Йова — і в якій не вистачає розуму-мудрості щодо того, що з нею діється, опиняється в стані, що може довести до жаху, іноді до смерті.

У цьому плані застосування окремих тілесних технік, вживання деяких наркотиків є "диявольським": вони розділяють замість того, щоб об'єднувати буття. Вони продовжують помилку Адама в Едемі, ведучи його до ядра, коли він його ще не завоював.

Якщо цей патологічний стан проаналізувати в психічних категоріях і якщо розум, яким його наділяють, з онтологічними цінностями не співвідноситься, то знайти вирішення проблеми, яку він зумовлює, неможливо. Так, сучасна досі агностична психіатрична медицина наразі здатна лише до застосування хіміотерапії у вирішенні цієї проблеми. Либонь одна антипсихіатрія схильна до нового розуміння, яке поки що не відчинило двері онтології².

¹ "Відвідай нутро землі, очищуючи, знайдеш камінь начала (витоків)".

² Див. розд. XIII, с. 361—363.

Селезінка пов'язана з психічними станами тільки тому, що пов'язана з онтологією. А з нею вона пов'язана через таємницю крові!

Селезінка — кладовище червоних кров'яних тілець. Як справжнє місце покладів заліза, вона веде цей метал до очищення і його трансмутації в срібло, до нового розуміння перетвореного "я". Цій трансформації сприяє роль білих кров'яних тілець, які вона також виробляє.

І, нарешті, вироблення жовчі з кров'яних відпадків входить до нового "я" і в його нове бачення.

Чи селезінка, осереддя трансмутації "я", не є і місцем регулювання "я"? Адже вона втримує у своїх ланках червоні кров'яні тілця, яких надто багато в організмі, аби їх можна було розподілити в бажаний час.

Можливо, "колька в боці" має відношення до бундючності "я". Простонародний вираз "бігти, як навіжений" [фр. — без печінки] добре виражає "позамірність", а то й блукання істоти, у якої більше немає землі-орієнтира.

Та ходімо далі. Селезінка, онтологічно пов'язана з таємницею крові, кладовище червоних кров'яних тілець, є доповнювальною стосовно кісткового мозку, який, як ми знаємо, є колискою червоних кров'яних тілець.

Пригадаймо¹, що кістковий мозок "витончує" *N* у *PTK Adam*, аби був *Yod*, а "я" відіграло належну йому роль. Можна подумати, що селезінка, яка, своєю чергою, змушує "я" до смерті, сприяє новому завоюванню *N*.

Селезінка є органом-землею. Вона змушує повернутися до землі, в нові, щораз глибші землі. Вона змушує до болісних розривів.

Саме в цьому плані китайці й кажуть, що "вона — грім, вона — підземний поштовх". Вони кажуть також, що вона є

¹ Див. розд. XII, с. 284—285.

“гонгом”, що сходиться з єврейськими кімвалами, *Tsiltsalim*, словом, утвореним подвійним коренем *Tsel* טל: тінь.

Кімвали, як і гонг, резонують у глибинах тіні¹, тобто задіяні в тій самій вібраційній, енергетичній властивості, а саме властивості глибин Землі-Матері, яка містить Ім'я.

Ось чому селезінка перебуває в найтіснішому зв'язку з центром Людини, де “я” стає *Yod*.

Селезінка трансформує “я” в його мутаціях до *Yod* і переносить його звершені енергії до печінки. Відтак печінка виявляється привілейованим місцем підготовки до шлюбу, підготовки Людини, яка стає Яхве, у її зустрічі з Елогімом. Тож хіба тоді печінка не стає місцем повернення в славу Мужа נ!

Saved נצח — печінка — це також Слава.

є) Серце

Центром кузні буде не стільки **серце-орган**, як те, яке добре відоме у християнській традиції, — **серце-центр**, до якого прислухався Іван Євангеліст.

Апостол “доброї новини” — *Basorah*, — той, чие свято відзначається в день зимового протистояння на рівні Дверей Богів, мусив почути, як б'ється серце Отця.

У вечір Святої Таємної Вечері, тоді, коли Христос вказує на того, хто Його викаже, Іван Боголюбний поклав голову на груди Того, хто помре через те, що любить. Іуда й Іван — це тінь і світло. Вони виконують накази Отця. Вони — дві сторони серця-органа: Іуда, права половина — тінь, Іван, ліва половина — світло.

Дванадцять апостолів уособлюють усю кровоносну систему. Послані всією землею, щоб проповідувати й хрестити

¹ Див.: *La Lettre: chemin de vie* (chap. XX).

народи після того, як на них зійшов Святий Дух, вони є новою, насиченою киснем кров'ю, яку легені наділили життям і яка ширитиме життя по всьому тілу.

Надалі плутати серце-центр і серце-орган не слід і на рівні божественної Троїстості християнських таїнств, Отець — джерело всілякого життя і Христос — Син Отця в оточенні дванадцяти апостолів. Христос серед них є тринадцятим і першим. *Ehad* תחא, число ОДИН, має значення $1 + 8 + 4 = 13$, так само, як *Ahavah* אהבה, $1 + 5 + 2 + 5$, є “любов”.

У серці дванадцяти спинних хребців *Tiphereth* (Краса-Любов) є нескінченною єдністю Бога, сліпучою пишнотою Мужа, що йде назустріч своїй Жоні в останньому оргазмі, остаточній смерті.

Вона:

Мій коханий озвався й промовив до мене: “Уставай же, подруго моя, моя красна, й до мене ходи! Бо оце проминула пора дощова [зима — фр.]...”

Він:

Заклинаю я вас, дочки єрусалимські, газелями чи польовими оленями, щоб ви не сполохали, щоб не збудили любови, аж доки йому [“їй” — фр.] до вподоби!..

Яка ти прекрасна, моя ти подруженько, яка ти хороша. Твої оченята, немов ті голубки, глядять з-за серпанку твого!..

Вона:

Прокинься, о вітре з півночі, і прилинь, вітре з полудня, —

повій на садок мій: нехай потечуть його пахощі!

*Хай коханий мій прийде до саду свого,
І нехай споживе плід найкращий його!*

Він:

*Прийшов я до саду свого, о сестро моя, наречена!
Збираю я мирру свою із бальзамом своїм,
споживаю свого стільника разом із медом своїм,
п'ю вино я своє зо своїм молоком!
Споживайте, співдрузі, — пийте до схочу, кохані!*

...

*Під яблунею я збудила [збудив — фр.] тебе, —
там повила тебе мати твоя,
там тебе повила твоя породителька!*

*Поклади ти мене, як печатку на серце своє,
як печать на рамено своє [силу твою — фр.],
бо сильна любов, як смерть
[бо любов сильніша за смерть! — фр.].*

(Пісня над Піснями)

Любов проникає до витoku кожної речі. Смерть в одній колиці з народженням. Любов, яка не приймає смерті, не любов.

Коли Єремія закликає до обрізання серця: "усуньте із ваших сердець крайні плоті" (IV, 4), він закликає вмерти для емоційної й почуттєвої любові, не позначеної ніяким божественним розумом. Він закликає відродитися до божественної любові — Строгості й Милосердя, яка вводить того, хто її досягає, у вимір жони. Тоді остання стає здатною виміряти, "що то ширина й довжина, і глибина й вишина" (Павло, до ефесян, III, 18) Любові Христа, Того, хто завдає Собі навіть смерті, бо Він сама Любов. Спустившись у Пекла, він знімає крайні плоті з людства, аби воно воскресло з Ним, Жоною. Він є Яхве *HaShem*, Іменем, яке спустилось визволити всі наші Імена.

Невидимим серцем-центром, учителем і основою всього, є *Н*, ікона Отця.

Хрестоподібним серцем-органом, місцем смерті-воскресіння, є *Yod*, ікона Сина.

“Хрест” — *Tselev* צלצ — є “гарпуном *צ*” у “серці *צ*”.

Видається, що стосовно всього тіла серце є тим, чим стосовно крові є червоне кров'яне тільце, ядро якого зникає¹. Серце-центр є цим ядром-*Aleph*, серце-орган — клітиною-*Yod*. *Н* зникає, *Yod* залишається, Людина стає своїм Іменем і потрапляє на гарпун Господа-Отця. Так серце світу б'ється в таємниці цілісного й множинного Шаббату.

Китайці й на цей раз підтверджують таке бачення, кажучи, що серце-центр є “сувереном, імператором, володарем, який тримає владу. Воно — джерело життя, джерело світла, сонце Людини. Серце-орган — це державний міністр, посол, що виконує його накази”.

Тоді стає зрозуміло, чому, коли божественне сонце зникає, а його посланець не приносить більше “доброї новини”, серце-орган випромінює лише оманливі радощі, примарні промені і насолоди, про які добре відомо, що вони з гірким присмаком смутку... Воно швидко поступається місцем тернам і колючкам селезінки-Адамах. І змордоване, воно вмирає смертю без воскресіння. Серце-божественна любов веде до смерті-відродження.

ж) Легеня

Якщо для китайців серце-орган є державним міністром, який виконує накази серця-центру-імператора, то легеня є державним міністром, який єднає державу з імперським

¹ Див. розд. XII, с. 283.

небесним порядком. Відтак вона є власне порядком серця-центру.

“Вона — господар подиху. Адже дихання — безупинний рух туди-сюди між порядком світу, розміщеним у центрі кожного всесвіту і кожної істоти, і множинністю його царин, структур, функцій і проявів”¹.

Таким чином, тисячі років до одкровення Християнства триєдина божественна структура була пізнана китайцями на досвіді власного тіла.

— Серце-центр — це образ Отця, що є Джерелом Усього.

— Серце-орган — це образ Сина, одвіку породжуваного Отцем, який є проявом Отця і виконує Його накази (державний міністр, який виконує накази імператора).

Ісус сказав: *“Хіба ви не знали, що повинно Мені бути в тому, що належить Моему Отцеві?”* (Лука, II, 49), і далі: *“Бо від Себе Я не говорив, а Отець, що послав Мене, — то Він Мені заповідь дав, щоб я маю казати та щоб говорити...”* (Іван, XII, 49).

— Легеня є образом Святого Духа, який споконвіку виходить лише від Отця і єднає з Отцем (державний міністр, який єднає з імперським порядком). Вона є *“паном, що дає життя”*. Вона наповнює весь світ.

Перед тим як померти, Христос каже своїм апостолам: *“Від Отця вийшов Я, і на світ Я прийшов. І знов покидаю Я світ та й іду до Отця”* (Іван, XVI, 28). *“Дух Святий, що Його Отець пошле в ім'я Моє, Той навчить вас усього...”* (Іван, XIV і XV, 26).

За триєдиним образом кожне Творіння дихає, ідучи від одного до множинного і від множинного до одного. А саме

¹ J.-M. Kespі. *Op. cit.*, p. 117.

Творіння в площині Творення є божим видихом, зупинкою дихання якого Шаббат є доти, доки у вдиху не звершиться Творіння.

Bara-shit-bara — це два перші слова Книги Буття: “творить, відпочиває, творить Елогім” — Світло — Морок — Світло ... в дію запущено двотактовий ритм: видих — вдих — видих... Усе дихає, відштовхуючись від божественного архетипного дихання, яке нам тут розкрито і яке породжує й визначає ритм космічного дихання.

Саме Божий Дух, *Rouah Elohim*, етимологічно “Подих” Бога, проникає й запліднює первородні води, змушуючи їх розхлюпнутися на множинність сотворених світів, доки Він їх не схопить, щоб “вдихнути” до реінтеграції їх у первісну єдність.

Вдих — Видих, усе дихає.

Дихає й Людина, яка переглядає всі ці світи. Вона дихає всіма порами своєї шкіри. Ми розглянули нирки як центр її дихання в тому плані, що вони розподіляють частину подиху в те, що я назвала “генітальним диханням” (тим, яке головує в продовженні роду й створює дитину), решту в дихання кузні (те, що головує в створенні й веде Людину до її народження в Слові).

Адам, Червона Людина — Червоне Дерево, розділяється на сечостатеве дерево і дерево легеневе. Останнє вже готує Зелене Дерево в балеті, який воно розіграє зі своїм символічним відображенням на рівні обміну залізо — магній або кисень — вуглець.

Легеневе дерево давньоєврейською називається *Réa* רֵאָ, якщо це слово вимовити *Roé*, матимемо дієслово “бачити”. Це слово можна прочитати: світло רֵאָ в подиху הָ.

Його архетипом є *Rouah Elohim*, подих Бога, רוּחַ, ім'я якого є різновидом назви світла¹. Так і хочеться сказати, що якщо наші нирки чують², то легені бачать.

Виходячи з Едему, Людина ще чує, але вже не бачить³. Вона вилучає себе з архетипного дихання, яке символізує “рух туди-сюди Яхве-Елогіма в саду”. Невдовзі вона вже й не чутиме.

Повертаючись в Едем у резонуванні Імені, Людина спершу чує, потім бачить.

— Перша половина життя, та, що пов'язана із сечостатевим диханням, скерована на слухання.

— Друга частина, та, яка пов'язана з легеневим деревом, скерована на бачення.

Ми бачили, наскільки органи, які утворюють цей поверх, працюють над набуттям бачення. Вони, однак, не забувають і про набування щораз тоншого слуху, бо в якусь мить слух і зір поєднуються у відкритті Імені.

Легеневе дерево — це також дерево фонації, дерево Слова, Мови, яка не може звершитись без слуху. Я до цього ще повернуся⁴. Ось чому дихання бере початок у нирках, у глибинах таза, бо воно постійно бере на себе функцію слуху для своєї повної реалізації як світла.

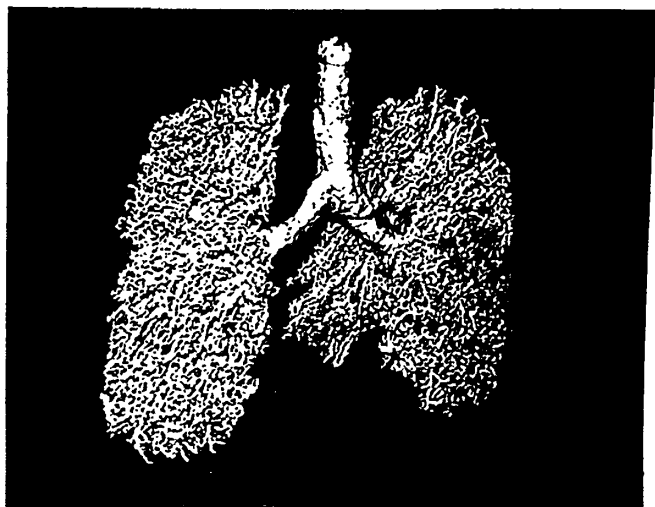
Що ж ці нирки-легені чують і бачать, якщо не *HaShem*, Ім'я הוּא, де обидва ה (обидва “подихи”) на рівні нашого тіла є двома нирками і двома легенями, які продовжуються в руках.

¹ Коли божественний Дух רוּחַ стає Першоосновою ה, яка веде Людину і до бар'єра-випробування ה, і Людина його долає, Дух стає Першоосновою, яка робить Людину і причетною до Елогіма: оце і є слово הוּא, світло.

² Див. розд. XII, с. 265—266.

³ Книга Буття, III, 10.

⁴ Див. розд. XVI, с. 420.

Легеневе дерево

“Легеня — Господар дихання”.

“Вона — міністр, який єднає державу з імперським небесним Порядком”.

(Фото Брюно)

Як ми бачили¹, Шаббат, глибина божого видиху, є самою сутністю творчого акту, в якому Елогім відходить, аби прийшов Яхве. Саме в глибині Шаббату Адам є вдихнутий у своєму Імені Яхве, і кожен з нас вдихнутий, замішаний і змодельований божими руками і модульований його співом у таємному, властивому йому Імені: *Nishmoth Haïm* (Книга Буття, II, 7). Саме воно, це Ім'я-Зародок, і зумовлює те, що ми вдихаємо, видихаємо й говоримо.

Слово *Nishmoth*, створене в основному з кореня *Shem*, Імені, містить також дієслово *Nashom* נָשָׁם — “дихати”! Дихання є самим життям Імені נָשָׁם, яке через нього має

¹ Див. розд. XII, с. 284.

пройти зі свого стану зародка (символізованого літерою *Noip* ɔ) до стану звершення.

Одразу після того, як Бог вдихнув Адама в його Ім'я, сказано, що *"І насадив Господь Бог сад ув Едемі на сході, і там осадив людину, що Він її створив"* (Книга Буття, II, 8). Обидва слова "там", *Sham* ɒʷ, і "осадив", *Yasem* ɒʷ, створені з кореня *Shem*, який є Іменем.

Едемський сад є нічим іншим, як станом Адама, осадженого у своєму Імені, кинутого на вісь свого Імені, яке його живить і приводить у рух — я б охоче сказала "помпуге", будучи справжнім психонасосом (провідником душ).

Після драми падіння Людина, збита з осі, вийшовши зі свого Імені, зі своїх "насосів", дихає тільки нирками!

Тоді Традиція благає її: *"Послухай, Ізраїль, послухай! Яхве наш Бог, Яхве ОДИН"*. Християнство, яке закорінюється в Ізраїлі, сприяє прориву Слова.

Від слухання Слова будуть скандуватись незліченні дихання. Аби це зробити, вони в усіх народів поєднуються з молитвою-диханням, монотонно прочитаною молитвою, молитвою-мантра, молитвою-ісихазмом¹, дікром², співом.

Дихання стає тоді ритмомелодичним запам'ятовуванням³, що підпорядковується точному хитанню тіла. Запам'ятовуванням, бо хитання є найархаїчнішим рухом, який поєднує первісний вдих-видих у первісному бінарному ритмі, він дає силу й міць первісному мозкові, що називається *rhinencéphale*, — його я торкнуся, говорячи про нях, — який повертає Людину до квазірослинності, до "дерева", відтак — до її сутності.

¹ У християн.

² У мусульман.

³ Дивись твори П. Жусса (Вид-во "Галлімар").

Запам'ятовуванням, бо Людина, повернена до своєї сутності, до ядра свого жіночого начала, в якому запечатане Ім'я, започатковує свою "чоловічу справу", свою роботу пошлюблення, яка зумовлює "згадування" нею про те, чим вона є.

Пригадаймо, що корінь *Zakhor* זכר означає "чоловік", а ще "пригадувати"¹.

Пошлюбити жіночу сторону означає спуститися в глибини незвершеного, щоб піднятися на вершини звершеного. Мета будь-якого дихання полягає лише в тому, щоб підготувати й супроводити цей подвійний рух.

Останній видих побачить народження Імені.

Останній вдих — коронування божественно-людського шлюбу.

Останній подих введе Людину в архетипний божественний подих у лоні Отця, Аїп, від якого все походить і до якого все повертається.

¹ Див. розд. III, с. 66.

Розділ XIII

ВЕЛИКИЙ ТВІР: ПРАЦЯ ПОШЛЮБЛЕННЯ ЗЕМЛІ-МАТЕРІ, АБО ТВІР У ЧОРНОМУ

1. Історія Йова עֵוָה

Історія Йова відбувається на землі Уц.

Якщо встановлено, що внаслідок порушення своїх онтологічних норм Людина не проживає свого шлюбу із землею, якою ходить, то так чи інак на перший план виходить глибокий зв'язок, який єднає її з нею. Так само людська істота, яка живе згідно з нормами, звершує з землею шлюб, який передує шлюбу її алхімічного весілля. Послання про це несе ім'я Уц.

Йов, про якого кажуть, що він “був чоловік праведний і Бога боявся”, реалізував перший поверх свого буття. Він перебуває на землі, чия назва тісно пов'язана з його становленням. *Uts*, по-давньоєврейськи עֵוָה, складається зі слова “дерево” — *Ets* עץ, — яку перетинає *Vav* ו, Людина. Історія Йова — це історія “Людини в Дереві”, Людини, злитої зі своїм Деревом, задіяної у своєму *Shem*. Отож її перебіг відбуватиметься в чотирикутнику, в “кузні”. Людина буде покликана увійти в “матрицю вогню”, щоб стати своїм Іменем.

Йов набув усього, що мав набути. Біблійний текст перелічує його дітей, худобу, слуг. Це те, що зроблено, щабель МАТИ на місці. Божий слуга, невинний чоловік, щасливий посеред

своїх рідних, шанований співгромадянами, поцінований усіма, мудрий радник для всіх. Хай би де він з'явився, найстаріші люди встають, наймолодші тремтять. Саме так він сам себе описує. Він людина добросовісна і славить свого Господа.

Саме тоді ми й бачимо, як між Яхве й Сатаною יוֹשָׁ зав'язується таємничий діалог, об'єктом якого стає Йов.

Ці три імені — Яхве, Сатана і Йов — одразу ж відсилають нас до іншого діалогу, того, що звучить у серці міфу про падіння, між Яхве-Елогімом і Змієм-Сатаною: *“Я покладу ворожнечу між тобою й між жінкою, між насінням твоїм і насінням її, — каже Бог Сатані. — Воно зітре тобі голову, а ти будеш жалити його в п'яту”* [Воно поранить тебе, оскільки ти голова, ти ж пораниш жінку, оскільки вона п'ятка — фр.] (Книга Буття, III, 15).

Слово “ворожнеча” — *אִיֹּוֹן עֶרְוָה* — це ім'я Йова давньоєврейською.

Історія Йова — це історія “ворожнечі, покладеної” Богом у взаємовідношення *Isha* і змія, у взаємовідношення їхнього “насіння”, тобто “первоначал”, які є відповідно Яхве, ІМ'ЯМ, запечатаним у серці жіночого начала *Isha*, і Сатаною, первоначалом змії.

Йов — це сама ворожнеча Яхве — Сатана.

У цьому міфі, як ніде інде, стає ясно, що героєм драми, в якій програється божественна доля, є Людина. Вона грається саме тепер, на поверсі БУТИ життя Людини.

У матричному трикутнику *Yesod — Hod — Netsah* ми натрапили на ситуації, що символізуються з цією: до Фараона Мойсей був у такому ж відношенні, як Яхве до Сатани, але для єврейського народу, який був іще рабом Фараона, і для Людини, яка все ще перебуває в полоні рівня МАТИ, вони були людьми.

На поверсі серця, в центрі БУТИ, перебувають самі божественні начала, "насіння", яке ми зустрічаємо в творимій дуальності: Людина-Яхве, незвершена в Богові, міряється із "Супротивником" (переклад *Сатани*), аби звершити Елогіма, Бога наразі повністю звершеного!

Тож лише в перспективі подолання обох полюсів цієї антиномії нашому спогляданню і пропонується божественна таємниця, лише на "зубці її незвершеного полюса" й розміщується таємниця Творіння — таємниця Людини!

Мойсей та Йов, яких історична критика робить сучасниками, поєднуються в месіанському звершенні. Обидва провіщають Христа, втіленого Яхве, який перейде через обидва плани звершення і поведе Людину до її повного обоготворення.

Яхве-насіння, зародок свідомості в Адамові з Едемського саду, слабкий, слабкий настільки, що зникає, а *Іша* навіть не зауважує цього в тому, що каже змій: "*Чи [ж справді] Бог [Елогім] наказав: Не їжте з усякого дерева раю?*" (Книга Буття, III, 1), хоча наказ Яхве-Елогіма формальний¹.

Аж ось Адам подорослішав, попри драму падіння його свідомість змужніла, бо "*ворожнечу покладено*". Тож Йов переживає свою Пасху, в ньому Яхве виводить Адама з його рабської землі. Це відображено в першому випробуванні, яке вражає Йова на рівні МАТИ: він втрачає всі свої статки.

— "*Чи ж Йов даремно боїться Господа [Елогіма]?*" — запитує Сатана Яхве. — "*Але простягни тільки руку Свою і доторкнися до всього, що його, — чи він не зневажить Тебе перед лицем Твоїм?*"

— "*Ось усе, що його, — у твоїй руці, тільки на нього самого не простягай своєї руки!*" — відповів Яхве (Йов, I, 9—11).

Тут добре показано стик рівнів МАТИ і БУТИ у Йова.

¹ Книга Буття, II, 16.

Спочатку Сатана спустошує всі статки Йова. А далі знищує навіть його дітей: сім синів і три дочки.

Опис щабля МАТИ можна прочитати в декількох планах. Під кінець міфу ми побачимо, що три дочки, яких йому буде повернено, пов'язані з його особою, з таємницею його ІМЕНІ. Спочатку три дочки Йова мають бути поєднані зі складовими особистості, яку структурує енергетична тріада Насолода — Володіння — Могутність. Про цю тріаду йшлося вище¹, але на цьому поверсі вона виявляється в психологічних категоріях.

Стосовно свого психологічного ества і своїх матеріальних статків Йов знищений. Але свідомість його зміцпилася.

Яхве приводить Людину до таємного знання. Перед випробуванням Йов стверджує: “Я вийшов нагий із утроби матері своєї, і нагий повернусь туди, в землю! Яхве дав, — Яхве узяв... Нехай буде благословенне ім'я Яхве!” (Йов, I, 21).

Він знає, що Людина знову має стати малим дитям, зробитися зародком, щоб увійти в Царство *Malkuth*: він знає великі таємниці Ізраїлю. Він розбитий, але знає, і приймає.

У цьому Йов уже зазнає звершення, бо в його серці не запалюється гнів — стан, протилежний силі звершення, як ми бачили².

Тоді Сатана вирішує піти ще далі:

— “Шкіра за шкіру, і все, що хтось має, віддасть він за душу [життя] свою, — каже він Яхве. — Але простягни-но Ти руку Свою і доторкнись до костей його та до тіла його, чи він не зневажить Тебе перед лицем Твоїм?”

— “Ось він у руці твоїй, — каже Яхве Сатані, — тільки душу [подих] його бережи!” (Йов, II, 5—6).

¹ Див. розд. X, с. 187; розд. XI, с. 232.

² Див. розд. XI, с. 247—248; розд. XII, с. 308—309.

Яхве дозволяє, щоб пролунав “удар гонга”, “затремтіла земля” і “тремтіння” охопило Йова¹, щоб людину схитнуло в її найглибших землях, що їх символізують такі органи, як селезінка — підшлункова залоза. Починається Великий Твір хрещення вогнем: його викладено в програмі, яку про нього складає Сатана: “Шкура до кінця шкури” — *Aor beod aor 77U 7U7 77U*.

Йов ітиме від шкури до шкури до кінця своїх внутрішніх земель, тобто від полів свідомості до зовсім нових полів свідомості.

Aor 77U, “шкура”, в яку Адама одягнено після падіння, це — затемнення його свідомості, зведеної до повного незвершеного і переплутаної з жіночим началом, про яке він геть забув. Пригадаймо², що саме слово “шкура” — *Aor*, — вимовлене *Iver*, давньоєврейською означає “сліпий”. Адама зведено до того, чим він був, не тільки до того, як Бог йому відкрив його жіноче начало, а ще навіть до того, як він поіменував свої енергії — тварини — своєї першої внутрішньої землі.

На початку праця Великого Твору — це робота “пам’яті”, мобілізація “чоловічої” снаги Йова³ для того, щоб він, пригадавши, пошлюбив своє жіноче начало і повернув сховане нею світло.

Останньою “шкурою” 77U стане *Aor 77N*, “світло”! Те, яке Бог називає *Tou 77U* з першого дня Творення, але яке стане цілісним *Tou*, коли воно вбере повноту *Ra 77U*, тут повноту 77U “шкури”.

¹ Див. розд. XII, с. 321—322.

² Див. розд. III, с. 68.

³ Див. спільний давньоєврейський корінь 777 обох цих слів, розд. III, с. 66.

Жіноче начало Йова, його глибина, чітко означене в розмові Сатани як *“кість і плоть”*. Хіба ж перед падінням Адам сам не ідентифікував своє жіноче начало такими словами: *“Оце тепер вона — кість від костей моїх, і тіло від тіла мого”* (Книга Буття, II, 23), а ще пригадаймо: *“Ось та, яка є сутністю моєї сутності і таємницею мого ядра”*¹.

Справді-бо, жіноче начало Йова мобілізовано, його не-свідоме зачеплене. Йов, чудовий врівноважений чоловік, раптом зовсім себе не впізнає; він бунтує у символі своєї *“жони”*: *“Ти ще міцно тримаєшся в невинності своїй? Прокляни Бога — і помреш!”* (Йов, II, 9).

Таким чином, перед випробуванням нас охоплюють приголомшливі суперечності: хтось у нас (народжена свідомість, звершене, яке причетне до Яхве) знає, що воно має сенс, правоту і вагітне своїм потенціалом удобрення й росту. Той, хто в нас, хоч і уражений, і є любов.

А тим часом хтось інший відчуває страх і тремтить у своїй старій *“шкурі”*, відмовляючись її відкинути, бо відчуває себе захищеним набутою в ній звичкою. Відчуваючи спокусу проклинати, він обурюється.

Але Йов змушує цей вимір самого себе до мовчання: *“Ти говориш отак, як говорить яка з божевільних!”* (Йов, II, 10).

Він обертає цю частину своєї внутрішньої землі. І робота триває далі: вся подальша розмова поляризується на пошуках сенсу, на відкритті вищих рівнів, двох сефір *“Мудрість”* і *“Розум”*.

Йов ставитиме на свої плечі нові голови, які змушуватимуть його до почергових смертей і воскресінь.

Три приятелі, які прийшли побачитися з ним, — це три аспекти його самого в народженнях, які він здійснює, відчу-

¹ Див. розд. XII, с. 279—280.

ваючи пологів перейми. Вони — це три “голови”, які щораз більше знають у міру його шлюбів із самим собою, шлюбів, які є проникненням у його морок, його внутрішні землі, його жіноче начало, його матір-жону...

Він, як Едіп, починає свою велику нічну мандрівку. Але в Йова мова виразно алхімічна: вражений “злаякісною виразкою від стіп ніг до маківки голови...”, Йов, зазнаючи страждань, проходить фазу Великого Твору, яка називається “гниття”. “Зодяглось моє тіло червою та струпами в поросі, шкіра моя затверділа й брідка...” (Йов, VII, 5).

Йов не розуміє! “Навчіть мене — і я буду мовчати, а в чім я невмисне згрішив — розтлумачте мені... А я не скажу перед вами неправди!” (Йов, VI, 24—29).

Спочатку він шукає причину лише в категоріях покарання поля своєї первісної свідомості. Він же не бачить за собою жодної помилки. Чи ж Бог дивиться інакшими очима, ніж він?

“Хіба маєш Ти очі тілесні? Чи Ти бачиш так само, як бачить людина людину?”

Твої руки створили мене і вчинили мене, потім Ти обернувся — і губиш мене.

Пам'ятай, що, мов глину, мене обробив Ти, — і в порошок мене обертаєш.

Чи не ллєш мене, мов молоко, і не згустив Ти мене, мов на сир?

Ти шкірою й тілом мене зодягаєш, і сплів Ти мене із костей та із жил ...а оце заховав Ти у серці Своему!..”
(Йов, X)

Його випробування — це випробування Твору в Чорному. Іноді це спекотність вогню в пеклі: “Сподівався я світла, та темнота прийшла... Киплять мої нутрощі й не замовкають; ходжу почорнілий без сонця, я став братом

шакалам, а струсятам — товаришем, моя шкіра зчорніла та й лупиться з мене, від спекути спалилися кості мої..." (Йов, XXX, 26—30).

Іноді — вологість проваль:

Чи я море, чи морська потвора,

що Ти наді мною сторожу поставив?

Коли я кажу: "Нехай постіль потішить мене,

хай думки мої ложе моє забере",

то Ти снами лякаєш мене

і видіннями страшиш мене...

І душа моя прагне задушення!

Йова задушено. Схоплений за горло на "Дверях богів", він змінює рівень свідомості:

Спокійний я був, — та тремтячим мене Він зробив,

І за шию вхопив Він мене — й розтрощив мене...

...розкриває нирки мої Він не жалівши, мою жовч виливає на землю...

Він робить пролом на проломі в мені.

Ми бачимо, що всі життєві органи, місця кузні, зачеплені цим випробуванням.

Йов продовжує свою жахаючу мандрівку! Я навмисне вживаю слово "жахаючу", бо його походження цілком алхімічне, обидві фази Твору часто висловлюються формулюванням: "Небо нажахане, Матерія витончена".

А "зафіксувати тонке" — це, звичайно, найважче випробування. Сам Христос на Хресті благає Отця, щоб "минула Його чаша ця". Благає про це і Йов...

Йому, "Образу Христа, що має прийти", вистачає сили продовжувати. І вже не в незнанні несвідомого, а свідомо, в темряві, що містить світло, людина продовжує свою болісну мандрівку. На цьому новому поверсі лабіринту морок гущішає аж до контрапункту "Аїл", "Ніщоти" бездонних глибин.

Таким є “спуск у пекла”: поспішне осідання на рівень стопи, повернення до зародка, що містить повноту обіцянок, архетипи “угорі” і їхній образ “внизу”, Мі і Ма, *Маїт* одвічного хаосу, коли земля була ще “безформна й порожня”.

Повернення до “безформного й порожнього” у своїй генезі, аби пережити своє справжнє покликання, таким видається — у позірній регресії¹ — досвід, пережитий у цю мить людської пригоди тим, хто шукає Бога. Якщо він не зазнав його під час свого земного життя, то чи не стане ним його смерть?²

Йов одразу ж помирає. Він благає своїх приятелів, нові розуми в ньому самому: “Чи ж не знайду я між вами розумного?” (Йов, XVII, 10). Але глибина його страждання перевищує високий рівень їхньої мудрості:

“Справді, — то ж ви тільки люди [люди хитрі — фр.], і мудрість із вами помре [бо ви лише шарлатани]...”
 “Та неправду куєте тут ви, лікарі непутящі [ніщоти] ви всі! О коли б ви насправді мовчали, то вам це за мудрість було б!..” (XII, 2; XIII, 4—5).

Вони промовляють у Йовові, і Йов знову їх відсилає: “Чув я такого багато, — даремні розрадники всі ви!” (XVI, 2), а трохи далі: “Аж доки смутити ви будете душу мою, та душити словами мене?” (XIX, 1—2).

Нарешті він остаточно відсилає своїх приятелів. І відрізає свою останню голову:

“Як безсилому ти допоміг, як рамено підпер ти неможному?”

Що ти радив немудрому, й яку раду подав багатьом?”
 (XXVI, 2—3)

¹ Див. розд. XII, с. 300.

² Див. розд. XI, с. 259.

Тепер Йов іде значно далі. Його вчинок стає апофатичним: він знаходить і не знаходить сенсу. Його смак до Бога завжди залишає його невдоволеним. Відповідь буде в потойбіччі, завжди по той бік всілякої концептуалізації, у невимовному досвіді!

Кожна зміна шкіри — це зміна свідомості, поява в полі нового розуму й нової мудрості.

Разом із приятелями він зняв останні шкіри із серця і вух; зроблено всі обрізання, він підступає до своїх останніх внутрішніх земель:

“Отож, має срібло своє джерело, і є місце для золота, де його чистять, залізо береться із пороху, з каменя мідь виплавляється.

Людина кладе для темноти кінця, і докраю досліджує все, і шукає каміння у темряві та в смертній тіні...”

(XXVIII, 1—3)

Наближаючись до свого “схованого каменю”, він наближається до джерела двох сефір:

*“Та де мудрість знаходиться,
і де місце розуму?”* (XXVIII, 12).

Тоді, як Ілля, що очолює будь-яке обрізання, як Іван Хреститель, який очолює останнє й готує шляхи Яхве, з'являється четвертий приятель і відсилає трьох інших. Його звуть *Eliahou*. *Élie* французькою, Ілля українською.

עֲלִיָּהוּ є власне Ім'ям Яхве, де остання ך̣ замінена ך̣. Це Йов, одна частина якого (одне ך̣) ще не в Елогімі. Він готує Йова до абсолютного світла. У ньому вже є Дух Елогіма: *“Дух мого нутра докучає мені... Ось утроба моя, мов вино невідкрите, — вона тріскається, як нові бурдюки”* (XXXII, 18—19).

Святий Дух уже в ньому, а з ним божевілля. Божевілля в очах людей є божественною Мудрістю, тоді як мудрість

Йова в особах його трьох приятелів виглядала божевільям в очах Бога!

"Почекай мене трохи, й тобі покажу, бо ще ж про Бога слова..."

Він визволяє убогого з горя його, а в переслідуванні відкриває їм ухо...

Бери, Йове, оце до ушей, уставай і розваж Божі чуда!"
(XXXVI, 2, 15; XXXVII, 14)

Eliahou говорить: він готує Йова рушити до покладів Розуму, до джерел Мудрості в його останній землі. "А золото тієї землі добре; там бделій і камінь онікс" ["тій, де знаходять золото, а золотом того краю є *Tou 𐤇𐤅*!"] *𐤇𐤅* або повністю завойоване світло!

Цей вірш, узятий з Книги Буття (II, 12), описує першу з чотирьох внутрішніх земель Людини, які живить єдина ріка, що витікає з Едему. "4" — число, що символізує структури внутрішньої Людини, але не відображає формальної дійсності; в іншому образі, образі драбини, пропонуються тридцять три щаблі, де кожен щабель можна знову розглядати як землю, яку потрібно сконструювати.

Хай би яким був образ, перша описана в Книзі Буття земля — це земля, яку завойовує Людина у своїх останніх глибинах. *Eliahou* — провідник, який веде до дверей цієї першої землі; три інші приятелі привели Йова до трьох перших енергетичних рівнів, тобто до трьох перших земель, названих у Книзі Буття в низхідному порядку аж до тієї, яку зрошує *Фрат*. Саме з неї Йов і почав своє зростання.

Для нього вона називалася *Уц ґуу*: людина-*Vau 1* (1 = 6) у дереві *ґу*. Тепер людина доходить до 9, як до 9-го місяця своєї вагітності. Народитися в 10, у *Yod*, вона здатна тільки з одним провідником, який може відкрити ядро, Ім'я, Самим Яхве.

Ось чому Ілля, своєю чергою, відходить. Як Іван Хреститель, який скаже: *"Він повинен рости, а я маліти"*, Ілля зникає, відштовхуючи останню школу.

Усі обрізання Мудрості-Розуму зроблено, за винятком обрізання, яке з Людиною може зробити тільки Один Яхве.

Тоді відповів Яхве Йову із бурі і сказав:

"Хто то такий, що затемнює раду словами без розуму?"

Підпережи-но ти стегна [нирки] свої, як мужчина,

а Я буду питати тебе, — ти ж Мені поясни!

Де ти був, коли землю оснoвувaв Я?

Розкажи, якщо маєш знання [якщо знаєш, розуме]!

(Йов, XXXVIII, 1—4)

Тож від "Основи-Yesod" і до "Розуму-Binah" сефіри схоплені в космічні обійми, до яких Яхве запрошує і Йова, аби той цілком себе пригадав.

Розум тут знову стає повністю жіночним: *"Я буду питати тебе, — каже Яхве Мудрість, чоловіча сила в Йовові, — ти ж Мені поясниш, розуме"*, силою жіночою, яка покликана відкритися і принести плід. Гроза — останнє потрясіння, яке охоплює Йова, останній *"удар грому"* селезінки — підшлункової залози, бо ми підходимо до останньої землі.

Спочатку ми спускаємося до *"морських джерел... на дно безодні... до брами смерті... до осідку світла... в найтемніший морок..."*, щоб Йов пригадав своє походження: *"Знаєш ти, бо тоді народився ж ти був, і велике число твоїх днів!"* — каже йому Яхве (Йов, XXXVIII, 21).

І тут Людині відкривається її безсмертя. Створена споконвіку й поза часами, вона здатна пригадати про своє насіння і дійти до свого ядра. Туди її веде Бог.

Співаючи тоді космічний гімн, Яхве вирізьблює останню голову Йова, ту, яку в євреїв символізує перший архетипний

трикутник, а китайці називають “вище поле кіноварі, де відбувається шлюб Людини з універсумом”.

Бог народжує Йова при останньому світлі Мудрості й Розуму.

“Хто мудрість вкладає людині в нутро [нирки]?

Або — хто дає серцеві розум?” (Йов, XXXVIII, 36), запитує Яхве перш ніж завершити свій космічний спів про опис десяти, відтепер інтегрованих, енергій від лева й до орла.

Від лева до орла Йов прийняв усі свої послідовні шкіри.

Ставши орлом, Йов пройшов Едем і став перед Дверима Богів. Але між Дверима Богів і Сходом Едему прірва, яку символізує перехід між двома трикутниками на Дереві Сефірот, а на рівні людського тіла шия. У Книзі Буття зазначено, що Схід охороняють “Херувими і Меч полум’яний, який обертався навколо” (Книга Буття, III, 24).

Сцена Суду

Анубіс вводить душі. Перед ними “бачимо дивну тварину, яка складається частково з гіпопотама, лева й крокодила — від останнього в неї паща. Щелепи широко розкриті, щоб кидати в них серця, які, як виявилось, нічого не важили, коли їх клали на терези із Правосуддям” (сцена з могили фараона Сеті I XIX династії).

"Підпережи-но ти стегна [нирки] свої, як мужчина, а Я буду питати тебе, — ти ж поясни Мені!" —

каже Яхве, різко й чітко повторюючи свій наказ, бо Йов має позбирати свої останні енергії, щоб іти далі й пройти через прірву.

Два Господарі глибин стоять на сторожі їх. Їхні шкури — це два останні поля свідомості Йова. Пройти їх — неможливе завдання для того, хто ними не стає.

"А ось Бегемот..."

Голова оце Божих доріг;

і тільки Творець його може зблизити до нього меча..."

(Йов, XL, 19)

Бегемот, сторож Дверей Сходу, який виводить Людину на шлях Меча, скеровує її на шлях її Імені.

Behemoth כהמוֹת — це множина. Чи ж це не Херувими, які наближають Ім'я в останньому перетворенні? Вони близькі до Імені, бо "херувим" (*Karov* כרר) — це той, хто "близький" (*Qarov* קרר), *Kaph* כ у космічному плані відсилає до *Qof* ק.

Вони змушують до останнього перетворення, бо *Behemoth* כהמוֹת можна прочитати як "в ה כ смерть מות". Будучи множиною жіночого роду, *Behemoth* — це символи сили й розуму.

Херувими підтримують трон Бога.

Із силою Яхве Йов проходить ангельський бар'єр Херувимів.

Із силою Яхве він з'являється перед останнім Господарем глибинних вод — *Левіафаном*.

Хто такий *Левіафан*?

Яхве славить його красу, непроникність його шкури, що схожа на панцир, та його подвійні щелепи, що схожі на щити. Жах оточує його пащу.

“Бухає полум’я з пащі його, вириваються іскри огненні! Із ніздер його валить дим, немов з того горшка, що кипить та біжить.

Чинить він, що кипить глибочінь, мов горня, і обертає море в окріп. Стежка світить за ним, а безодня здається йому сивиною.

...він цар над усім пишним звір’ям [над усіма синами гордині]!”

(Йов, XLI)

Величезна таємниця оточує останнє страховисько. Чи ж чудовисько з цього боку безодні не є Серафимом, “тим, хто пече” і хто з Херувимами й Престолами утворює останню тріаду дев’яти ангельських чинів?

“Його серце, мов з каменя вилите,
і тверде, як те долішне жорно! [розплавлене, як священне народження глибин]” (Йов, XLI, 16).

Серце Левіафана — це ядро істоти, те, що запечатане від самих витоків, коли Яхве-Елогім “узяв одне з ребер його, і тілом закрив його місце [запечатав плоть Адама в глибинах]” (Книга Буття, II, 21).

Ми бачили, що “глибини”¹ — *Tahtenah* תַּחְתָּנָה — містять також *Halounah* הַלּוּנָה, що є “одруженням”.

Левіафан — остання земля, яку повинен пройти Йов, предмет його останнього шлюбу, який він має відсвяткувати із самим собою. У глибині своїх пекел він є драконом, якого Йов обійме, щоб відкрити його серце, щоб розплавитись і злитись із “каменем”, наріжним каменем, серцем будівлі, в остаточній роботі в кузні з метою зачаття божественного.

Йов стає своїм Іменем.

¹ Див. розд. XII, с. 317.

“Тільки послухом уха я чув був про Тебе, а тепер моє око ось бачить Тебе” [“Вухо, щоб чути, тебе почуло, а тепер моє око бачить тебе” (Йов, 42, 5)].

“Щасливі невинні серця, — скаже Христос, — бо Бога побачать”.

У *Tiphereth* Йов повністю очищений, він стає світлом. Він куштує плід з Дерева дуальності, яким він був, плід цілісності, яким він став, своїм завойованим Ім'ям.

Єдність невіддільна від множинності, вони тут антиномічні, бо, належать до Дійсності, що перевершує всі дійсності, які сприйнято до цього останнього досвіду, і впливає з дуальності.

Ця множинність вже не та, яка була пережита на початку під символом “пороху”¹. У *Tiphereth* תִּפְרֶת порох רֶחַץ *Arhar*, який став “попелом” רֶחַץ *Erher* у вогні кузні, підкорився наказу росту רָא, чий корінь головний у повноті Великого Твору.

“Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте землю, оволодійте нею” (Книга Буття, I, 28).

Йов усвідомив *Ayūn* у, своє “джерело” або своє “око” витоків; завдяки вогню він став *Aleph* א, “рогатою”, тепер “коронованою” головою².

Вибух в універсумі символізується в Йова примноженням статків, які йому повернуто, численністю нового стада і десятима дітьми, якими його короновано, десять — це *Yod*. Серед його десяти дітей три дочки виявляють свої імена: вони є іменням Йова в символі його звершеної енергетичної тріади:

— Єміма (*Yamimah*) יָמִימָה — повнота просторів і часів, що стали тепер володінням Йова.

¹ Див. розд. VIII, с. 160—162.

² Див. розд. V, с. 86—87; VII, с. 130—132; XX, с. 482—484.

— Кеція (*Qetsia*) יצק — це “літо” — *Qails* יק — в його корені י, пора року, коли “зрізають” — *Qatsoa* יצק — плід.

Раніше цей плід потенційно був у дереві יוּץ *Yud* (*Outs*), землі Йова, тепер він *Yod* на верхівці дерева יוּ. І цей плід виділяє пахощі. *Qetsia* — рослина ароматична, касія. Пахощі й смак плоду — це насолода, якої зазнав Йов, як Ной, що дійшов до сп'яніння.

Керен-Гаппух (*Qeren Haroukh*) קרן הרק, “коронування протилежностей”, “подолання суперечностей” — це голівка “Меча, який обертався навколо”, який стоїть на сторожі Сходу Едему; слово “який обертався” — це той самий *Haroukh*, що означив два леза Меча קרן. *Qeren* קרן, “ріг” має значення $100 + 200 + 700 = 1\,000$. Він означає домінування, повністю завойовану могутність.

Ця могутність є цілісністю.

Індуси називають її *Адваїта*.

Оскільки плід Древа Пізнання тепер звершено, Йов може тепер зірвати плід з Древа Життя.

2. Йона

Ми не можемо покинути Йова, не поцікавившись у руслі цієї самої традиції пророком Йоною, чий досвід, пережитий у череві “великої риби”, співвідноситься з цією подорожжю.

Проте Йона, не поєднавшись із розумом Яхве, порушив божий наказ стосовно Ніневії: він мав піти у велике розбещене місто, щоб проповідувати там розкаяння.

Тікаючи від такої долі, він сів на перший корабель, що відпливав. Але знялася велика буря, здавалося, що корабель ось-ось піде на дно. Перелякані моряки кинули жеребок, щоб дізнатися, хто з-поміж них є причиною такого лиха. Жеребок випав на Йону.

Йона ж заховався глибоко в трюмі, а ще глибше у міцному сні.

Йону, якому, очевидно, ще далеко до звершення, грубо повертають до реальності його долі: моряки викидають його "у серце моря", у серце його "незвершеного".

Його проковтнуло морське чудовисько, яке усна традиція зробила китом, і, здавалося б, Йоні вже не доведеться бачити світло. Але всередині утроби великої риби він згадує про Яхве, звертається до нього, і Яхве йому відповідає.

*І Ти кинув мене у глибочінь, у серце моря.
Вода аж по душу мене обгорнула,
безодня мене оточила,
очерет обвиває кругом мою голову!
Я зійшов аж до споду гори,
а земля — її засуви стали за мною навіки!
Ти підіймеш із ями життя моє...*

(Йона, II, 4—10)

Яхве звертається до великої риби, і та викидає Йону на суходіл.

Огорнений силою своїх глибин, Йона може тепер сміло йти в Ніневію і збагнути боже милосердя до міста.

Він набуває досвіду трансцендентності.

"Саме цю Трансцендентність ми й наділяємо повсюдно Божим ім'ям..."¹, — скаже Шрі Ауробіндо. Але на першому етапі, лише знову ставши зародком, рибою, і поринувши "аж до споду гори", до онтологічних коренів, до Архетипів творіння, Людина може піднятися до того рівня космічної свідомості, який трансцендентує звичайний рівень нашої свідомості.

Є зовсім недавня теорія ембріона, згідно з якою зародок у материнському лоні має космічну пам'ять. Він знає.

¹ *La Vie divine*, p. 63.

Травмованість диханням при народженні відсуне цю пам'ять у глибини несвідомого. Схоже, що той, хто добровільно й свідомо повертається у стан зародка (різні техніки дихання мають із цим дещо спільне), той, хто "одружується з матір'ю", проникає в морок несвідомого, розбиває могилу пам'яті й віднаходить Знання. Діставшись до серця самого себе, той, хто пізнає, опиняється в серці всього того, що має життя.

"Сонце моє, місяць мій, зорі мої, Богоматір моя, всі створіння мої! Чого просиш і шукаєш іще, моя душе! Все твоє і все для тебе..." — вигукне найвищою мірою співець такого досвіду, святий Жан де ла Круза, який перед цим описав свою подорож у найнепроникнішу тьму.

Виринувши з такої ж тьми й несучи на тілі стигмати ран свого Вчителя, святий Франциск Асизький славить Господа, в якому відтепер він пізнав увесь Всесвіт: він народився в новій сім'ї, де кожен елемент йому глибоко "свій": це "пан-брат Сонце, брат Місяць і Зорі, брат Вітер, брат Вогонь і сестра, наша матір Земля!.."

Ці поеми не можуть бути предметом психоаналітичної критики, як цього декому хотілося б, вони належать до категорій, які повністю випадають з її впливу і є плодом містичного досвіду.

Давньоєврейське ім'я Йони — *Yona* יוֹנָה — містить Тетраграму, *Noun* נ, що означає 50, замінюючи одне *Hé* ה, тобто 5. Йона — це *noun*. В арабів його називають *Dhûn-Nun*; *Nun* — літера, що означає 50 як арабською, так і давньоєврейською, в обох мовах це ще й "риба", тоді це риба-самець. Кит, без сумніву, відіграє ту саму роль, що й ковчег в історії Ноя, а саме роль риби-самки, що зберігає енергію-інформацію¹.

¹ Див.: *La Lettre: chemin de vie* (chap. XVI). Тут я натякаю на слово *Nagod* נָגוֹד "інформувати", яке означає також "лицем в лице" і у структурах якого *Noun* נ, риба-самець, постає перед *Dag* דָּג, рибою-самкою. Інформація може здійснитися тільки в шлюбі людини, яка стане рибою, щоб пошлюбити нову енергетичну сукупність, яку в глибинах незвершеного символізує *Dag*.

Йона, викинутий посеред моря

“Ти кинув мене у безодню...

але ти мене й підняв живим із ями!”

(Так звана Біблія святого Бернара, Троя; фото Мішеля Вюїєміна)

Незалежно від того, йдеться про кита, дельфіна, крокодила чи макара, всі ці риби, які живуть у *Malkuth*, на землі й у воді, чие серце має вогонь діаманта, ототожнюються з чорною божою матір'ю глибин; вона *Калі*, дружина *Шіви* в індусів, *Ісіда* в єгиптян, *Кибела* у критян, *Дана* в кельтів, *Персефона* в греків... Єдина Пані Ночі, яку Апулей описує такими словами:

“Я — природа — матір речей, володарка всіх елементів, джерело первоначала століть, верховне божество, королева манн, перша між жителями неба, прототип богів і богинь. Це — я, чия воля управляє осяйними небесними склепіннями, цілющими подихами океанів, скорботною тишею пекла...” (Метаморфози, XI, 4).

3. Спуск у пекла в грецьких міфах

Знову стати зародком: ця дія займає настільки центральне місце в нашій еволюції, що її опишуть усі традиції, являючи її ототожнення з досвідом Уґ, досвідом “не світло”.

Так, ми знаходимо її в “*Le Livre du voyage nocturne*” (Книга про нічну мандрівку) Ібн Арабі, в книзі “*Bardo Thodol*” (Книга смертей) Тибету, в книзі Єгипту, у спусках у Пекла в грецьких міфах, у “Пеклі” Данте. Нарешті, сліпоту численних героїв у наших легендах відбиває цей же спуск у морок, також згідно з ходінням по лабіринту, яке, однак, вписується в рамки першого перевернутого трикутника.

У першому трикутнику про морок невідання вже не йдеться, суб’єкт уже має досвід *Тов СЮ*, добра і світла, він живе в глибокому мороці, але свідомий того, що він несе світло. Світло спалахне тільки тоді, коли його промені натраплять на матерію, яка їх отримає, матерію, через яку вони зможуть проникнути.

У цьому й полягає шлюб.

“Матерія” — це “Чорна матір глибин”, тобто нижніх архетипів, у які було кинуто Йону і Йова і які пошлюбив Едіп, одружившись з Йокастою.

Тепер ми добре розуміємо, чому ніхто не зможе вибратися з пекла, якщо він перед цим не вловив основне світло свого ества, почавши “відділяти тонке від товстого”.

Ніхто також не зможе ні досягнути це нове ходіння по лабіринту, ні знайти з нього вихід, якщо він не має провідника.

Таким провідником для Йони і Йова був Яхве, для Едіпа — Антігона, Тесею себе запропонувала Аріадна... Гермес поведе Геркулеса, Сивілла з Кума поведе Енея. Семиструнна ліра, подарована Аполлоном Орфею, — це голос самого бога, який поведе “сироту”. Первинки його слова, спів Бога, яким він є потенційно, ліра героя чарує пекельні глибини і визволяє Еврідіку, її божественне єство, забране з глибин *Tiphereth*; Орфей міряється силами з сефірою *Din* (Справедливість). Чи пройде він через Двері Богів? Уже перед ними він зупиняється й оглядається. Він хоче побачити Еврідіку, охопити її поглядом, володіти нею.

Але “обернутися назад” означає віднайти звичайну свідомість, повернути собі очі плоті, зупинити життя. Видиво зникає!

У ту мить, як Людина, охоплена божественною любов'ю, опиняється у досвіді божественного, вона його розіб'є, якщо захоче концептуалізувати й втілити у видиві, якого ще не позбулася.

О невимовний біль, такий же сильний, як і снага пізнаної любові, він закриває у морок, ще непроникніший, ніж морок пекельний, того, хто вже був готовий побачити день!

Орфей гине від болю.

Наскільки ж небезпечно в межах цього досвіду забажати підвести до рівня категорій звичайної свідомості й ввести в наші концептуальні рамки те, що належить до трансцендентного!

І хто ж той провідник, який упродовж цієї мандрівки в пекло, пережитої в рамках сучасних аналітичних технічних засобів, виявляється справжнім учителем, здатним розрізни-

ти серед матеріалів, що виринули з глибин, ті, що відповідають тому або іншому плану свідомості?

Фундаментальний закон, перевірений на рівні БУТИ, гласить, що “коли учень готовий, з’явиться вчитель”: Рафаїл стоятиме біля дверей Товіта, готовий стати супутником юнака в його мандрівці¹. Справжній учитель знайде того, хто шукає справжнього наставника, свого Отця.

Власне саме для того, щоб піти на пошуки Отця, без якого він сирота, Еней і звертається до Сивілли з єдиним проханням: *“Дай мені спуститися в пекло, щоб побачити його любе обличчя... Розкажи мені про підземний шлях, який дозволить знайти того, кого я ніс на своїх плечах...”*

Хто ж той, кого Еней ніс на своїх плечах, якщо не його справжня голова, його справжнє обличчя, його “любє обличчя” — його божественний лик, який у нього було стято й замінено, як і в будь-якої людини, чия свідомість була закрита маскою?

І хто ж цей Отець, якщо не голівка Меча, *Yod*, Бог?

У цьому міфі є один чудовий факт: у пошуках божественного Еней просить Сивіллу перенести його не на вершини неба, зазвичай недоступного, а в глибини безодні, свої безодні.

Бога слід шукати не вгорі, а всередині нас самих, на цьому “нижньому” полюсі, інтеграція якого тільки й дає “ключ” до божественного, відновлення над плечима (ключиці) справжнього керівника.

Власне, лише віднайшовши свого Отця, своє справжнє обличчя, Еней піднімається на поверхню, де віднині в нього є сила заснувати Рим на семи пагорбах — виконати місію, покладену на нього богами.

¹ Див. розд. XIX, с. 463—464.

Вкрай важливо зауважити, що Сивілла веде Енея, який тримає золоту гілку, маючи за завдання вручити її цариці Пекла (Матері). Цей промінь світла — символ його відновленої божественної спорідненості, яка одна й дає змогу ввійти в пекельну прірву. Він і є до неї ключем, про важливість якого вже йшлося. Той, хто ним не озброєний, у кого немає усвідомлення божественного виміру досвіду, знайде внизу лише чудовисько смерті й не зможе усвідомити підйом.

Тесей успадкував від свого Отця Золотий Меч, і все-таки...

Геркулес викрадає у велетня Атласа, носія небесного склепіння, золоті яблука з саду Гесперид, коли його пан Еврисфей наказує йому спуститися в Пекло, щоб привести звідти Цербера, чудовисько, яке охороняє його глибини.

Зміцнений попереднім підйомом, Геркулес готовий до спуску. Нагодований золотими яблуками, він володіє ключем до пекла і зуміє ним скористатися. Він не вперше береться за таке випробування. Хіба ж він не мірявся силами з Геріоном, колосальним велетнем, що мав три голови й три зрослих тулуби, чию підводну домівку охороняв триголовий пес, що виявляється прообразом Цербера?

Саме проходячи восьмим колом Пекла, Данте і його провідник Вергілій спускаються на плечах цього самого Геріона вглиб колодязя Малєбольш. На руках велетня Антея вони проходять дев'яте коло, Геркулес також знає Антея. Він роздушив його на своїх грудях. Досвід грецького героя дивовижно перегукується з тим, що пережив поет. Обидва постають перед Пеклом, лише перемігши лева.

Тут ми віднаходимо першу тварину, яку Бог описав Йові, тоді як останній був орлом; у Тетраморфі лев і орел — два центральні виміри.

“У цій акції орел пожирає лева”, — напише алхімік Салмон у передмові до *“La Bibliothèque des Philosophes*

(Бібліотеки філософів)"¹. Орел, символіку якого ми розглянемо далі, вже сповіщає про підйом, сублімацію.

Що ж включає в себе така сублімація? Яку інтеграцію має вона забезпечити, за яку розплачуватиметься лев? Яку частину Твору звершують наші герої, підступаючи до Пекла і зустрічаючи лева? Спробуймо підтвердити те, що ми вже встановили.

У кожній людині лев символізує психічну енергію, прожиту на рівні серця, перш ніж воно стане серцем — божественною любов'ю на рівні БУТИ. У такій символічній перспективі лев пов'язаний з пристрастю, палкістю і мужністю, що доходить до героїзму, а також гнівом, — стільки психічних чеснот, що мають перетворитися в чесноти онтологічні.

Коли апостол Павло радить *"Обріжте крайню плоть з ваших сердець"*, він схожий на алхіміка: *"Нехай орел з'їсть лева"*.

Лев належить до царської лінії, він не повинен померти, він має ототожнитись із вищою царською владою. Пожираючи його, царський орел асимілює його сонячну енергію і перетворює його якості в Любов-Знання.

Людина, яка подолала лева в собі й зодяглася — як Геркулес — у його шкуру, зуміла приборкати психічний характер своїх поривань і одягла первинки осяйного вбрання. Тим самим вона зробила перші кроки по царській дорозі. Але дорога довга й важка; щоб її вирівняти, слід звершити ще й інші роботи. В кінці шляху у Данте, як і в грецькому міфі, на дверях стоїть Цербер.

Пригляньмося до його імені: *Cerbère* — гр. Керβερος — загадкова вокабула. Схоже, що вона походить від злиття *χερος* і *βαρος* і тоді означає "Могутній ріг". Ця вказівка лише підтверджує мою глибоку інтуїцію: своєю триединою структу-

¹ Цит. за: G. Monod-Herzen. *L'Alchimie méditerranéenne*, p. 138 (Adyar).

рою й могутністю рогів, божественну символіку яких ми вже бачили й ще побачимо, Цербер є немовби чорним обличчям, негативною полярністю дракона, з яким Людина збирається поєднатися і який є братом староеврейського *Левіафана*.

Інша етимологія, не така вже й віддалена від попередньої, що її дехто приписує імені чудовиська, зробила б з нього "пожирателя плоті" (Κρεας, плоть — βορας ненажерливий); тоді йому буде близькою роль Сатани, "пожирателя пороку", поки ми не повернемося до божественного Мужа.

Третю ймовірну етимологію виведено із санскриту. Цербер буде там просто іменем ночі, Сарварі¹. Хіба ж ми не бачимо, як пес супроводжує місячну богиню Артемідю, яка народилася на день раніше за свого брата, бога сонця Аполлона?

Хай би яким було походження, до якого ми звернемося, Цербер має співвідноситися зі становленням Людини, яка міряється з ним силами перш ніж увійти в обоготворення, так як ніч співвідноситься з днем, місяць із сонцем, вечір з ранком у Творенні: це одна й та сама дійсність у подвійній полярності.

Дуже важливо те, що голова Цербера — це голова пса. Мене часто вражала присутність людей з головами собак, яких християнська іконографія розміщує першими праворуч від голови Христа в Славі (наприклад, на тимпані нартекса базилики у Везеле).

Чому знову-таки назву Пса дали сузір'ю, яке сусідить із Сонцем тоді, коли останнє перебуває в найвищій точці свого руху?

Ця особливість підтверджується у повсякденній мові, яка називає "палючими" деякі спекотні дні цієї пори року. Символічна відповідність, що є між анатомією неба фізичного й анатомією землі, схиляє нас до думки про близькість собаки до Бога, з яким Людина віднаходить свою цілісність.

¹ Jacques Duchaussoy. *Le Bestiaire divin* (Editions La Colombe).

Святий Христофор з головою собаки

“Христофороса”, який вочевидь “несе Христа”, невидимо несе Христос. Так про це розповідає Традиція старого Симеона (Лука, II, 28). Через усі пекла (символ собаки) проходить лише той, хто несе Христа. (Святий Христофор собакоголовий, XVII ст., Візантійський музей)

По-давніоєврейськи "собака" вимовляється כלכל *Keleb* і має корінь *Kol*, цілісність. Його омонім *Kebel* ככל означає "зв'язок, ланцюг"). Пес, Цербер, Сатана, прив'язує Людину, яка вибрала його за вчителя (міф про падіння), до її "нестановлення світлом" (*veRa* ורע тоді стає "злом"), до того єдиного полюса Древа дуальності, яке символізує морок пекла.

Людина живе в Цербері-ворогові, противнику свого полюса світла. У цьому ми віднаходимо — і все про це свідчить — персонаж з історії Йова, Сатану, "супротивника" Яхве.

Ніхто не зможе "стиснути свого Сатану"¹, якщо не вигнав із себе когорту демонів, ім'я яким "Леґіон"², які паразитують на творінні й "пожирають плоть".

4. Пекло в "*Bardo-Thödol*"

Цих демонів, описаних під іменем "Форми-Думки", ми знаходимо в "Бардо-Тодол" (або "Книзі мертвих" тибетської традиції). "Бардо" — це точно той проміжний стан, який Людина відчуває між смертю і народженням, стан, який викриває Данте, кажучи: "поза життям і смертю".

Оте "після смерті", яке описує "Бардо-Тодол", так і єгипетська "Книга мертвих", а також різноманітні розповіді про "спуск у Пекло" з великих міфів Людства, не обов'язково стосується смерті фізичної, окрім випадків, коли вона супроводжує мутацію, про яку там ідеться. Ця мутація відкриває перехід на інший рівень свідомості, її має прожити кожен перш ніж народитися для Дверей Богів.

"О, шляхетний сину, — йдеться в "Книзі мертвих", — те, що називають смертю, вже прийшло! Ти залишаєш цей світ, але ти не єдиний, смерть приходить до всіх. Не тримайся за це життя через слабкість. Навіть якщо

¹ Див. розд. XIII, с. 367.

² Марко, V, 9.

через слабкість ти й будеш до нього прив'язаним, ти не можеш тут залишитися. І не доб'єшся нічого іншого, окрім блукання по Самсара. Не будь прив'язаним, не будь слабким, пам'ятай про дорожочинну Триєдиність.

О, шляхетний сину! Хай би який страх чи жах охопив тебе в Конїд-Бардо¹, не забувай цих слів, іди вперед, зберігаючи їхнє значення в своєму серці, бо в них ховається життєва таємниця Пізнання.

"Гай-гай! Коли Досвід Дійсності відбивається на мені, будь-яка думка про страх, жах чи побоювання видимостей відкидається: зміг би я збагнути, що будь-яка з'ява — це розмисел моєї власної свідомості, зміг би я їх розпізнати приналежними до природи з'яв Бардо.

У дуже важливий момент звершення великого кінця чи зміг би я не боятися воїнства мирних і роздратованих Божеств, які є моїми власними формами-думками.

...
О, шляхетний сину! Якщо ти не усвідомиш свої власні форми-думки, попри розмисли й благоговіння, зроблені тобою у людському світі, — якщо ти не почув нинішні науки — сяння, тебе поневолять, звуки наповнять тебе страхом, промені перелякають тебе.

Якщо ти не пізнаєш цього абсолютного ключа до всіх знань — будучи неспроможним пізнати звуки, світла й промені — тобі доведеться блукати в Самсара".

Далі сюжет відображає досвід звуків, різних видів світла й променів, усіх форм-думок, наших демонів!

Людина, яка проживає цей досвід "мороку", втрачає своє "Я".

Якщо в досвіді "світло", який йому передує, вона набуває структур, необхідних для того, щоб умістити божественне вторгнення, "форми-думки" гинуть разом з "Я" і Людина

¹ Зустріч з "Дійсністю-Матір'ю".

входить у співучасть великого Божественного Імені, що зосереджене в її ядрі, її серці.

Якщо вона їх не набула, структури "Я" все одно розпадаються, не замінюючись ніякими іншими, і Людина стає здобиччю демонів, своїх "форм-думок", що їдять її плоть і п'ють її кров. Вона стає демоном. Ось чому Христос дає своє тіло для споживання, а кров для пиття, аби нагодована Богом Людина стала богом.

5. Пекла шизофренії

Я маленька щаслива дівчинка, яка мешкає в батьківському будинку, де народилася п'ять років тому. Несподівано лунає "удар гонга".

Одного весняного ранку ми квалливо від'їжджаємо. Я покидаю батьківщину, дім, дорогих істот. Я здогадуюся, що трапилось якесь лихо, про яке мені нічого не кажуть. Мене, як незручний предмет, що неспроможний зрозуміти чи бодай відчувти ситуацію, залишають одну в Парижі, в монастирі.

Світом, до якого я ще можу звернутися, є моя старша на два роки сестра, яка також перебуває в цьому монастирі, але ми не бачимось цілий день.

Минає кілька місяців — смерть. Нарешті я з тими, кого люблю, в сумній і тісній паризькій квартирі, з якої незабаром судові виконавці заберуть усі меблі. У нас нічого їсти. Усі довкола мене плачуть — іще одна смерть.

Я можу стверджувати, що для того щоб вижити, в дитини немає ніякого іншого прихистку, як звернутися до самої себе, до тієї непідозрюваної глибини в ній самій, де вона виявляє заповітну дійсність, що дає змогу дівчинці стати ногами на тверду землю, яку вона поіменувала, сказавши: "Можна розраховувати лише на божественного Отця". І ні від кого нічого більше не чекати.

І тут починається нервовий зрив.

Саме на рівні “*phrenos*” і перепиняється подих між “диханням генітальним” і “диханням вербальним”¹.

А для того щоб вижити, коли земля двигтить і лунає удар гонга, дитина, схоплена щелепами глибин біля Дверей свого Імені, повністю вдувається на вершини. Вона вступає в контакт зі своїми чудовиськами, і божественний Отець рятує її.

Величезна милість робить так, щоб нервовий зрив не розірвав маленьку дівчинку, якою вона була вчора.

Пригадую, як у ідальні монастиря вона поглинала сіль з усіх столів. Немає сумніву, що вона, як дружина Лота після очищення вогнем Содому й Гоморри, потребувала такого осолонення внаслідок встановлення меж нової внутрішньої землі! Зате жінка, якою вона стала сьогодні, розуміє, що таке пекло шизофренії.

Психіатр доктор Фредерік Гусманн розповідає про дивовижні спостереження на цю тему, спостереження чоловіка, який ділиться власним досвідом: “Велетенські істоти стискали мене, як аркуш паперу. Я відчував велику загрозу втратити своє “Я”, усвідомлюючи, що це означатиме божевілля. Через якийсь час, після різкого нападу один із моїх демонів відходив, і повертався вже в інакшому вигляді. Часто мені здавалося, що я на нього схожий, але то було лише відчуття...

Довкола мене всі думали, що це лише уявні сцени. Я ж бо не міг зауважити жодного зв'язку між ідеями й цими сприйняттями; не бачу я його й сьогодні. Коли я уявляю собі якусь ідею, то вона перебуває не в просторі, а залишається безбарвною в моєму мозку або позаду очей, тоді як при тих сприйняттях я бачив, як до мене ззовні підступає світ, який аж ніяк не належить до світу відчуттів. Те, з чого він складався, було для мене дійсністю, форми були сповнені життям...”

Після всіх нападів, так чудово описаних самим суб'єктом, він розповідає про візит “істоти, у вигляді якої було щось

¹ Див. розд. XII, с. 266—267.

приємне і яка вела зі мною улесливі розмови... Я відчував, що мене запрошують до виливання (проливання) універсальної свідомості, яку я колись пізнав. Я піддався і десь через десять-тридцять хвилин уся сцена повністю змінилася. Я відчув, як падаю в якусь воронку, і знову все повторилося спочатку: крик суперечок наростає... Нарешті на мене почали нападати величезні чудовиська — демони з'являлися з безодні, як охоронці, як Цербери. Я вирішив боротися до кінця... І в цю мить настало осяяння. Я ясно побачив справжню природу спокусників і втримався від їхньої їжі. Вони були сторожею, а водночас й чаклунами мого дорогого особистого "Я". Але тепер воно видавалося мені так само примарним і неіснуючим, як і вони. І коли світло більшого й розлогішого "Я" почало зоріти, щезли, гинучи, всі демони"¹.

Той, хто доходить до дракона глибин, доходить також до Отця вершин, який наділяє здатністю обернення.

Якщо дивитися під таким кутом зору, то чи можна шизофренію вважати хворобою? Вона передусім етап пекла, необхідний для переходу через Двері, етап, природа якого агностичній медицині невідома, тож вона відносить його до патології.

Якщо до неї поставитись як до хвороби і ще більше ізолювати того, хто переживає це останнє випробування, в якійсь гамівній сорочці, це означатиме втримувати його на якомусь етапі процесу, який, шизоїдний у своєму контексті, стерилізує еволюцію й стає патологічним крахом.

А "замість того щоб бути крахом, вона може стати проривом" до Імені².

Доктор-психіатр Давіллер, автор останньої думки, продовжує, підкреслюючи, що "разом з антипсихіатрами можна було б навіть сказати, що єдиною функцією, яка збері-

¹ *Aenigmatisches aus Kunst und Wissenschaft*. — Stuttgart, 1922, Kommende Tag.

² Docteur Eric Daviller. *Le Schizophrène, le Yogi, le Chaman et le commissaire*, p. 128 (Thèse de doctorat en médecine: Université de Nancy I, 1977).

гається за божевіллям у наші дні, є функція жертвості, що має кілька аспектів:

— індивід стає козлом відпущення, відбувайлом, визначеним групою, яка в такий спосіб позбувається власних суперечностей. Має місце перенесення групи на індивіда-симптом;

— група будує свою згуртованість на відкиданні індивіда-симптома;

— психіатрія потрібна тут для того, щоб стати порукою такому повороту, що полягає в індивідуалізації колективних проблем".

Ми дослідили принцип козла відпущення в єврейських ритуалах. У новій розкритій нами перспективі він виявляється власне принципом універсального знання з-поміж найархаїчніших, згідно з яким людина, — яка також уособлює все людство¹, — може взяти на себе тягар спотворених енергій групи, аби їх змінити, або тягар нечистого — власне незвершеного, — який група перекладає на цю людину з метою її звершення.

Якщо група або її член стає свідомою, вона може тоді працювати над одужанням "хворого" — козла відпущення, беручи на себе власне очищення й здійснюючи власний спуск у пекло. І, своєю чергою, торкнувшись свого ядра, вона стає здатною обернути енергії для самої себе й вилікувати іншого.

Хвороба члена сім'ї чи групи більшою мірою, ніж ми думаємо, є несвідомим розвантаженням цієї сім'ї чи групи, яка переносить на хворого тягар своїх спотворених або незвершених енергій. По суті, одужання хворого — проблема сім'ї чи групи, член якої, свідомо працюючи в напрямі свого ядра, може при контакті з Божественним, яке він пізнав там на досвіді, і з Богом усе обернути.

Великі святі взяли на себе нездужання групи.

Христос узяв на себе нездужання людства.

¹ Див. розд. XI, с. 243—244.

6. Страждання

Коли шок великого страждання вражає вже не дитину, а так звану дорослу особу, то вона, як Йов на початку свого випробування, буде сперечатися, бунтувати, посилатися на власне розуміння справедливості, одним словом, ставитиме свій інтелект між подією і його глибокою й творчою сутністю.

Творча здатність страждання буде дієвою тільки тоді, коли Людина знову стане малим дитям.

“Коли не навернетесь, і не станете, як ті діти, — не увійдете в Царство Небесне!” (Марко, X, 15; Матвій, XVIII, 3; Лука, XVIII, 17; Іван, III, 3).

Усі чотири євангелісти вказують на цей основоположний наказ Христа. Справжній дорослий — це той, хто вміє ставати малим дитям, відмовляється від свого інтелекту і покладається на подію, що несе до нової землі його істоти, погодившись нічого не розуміти. І там, на тій новій землі, йому буде дано розум. Він нікого не звинувачуватиме, а повністю перегляне себе, щоб світло проникло значно глибше в нього і *“щоб діла Божі з'явилися на ньому”* [в ньому — фр.]” (Іван, IX, 3).

Авраам піднімається на гору, щоб принести в жертву свого сина. Він підкоряється. І, піднімаючись на гору, переживає найбільшу драму своїх глибин. Там він торкається божественного ядра, Бог зупиняє руку, яка мала принести в жертву Ісаака, і замість юнака бере барана.

Людина, яка спустилася з гори, вже не така сама, що туди піднімалася. У ній виявилися творіння Бога: він, корінь Дерева Ізраїлю, приніс свій месіанський плід, Христа, нового Ісаака, барана космічного голокосту.

Ail לֵךְ — це “баран”: Бог לֵךְ, який несе у своїх нутро-
щах *Yod* י, божественне ядро Людства.

7. Спуск у Пекла Христа

“Наближалася шоста година — і темрява стала по цілій землі аж до години дев'ятої. І сонце затьмилось, і в храмі завіса роздерлась надвоє.

І, скрикнувши голосом гучним, промовив Ісус: “Отче, у руки Твої віддаю Свого духа!” І, це прорікиши, Він духа віддав” (Лука, XXIII, 44—45).

Завіса Храму відділяє святе (неф для християн) від святая святих (вівтаря). Повертаючись до Отця, Христос розриває цю запону розлуки, вказує Людству на його справжнього провідника.

Незадовго перед цим було стято голову Івана Хрестителя, Людини-в-одежі-шкуряній. Іван Євангеліст стає прототипом Людства в його становленні.

Останнє обрізання людства, остання кривава жертва — смерть Христа веде Нового Адама до Його останньої землі, остаточної матриці, яка містить його ядро і яку символізує могила.

Густий зовнішній морок є знаком мороку пекла.

Дев'ята година — година звершення, година народження...

Перехід від 6 до 9 почався в Кані, де Христос, ставши 7-м глечиком, замінив воду світу живляючим вином. Сьогодні вино прокисло: спраглому Христу — спраглому Святого Духа — солдати подають губку, “оцтом наповнену”¹. Спивши його, Христос скрикнув: “Звершилось!”, вино стало кров'ю, кров пролито, тепер черга Духа. Настає 9-та година, він, “голову схиливши, віддав Свого Духа”.

Усі “перепони” супротивника було знищено одна за одною у послідовних і необхідних мутаціях-смертях, які символізує 8-ма година.

¹ Іван, XIX, 29.

Дерево Пізнання звершеного і ще-не-звершеного приносить свій плід. *“Бо в день їди твоєї від нього ти напевно помреш!”* — каже Бог Адаму (Книга Буття, II, 17). Убиваючи смерть тоді, коли він сам її ще не усвідомив, Адам стерилізував себе і не зміг зазнати нових мутацій. Новий Адам, убиваючи смерть після її усвідомлення, знищує стерилізацію Адама, Він оживляє людство і повертає його до первісної плодючості.

Знову проривається велике бого-людське дихання. Кровообіг відновлюється, і тіло Людини одержує подих життя.

“І дам на вас жили, і виросте на вас тіло, простягну на вас шкіру, і дам у вас духа, — і ви оживете. І пізнаєте ви, що Я — Яхве!” — пророкував Єзекїл (XXXVII, 5—6).

Нам нічого не сказано про Христа, який узяв на себе три дні й три ночі в мороці могили, матриці світла. Тільки Традиція пропонує нашому розмислу ікону Христа у Пеклі.

Тут я віддаю перо професору Графу К. фон Дюркгейму, який на одному з конгресів¹ розповів своїм слухачам: *“Досить давно на околицях Парижа я зустрів дивовижного чоловіка, отця Григорія, самотника, маляра ікон. На одній було зображено Христа, який з глибокою любов'ю схилювся над Адамом у Пеклі. Я запитав отця Григорія: “Отче, скажіть, що все це означає для вас?” Він відповів: “Коли людина, зустрівшись сама з собою у глибині свого найнижчого і наймерзеннішого і опинившись віч-на-віч з Драконом, яким вона є в глибині себе самої, здатна обняти цього Дракона і з ним поєднатися, отоді-то й вибухає божественне і настає Воскресіння!”*

¹ Міжнародний міжрелігійний конгрес, організований Пір Вілайят Інайят Каном (березень 1969 р.).

Нам так само нічого не сказано про Марію, матір Христа, яка бере на себе ті самі три дні й ночі у своїй внутрішній могилі:

*Чи повинна я йти з тобою, чи чекати на тебе,
Озвись до мене, о Слово,
Не минай безмовно!*

Такі слова вкладає в уста Марії літургійний гімн.

Те, що об'єднує матір з дитиною, належить до таємного шлюбу — людство передбачає його у своїх міфах, — бо символ невіддільний від свого архетипу.

Кожна матір перебуває в тісному звучанні з пеклом своєї дитини, до шлюбу з яким прямує дитя... Прийняти людський плід у своє лоно, народити його на світ означає погодитись, ні на що не сподіваючись, іти з ним разом по його внутрішній дорозі. Це означає померти з ним, мовчки, нічого не відаючи!

“Озвись до мене, о Слово!”

Але Слово не озивається до Марії, як і Отець не озивається до Христа.

— Погодитись нічого більше не знати, нічого більше не хотіти...

Отоді те, що не можна було жодним чином перейти, перейдено. Марія долає прірву разом зі своїм Сином, Вона нам каже, що неможливе можливе.

Марія — це людство, яке страждає і звершується у своїх смертях і материнствах-близнюках.

Вона — це мовчання, яке стає Словом.

Розділ XIV

ПЕРЕХІД ЧЕРЕЗ ДВЕРІ БОГІВ. ТВІР У БІЛОМУ

1. Орел. Руки — Плечі — Ключиці

То хто ж стоїть на сторожі Дверей Богів?

Ідеться про останню тварину, яку Яхве назвав серед десяти перших господарів Землі і Повітря в досвіді Йова. Я хочу поговорити про Орла.

Орел як охоронець Дверей Богів вириває у смерті того, хто щойно “ввібрав Чорноту”.

Хіба ж Бог не сказав Йову: “*Де ж забиті, там Він [Орел]*” (Йов, XXXIX, 30), і Христос скористається цими словами, щоб сказати про свою власну смерть: “*Бо де труп, — там зберуться орли*” (Матвій, XXIV, 28).

Але тут Христос ототожнює орлів — у множині, тоді як, на відміну від біблійного тексту, труп в однині, — з орлами Своїх учнів, які понесуть Його послання через світ і вирвуть у смерті грішне Людство, що є рабом Сатани або бореться проти нього в набожному моралізмі, але нездатне обійняти свого Чорного Дракона.

Царським орлом вищою мірою є апостол Іван Євангеліст, “*апостол з божою таємницею*”, стосовно якого ми бачили, що він усвідомлює *Tiphereth* з Христом¹.

¹ Див. розд. XII, с. 323.

“Таємниці *Yod*” ми торкнулися в *Yesod* יסוד. Вона звершена апостолом, який проходить через Двері Богів.

Свято Івана Євангеліста відзначається в день зимового сонцестояння, у смерті зимових глибин. Саме тоді в літургійному циклі вибухає Різдво: в землі зароджується божественне.

Орел є Охоронцем “Дверей Бога”, Дверей, що в тілесній схемі відповідають рівню горла, яке оберігають дві ключиці, а їх продовжують передпліччя і дві руки.

Його давньоєврейська назва — *Nesher* נֶשֶׁךְ ($50 + 300 + 200 = 550$). Вона побудована так, що обидві руки, дві 5, образ двох ה *He* в Тетраграмі, є аритмологічним відображенням двох крил Орла, а своєю доповнюваністю вказують на вже віднайдену цілісність ($5 + 5 = 10$).

Рука, по-давньоєврейськи *Yad* יָד ($10 + 4$, які об'єднуються в 5), — це просто літера *Yod* י Тетраграми, вона поєднана зі знанням: *Yada* יָדָה — я “знаю” — означає також “я люблю”. Для давніх євреїв ідеться не про якусь інтелектуальну властивість, а про експериментальне знання, те, якого чоловік набуває від жінки, те, яке кожна людина бере від кожного елементу творіння, від кожного елементу Ма, проникаючи в глибину його таємниці, тобто в те, що він містить, як також належний до світу Мі.

Це знання є шлюбом. Воно — любов.

Я хочу наголосити на якості — додам, конкретній — цього знання, добре розуміючи, що це “конкретне” потребує нової якості сприйняття. Утім це сприйняття проходить через наше тіло і стосується наших почуттів, які тоді стають уважними й відкритими до Реального.

Реальність відбувається на безмежно широкій картині довжини хвиль, наші безпосередні почуття зачіпає лише вузька смужка останніх; проте відчуття Людини, яка “під-

німається по своєму Дереві”, відкриваються на щораз ширші смуги Реальності.

Хай би якою абстрактною вона видавалась звичайній Людині, ця Реальність цілком конкретна для того, чиї почуття дають змогу доторкнутися серця, ядра речей, істот і світу! Наші відчуття пов'язані не тільки з матерією, яку можна безпосередньо відчути. Божественна Слава також відчутна. Але одна вміщує другу, і, власне, плачучи матерію, проникаючи в неї, люблячи її, вона і піддається пізнанню, відкривається і прославляє свого творця.

Повторімо якесь слово: здатність повторення призводить до розриву його кори. Погляньмо на квітку, вона розкриває нам своє серце. Слухаймо, торкаймося і вчимося відчувати. Усе, що може стати об'єктом нашого розмислу, є тут, варто простягнути “руку”, за умови, що наша рука є продовженням нашого серця, *Tiphereth*, яке інформує *Kether*.

Адже за нашими безпосередніми відчуттями зачаїлися всі наші психічні відрухи: дратівливість, задоволення, ненависть, любов, які, будучи неконтрольованими, утворюють нездоланну стіну. Але доторк до “Божественної Слави”, запечатаної в серці істот і речей, вимагає такої якості любові, якої дають змогу досягти лише смерть і воскресіння в *Tiphereth*.

Найкращою демонстрацією різних регістрів сприйняття може бути епізод з Євангелія (Іван, XX, 24—30), коли Ісус пропонує Хомі, якого не було з іншими апостолами при зустрічі з Воскреслим, простягнути пальця до рани і навіть вкласти руку “до боку Його”. Цей конкретний доторк відкриває двері до духовного доторку — до дверей Пізнання.

Так само під час вечері, на яку учні з Еммаусу запросили зустрічного, завдяки ламанню ним хліба, конкретного символу плоті, вони впізнають у ньому Воскреслого Христа.

Людина-Орел збирає виноград, плід з дерева пізнання, який якраз достиг (ассірійське мистецтво, Калаш, IX ст. до Р. Х; Лувр; фото з книжки "Національні музеї")

"Тоді очі відкрились їм!.." (Лука, XXIV, 30—31).

"Далеко вдивляються очі його [орла]..." (Йов, XXXIX, 29).

Давньоєврейське слово *Yada* ут "знати" побудоване на корені *Yad* — рука, до якого додано літеру *Ay'n* у, що означає "око". Ми могли б сказати, що рука наділена баченням, а око — певною властивістю торкатися.

Зір і дотик ведуть до Знання, яке звільняє.

У такій перспективі, християнська іконографія, яка ніколи не зображує Отця в Одкровенні св. Трійці, оскільки Він Непізнаваний, позначає Його однак рукою: настільки Непізнавання піддається пізнанню.

“Мій коханий простяг свою руку крізь отвір, — і нутро моє схвилювалось від нього [і через обвал його сила опинилась на мені]”, — співає Суламіф у “Пісні над Піснями”¹ (V, 4). У своїй зустрічі з Богом вона поєднує божественну силу з рукою або Yod, яка розбиває найтаємничіші оборонні споруди саду душі. “Обвал” — це слово Аї ’у, яке можна прочитати “рука” (або Yod) біля джерела”.

Лише біля джерела істоти можна прийти до досвіду Yod, Імені, яке віддає нас у “руки” Отця. Тут легко зауважити, що, якщо в слові Аї ’у буде повністю записано Yod, ми матиме слово УТ’ “знати, любити”, про яке йшлося вище.

Цей “надлом, обвал” з *Пісні над Піснями* і є розколиною, через яку божественний Муж проникає у свою Жону!

Християнська іконографія зображає також Христа у Славі з непомірно довгими руками (наприклад, Христос із базилики м. Отена). Цим вона вказує на Людину знаючу. Рука Людини є знаючою з огляду на те, що вона є іконою руки Отця й отримує від нього енергії.

Християнська традиція навіть на перетині з іудаїзмом (псалми) говорить про дві руки Отця, які діють у світі:

- одна — рука Сина Слова, який структурує;
- друга — рука Святого Духу, який оживляє.

У цьому образі обидві руки Людини знаючої структурують і оживляють. І, залежно від того, чи знання Людини причетне до якогось банального плану, чи до щораз глибшого досвіду, руки структурують, ліплять, моделюють, ритмують, а тоді наділяють ці різні плани життям. Одна нічого не варта без другої.

¹ Пісня над Піснями, V, 4.

Саме праву руку людини, “що правиця йому була всохла” (Лука, VI, 6), Христос і виліковує в день Шаббату, показуючи, що строгість закону без життя стерильна.

Через накладання рук усемогутністю наділяється той, хто освячений, помазаний або призначений згідно з ритуалами, притаманними різним видам ініціації: єпископ, священник, лицар, король. Накладання рук знову викликає життя. Коли лікар ще був священником, він про це знав.

Число 10, пов'язане з *Yod*, який є *Yad* (рука), символізує цілісність, яку, як припускається, Людина проживає на рівні голови. Десять переплечених пальців обох рук відновлюють цю цілісність, і кожна рука є знаряддям, вона діє зі знанням, якого потребує завоювання цієї єдності, та з потенціалом, яким вона його наділяє. Саме так досить часто над скіпетром замість голови вивершується рука.

Є дуже гарна християнська іконографія, яка зображує хребетний стовп із силами, що пересікаються, на малюнку, схожому на жезл кадуцей, який увінчує не голова, а рука, оточена німбом святих. Тут ми бачимо майже повну тождність між головою і рукою, між *Yod* Меча $\eta\eta$, архетипною головою, і кожним з двох η , “подихів”, які формують обидві руки: кожна рука містить іншу, а обидві утворюють голову.

Обидві півкулі головного мозку невіддільні від обох рук — як від них невіддільні й обидві легені, що їх вони продовжують! І давньоєврейська мова показала нам, що “легені бачать”. Відтак, незаперечно, що рука також бачить!

Знання $\mathcal{U}$ може бути тільки знанням мозку, але тоді це вже не любов. Якщо знання це ще й любов, то руки — це творчий подих!

Своїми п'ятьма пальцями рука пов'язана з певними органами тіла.

— **Великий** (палець Венери) пов'язаний з головою. Про це знали римляни, які опускали палець, засуджуючи на смерть. Історія про Хлопчика-мізинчика* як казка-символ — чистісіньке чудо: кожна деталь значуща і розповідає про еволюцію Людини, починаючи з отуплюючого родинного зв'язку до її остаточного визволення поза зумовленістю простір — час, цю останню роль відіграють семимильні чоботи.

— **Вказівний** (палець Юпітера) пов'язаний із жовчним міхуром.

— **Середній** (палець Сатурна) пов'язаний із селезінкою — підшлунковою залозою.

— **Безіменний** (палець Сонця) пов'язаний з печінкою.

— **Мізинець** (палець Меркурія) поєднаний із серцем, про що свідчить колективне несвідоме, яке виявляється в лічилках: "а маленький пальчик йому все розповідав".

Кожен палець має свою таємницю і свою силу. Всі жести руки й пальців, які виконують йоги і священні танцівниці, мобілізують у такий спосіб енергії, що цілком визначено ставлять людину у зв'язок з тим або іншим аспектом її божественного потенціалу. В Індії йога пальців називається *mudra* — кожна мудра значуща — кожен порух руки або обох з'єднаних рук наділений силою.

Мала б існувати західна йога, яку нам показує, зокрема, творчість каббаліста Авраама Абулафія. Під таким кутом зору положення рук священника, що звершує християнські Святі Таїнства, могло б бути свідченням залишків цієї йоги. Не розуміючи більше їхнього значення, західні священники змели геть усі символи, а заодно й таємниці.

В ізраїлітів рука зберігає велике значення. "Діти, — пишеться в одному з бюлетенів Всесвітнього ізраїльського союзу, — носять маленьку золоту або срібну руку. Першим дарунком нареченій є золота рука. Поруч з будин-

* У Ш. Перо йдеться про великий пальчик.

Рука, яка увінчує кадуцей

Рука — Yad — є вже головою — Yod — божественної Тетраграми. Вона сила і знання (фото з “*Belzeaux-Zodiaque*”).

ком, у якому святкується весілля, на стіні малюють руки"¹. Такий самий символ оберігаючої сили ми віднаходимо в руці Фатіми, яку мусульмани зазвичай носять на собі.

У нашій західній цивілізації всі народні вирази щодо руки, такі як: накласти руку, просити руки дівчини тощо, є лише перенесенням у повсякденне життя життєвої сили, яку містить рука, чиє джерело в плані архетипів я спробувала виявити.

Мені здається вкрай важливим висвітлити, що дві руки — це, по суті, рука одна. Вони відображають дві сторони єдності, єдиної сили, єдиного знання, що виявляється в дуальності цифрою 5. Остання, символ зародка, є обіцянкою єдності, яку здійснюють дві з'єднані руки, що відтворюють 10.

Обидві руки, з'єднані в одне, символізують тим самим "силу", давньоєврейською *Koah* כֹּחַ (20 + 8, які зливаються в 10). Не забудьмо, що ми перебуваємо на дорозі Справедливості — Строгисть, яка традиційно є дорогою Сили (*Gebourah*, божественної Сили).

Відтак Орел символізує Силу і Знання.

Саме він тримає у своїх могутніх кігтях посланців, яких боги призначили для людей:

- білу гуску (Одіссея, XV, 160),
- голубку (там само, 525),
- оленятко (Іліада, VIII) тощо.

І саме він вириває на землі те, що належить богам (міфи про Ганімеда і Прометей).

Міф про Прометей дає нам можливість уточнити символіку орла в його точному співвідношенні з людським тілом.

Якщо у грецькому міфі орел здійснює величне піднесення, то не забуваймо про роль, яку цей господар небес відіграє в історії Йова, якщо обмежимося лише цією книгою нашої

¹ Paul Vulliaud. *La Kabbale juive*, tome II, p. 48 (Editions Emile Nourry, 1923).

біблійної Традиції: Йов може пережити свою останню подорож у пекло до *Бегемота* й *Левіафана* лише після того, як вбере енергії Орла.

Адже з нашого дослідження щодалі чіткішим стає те, що так само хибно продовжувати Твір у Білому, відмовляючись від Твору в Чорному, як вести Твір у Чорному, не наситившись перед тим Твором Білим, який допомагає його звершенню.

Міф про Ясона буде проявом цієї першої помилки; ми вже бачили, як упали Дедал і Ікар, які для звершення Твору в Білому лише пародіювали орла, начепивши собі несправжні крила. Приклеймо гусениці крильця метелика, ми ж не думаємо, що вона далеко долетить! І вже цим аспектом міф про Лабіринт перевіряється на цьому поверсі.

Власне в Строгості Твору нам і дано пережити Милість-Милосердя. Строгість і Милість, *Din* і *Hesed*, є двома "руками", які виринають з *Tiphereth*.

Наскільки ми тепер далеко від дуалізму Милість — Вільний Арбітр, що так довго втягував християнський Захід у найхибнішу із проблем!

Якщо Людина піднімається, а потім опускається, це означає, що Бог спускає і змушує підніматися. Людина вільна якраз у вимірі Людини-Бога, в осяянні Зустрічі. Будь-яка інша свобода лише позірність, зведена до можливості вибору, результативною яку робить лише Знання.

Тільки Знання звільняє.

"Покиньте глупоту — і будете жити" (Книга Пріповістей Соломонових, IX, 6).

Давньоєврейське слово "орел", *Nesher* נשר, містить вищою мірою троїсту літеру *Shin* ש, яку ми розглянемо пізніше, вона обрамлена словом *Ner* נר, що означає "лампа", світло. Таким чином, орел визначається як носій триєдиного Світла

у своєму серці. Слово *Ner* утворене двома літерами *Noun* נ, 50, і *Reish* ר, 200, з яких одна — Рибa, друга — Голова. Літера *Shin* ש, яка їх з'єднує, і символізує космічне поширення, починаючи від серця основ, єднає стопи з Головою¹.

Корінь *Sar* שר, який також є в назві орла, це корінь слова “Володар, Князь”. Подих, Знання, Сила, Могутність, Владарювання і Світло поєднують властивості Вчителя Верховин, Того, хто виринає Людину з мороку, щоб повести до світла, з якого вона потенційно складається.

Доріжка *Din-Hesed* (Строгість — Милосердя), яка водночас є доріжкою *Gebourah-Gadoulah* (Сила — Велич), зведена на плечах Людини.

Давньоєврейською слово *Shekhem* שֶׁכֶּם, що перекладається як “плече”, означає ще “межа”, “мета”. Це також назва міста Сихем (*Sichem*) у Ханаанському краї, Земля Обітована, яка складається в основному з *Shem* שֵׁם, Імені, “Знання” про яке є єдиною метою. שֶׁכֶּם — це також біблійне дієслово, що означає “рано вставати”. Плечі — це нова зоря!

Ключиці (етимологічно, “ключики”) завершують доріжку на середній колоні, вони є “ключами” до “Дверей богів”. Давньоєврейське слово, яке перекладається “ключиця”, *Viah* פִּיחַ, означає, власне кажучи, не “ключ”, а “засув”, а також “утікач, дезертир”.

Хіба Людина не є втікачем, що дременув з Едему, який тепер “замкнуто на засув” “Херувимом з мечем, який обертався навколо”, що стоїть на сторожі входу до нього?

Геракл, чие ім'я означає “ключ Гери”, від самого народження є переможцем двох змій, підкладених йому в колиску богинею Герою, щоб умертвити його.

Народження героя тут є народженням, яке він приймає біля Дверей Людей, на рівні яких кожен усвідомлює своє

¹ Див. розд. VII, с. 130—132.

Орел, викрадення Ганімеда

Орел, охоронець Дверей, посланець богів, вириває з непроникного мороку могили Людину, яка стала Світлом (картина Густава Моро. Музей Г. Моро, Париж, *Spark International*).

сім'я (яким для Геракла є Гера), суперечливі енергії, якими воно його наділяє (дві змії), та цілісність, до якої він повинен їх донести (задушення).

Смерть, якій обіцяно героя, є власне смертю, що вимагає від нього сімені, підштовхуючи його до *Tiphereth*. Ключами богині знову-таки є ті дві змії, які на рівні Дверей Богів (ключиці) трансцендентовані в Орла.

Кадуцей лікарів — це не що інше, як малюнок цієї символіки; спочатку лікар був священиком, іконою Христа, Священика — Лікаря Людства. Він володів владою над ключами. Сьогодні, не будучи більше священиком, він — маг, який має силу і відіграє роль впливової вершини більше, ніж у будь-якій іншій професії. Він оречевлює тіло, виконання його професії полягає у перенесенні всього тягара хвороби на мікроба-ворога, що стає козлом відпущення. Таким чином, хвора Людина також стає річчю.

Я знаю чимало лікарів, які дуже компетентні на вказаному рівні й дуже віддані, проте, стають творцями нових хвороб, з одного боку, тому що лікують лише симптоми, а не глибоку причину недуги, з іншого — тому що, не шукаючи причини в енергетичному керуванні об'єктом, укріплюють Людину в її безвідповідальності — джерелі нових недуг.

Жодний захід, застосований у межах такого неусвідомлення, не здатний вирішити фальшивої проблеми соціальної допомоги, яка сама є симптомом нашої колективної психічної недуги. Необхідно лікувати джерело цієї хвороби, воно в нашій інфантильній і руйнівній несвідомості.

Справжній лікар, як зазначалося вище¹, допомагає Людині відновити гармонійну рівновагу енергій, якими вона є в

¹ Див. розд. XII, с. 311.

програмуванні їх на звершення. Ось чому він водночас і священник, священник згідно з наказом Мельхіседека¹, того, хто “здійснює найзаповітніше”, а відтак знає шлях цього “здійснювати” і його закони.

Тим, хто в християнській традиції одержав владу над ключами, є апостол Петро. Його давньоєврейське ім'я *Petros* ΠΙΤΡΟΣ означає “той, хто відмикає”.

Хто б не увійшов в енергію цього імені, може відчинити або зачинити Двері Богів. Яка ж відповідальність падає в цьому разі на того, хто визнає себе послідовником цього апостола, втративши розуміння єдності Дванадцяти, маленької людської чарунки, утвореної за зразком божої Триєдності, де кожна особистість втілює цілісність божества і де кожна не вища за іншу?

Усі апостоли отримують таку здатність через Петра, кожен з них особливим чином отримує здатність, що належить усім: біля підніжжя Хреста Іван стає “сином” Марії.

Чи ж він один?

Кожен апостол — символ дару, яким його наділено, але який не можна з ним ототожнити.

Той, хто реалізує якусь здатність без знання, впадає в пастку авторитаризму, тобто відносин сили. Він належить до лабіринту першого поверху і тримає під замком тих, над ким виявляє свою зверхність.

Він стає тим, хто замикає, а не тим, хто відмикає.

Ключі — це звершені змії, що стали орлом.

На дорозі Знання орел охороняє Двері Сходу в Едемському саду.

¹ Див. розд. IX, с. 170.

2. Данте: рай

Гукнув:

Стань на коліна перед ним!

Твори молитву! Це ж бо ангел Божий...

Чим ближче підпливала сяйна птиця,

Тим яскравіше вид її блищав,

Аж очі не змогли вже дивитися.

Чистилище, пісня друга
(Тут і далі переклад Є. Дроб'язка)

Небесний птах веде на берег гурт душ, які наспівують "In exitu Israel de Egypto..." ("В ісході Ізраїлеве"...). Ці душі виходять з моря, їхній човен скеровує Ангел, який крилами веслує в повітрі. Співом вони славлять вихід євреїв з Єгипту. Немає жодного сумніву, що у своїй фізичній смерті вони щойно пройшли через двері, які відповідають тим, які ми називаємо Дверима Людей. Ми зустрічаємо там очерет з моря, званого Червоним, очерет, з якого Вергілій робить для поета пояс, немовби хоче позначити навіть на тілі подорожнього рівень переходу.

Ми ж бо пам'ятаємо, що давньоєврейською "очерет" *Soph* שופ означає також "поріг", "межа". Те, що Данте переходить через двері в цьому підйомі з пекла, настільки істинно, що Вергілій проводить свого учня аж до вершини гори й там залишає.

Саме тоді Данте бачить: "явилась жінка, й згортками спадав зелений плащ..." (символіка зеленого дерева). Тут присутня Беатріче, духовна душа Данте, вона втішає свого друга у зв'язку з відходом Вергілія:

Ти, Данте, за Віргілієм пропалим

Не плач іще, за ним іще не плач,

Ще маєш плакати під гострим жалом.

... Побачив жінку на тім боці я.

Охоплений патетичним каяттям, Данте проливає сльози очищення. Він мусить забинтувати "рану"! Жінка взяла його
*...Й занурила у річку, а тоді
 Вмить потягла, заглибтвши до рота,
 Мов човника на лагідній воді.*

Тоді настає черга тридцяти трьох пісень "Раю", завдяки яким ми бачимо, як Данте й Беатріче поступово проникають у дев'ять перших небесних сфер. На дверях до восьмої сфери своєю чергою поступається Беатріче, щоб пропустити святого Бернарда для супроводу нашого мандрівника.

*Вістря очей одвертих устромляв,
 Все більше й більше я у промінь самий,
 який у правді свій початок мав.*

Він відчуває неможливість висловити словами бачене ним сяйво. Пишучи пізніше ці пісні про Рай, поет пригадує: "Вірю, що я добре зберіг у своєму розумі універсальну форму цього вузла, який об'єднує стільки різних субстанцій..."

У цьому Божественному "вузлі", Божественній Цілісності, яку йому дано пережити, Данте намагається пізнати, як здійснюється союз двох Природ. "Але для розуміння такої таємниці мені забракло сил".

Бачення Данте, як видається, поєднується з баченням іншого поета, Мілоша, який зазнав осяяння й зізнається:

*...Я все збагнув:
 Благу вість і Слово, яке стає тілом.
 Так, у поблиску думки
 Я збагнув, відчув, побачив,
 — ЯК УСЕ ЦЕ ТРАПИЛОСЬ. —*

Тепер три роки відмови після сорока років чекання наближаються до кінця. Я розумію. Нарешті, я відчуваю,

що знаю... що я завжди знав, і що в цьому є певний спосіб усе пізнати.

(Звіряння Лемуеля)

Разом з Данте і Мілошем ми приєднуємося до Жана де ла Круа і Франциска Асізького у досвіді віднайденого космічного Знання, про яке йшлося вище¹.

3. Міф про Прометей

Якщо Орел вирвав Йова у смерті і повів його у Царство, якщо “Божественний Ангел, Небесний Птах” повів Данте до Раю, де від одного неба до другого поет злітає, немов на його крилах, то знову-таки Орел веде Прометей в Єлисейські краї. Але перед цим грецький герой міряється силами з Білим Драконом, який у цьому контексті є головним у двох — чорній і білій — фазах Твору.

Прометей належить до раси Титанів, велетенських братів Кроноса, які разом з ним повстали проти батька Урана і скинули його з трону. Зевс переміг їх разом з Кроносом і скинув у річку Пекла, в Тартар.

Прометей може породити лише слуг Часу, істот, що прив'язані до колеса відновлення і відрізані від своїх божественних коренів. Творець “людей у падінні”, позбавлених божественного вогню, Прометей ліпить їх з мулу Землі, змочуючи сльозами.

Це людство у вигнанні (на рівні МАТИ), пов'язане із землею і водою, позбавлене вогню та будь-якого джерела світла, живиться плодами, яких жодне сонце не доводить до стиглості і жоден вогонь не здатний приготувати.

Ці люди голодні й спрагли. Їхній батько, Прометей, відчуває до них жаль. І, без сумніву, заздрить богам, чие потомство є

¹ Див. розд. XIII, с. 350.

тільки світлом. Тож він вирішує піти в кузню Гефеста і взяти іскру божественного вогню, щоб віднести людям на Землю.

Попередні дослідження дають змогу досягнути весь обшир міфу. Ім'я Прометея — “завбачливий” — несе в собі амбівалентність: той, хто “передбачає”, як батько і робить для своїх дітей і, щоб уникнути браку будь-чого, справді йде за тим, чого вони потребують. У цьому плані Прометей, який іде на пошуки Небесного вогню, виявляється добрим батьком, хоча ми ще не можемо сказати, що він виявився завбачливим, породивши в межах свого сімені істот, приречених у Тартар, на смерть.

Але хто з нас замислюється над такими речами, народжуючи дітей, про яких ми думаємо, що тепла нашої любові та пробудження вогню їхнього інтелекту буде досить для того, щоб вони жили?

Той, хто “бачить наперед”, повинен також знати, що божественний вогонь може спуститись у цей край вигнання лише тоді, коли людство намагатиметься з нього вийти й піти на завоювання вогню в кузні Гефеста (*Tiphereth*) відповідно до точного шляху.

Шлях, звичайно, довгий, важкий і здається ще неймовірнішим тепер, коли його передбачаєш не так для себе, як для дітей. Тут можна було б зробити чимало висновків на простому психологічному рівні!

Прометей такого шляху передбачити не може. Він хоче одразу ж забезпечити дітям небо, що не знає пекла, та життя, яке не проходить через хрест. Прометею не терпиться. Так спокусливо викрасти вогонь і всіх зігріти.

Тут ми віднаходимо майже точну кальку біблійного міфу про Падіння. Власне нетерпеливість і була причиною того, що чоловік і жінка вкусили яблуко, плід знання дуальності,

до звершення якої вони не були готові. У грецькому міфі жінка з'являється в образі Пандори, чиє ім'я означає "та, що всім обдарована".

Справді-бо, народившись з рук Гефеста за наказом Зевса, Пандора носить потенційний божественний вогонь у знаменитій скриньці, яку їй вручено і яку вона не має права відкривати. Божий дар, ці енергії-вогонь стануть елементами життя, якщо Людина зуміє ними скористатися, і смерті, якщо вона не знає їхніх властивостей і не зуміла заволодіти Знанням про них і водночас набути вміння.

Внаслідок вміщуваності в ній "усіх дарів" скринька Пандори наводить на думку про стопи (розглянуті раніше). Чи ж відкривання скриньки не є реплікою рани, зробленої на стопі, відкритості, рани, через яку намарно витікають енергії? Прикра кровотеча, яка випускає пристрасті, гарячкові заворушення, різноманітні форми активізму... Про це вже йшлося.

Прометей не здатний розпізнати в Пандорі плід божественного милосердя, що через посередництво жінки посилає йому зародок вогню, якого він прагне і якого він позбавив Людство. Шукаючи вирішення проблеми тільки у своїх фізичних і психічних силах несправжнього мужа, він не розпізнає божий дар.

Прометей — це власне образ людської істоти, яка не пройшла Дверей Людей, чия думка, навіть завбачлива, копошиться на рівні клопотів МАТИ і чия спляча свідомість не може розпізнати дар життя, який вона носить у собі.

Прометей мав би одружитися з Пандорою, своєю *isha*, зберігати разом з нею запечатану скриньку й обрати, знову-таки разом із нею, важкий шлях кузні, пройшовши через вузькі двері. "Дари" Пандори були б вивільнені цілком правильно.

У них не вистачило на це ні терпіння, ні покірності, яких вимагають від дітей і яка замінює їхнє невідання. У той

самий час, як Прометей вирушив красти вогонь з кузні, Пандора виходить заміж за Епіметея, вони обоє і відкривають заборонену скриньку.

Відносно Прометея Епіметея є тим, чим Ісав є стосовно Якова: він Людина Червона, людина збаналізована, яка в Пандорі пошлюблює вогонь земних пристрастей.

По суті, викрадений вогонь і дари, що тікають з розпечаної скриньки, — одна й та сама реальність, реальність їхнього внеску тільки на рівні МАТИ в безумстві їхньої могутності, впоратися з якою Людина неочищена ніяк не може.

Прометей усвідомлює це безумство. Він вирішує повернутися на шлях до кузні, щоб на цей раз справедливо завоювати вогонь життя. Він відділяється від Епіметея.

Це — обернення, *Teshouvah*, або “розкаяння”. Він проходить через Двері Людей і постає перед Гефестом.

Нашій західній психіці непросто позбутися понять суду і покарання, пов’язаних з розкаянням. Психіка є рабою правочинності. Духовне бачення розкриває визвольну кінечність мобілізованого енергетичного потенціалу.

Прометей, прив’язаний до скелі на вершині однієї з кавказьких гір божественним ковалем, лише проходить через випробування, випробувати себе в яких повинна кожна істота на цьому етапі мандрівки. Тут ідеться про закон еволюції, який включає необхідну фазу попередньої інволюції, і було б неправильно казати, що вона каральна.

Міф розміщує на вершині те, що інші змушують нас переживати в глибині. Хоча йдеться про той самий процес, упродовж якого черговість спуску в морок і підйому в світло символізує зміна ночей і днів, під час яких герой терпить муки:

“Висушений палючими променями сонця, ти побачиш, як в’янутиме квітка твого тіла. Тобі здаватиметься,

що ніч з великим запізненням прийде захвати день під своїм зоряним плащем...”, — каже йому Гефест, який так само не приховує, наскільки йому буде холодно вночі.

Вважаю дуже важливим обов’язково позначити символіку скелі, до якої прив’язано Прометея, — камінь, це ніщо інше, як Людина, наскільки вона жива й наскільки свідома.

Прометей — полоненик самого себе доти, доки, безупинно вмираючи й народжуючись протягом ночей і днів, він не набуває цілковитого вивільнення.

Відтак камінь Прометея піддається алхімічному процесу; герой зазнає різних випробувань: до нього щоранку прилітає орел і поїдає його печінку, яка щоночі відновлюється.

Як Білий Дракон, сторож порогу Дверей Богів, орел з’являється з цього боку Дверей як зажерливе чудовисько. І його значення нам відоме.

Печінка, як ми бачили¹, визначається як орган вбирання звершених енергій.

Пожираючи печінку Прометея, орел змушує людину спуститися в темряву незвершеного *Ra* у⁷, щоб відсвяткувати там шлюб із землею-матір’ю, яку символізують селезінка й підшлункова залоза; герой щоранку віддає орлові “мед” опрацьованого *Tou* 20. І так упродовж тисячоліття.

Через тисячоліття — число відвойованої єдності — Прометей стає вільним. Зевс вводить його в осідок богів.

Тим часом, міф на цьому не закінчується. Коронування Прометея не відбувається без смерті кентавра Хірона, чий кінець підтверджує одужання Людства.

Хто ж насправді цей Хірон, *χεῖρων*, по-грецьки “нижчий”? Напівлюдина, напівкінь, людино-тварина, він виділяється своєю мудрістю й розумінням, відомий він і невиліковною

¹ Див. розд. XII, с. 309.

раною на стопі. Шукаючи засобу її лікування, він стає лікарем, викладає мистецтво медицини, а також інші численні науки.

Він виховує Ахілла, розкриває йому чесноту бальзаму, завдяки якому герой лікує рани своїх воїнів, хоча не може вилікувати ту, яку сам отримує на нозі й від якої помирає.

Кентавр навчає згідно з розумом і мудрістю, властивими нижньому трикутнику лабіринту. Він жорстоко страждає від онтологічної рани, вилікувати яку йому не дають змоги ні екзистенційна мудрість, ні екзистенційний розум. Виснажений болем, Хірон просить у Зевса смерті в обмін на визволення Прометея.

Схоже, що в грецькому міфі Хірона, людино-тварину, цілком ототожнено з раною на стопі людства. Його смерть означає, що рану вилікувано.

Я зі зворушенням констатую ще раз основоположну цілісність, що проходить через усі міфи і традиції, сьогодні її світло знову піднімається як зоря на нашому небосхилі.

*"Я знищу мудрість мудрих і розум розумних"*¹.

Хіба ж смерть кентавра не є тим самим нищенням? Проїшовши через розпинання в *Tiphereth*, Любов, божественний Вогонь трансформує і відтворює.

Тільки вона виліковує.

Тільки вона може звільнити нас від кентаврів, які ще й сьогодні управляють світом.

Завершимо вивчення міфу про Прометея такого, якого нам подає еллінська космогонія: після смерті Хірона і визволення Прометея, світ зазнає потопу, цілком схожого на потоп, описаний у Біблії.

Людство, поєднане з Епіметеєм-Хіроном, очищується Водою². Подружжя Девкаліон — Пірра, яке виживає після

¹ Уже цитувалось у розд. X, с. 218.

² Космічне обрізання, див. розд. X, с. 201.

потопу, знову заселяє Землю, кидаючи камінці через плече. Камінці як боже насіння на цьому рівні — це прийдешне Людство, в якому відтоді може розвиватися Божественне, оскільки у правильному сходженні його прототип відвоював той Вогонь, якого воно позбавило “своїх дітей” і який воно пізніше нечесно викрало.

Як на мене, у цьому плані Прометей греків провіщає появу християнського Месії. Якщо ця думка правильна, то чи ж етимологія його імені не пов’язана радше з поняттям обіцянки, а не завбачливості?

4. Фальшивий Твір у Білому, або завоювання Золотого Руна

Мусимо, на жаль, вести мову і про фальшивий Твір у Білому, який, на мою думку, ілюструє міф про Золоте Руно

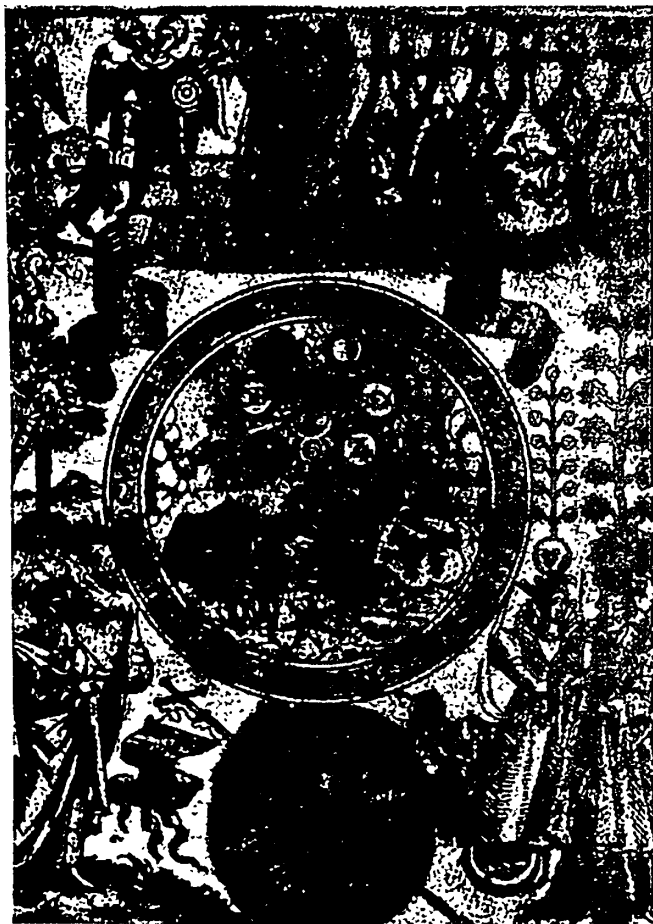
Фрікс і Гелла, сини царя Афаманта (*Athamas*), втікають від погроз мачухи з палацу, сівши на барана, в якого було золоте руно; баран здатний переміщатися в повітрі так само швидко, як і на землі, більше того, він має дар мови.

Під час подорожі Гелла лякається і падає в море. Фрікс добирається до Колхіди сам. Там він приносить барана в жертву Зевсу, а його руно дарує царю країни. Той вішає сліпуче вбрання на дерево, а сторожем ставить дракона.

Таке походження Золотого Руна. Його символіка для нас цілком зрозуміла:

Народжені з цілісності (*Athamas* означає “неподільний”, “нескладний”), Фрікс і Гелла є дуальністю, яку хлоп’яцтво (*Іно* означає “дитя”) виринає з їхньої основоположної цілісності. Але Іно — жіноче начало Афаманта — може також бути його незвершеним, звершення якого покладено на Фрікса і Гелла.

Дар Меркурія, сяючий баран, на якому вони їдуть верхи, — це їхня перша природа, що робить їх належними до

Золоте Руно

Алхіміки використовують дуже давні міфи, зокрема міф про Золоте Руно, де, як їм здавалося, ховається таємниця Великого Твору (тут разом із сукупністю основних алхімічних символів). (Гравюру взято з книги: Maurice Bessy. *Histoire en 1000 images de la Magie*. Pont-Royal.)

землі й до повітря, тоді як вони пов'язані з вогнем — Фрікс і з водою — Гелла. Тварина наділена даром слова; Фрікс і Гелла, сини Бога, онтологічно є словом.

Оскільки їхню цілісність розбито і розлуки їм не уникнути, обидва брати розходяться: *“Гелла зазнає страху”*, тобто він наділяє того, хто мав би бути його слугою, Космос, силою, яку над ним мав лише його батько. Відрізана від свого джерела Людина повертає потоки й поляризує того, хто викликав у неї *“страх і тремтіння”* перед Божественним, на світ створений, якого вона відтоді боїться.

Падіння Гелли в море означає втрату ним божественної природи на користь природи нової, яку він собі створює супроти відкрито маніфестованого світу, який пізнає на практиці. Послугуючись мовою Біблії, ми сказали б, що Гелла знову одягнений у свою *“одежу шкуряну”*. Мовою біології — він робиться зародком у матричних водах.

Співи Еллади будуть оплакувати втрачений Рай батьківського палацу й шукати Світло-вогонь відстороненого барана.

Відтепер золоте руно — одежу світляну — носить зелене дерево. Додамо, що від цього барана дерево успадкувало дар слова.

Чи ж брат Фрікс не стає супротивником?

Віднайти Слово, *“ословити плот”*, повернути собі світляний одяг — у цьому, як виразно у цьому новому міфі, полягають найголовніші пошуки Людства.

А тепер простежимо перебіг повернення, котре здійснює Гелла, який далі в міфі стає Діомедом. Він, Людина в *“одежі шкуряній”*, народжується в царській сім'ї, скинутій, однак, з трону, — символ його втраченої онтології, яку він вирішує відвоювати.

В Іолку Пелій скинув свого брата Есона з трону і почав панувати у Фессалії. Син Есона Діомед вирішує відвоювати

трон. Дізнавшись про цей план від оракула, Пелій шукає, як погубити свого племінника. Есон повідомляє, що дитина померла, тоді як насправді довіряє її кентаврові Хірону, щоб уберегти від будь-якої недоброзичливості. Видатний лікар Хірон посвячує Діомеда в усі відомі нам мистецтва. Від нього той отримує й ім'я Ясон.

Гелла, який у Діомеді є ще “божественною думкою”, котрий усвідомлює, що йому належить повернути собі втрачене царство, в Ясоні є лише сином лікаря, тобто сином людського розуму й мудрості, якими славиться кентавр. Видається, що така зміна імені тут уже відповідає не еволюції, досвід якої ми пережили попередньо, а інволюції у повсякденний світ гуманітарних наук, відрізаних від божественного Знання.

Ім'я Ясона пов'язане з мотивом одужання. Та чи не йдеться про одужання згідно зі способом звичайного лікаря? Міф розповість нам, чи є Ясон тим божественним лікарем, якого чекає Людство.

Пелій влаштовує свято на честь Посейдона. Він запрошує на нього і Ясона, не знаючи, ким насправді є юнак. Пелію відомо тільки те, що розповів оракул: його незаконне панування дійде кінця. З трону його скине підліток, який з'явиться з “однією роззutoю ногою”. По дорозі до царського палацу Ясон переходить брід, знімає взуття і губить одну сандалю у струмку... Відтак він постає перед Пелієм, кульгаючи, взутий на одну ногу. Таким чином, наш герой визначає себе однаковим з господарем. Відтоді з'являються всі підстави побоюватися, що завоювання Золотого Руна, до якого Пелій змушує свого юного суперника, відбудеться засобами, що не відповідатимуть величі мети. Якщо тільки Ясон не перейде через Двері Людей і не підніметься згідно з Царським Мистецтвом на всі рівні, що відділяють його від Осяйного Вбрання, Золоте Руно завойоване не буде, а якщо й буде, то обманом.

Що ж робить Ясон? Він одразу ж виявляє нездатність самому взяти на себе завоювання. Він збирає довкола себе мужніх героїв — і не найменших, оскільки ми бачимо, як довкола керівника експедиції гуртуються Кастор і Поллукс, Геркулес, Тесей, Орфей та ін., всього 52 особи, яких буде названо аргонавтами від назви корабля “Арго”, на який вони піднімаються.

Число 52, звичайно, символічне. 2, дуальність, пов’язана з числом 50, яке вказує на сукупність можливостей у зародку, наводить нас на думку, що цей шляхетний екіпаж несе в собі й дуальність світу явного як його відправної точки, і всю потенційність відвоювання Божественного, 1, його мети.

Весь Олімп з ніжністю стежить за кораблем “Арго”. Не забуваймо, що у грецькому словнику Олімп відповідає світові Мі євреїв¹ і що *Мі*, світ верху $\aleph$ ($40 + 10$), має числове значення 50, як і слово *Kol* $\aleph$ ($20 + 30$), яке означає “все (весь)”. Літера *Noip* $\aleph$, також пов’язана з числом 50, є “рибою”, “зародком”². Спочатку наші 52 аргонавти внизу мають милість усього Неба вгорі.

У відновленій “повноті” Ясон намагається відновити цілісність своїх ніг. Як тільки аргонавти відновлюють усю Елладу довкола нього, він знову стає Галле. Чи зможе він уберегти цей божий дар?

І, нарешті, “Арго”, який пливе за Золотим Руном — це колір срібла до його перетворення на золото, або наразі місячна стадія перед сонячним завоюванням. Місяць, який символізує “Арго”, і море, яке його приймає, є символами нижнього трикутника Дерева, що має відношення до рівня Мати у психічному плані. Чи ж молоді завойовники пройдуть через Двері Людей?

¹ Див. розд. I.

² Див.: “стопа”, які вміщують “усе”, розд. VII, с. 125.

Можна цілком передбачити, що на них чекають небезпечні випробування: якщо Ясону вдасться уникнути насолод споксливої цариці островів Лемнос, то лише завдяки застереженням Геркулеса. Якщо корабель звільнено із затору, що виник унаслідок того, що шестирукі велетні перегородили порт, який його прихистив, то знову-таки завдяки силі Геркулеса. Та незабаром Геркулес кине своїх товаришів, інші наслідуватимуть його відступництво. Чудова єдність при від'їзді порушується, рана знову відкривається, кровотеча починається. Зменшена команда аргонавтів наближається до вузької ущелини, яку охороняють дві плавучі скелі, що постійно сходяться й розходяться, чавлячи своїми жахливими щелепами будь-яке суденце, що має нещастя наважитися там пропливти.

Тут "Арго", цілком певно, підступає до важливих дверей, які охороняє чудовисько-пожирач. Завдяки віщуна корабель проходить, хоча й не без серйозних ушкоджень, бо жахливі щелепи, які несподівано зімкнулися, роздавили стерно на кормі. І якщо мислячу голову, яку тут уособлює стерно, поглинуто, то чи можна вести мову про вдале проходження випробування?

Без стерна, інакше кажучи, без знання, "Арго" йде вздовж берегів Азії так, як сліпий навпомацки йде вздовж стіни, і нарешті приходить у Колхіду. Та попри це, маленька група не піднялася на поверх свідомості. Якщо її сліпе тіло знаходиться в Колхиді, то душевні властивості за ним не "ідуть". За таких умов прибуття Ясона в палац царя Еета дуже подібне на прибуття Тесея в палац Міноса.

Там до пошуків Знання героя спонукала з любові чиста Аріадна.

Тут у вогні пристрасті спільницею Ясона стає чарівниця Медея.

Магія замінює Знання.

Медея використовує все своє вміння, щоб подолати нездоланні перепони, що їх сердитий Еет ставить між юнаком і Руном, яке той вимагає. Медея — не “божественна думка”. На поверсі, на який він інволював, Ясон надалі може зустріти лише “думку чисту” (але не очищену!), осмислену інтелектом або спотворену магією.

“Я дозволю тобі забрати Руно, — сказав Еет Ясону, — тільки тоді, коли ти вийдеш переможцем з такого випробування: у мене є два бики з мідними ногами, з горла яких бурхають язики полум'я. Ти маєш їх приборкати, запрягти в сталевий однолітний плуг і для початку виорати чотири арпани цілинної неораної землі.

Після завершення цієї роботи замість жита посієш зуби, які я тобі дам. Із них народяться велетні. Як тільки вони вийдуть із землі, нападеш на них і всіх їх знищиш, і якщо зумієш упоратися з цим завданням за один день, то зможеш забрати Руно барана”.

Мужній Ясон погоджується. Але ми знаємо, що мужність виходить на психічний план і не приносить ніякого вирішення нинішньої проблеми. Справжнє вирішення може дати тільки Мистецтво Великого Твору. Цю справжню божественну науку Медея підмінює магією. Чарівниця пов'язана і зі звичайним лікарем Хіроном. Хірон бинтував рани власне бальзамом інтелекту, Медея робить героя невразливим саме завдяки бальзаму магії. Після того як його тіло намазано чарівною маззю, Ясона огортає неймовірна сила, і він проходить через нелюдське випробування.

Ми ще повернемося до символічного значення останнього, вивчаючи зуби і язик на рівні голови.

Але випробування Ясона на цьому не закінчилися. Не забуваймо, що Дерево, на якому висить Руно, охороняє дракон. Тож Руном не можна заволодіти, не помірявшись з ним

силою. Від фаз Твору в Чорному вдалося ухилитися. Неспроможний взятися за них, Ясон покладається на Медею, яка завдяки концентрації своїх "мисленних сил" присипляє чудовисько. Тоді Ясон з легкістю вбиває його й краде Руно.

Власне кажучи, тут усього-на-всього маємо справу з крадіжкою. Завдяки так званій чорній магії, оскільки вона негативна і підмінює собою позитивний Твір у Чорному, Людина викрадає властивості, які невдовзі обертаються проти неї. Це світляне вбрання може лише спалити того, хто не став світлом.

У цьому й полягає основне в міфі, який розвивається в драматичних пригодах. Ясон тікає з Колхіди, покинувши Медею. Вона ж посилає як весільний дарунок тій, з котрою збирається одружитися Ясон, отруєне вбрання, яке спалює нещасну, як тільки та його надягає. Вона гине, спопелівши у вогні, а її муж і надалі послуговується магичними властивостями, щоб захопити, але не відвоювати трон свого батька. Його також скинуть з трону, життя його буде жалюгідним, врешті-решт він покінчить самогубством.

Такий от процес фальшивого Твору в Білому.

Нам ніколи не вдасться достатньо осмислити величезну спокусу влади, одне з трьох щупалець гідри-Сатани, чорну справу через відмову від Твору в Чорному.

Чимало чорних справ схожі на справи білі. Золоте Руно, хай там що, залишається Золотим Руном. Але якщо Твір у Чорному хитро підмінено, вбрання рано чи пізно спалює того, хто його викрав.

У тому то й полягає небезпечна підступність усіх прийомів, які начебто ведуть до Твору в Білому, якщо вони не викладаються Вчителями, здатними розбудити у своїх учнів усвідомлення цілісності Твору.

Захід значною мірою схильний до такого "фальшивого Білого" ще й тому, що він століттями був обмежений досить

малопривабливим моральним примусом. Він це компенсував, потрапивши у виснажливу пастку надмірного інтелектуального активізму, що нині завів у тупик.

У відповідь він дуже ризикує потрапити в зовсім протилежну пастку (яку я назвала б “вологою”) містики будь-якою ціною. Це почало широко запускатися з різномірними досвідами, що без розбору практикуються сьогодні, починаючи з наймудріших на позір технічних засобів і до штучних найбожевільніших подорожей.

І сухий, і вологий шляхи проживаються для заповнення прогалини Традиції, відкинутої, тому що вона інфантилізує, а й не відповідає новій потребі людства, яке вже підходить до чудовиська-пожирача на Дверях Людей.

Людина має віднайти Традицію, а в ній — новий вимір послання Традиції. Власне, переживаючи це послання, вона зможе одержати від Традиції рештки її скарбів і почати жити у своєму істинному втіленні.

5. Воскресіння Христа. Уславлене тіло

“Я сказав: “ви боги”, — скрикнув Божий Дух вустами виконавця псалмів.

Христос нагадує про це євреям, які збираються Його вкаменувати (Іван, X, 34), Він посилається на родинні зв'язки з Богом. Пізніше Він додає: *“Поправді, поправді кажу вам: Хто вірує в Мене, той учинить діла, які чиню Я, і ще більші від них він учинить, бо Я йду до Отця”* (Іван, XIV, 12—13).

Чи є більше творіння, ніж стати “богом”? Завершити Великий Твір, зробивши так, щоб тіло із плоті, яке було *“посіяне в плінне”*, воскресло нетлінним; посіяне вартим зневаги, воскресло прославленим; посіяне немічним, воскресло повносилим; посіяне як тіло тварини, воскресло як тіло духовне... (Павло, I, до коринтян, XV, 42—44).

Воскресіння Христа — первинки загальної трансмутації — вводить нас у реальність такого становлення.

Саме це і є “Доброю Новиною”, *Basorah* כְּשֵׁלָה, посередині якої “плоть”, *Basar* בָּשָׂר, запечатана в серці незвершеного Адама, сьогодні виявляється повністю звершеною.

Прошу вибачення за те, що говорю тут про таємниці, що про них ті, хто, як і я, їх не зазнали, повинні б мовчати. Якщо ж я це роблю, то тільки тому, що життя Церкви в її традиційному плінні включає нас у них удень і вночі у повсякденності, в якій уже прозирають перші ознаки всесвітнього відродження. А ще тому, що ці таємниці вписуються у плоть Людини, мета ж цієї книжки полягає лише в тому, щоб повернути плоті її місце, її покликання й велич.

І нехай мені вибачать ще й те, що під кінець цього розділу, присвяченого переходу через Двері Богів, я вміщу подію, яка робить його цілком трансцендентним.

Схід Едему розміщується далеко поза Дверима Богів¹.

Зустріч Йова з *Бегемотом* і *Левіафаном* також не мала свого місця у творі трикутника грудної клітки, що відкриває доступ тільки до світла Орла.

Після входу Христа в Єрусалим, який відповідає переходові через Двері Богів, Його смерть і спуск у пекло також не мали там місця.

Два останні досвіди належать до вищого трикутника. До цього ж трикутника належить і таємниця Воскресіння Христа.

Вибираючи таку форму подачі, я думала про узгодженість оповідей. Утім я усвідомлюю ризик іншої неузгодженості: різні рівні досвіду їхнього змісту.

Сподіваюся, для того щоб іти за мною, читач буде наділений внутрішнім світлом, що висвітлить неясні місця, зумовлені моїми обмеженнями. Таке світло може прийти лише з

¹ Див. розд. XIII, с. 344—345.

належності до месіанського виміру, без чого ми, як Йов, не зможемо дійти до кінця досвіду пекла, а відтак досвіду світла, до якого воно відкриває шлях.

Усі великі традиційні містичні напрями людства можуть привести нас до слухання Імені. Тільки почутий Христос-Месія може спонукати нас увійти в Ім'я і стати Його Світлом.

На рівні верхнього Трикутника всі традиції звершуються в єдності Його Особистості, невіддільної від божественної Трійці.

Христос у темряві могили. Його тіло накрите саваном. Ледь зоріє, Марія Магдалина, одна з жінок-мироносиць, іде до Гробу Господнього. Він відкритий, тіло викрадено, каже вона сама собі. Дізнавшись про це, сюди поспішають усі Апостоли. Вони входять у Гріб Господній. Саван лежить на землі. Обіч лежить акуратно складена Полотнина, яка вкривала обличчя, при вході у Гріб Господній плаче Марія Магдалина. Два ангели в білому вбранні запитують її про причину плачу: *"Чого ви шукаєте живого серед мертвих? Нема Його тут, бо воскрес!"* (Лука, XXIV, 5).

Раптом з'являється якийсь чоловік. Марія Магдалина вважає, що це садівник: *"Якщо, пане, узяв ти Його, то скажи мені, де поклав ти Його"*, — благає вона. Ісус промовляє *"Маріє!"*, вона впізнає Його голос і вигукує: *"Раббуні!"* (цебто *"Учителю мій!"*) (Іван, XX, 15—16).

Так само, як і Марія Магдалина, прочани, які йдуть в Еммаус, не впізнають воскреслого Христа. Навіть Його голос, коли він їм усе пояснював, не розкрив, хто він такий. І лише коли він *"взяв хліб, поблагословив і, ламаючи, їм подавав, тоді очі відкрилися їм, — і пізнали Його"* (Лука, XXIV, 30).

Відсутній у день Воскресіння апостол Хома не може повірити в цю приголомшливу новину: *"Коли на руках Його*

знаку відцвяшного я не побачу, і пальця свого не вкладу до відцвяшної рани, і своєї руки не вкладу до боку Його, — не вірую!" (Іван, XX, 25).

*"Блаженний Хома! Саме він приносить нам доказ того, що у воскреслого Христа йдеться не про яке інше тіло, а тільки про Його матеріальне, фізичне, тлінне тіло, яке стало духовним, нетлінним і славетним"*¹.

Це тіло проходить крізь стіни. Воно входить у закрите товариство, де зібралися Апостоли. Воно зникає з очей прочан Еммауса, не відкривши дверей їхнього помешкання.

Це Тіло не живиться матеріальними елементами. Будучи належним до верхнього трикутника, воно живиться Боже-ственным. Якщо ж Христос споживає хліб чи рибу зі своїми Апостолами, то лише через свою добровільну участь у їхній тілесній оболонці, до якої може прийти Його власна тілесність, так само Він дає змогу досягти Своєї власної тілесності тим, кому роздає евхаристичний хліб.

Саме на цьому рівні й відбувається обмін, що визначає фундаментальну єдність Людини в послідовності властивостей, якими її наділено, починаючи з плоті й до якнайтоншої розробки останньої, що себе обоготворює.

*"Немає двох світів — одного маленького, другого великого. Світ лише один, і на шляху царського звершення воскресла Людина уособлює всю повноту цього світу"*².

Так само не існує і двох тіл, бо могила порожня. Воскресле тіло — те саме, яке мертве лежало в могилі.

Що ж сталося?

Сталася подія, яка не тільки перевершує те, що здатні описати слова, а й те, що спроможні збагнути наші уми.

¹ Владика Іоанн із Сен-Дені, усне вчення.

² Шваллер з Любеча (цитую з пам'яті).

Лише сучасна наука у своєму апофатичному демарші може наблизити невимовну реальність.

Висуваючи принцип “абсолюту, який вкривають видимості”¹, Ейнштейн надав пошукам знання зовнішнього світу здатність, якою Людина не може оволодіти для свого внутрішнього пошуку. Він зняв покров з видимостей.

Плід Дерева Знання зірвано, ядро атома відкрито, енергію вивільнено назовні.

Ставши цим плодом у могилі, Христос відкрив його ядро. Він став Своїм Іменем. Вивільнена енергія охоплює цілісність тілесної матерії і перетворює її. Сотворена енергія повністю повернута до свого полюса світла і готова збагатити Несотворене.

Ідеться не стільки про вибух, який тоді зруйнував би більше, ніж землю, як про імплзю, яка не зачіпає покровів видимості. Вона лише ледве порушила простір, який оточує Воскреслого: відкинула надгробний камінь і, схоже, відбила обрис тіла на савані, перш ніж скинути полотно на землю².

Саме зсередини, в таємниці творення, в мовчанні Імені кожного з нас триває імплзивна робота. Це робота Святого Духа, який підштовхує світ до звершення.

Відрізуку часу, який відділяє Воскресіння від Вознесіння, могло не бути. Христос міг би піднятися до Отця, не розповідаючи про це очам нашої плоті.

Я особисто відчуваю ці п'ятдесят днів як милість найзапаморочливішого свідчення нашої людської пригоди.

— З одного боку, свідчення уславленого тіла, яким кожен із нас покликаний стати у своєму тілі.

— З другого боку, свідчення імплзивної роботи Святого Духа, про яку повідомляє Слово Боже вустами Воскреслого:

¹ Див. розд. III, с. 65; розд. XI, с. 244.

² Лука, XXIV, 12; Іван, XX, 5—7.

“І ось я посилаю на вас обітницю Мого Отця” (Лука, XXIV, 49).

“Той Дух правди, що походить від Отця” (Іван, XV, 26), який сьогодні підносить Людину до її виміру Істини.

У день Воскресіння в Христові Земля піднімається на Небо, як у день Різдва, а небо спускається в глибини землі. Тоді в мовчанні Земля і зачала свого Бога.

“Воскресіння день, просвітімося люди! Пасха Господня, Пасха — від смерті, бо до життя і від землі до небес Христос Бог нас перевів, перемоги пісню співаймо!

Сьогодні все наповнилося світлом, небо, земля і глибини підземні. Нехай же празнує вся вселена Христове воскресіння, — в якому ми утверджуємось! Прийдіте, пиймо нове пиття, що не з каменя неплодного чудесно випливає, але з нетління джерела, яке виточив із гробу Христос; в ньому ми утверджуємось!”

Так співається в православній літургії Великоднього ранку.

Пригадаймо¹, що єврейська Пасха провела народ Ізраїлю через Двері Людей. Християнська Пасха проводить його через Двері Богів.

У Христові Людина підводиться в повноті своїх райських віднайдених дарів. Більше того, разом з виконавцем псалмів вона співає: *“Ти дивовижним чином створив достоїнство Людини, та ще більше Ти його відновив, відродив і воскресив”².*

¹ Див. розд. X, с. 201—209.

² Приношення дарів у римо-католицькій літургії.

У тому й полягає “християнська тріумфальність”, фальшива, якщо вона виражається у психічному плані, правильна, якщо вона панує в плані духовному.

У своєму спуску в пекло Христос пошлюбив Свою Матір глибин, Адам пошлюбив Адамах. Кохана не “*родить більше тернину й осот*” (Книга Буття, III, 18), а виділяє пахощі свого насіння. Прокляття “падіння” стирається. Закони, які регулюють взаємовідносини Людини із Землею, перевернуті. Смерть переможено, біль затихає. *Malkuth*, Цариця, прийняла Царя. Вона піднялася з Ним на верховину й отримує корону — *Kether*.

Алхімічна лабораторія

(Узято з книги: Basile Valentin. *Les Douze clefs de la philosophie*, XIII s.)

Вознесіння Христа продовжує і вдосконалює Його Воскресіння.

Апостол Павло, який на шляху в Дамаск пізнав перші ознаки такого досвіду (II до коринтян, XII, 2—5), тісно пов'язує два моменти, які його становлять: *“А те, що “піднявся був”, що то, як не те, що перше й зійшов був до найнижчих місць землі? Хто зійшов був, Той саме й піднявся високо над усі небеса, щоб наповнити все”* (Павло, до ефесян, IV, 9—10).

Розділ XV

ДОСТУП ДО ВЕРХНЬОГО ТРИКУТНИКА
 KETHNER — НОКНМАН — ВІНАН.
 ШІЯ — СІМ ШИЙНИХ ХРЕБЦІВ
 І ДЕВ'ЯТЬ АНГЕЛЬСЬКИХ ЧИНІВ.
 ЩИТОВИДНА ЗАЛОЗА —
 ДОВГАСТИЙ МОЗОК

Назва шиї *Tsavar* 𐤔𐤕𐤕 складається з літери *Tsadé* 𐤔, Божественного риболовного гачка, який ловить Людину, щоб привести її до світла *Aor* 𐤀𐤏.

Ця сама ідеографія виражена назвою потилиці *Oreph* 𐤀𐤕𐤕, яка буквально означає: визволення 𐤓 з “одежі шкуряної” *Aor* 𐤀𐤏.

Людина “твердошия” — це людина, яка не дається, аби її вхопила Божественна *Tsadé*, яка таким чином відмовляється текти до свого джерела, *Ayin* 𐤀𐤓, аби одужати, *Raph* 𐤕𐤕, і в якій крила птиці *Orh* 𐤀𐤕 не можуть розпростертися.

“О, я хотів би бути задушеним!” — скаже Йов, потрапивши на гачок і борючись, перед тим як стати дитям. Задушення прочитується в корені *Tsar* 𐤔𐤕 слова *Tsavar* 𐤔𐤕𐤕, бо саме на цьому рівні, архетипно, *Aleph* 𐤀, Елогім, відступає, щоб звільнити місце Яхве, стиснутому в *Yod* 𐤓, зародок, а ще верхівка Меча, Альфа й Омега Творіння.

У первісному Шаббаті Отець кладе Зародок божого Сина як начало Творіння. Ось чому *Yod*, а не *Aleph* становить голівку Меча $\overline{\text{נ}}$, голову-начало Людини.

Хай би якою була голова, яку ми ставимо собі на плечі в міру своєї еволюції, вона постійно зберігає образ неба, яке й символізує у зв'язку з належністю до *Aleph* $\aleph$, чиєю первісною ідеограмою є голова рогатої тварини. Про неї ще йтиметься.

Коли Людина ставить на свої плечі останню голову, породжуючи на світ Зародок *Yod*, який вона виплекала, вона переживає це задушення, щоб повернути Отцеві $\aleph$, Елогіма.

Пригадаймо¹, що три перші сефіри, *Kether* — *Hokhmah* — *Binah*, які утворюють верхній трикутник Древа, хоча й вийшли з *Ain* $\overline{\text{א}}$, великого Божественного Мороку, все ще належать до Божественної трансцендентності. Вони називаються “Великим Ликом” і виявляють себе в Божественній Іманентності, лише ховаючись і розгортаючись у семи інших сефірах, які називають “Сефірами Конструкції”, або “Малим Ликом”.

Щоб собі допомогти, ми могли б уявити, що між Великим і Малим божественними Ликом розміщується своєрідна призма, через яку розгортається Божественна Три-Єдність згідно із семикратним ритмом у безмежності Його творчих можливостей. Сім кольорів, сім нот, сім днів, які структурують наш видимий світ, є її еманациями. Ця призма, яка могла б стати реле між Божественною Думкою і Її семикратним утіленням, видається нам такою, що містить і Одного, і семикратність, і визначається як один і сама семикратність.

Семиструнна ліра, яку Аполлон вручив Орфею, символізувала дар незвіданого Бога-Слова, який давав про себе знати згідно із

¹ Див. розд. IV, с. 73.

сімома способами вібрування, які ще є сімома традиційними небесами, що їх символізують наші сім шийних хребців.

На сім шийних хребців спирається щитовидна залоза.

Щитовидна залоза, *thyroidos*, у перекладі з грецької “яка має форму дверей”, є, як здається, дверима **ОДНОГО** в семикратності й дверима повернення семикратності до **ОДНОГО**. Цікаво, що ця залоза виробляє йод (я чую: *Yod...*).

Вона називається “Адамовим яблуком”, є голівкою Меча, *Yod*, Словом. Анатомічно вона — це основа язика — символу Логоса, Слова. Фізіологічно має пряму дію на функцію росту.

Саме Адаму як Яхве в зародку в таємниці *Yod* Елогім і наказує зростати: “Зростаєте, розмножуйтеся, заповнюйте землю”. Символічно, вона займає місце сефіри *Daath*.

Daath лут — Знання — своєрідна одинадцята сефіра, що не включена в корпус десяти сефір, розміщується Традицією на проміжку, який єднає Двері Богів з *Kether*.

Вона — зародок і плід Дерева Знання.

Той, хто стає цим плодом і хто його збирає, стає Словом і відкриває “шлях до Дерева Життя”, яке після падіння охороняють Херувими і Меч.

Відтак тіло вписує тут “на верхів’ї” те, що розігрується в глибинах Пекла.

Перед Людиною відкриваються сім небес, скільки й сходнок, якими їй пропонують піднятися ще до величного союзу. Ці сім небес описані у давньоєврейській традиції¹ під іменем *Hekhaloth*, Небеса. “Людина згори”, Елогім, оповидається цими *Hekhaloth*, як плащем. Кожна оболонка, кожне небо формує шаблі драбини, чия форма перевершує будь-яку людську уяву, але про яку промовляє наша “бульбочка”.

¹ G. Scholem. *Les Grands Courants de la mystique juive*, chap. II (Payot).

Bolbos, по-грецьки “цибуля”: як цибулина, яка накручує довкола центра свої послідовні сукні, так і сім небес накручуються довкола божественного Світла, інтенсивність якого вони ієрархічно передають, приховуючи аж до Дверей Богів.

На зворотному шляху, переступаючи через Двері Богів, Людина проходить через ці небеса, всередині яких одягається в послідовні сукні, символи божественних плащів світла, сукні, які послідовно підводять людину до сяйва над сяйвами: вона породжує на світ божу дитину і з виміру матері переходить у вимір дружини.

Діва і матір стає жоною і царицею.

Останнє вбрання — весільна сукня.

Царська сукня прикрашає жону, яку тоді вводять у кімнату Царя — *Kether*.

Ці небеса відповідають дев'яти ангельським чинам.

Діонісій Аеропагіт залишив нам якнайповніший трактат із ангелології. Хай би яка там людина ховалася під іменем Аеропагіта якого ми домовились називати Псевдо-Діонісієм, схоже, що автор “Небесних ієрархій” проник у таємницю й пережив її перед тим, як спробував її висловити. У цьому й полягає її істинна автентичність. Він відкриває нам, що ці небесні воїнства — сотворені Божественні Енергії — передають божественне Світло по чергово, кожен ступінь структуровано, впорядковано, освітлено й об'єднано одним із чинів.

Ці дев'ять ангельських чинів утворюють три тріади.

Перша “тріада” оточує небесний Престол, вона складається із Серафимів, Херувимів і Престолів. Вона причетна до божественної трансценденції і відповідає верхньому трикутнику Древа.

У другу тріаду входять Чесноти, Володарювання й Могутності. Вона отримує світло з першої тріади й відпо-

відає першому перевернутому трикутнику; дає лад Світам і одягає їх красою.

Третя тріада має у своєму складі **Начала, Архангелів і Ангелів**. Вона є чинником божественної економії стосовно Людини, яку скеровує і якою управляє, куючи її долю. Вона діє згідно із законом чисел і відповідає другому перевернутому трикутнику.

Діонісій міг би сказати про небесні чини те, що він каже про ієрархію духовенства, яка є їхнім відбитком: *“Знай, що наша ієрархія передає знання, натхнення й досконалість, природа, начало й висліди якої справді божественні”*.

Через ангельські світи божественне Світло виходить зі своєї таємниці й розподіляється в грандіозній гармонії звуків, кольорів, запахів і всього того, що Творіння може посмакувати, щоб ним жити, а потім повертається у свою таємницю, збагачене цим Творінням, хоча воно вже й так неймовірно багате...

Людина, яка вміє входити в точність цих божественних вібрацій і віддаватися руху повернення в саму Таємницю, мусить пізнати “перевертання” в досвіді одягання дев’яти чинів ангельської тілесності.

Наше тіло вписує принцип цього перевертання у свою найконкретнішу дійсність¹. Справді бо, на рівні довгастого мозку відбувається перехрещення волокон, ті, які починаються в правій півкулі, переходять на ліву сторону тіла, а ті, які починаються в лівій, переходять на праву сторону.

На тоншому, енергетичному рівні на цьому поверсі перетинаються три великі меридіани².

¹ Див. розд. V, с. 101—102.

² Див.: J.-M. Kespі. *Op. cit.* (р. 130).

Ангел з мечем танцює в небі

З палаючим мечем, який обертається, він стереже дорогу в Єдемський сад (ікона з майстерні св. Луки, Париж).

Цей перехід з правого боку ліворуч відповідає і переходу з пізнішого неба на попереднє, про що йшлося вище¹. Однак повернуте в такий спосіб попереднє небо, яке до падіння було обтяжене незвершеністю, тепер виявляється цілком звершеним. Воно було заходом, а тепер стало Сходом Едему. Херувими й Серафими, зустрінуті в глибинах Пекла, відомі у світлі: вони відкривають двері шляху до Дерева Життя, *Kether*, шлях до *Aïn Soph...* *Aïn...* Ніщо.

Християнський літургійний цикл відзначає кожний з дев'яти чинів протягом дев'яти днів, які відділяють Вознесіння від Трійці, період, що символічно означає дев'ять рівнів, через які Син Людський проходить у своєму поверненні до Отця, Яхве в поверненні до Елогіма.

“Не торкайся до Мене, бо Я ще не зійшов до Отця” (Іван, XX, 17), — каже Воскреслий, з'явившись Марії.

Перед смертю Христос уже промовляв у такому плані, але Його учні не розуміли його:

“Від Отця вийшов Я, і на світ Я прийшов. І знов покидаю Я світ та іду до Отця”.

“Краще для вас, щоб пішов Я, бо як Я не піду, Утішитель не прийде до вас. А коли Я піду, то пошлю вам Його” (Іван, XVI, 28, 7).

День Трійця, зішестя Святого Духа на Апостолів — це первинки Його пришествя у світ.

Святий Дух вводить у досвід Універсуму, досвід, над яким ми тепер задумуємося, вивчаючи верхній трикутник, або черепне “поле кіноварі”, яке містить його таємницю.

¹ Див. розд. VI, с. 107.

Воскресіння Христа

“Не торкайся мене, бо я ще не зійшов до Отця” (капітель базилики в Отені, департамент Саон-і-Луар; фото Юро, Вйоле).

Розділ XVI

ВУХО І ЯЗИК. СЛУХ І СЛОВО. ТВІР У ЧЕРВОНОМУ

Якщо в давньоєврейській традиції Людина, яка проходить через Двері Богів, минає сім небес і одягає світло дев'яти ангельських чинів, то в Данте вона почергово дістається до десяти небесних сфер.

У цьому останньому райському контексті кожна сфера є тілом однієї планети і в наведеному Данте переліку їх ми бачимо традиційну побудову нашої сонячної системи за взірцем Древа десяти сефір. Не забуваймо, що сфери і сефіри — одне й те саме слово.

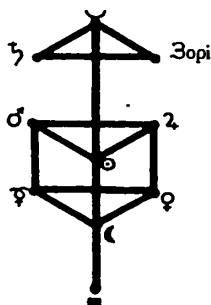
Із першої сфери, *Malkuth*, Земля, Людина потрапляє на другу — Місяць (*Yesod*), тоді на третю — Меркурій (*Hod*), четверту — Венеру (*Netsah*), п'яту — Сонце (*Tiphereth*), шосту — Марс (*Din*), сьому — Юпітер (*Hesed*), восьму — Сатурн (*Binah*) і, нарешті, дев'яту — сферу зірок. У дев'ятій сфері вона бачить Божественну сутність, що виявляється в ангельському хоровому співі. Проникнувши в десятую сферу, вона опиняється в Емпіреї, що тут ототожнюється з *Ain Soph*. Це остаточне народження Людинобога, розкриття останньої, корональної чакри (Корона в *Kether*).

Маємо чудову нагоду констатувати на цьому небесному досвіді, що при відправленні Людини, пов'язаної з *Malkuth*,

Кожна сфера є тілом планети

(Гравюра з книги: Basile Valentin. *Azoth*, Paris, 1659)

Сатурн, як ми бачили, тепер досягнув верхнього трикутника: стопи поєднались із головою¹. Корона в *Kether* єднає дві маленькі сатурнівські корони колін. Свинець став золотом.

Але перш ніж досягти цієї "однієї корони", Людина по-слідовно ставить собі на плечі голови, розглянуті нами, зокрема, в історії Йова, які символізують різні етапи єдиної функції — формування істоти в її універсальному й божественному вимірі.

Черепне поле кіноварі, яким є верхній трикутник, від дитинства Людини становить символ неба стосовно двох інших трикутників, один з яких унизу є символом Землі, інший, на рівні грудної клітки, символом Людини, яка сама зустрічається зі своїми послідовними планами комунікації.

На малюнку Храму, яким є Людина, неф, у який входять після очищення водою, має форму видовженого чотирикутника, де відбуваються інкарнація і хрещення вогнем на поверсі грудної клітки.

Хори, де відбуваються таїнства, відповідають голові. Таїнства також мають свої етапи. Підняти запону над останнім етапом означає поєднати в несказаних обіймах у Людині небо й землю.

Від народження дитини яйцеподібна форма голови, тематизований малюнок обличчя і черепні функції становлять єдиний проект, наділений могутнім динамізмом, скерованим до цих об'ємів.

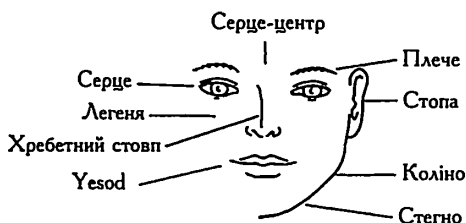
Обличчя об'єднує й ущільнює на вищому рівні, в дуже важливий спосіб повторює все те, що тіло доти встановило про себе: вуха є відповідниками сефіри *Malkuth*, вони своєрідним чином відповідають підшвам.

Кут, утворений нижньою щелепою при з'єднанні двох її осей, вертикальної та горизонтальної, відповідає коліну; верти-

¹ Див. розд. VII, с. 131—132.

кальна вісь відповідає нозі, горизонтальна — стегну. Остання вісь виходить на рот, який відповідає сефірі *Yesod* תיט (пригадаймо: “таємниця *Yod*”). Ніс є серединною стежиною на цьому поверсі, він відповідає хребетному стовпу. Щоки — повторення легень на цьому рівні. Очі — відповідники серця, рук, надбрівні дуги — плечей.

Але корінь носа між двома очима, “око, що має третій зір”, є відповідником *Tiphereth* як серця-центра. Весь череп — це немовби голова голови,.. лоб якої неначе новий таз, волосся — це нирки цього поверху й наші небесні корені.

Малюнок обличчя виявляє поєднання двох полярностей — чоловічої й жіночої. Якщо придивитись, то нижня частина обличчя виявляється жіночою й нагадує жіночі статеві органи: євстахієві труби з'єднують кожне вухо з ротом, як на генітальному рівні фалопієві труби з'єднують яєчники з маткою.

Верхня частина обличчя нагадує чоловічі статеві органи: ніс відповідає пенісу, а очі двом тестикулам.

Яєчники й тестикули розвинулись при нирках, братами-близнятами яких вони є і які наділяють їх дітородною здатністю.

Ми справді-бо пригадуємо, що в перші тижні життя ембріона на рівні таза чоловіча і жіноча сечостатева системи нічим не відрізняється.

Те саме властиво і його відповіднику — аудіовокальному блоку. Слухова й голосова функції починають розрізнятися лише на п'ятий тиждень життя *in utero*, у цей самий період відбувається й розрізнення уринарного дерева і дітородних структур та функцій.

1. Вухо

Відбиваючи такий самий, як стопи й нирки, символічний аспект, вуха мають форму зародка. Як і вони, вуха перебирають на себе все тіло. У світлі цього й виникла орикулотерапія¹.

Такий медичний підхід, підпорядкований традиційному методу акупунктури, зумовлює зосередження на одному вусі точок уколів, призначених для пожвавлення тієї чи іншої частини тіла. Адже залежно від напряму гармонійних відповідностей, що єднують вуха з усім тілом, голка, поставлена у певній частині тіла, змушує вібрувати відповідну, точно визначену частину тіла, з якою вона пов'язана.

На думку автора, цей терапевтичний метод застосовується, можливо, й емпірично, але реально від найдавніших часів: "У Єгипті при фараонах жінки кололи собі вуха, щоб припинити вагітність; скіфи застосовували припікання вушної раковини при імпотенції, а Валсалва послуговувався таким самим засобом для заспокоєння гострого

¹ Docteur Paul Nogier. *Traité d'auriculothérapie* (Editions Maisonneuve).

зубного болю. Навіть у минулому столітті багато французьких медиків, причому досить відомих, припікали завиток вушної раковини для подолання невралгії сідничного нерва".

Японська акупунктура відбиває таку саму відповідність між стопами і тілом. Вона спирається на той самий принцип, який є визначальним при орикулотерапії. В основі цієї техніки лежить підощва як зародок.

Так само, як підощви "прислухаються" до землі, фільтруючи її інформацію, — на багатьох рівнях, — аби ступати на те, що при перевірці виявляється міцним, так само, як нирки фільтрують воду й кров-вогонь для розподілення енергії вниз і вгору, так само вухо фільтрує повітря — символ божественного подиху.

Фундаментальне покликання вух, які відбивають стопи й нирки на рівні черепного поля кіноварі, полягає лише в тому, щоб забезпечити випростування Людини, щоб повести її від незвершеної множинності, пов'язаної з фонаційною функцією, до звершеної цілісності, пов'язаної з функцією Слова.

Якщо творче Слово, *Archos* Творіння, заховало Свою славу й сховалося в самому Творінні, в глибинах матерії, яку Воно змодельовало у Своему видиху¹, то Людина, мікрокосмос, ховає в собі Слово, мікротеос. Зростання Людини, як ми бачили в попередніх розділах, є лише чудесною, здатною викликати проростання силою *Théos*, *Yod*, що повертається до божественної цілісності, *Aleph*, у своєму вдихові. Я хочу поговорити про повнокровне зростання, від якого, відповідно, невіддільний фізичний розвиток.

Першим проявом цього *Théos*, Словом, при народженні дитини є крик, яким вона позначає свій вступ у повітряне

¹ Див. розд. I, с. 46—47.

середовище. Крик Людини, хай би в який момент він лунав, завжди буде рятівним поверненням до її значно архаїчнішого стану, ближчого до *Archos*, більш онтологічного.

Усе її життя буде повільним виробленням цього крику, який стане мовленням, потім співом і, нарешті, мовчанням, у якому доходять до *Archos*, Слова. Народившись із Великого Божественного Мовчання, Людина може повернутись до цього мовчання, лише набувши здатності його сприйняти, бо вона говорить лише в міру того, як чує. Людина зростає лише в межах регістру, в якому чує. Її мова є відображенням її еволюції, одна перевіряється іншою. Обидві є функцією її слуху.

Відтак від внутрішньорідинного сприйняття в материнському лоні вухо йде до сприйняття грізного божественного Мовчання. Вібрації, отримані в процесі цієї повільної еволюції, змінюють і структурують Людину з метою її поступової адаптації до нових народжень.

На рівні останньої голови, на третьому поверсі, який у схемі тіла цікавить нас власне тепер, Людина, структурована мовчанням, яке вона здатна сприймати, стає Словом. Зі своєї космічної оболонки вона вилучає *Théos*.

Людина, однак, виявляється неспроможною отримати й почути це мовчання, якщо раніше їй не вдалося сприйняти всі вібрації, необхідні для остаточної побудови. Остання є функцією всіх побудов, що їй передували.

Ми бачили¹ важливість набутого *in utero*: те, що не було одержано у внутрірідинному слуханні, пізніше можна буде надолужити лише з великими зусиллями.

Доктор Томатіс розповідає про показові досліди, що проводились на птахів: "З яєць співочих птахів, на яких си-

¹ Див. розд. VII, с. 137.

Вуха дослухаються до ніг

Головне покликання вух, відкритих для усвідомлення (стопи), полягає в забезпеченні вертикалізації Людини, аби вона стала Словом (собор у Шартрі).

*діли птахи неспівочі, вилуплюються неспівочі птахи...*¹. Доктор Томатіс опрацював терапію, яка полягає в намаганні відтворити середовище, характерне для материнської утроби, щоб підвести німу, але не глуху дитину до "пригадування" свого життя ембріона. Їй дають слухати запис материнського голосу через шар рідини. Чи вдасться їй відновити цим те, чим мати не змогла її наділити в належний час?

¹ A. Tomatis. *L'Oreille et le langage*, p. 70 (Le Seuil).

Цей видатний терапевт подає описи показових одужань. Вони підтверджують мою впевненість: є ризик, що дитина, яка у своєму житті ембріона не одержала емоційних вібрацій, необхідних для структури її психічного життя, назавжди залишиться психічно ампутованою. І це достовірно для всіх поверхів її еволюції.

Нині численні методи психотерапії зосереджені на важливості вираження, яка поєднується з важливістю комунікації. Скільки ж бо труднощів сучасна людина зазнає з цього приводу! Правду кажучи, я вважаю, що проблеми, пов'язані з передаваністю, здебільшого зумовлені блокуванням, розміщенням на рівні сприйнятливості. "Земля" або була не оброблена, або не засіяна, або ж на неї впало отруєне зерно — тому вона й неспроможна відобразити багатство, яке має потенційно.

Доки вухо вібрало в гармонії зі звуками природи або з музикою, яка сама збудована в гармонії з внутрішніми структурами Людини, остання себе не руйнувала. Галаслива лихоманка міст, псевдомузика, яка лежить в основі галасу, що є нічим іншим, як дезінтеграцією звуку, славослів'я, прожиті в регістрі, радше по-дитячому сентиментальному, ніж автентично духовному, все це разом сприяє розростанню смертельних рослин нашого буття.

Прокляття, що стосується ґрунту, який відтепер "тернину й осот буде родити тобі" (Книга Буття, III, 18), стосується землі, з якої виліплено Адама (Книга Буття, II, 7) і яку внаслідок його "непослуху" було позбавлено Божественного сімені.

Ось чому слух Людини досить швидко мусить стати внутрішнім.

Ось чому основна молитва народу Ізраїлю починається словами: "*Shema Israel*" (Слухай, Ізраїль), він повторює її, як мантру. Перше її слово *שמע* *Shema* складається з кореня *שמ* *Shem*, який є Іменем, вищою мірою божественним Іме-

нем. Остання літера *Ayin* у має значення 70, згідно з каббалистичною традицією вона виражає сукупність 70 різноманітних божих імен і ОДНОГО!

Літера *Ayin* у, яка означає “джерело” або “око”, означає, зокрема, таке: Ім'я може бути почуте лише біля “джерела” істоти, або, інакше, слух є “оком” Імені.

У слухові кожного з нас може відкритися наше таємне Ім'я, причетність до Яхве. Як цього досягти?

Повернімося до поняття випростовування, про яке йшлося вище¹. Ми пригадуємо дуже важливу роль, яку жіноче начало Адама відіграє в його роботі вертикалізації, вона настільки значна, що Адам визначає цією здатністю *Isha*, стосовно якої йому відомо, що вона єдина може його нею наділити: “Та, що дав Ти їй, щоб зо мною була” [щоб я прямо тримався — фр.] (Книга Буття, III, 12). Цікаво поглянути на вухо, вищою мірою жіночний орган сприйняття, як на такий, що пов'язаний з цією темою.

Настав час поцікавитися чудовими роботами, що їх доктор Томатіс присвятив цій тематиці: “Тіло випростовується саме для того, щоб наставити вухо, — зазначає він, — саме для того, щоб стати суцільним вухом, чимось на взірць антени для слухання мови, Людина наділяється нервовою системою, яка відповідає реалізації цієї функції”².

У животі матері дитина є лише великим вухом, вона отримує повну інформацію зі світу архетипів, у якому плаває, а також чує звуки, що долинають до неї з материнського світу. Вона чує й записує, але цього ще не знає.

У перспективі, запропонованій доктором Томатісом, розвиток дитини *in utero*, а потім ріст упродовж усього життя підпорядковуються вимогливій і таємній індукції її мовної

¹ Див. розд. XI, с. 225.

² А. Tomatis. *La Nuit ulérine*, p. 134 (Stock).

функції, яка підводить дорослу Людину, — це й означає бути дорослим — до становлення в космічній матриці великим вухом, що здатне почути повноту інформації, аби нею стати, стати Мовою-Словом. Наукові дослідни доктора Томатіса підтвердили те, що засвідчує традиція: від самого зачаття Людина тематизована своєю функцією Слова, участю в Мові, яка є її Іменем, як від первоначала свого створення Адам є тематизованим Яхве.

“Все відбувається так, — пише далі автор “La Nuit uterine” (Пітьма у матці), — немовби прецесія наділила вухо роллю, яка полягає в тому, щоб розпочинати остаточне розширення нервової системи”¹, і трохи далі: “відтак, вухо наділяється нервовою системою для того, щоб можна було ввести функцію мовлення”².

Стверджуючи це, доктор Томатіс перевертає класичні концепти онтогенези, які забезпечували й надалі забезпечують прецесію нервової системи, котра пізніше буде наділена функціями відчуття.

У перевернутій перспективі, яку виводить її автор, усе організовується довкола лабіринту, центрального й першочергового енергетичного органа внутрішнього вуха.

Таємниця в осередді лабіринту вуха як індуктивної сили зростання та збуджуючої кінцевої мети повертає головну тему численних міфів, а також тему універсального міфічного пошуку, для якого лабіринти й мандала є символічними предметами розмислу. Відтак ця таємниця — Ім'я — закорінюється в найпершій ембріональній клітині, яку й буде програмовано на цю єдину мету — мову!

¹ A. Tomatis. *La Nuit utérine*, p. 81.

² *Op. cit.*, p. 87.

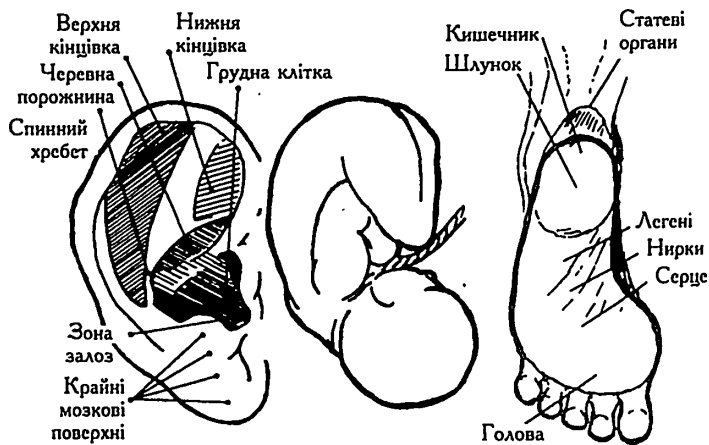

Схема вуха д-ра Поля Ножье

Положення зародка в утробі

Схема зон японської акупунктури

(Схему взято з праці д-ра Поля Ножье: *Traité d'auriculothérapie*. Editions Maisonneuve)

Людина — це лише Слово! Вона народжується, щоб стати своїм Іменем, яке остаточно збуджене на найтоншому вістрі ембріонального лабіринту, організовує все довкола себе ще в “підбрі матки”. Людина, створена Словом Бога, є таємним вібруванням, яке її моделює й формує, модулює й оспівує, доки вона не стане Словом!

Індуїстська традиція передає, що основний звук AUM закрито у вушній раковині, *Shanka*, ця ж бо раковина має таку саму схему, як і людське вухо¹. А завітка всередині внутрішнього вуха — це гр. Κοχχος, що означає “раковина” або “черепашка”. Геть первісне знання про це змушує нас дослухатися до співу моря в глибині раковини...

Та сама індуїстська традиція називає Творіння *shruti*, що буквально означає “те, що почуто”. “Вона первісно зачине-на в раковині *shanka*, яка містить AUM”².

¹ Rene Guénon. *L'Homme et son devenir* (chap. XVI).

² Див.: Rene Guénon. *Symboles fondamentaux de la Science sacrée*.

Відтак раковина на рівні вуха є завиткою, яка разом із лабіринтом становить частину внутрішнього вуха. Вона є найархаїчнішою частиною нашої структури.

В Індії, як і в Тибеті, односкладове слово AUM ритуально модулюється так, немовби воно є основним і вічним звуком, Іменем явленого Слова.

Воно вібрується на кількох рівнях резонансів у черепній коробці в такий спосіб, що остання вібрація є чітко носовою, мобілізуючи таким чином ріненцефаль, або найархаїчнішу частину мозку; ми побачимо¹, що таким чином воно живить пробудження Божественного Слова в Людині.

Ця остання вібрація приєднується до вібрації, яку індуктує літера N, зумовлюючи тоді тісне поєднання звука AUM зі звуком, який змушує вібрувати давньоєврейське AMEN. *ימן Amen* — слово неперекладне, бо його не можна вмістити в якийсь концепт. Як і всі давньоєврейські слова, саме його тіло є живим до найтоншого вістря його духу, яке приводить того, хто його модулює, в абсолютну відповідність з реальністю божественної таємниці.

AUM, як і AMEN, зосереджені на материнстві, *ימן Et* давньоєврейською, яке змушує нас померти в одній землі, аби відродитись у новій доти, доки ми не досягнемо виміру Слова, з яким пов'язана літера N (кінцеве *Noim* слова *ימן* — це *Noim* Левіафана, останньої рибини глибин, символу нашого останнього перетворення. Це також *Noim* слова *Ben יב*, “Син”, наша остання реальність).

У цьому плані літера N слова AMEN наголошує, ще точніше, ніж AUM, на послідовних інкарнаціях, доступ до яких нам забезпечують наші внутрішні материнства аж до того, що зумовлює розкриття нашого ядра, сховане в комплексі завитка — лабіринт. Останній, ембріонально поєднаний

¹ Див. розд. XX, с. 474.

з ріненцефаль, усе життя Людини інформує цю частину мозку, яка, як переконуємося, є Альфою й Омегою людської пригоди.

Оскільки вухо аналог усього тіла, то третій поверх, названий "внутрішнім вухом", відповідає голові, і його функція полягає в рівновазі й випростовуванні. Перед тут ведуть мудрість і розум.

Рівновага й випростовування у зовнішньому просторі є символами рівноваги й випростовування у внутрішніх землях, що їх, головним чином, і забезпечує ця частина вуха.

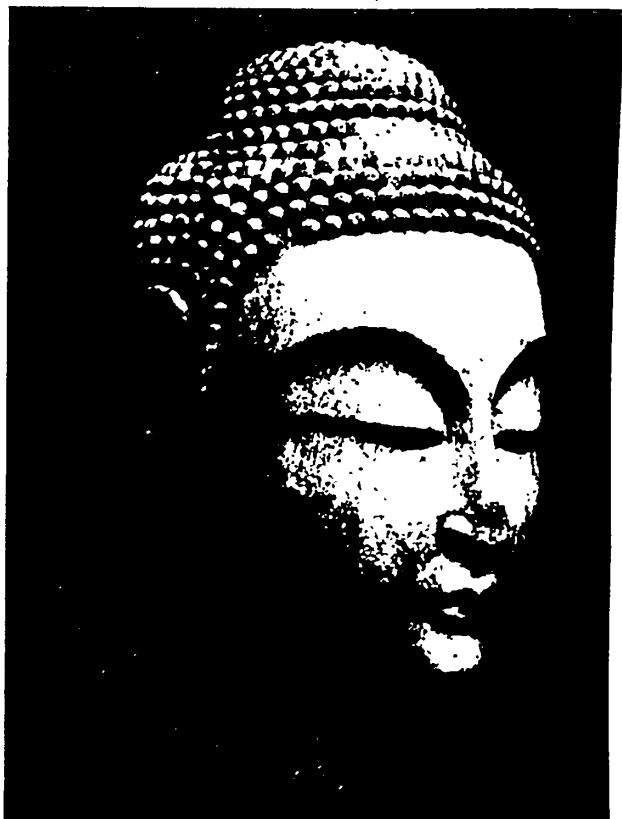
Середнє вухо складається з барабанної порожнини, всередині якої три кісточки — стремінце, ковадло і молоточок — нагадують нам інструменти коваля.

Праця звершення, яка відбувається в кузні, на другому поверсі тіла, відповідає роботі з передачі звуків і врегулюванню тисків, що й забезпечує середнє вухо.

Зовнішнє вухо складається зі слухового проходу й вушної раковини. На відміну від тварин, вушна раковина людини нерухлива, зате має надзвичайно складну структуру.

Тварина, яка рухається виключно в зовнішньому просторі й у якій немає іншого засобу порятунку, крім швидкості реагування, потребує такої здатності обертання, що дає змогу їй за якусь мить обійняти весь простір і сприйняти всю інформацію про довкілля.

Витончена складність вушної раковини Людини виліплена її розумом, вона економить свій зовнішній порух, а відтак і притаманну йому інформацію, щоб усю силу слуху спрямовувати всередину самої себе. Доросла Людина, яка починає інтегрувати тваринне, має пересуватися в зовнішньому просторі, головним чином, лише з урахуванням слуху внутрішнього. Тоді будь-яка суєтність зникає. Отже, людське вухо виявляється органом внутрішнього слуху, повністю скерованим на серце лабіринту, яке, будучи почуте, дає ключ до

Вухо Будди

Вухо Будди чуло первісний звук. Будда став абсолютно повним творінням (Китай, епоха Тан, VII—X ст.; фото Жіродона).

шляху Імені, а тоді ключ до Самого Імені. Воно відкривається на універсальність Творіння.

Серце може почути тільки той, хто, як апостол Іван, “з Божою таємницею”, прикладає до нього своє вуха. Бо серце лабіринту — це ще й Христос, Слово.

Воно є в кожному з нас.

Серце лабіринту чує лише той, хто повністю випростався, бо цілком пошлюбив себе у святилищі коваля.

Як ембріон, велике вухо в материнському лоні, народжується тільки тоді, коли його кров цілковито є носієм його подиху, його ІМЕНІ в зародку, так і ембріон, звершений у космічній матриці, Людина, стає тоді великим вухом, яке чує своє ІМ'Я, і готова до народження.

Оскільки вона знає своє ІМ'Я, вона стає Словом.

Серце-орган, ікона Слова¹, складається у верхній частині з двох "передсердь (буквально серцевих вушок)", чия тонка функція приєднується до функції вух.

Серце б'ється лише для того, щоб чути.

Чуючи, воно бачитиме.

"Блаженні чисті серцем, бо вони будуть бачити Бога"
(Матвій, V, 8).

Оскільки Захарія не мав вуха, щоб почути ангела й дізнатися, яким ім'ям він має назвати свого сина, його позбавили мови на дев'ять місяців (Лука, I, 20).

У християнській традиції йдеться про "Євхаристію Мови": Мови-їжі, відповідником якої є індуїстські мантри. Ця їжа сприймається вухом, яке етимологічно поєднане з поняттям "отвору". Рот, який отримує фізичну їжу, також "отвір" у своїй латинській етимології — *os, oris*.

"Еффата, відкрийся!" — наказує Христос глухому, якого учні приводять до нього для зцілення (Марко, VII, 32—37), — *"І відкрились вуха йому, і пута його язика розв'язали негайно"*.

¹ Див. розд. XII, с. 324—325.

Марко, наполягаючи на тісному зв'язку між вухом і мовою, описує захоплення учнів Ісуса, які кажуть про нього так: *"Він добре все робить: глухим дає чути, а німим — говорити!"*

Давньоєврейською вухо *Ozen* זן передає ідею послуху (слово, корінь якого означає ще й "отвір"). Величезна плутанина, що сталась у нашій мові внаслідок відлучення від глибоких коренів, породила тотожність значення між словами "підкорятися" й "слухатися". Насправді, підкоряння — це рабство, послух — визволення.

Це саме слово *Ozen* זן складається з кореня *Zan* ז, що означає "вид, тип". При такій символіці вухо забезпечує тривалість, ріст виду, що живиться *N Alerh*, творчою божественною снагою.

У такій перспективі вухо отримує — через живодайну пуповину, що дуже витончено розмістилась на рівні її трагуса, — небесну манну, яка є Ім'ям: *"Переможцеві дам їсти приховану манну, і дам йому білого каменя, а на камені написане Ім'я нове, якого не знає ніхто, — тільки той, хто приймає його"* (Іван, Об'явлення, II, 17—18).

Семистопний вірш, на якому побудовано "Об'явлення св. Івана Богослова", — контрапункт семистопного вірша "Книги Буття", здається мені пов'язаним з відкриттям семи небес. Кожна з семи літер, призначених для семи Церков, завершується таким наказом: *"Хто має вуха, хай чує, що Дух промовляє Церквам"*.

Після написання останньої літери перед Іваном з'являється видіння божого Престолу...

У християнській іконографії ні Христос, ні святі не зображались з великими вухами. У ній виступає на світло лише яйцеподібна чакра горла, на рівні якої вивільняються енергії Людини-Слова.

Єдиними, наскільки мені відомо, людьми з великими вухами є невеликі персонажі на правому краї перемички на фронтоні у Везеле: вони "почули" й усвідомили ураженість своєї стопи, тож на одній нозі посуваються до свого випрошення з метою божественного звершення.

Такі символи ми зустрічаємо, зокрема, в Індії у традиції Вед, передусім у вигляді слонів з довгими вухами, а тоді вже в Будди.

У Ганеші, сина Шіви, голова слона й людське тіло. Він стоїть на щурі. *"Його духовну силу символізує амплітуда голови з широкими вухами і хобот, ансамбль, який має вигляд AUM, написаного на санскриті. AUM, як відомо, є символом нескінченності, найвищої Дійсності, у формі її символу. Пронизаний божественним світлом, Ганеша невагомий, такий же легкий, як повітря. Він не душить щура, проникливу, метку й хитру тварину, яка вміє прослизати у важкодоступні, вузькі місця й символізує мудрість, здатну осягати найскладніші проблеми"*¹.

Немає сенсу зупинятися тут на іконографії Будди, образі Людини реалізованої. Окрім того, що він має довгі вуха, на маківці його голови розкрилася квітка лотоса. Я ще повернуся до цього.

Хоча християнська традиція зображує дуже мало людей з довгими вухами, вона натомість шанує осла.

У найдавніших легендах осел пов'язаний з безсмертям Людини, яке в тій чи тій формі — коштовного каменя, квітки, жінки — він носить на своїй спині. Коли ж на його спині опиняються королі й папи, це буває з огляду на те, що вони мають функцію, яка належить виміру вічного Адама.

Осел, наприклад Валаамська ослиця², бачить ангелів і чує їхню мову. Разом з биком він присутній при народженні

¹ Swami Nityabodhananda. *Mythes et religions de l'Inde*, p. 84 (Editions Maisonneuve).

² Книга Числа, XXII, 25.

Наділені довгими вухами, ці люди "почули", вони усвідомили свою рану на стопі, відтак стають на шлях одужання (базилика у Везеле; фото братів Оберже)

Христа. Він везе "Безсмертного", який стає смертним у Єгипті, передусім, щоб Його сховати, а пізніше в Єрусалимі, щоб Його прославити.

Коли Христос сідає на "віслучка, дитя ослиці", і разом з ним входить у святе місто у Вербну неділю, він сідає на твари-

ну, “яка має вуха, *щоб чути*”; у цьому символі він надягає один із різновидів нашої останньої “одежі шкуряної”, яка наразі *мусить померти*, — в цей день Христос входить у Єрусалим, *щоб померти*, — з тим, *щоб дістатися до світляної одежі й прийти до бачення*. Цей перехід від слухання до бачення ми вже розглядали, ведучи мову про Йова, який провіщає Христа.

У давньоєврейській мові спостерігається гра слів між “віслючком” і “містом” залежно від того, як вимовляється їхній спільний корінь *יָד* — *Air* або *Ir*. Віслючок або місто є *Yod* у серці незвершеного *יָד*: тільки слухання Імені дає змогу проникнути в наш останній морок, наше святе внутрішнє місто, яке й стає містом світла.

Цей перехід може відбутися тільки у внутрішньому Єрусалимі, на рівні тіла його символізує остання матриця: перший архетипний трикутник або черепне поле кіноварі.

Саме на Голгофі — “череп” давньоєврейською — Христос помирає на хресті, Його ховають там, де був сад, у тому ж місці Він і воскресає.

Колись віслючок, наша остання “одежа шкуряна”, як слухання до того, як стало баченням, вшановувався щороку на “святі осла”. З цієї нагоди осла урочисто вводили в церкву і водили по ній, вкритого розкішним убранням, символом світляного одягу, який він приховує під своєю “одежею шкуряною” (ця ж історія розповідається в добре відомій усім дітям казці “Ослина шкура”!).

Осел казково мовчазний, його мовчання невіддільне від слухання.

У Греції цар Фрігії Мідас не зумів розпізнати вищості звуків, добутих божественним Аполлоном зі своєї кіфари, над звуками його суперника, і був наділений ослиними вухами того, хто таки вміє розрізняти божественні звуки.

Первісно ковпаком віслюка наділяли учня, який не вмів слухати, не для того, щоб присоромити, а для того, щоб він навчився слухати.

У християнській традиції донедавна зберігалася символіка кроля і зайця. Як тварини з довгими вухами, вони прикрашали пасхальні листівки. Вуха й великодні крашанки поєднуються в тій самій символіці Воскресіння.

У такому самому значенні вуха бика вручають матадору, який блискуче провів кориду. В такий спосіб він отримує відшкодування вищою мірою на честь божественного звершеного Великого Твору.

Своїм корінням тавромахія сягає священного ритуалу принесення кривавих жертв: матадор, одягнений в “одяг світла”, пронизує шпагою серце чорного бика.

У кельтів, як недавно розповів письменник Фредерік Льюїс, друїди підносили вуха священних тварин Огмію, богу красномовства. Тут знову-таки тісно поєднані вуха й мова.

На одній дуже давній іконі Різдва Христа зображено Богоматір, яка лежить у глибині печери. Вона щойно народила на світ Слово. У печері темно, тут панує морок Землі, за винятком тієї осяйної плями, де перебувають Богоматір і постіль з Дитям-Богом у центрі.

Ця осяйна пляма має форму вуха. Пуповина, що також сяє, єднає Слово, яке лежить у самісінькому вухові, з верхом печери — Небом.

А тепер прислухаймося до історії Іллі, людини, яка стала Словом-Мечем. Ілля, пророк Ізраїлю, ім'я якого, як ми бачили¹, давньоєврейською є *Eliahu* אֵלִיָּהוּ, сходиться “на Божу

¹ Див. розд. XIII, с. 341.

гору Хорив" (І Царів, XIX, 8). Він усамітнюється в печері й слухає. Перед дверима печери пролітає дуже сильний порив вітру. "Та не в вітрі Господь". Після вітру йде землетрус, "та не в трусі Господь". А тоді вогонь, "і не в вогні Господь". А після вогню — "тихий лагідний голос".

"Як почув це Ілля, то закрив своє обличчя плащем, та й вийшов і став у входа печери".

Давньоеврейське слово "мовчання", яке антиномічно означає Божий Голос, є *Damah* דָּמָם, що містить слова *Ma* מַא, вода, і *Dam* דָּם, кров. Увійдімо ж у ту дійсність, коли божого Голосу не чути ні у вітрі (елемент повітря), ні в землетрусі (елемент землі), ні в елементі вогню, а лише в мовчанні, яка причетне до води і крові, відтак до Духу¹.

Якщо мовчання панує в морських глибинах, якщо крик дитини заявляє про її прихід на землю, якщо спів птахів зумовлює вібрування вершин і якщо у своїх якнайвищих пориваннях Людина співає, мовчання вона, однак, віднаходить, лише знову ставши зародком.

Вухо як приймач божого Слова купається у водах нового Творення. Виходячи з печери-матриці, Ілля народжується для нового виміру. Створений в Адамі за образом божим, він досягає подібності до нього.

Слово "мовчання", *Damah* דָּמָם, містить, зокрема, слово *Damah* דָּמָם, яке означає "бути схожим на". Ілля пройшов шлях, який веде від образу до подібності². Він є Словом, він Яхве, він Меч. Повторимо, що ім'я Ілля יְהוֹאֵל — це ніщо інше, як Тетраграма Яхве, в якій одне *Hé* (ה) стало *El* (אֵל), що означає Бог!

Ілля сходить на гору *Horeb* חֹרֵב (Хорив), це слово означає "меч". Ілля зійшов на гору Меча, бо сам став Мечем, він власне тримається в його горлі й роті.

¹ "І трое свідкують на землі: дух, і вода, і кров, і трое — в одно" (І, Іван, V, 8).

² Див. розд. I, с. 46—47; розд. V, с. 81.

Уже з першого розділу "Апокаліпсису" святий Іван розповідає нам, як "він упав, немов мертвий", перед видивом когось "Подібного до Людського Сина... голос Його — немов шум великої води. І сім зір Він держав у правиці своїй, а з уст Його меч обосічний виходив, а обличчя Його, немов сонце, що світить у силі своїй" (Об'явлення Івана, I, 12—20).

Боже Ім'я, Меч двосічний — це Дерево Знання. Обидві сторони леза, *Phiphioth* מִפְּיּוֹת давньоєврейською, це два "роти", або два подихи, два *Hé* (ה) Тетраграми, два антиномічні прояви *Yod*: світло і не-світло. Якщо Людина, яка міряє себе до нього, стала Світлом (Твором у Білому) і не-світлом (Твором у Чорному) і не була вбита жодною з двох сторін меча, то вона пройшла через антиномію і подолала всі суперечності. Вона ототожнила себе з Мечем і стала своїм Іменем у чудесній подібності до Бога.

Тільки з цим ключем ми спроможні проникнути в таємниці того розділу (I Царів, XVIII), де пророк Ізраїль "мечем" знищив несправжніх пророків Ваала чи, точніше, "зарізавав їх". Власне фальшивого пророка, якого порівняли з божим Іменем, знищено на рівні горла, на рівні Дверей Богів. Він не став Мечем, його зарізано Мечем.

По суті, тут ідеться не стільки про криваве побоїще, описане формально в розповіді, як про нищення (у підтексті), якого зазнає кожна людина, чия "одежа шкуряна" не стає одежею світла, і яку Світло-Слово обертає на порошок при зіставленні з Ним. Ілля, ставши Словом, винищує фальшиве "Слово" (несправжніх пророків), ставши Мечем, він "ріже" тих, які заявляють, що вони Меч.

У Євангелії читаємо (Лука, XXII, 50—51; Іван, XVIII, 10—11), що в момент арешту Христа на Оливній горі "Симон Петро, меча мавши, його вихопив і рубонує раба первосвященника, — і відтяв праве вухо йому. А рабу на ім'я було Малх".

Меч Петра провіщає Слово, яким стане апостол. У психологічному плані він відповідає пустослів'ю. Петро ще не досяг духовного розуміння ситуації. Він тут — це ми всі, коли поспішними судженнями “рубаємо з плеча” по живих подіях, не проникаючи глибоко в суть, незалежно від того, наводимо ми аргументи “за” чи “проти” і вбиваємо Словом. Духовна поведінка передбачає, що ми маємо бути мертві для будь-якого судження, щоб увійти у розуміння діянь Бога. Вони нерідко видаються “скандальними” стосовно наших звичок думати.

Давньоєврейське слово *Herev* חרב (меч), яке вказує також на гору *Horib* (Хорив), містить небезпечну силу. Його омонім відбиває енергію, яка руйнує, спустошує, висушує і нищить. Переставивши літери, ми виявимо, що слово *Rahab* רחב вводить імовірність визволення й розширення, а корінь *Rab* רב є коренем росту-примноження. На цьому рівні ми знаходимо корінь “зростаєте й розмножуйтесь” Книги Буття (I, 28), стосовно якого ми бачили¹, що йдеться про ріст і духовні плоди.

Слово *Rab* רב, означаючи множинність, означає передусім велич, владарювання, начало. Упізнавши воскреслого Христа, Марія Магдалина вигукнула: “*Rabbi*”, Учитель, Господь!

Слово *Habor* חבר, одержане новою перестановкою трьох літер, означає “з'єднувати, приєднувати”, а також “друг”. Той, який міряється, не будучи знищеним, з могутністю цих трьох літер, цих трьох “живих”, хай би в якому порядку вони поставали, є “з'єднаним”, поєднаним з Божественним². Про таких Христос скаже: “Я вже більше не буду рабами вас звати... А вас назвав друзями Я” (Іван, XV, 15).

Якщо взяти дві крайні літери слова חרב, тобто ח (*Heith*) і ב (*Beith*); то вони утворюють нове слово *Hob* חב, яке означає

¹ Див. розд. X, с. 187.

² Див. розд. III, с. 59—61.

“таємний, схований”. Вони оточують літеру *Reish* ר, що означає “голова”. Тоді ми бачимо, що Меч таємно несе “голову”.

Голова — це *Yod* Тетраграми-Меча. Той, хто ототожнює себе з Мечем, повертає свою справжню голову, свою Божественну спорідненість. Він “поєднаний”. Обезголовлений (Іван Хреститель) знову щепить себе на своєму справжньому керівникові. Людство віднаходить своє істинне обличчя.

Пригадаймо, що *Yesod* יסוד — це також божественна таємниця¹. Ізраїль, обрізаний в *Yesod*, породив на світ Слово. Кожна людина, стаючи Словом, звершує *Yesod*, божественну таємницю, присутню в голівці Меча. Саме на цьому рівні вона приносить свої справжні плоди. Вони з’являються так, як тріскаються плоди граната.

Це — Твір у Червоному.

2. Рот

У роті язык, образ Меча, символізує Твір у Червоному. У християнській традиції саме язики вогню, які спускаються з Неба в день Трійці, запалюють апостолів і ведуть їх до цього випробування.

Чи то йдеться про ці язики полум’я, чи про вогняну колісницю, яка забере Іллю із землі, чи про духовне сп’яніння Ноя, Твір у Червоному відбувається у вогні, вже не руйнівному, а визвольному, символом якого є червоний колір.

Християнська Трійця (50 днів), або “червона Пасха”, щепиться на єврейське свято *Shavuoth* (7 тижнів = 49 днів), або “Свято жнив”. Тоді визрівають і віддають плоди пшениця, жито і ячмінь. Вони символи плоду Людини, Слова.

¹ Див. розд. IX, с. 168.

Апостоли, поєднані в Єрусалимі з усіма націями, які в цей день поприходили туди на свято, п'яніють від Святого Духу після того, як їх охоплюють язики полум'я. Тоді вони промовляють мовою, яку чують усі, мовою, яка включила всі мови, "однією мовою", яка передувала Вавилону, але чия єдиність збагатилася множинністю мов націй (націй, що їх символізують одинадцять апостолів і Марія).

Саме на святі *Shavuioth* якихось 1200 років тому Руф зустріла Вооза, свого Гоеля. Гоель — це той, стосовно кого ми бачили, що він має право на викуп¹, він визволитель. Руф, Моавіт, символізує нації, чужі єврейському народові, або в кожному з нас частину незвершену, чужу нам, а відтак Імені.

Проникаючи в намет свого Гоеля в день *Shavuioth*, Руф одружується з Ізраїлем. Вона та, що входить у своє звершення й стає вільною, породжуючи своє Ім'я. Руф і Вооз породжують Йовіда, який породжує Єссея, батька Давида і предка Христа. Христос буде Гоелем людства.

Корінь *Gaol* גאול давньоєврейською означає "визволяти".

Геральдична мова зазначає про червоний колір, що це колір "пащі". Зелена мова каже про рот, що він є пащею!

¹ Див. розд. XII, с. 293—294.

Ніколя Батай (кінець XIV ст.). Апокаліпсис (гобелен, Бібліотека м. Анже, фото Лорос-Жіродон).

...А голос його — немов шум великої води.

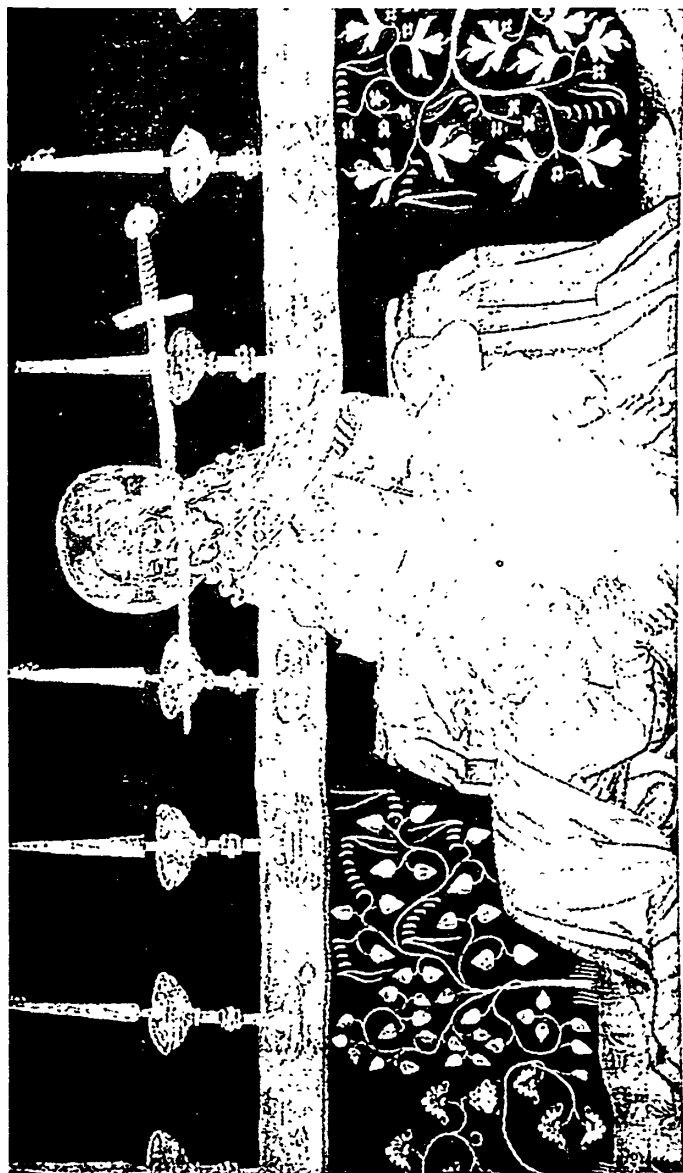
І сім зір держав Він у правиці Своїй,

а з уст Його меч обосічний виходив,

а обличчя Його, немов сонце,

що світить у силі своїй.

(Об'явлення св. Івана Богослова, I, 15—16)

Вкритий червоним, рот, який виходить на останнє небо, бере своє ім'я від латинського *buisa*, етимологія якого така сама, що й слів *boucle* (застібка) і *bouclier* (щит, захист).

Щит захищає від Меча ח'ח. У своїй основі він зображується як коло, яке утворює змії, що кусає себе за хвіст. Останній символізує звершену повноту, "застібнутий" цикл. Коли "застібка" встановлена, Людина, чії стопи з'єдналися із головою, з'явиться перед Мечем, своїм Іменем, яке символізує язик. Щит, який від нього оберігає, символізують зуби.

Дракон глибин, який оберігає Ім'я, знаменитий своєю жахливою щелепою. І всі охоронці порога успадковують від нього функцію чудовиськ-пожирачів. Той, хто роздирає щелепи Левіафана в глибинах і розкриває пащу чудовиська, стає Словом.

Як "паща", рот є "визволенням", завоюванням останньої шкіри й остаточної свободи, якою стає звершене Слово. Ототожнений із жіночим началом, рот є *Isha*, яка тримала запечатаним у своїх глибинах, — а тепер виявляє, — таємницю Імені; а разом з ним і *Basar* כשר, "плоть", повністю повернену її божественному Мужу, і *Basorah* כשרה, "добру новину", яку проголошує язик, що став Логосом.

На свято Трійці Яхве обернувся в Елогіма. Жоден серцевий імпульс, жоден легеневий ритм уже не збуджує Творіння. Усе є любов і Вогонь.

"Союз Вогню" — *Brith Esh* כרית אש — здійснено. Усе повертається до Первоначала כראשית *Bereshit*.

3. Слина

Схоже, що слина в роті наділена великими достоїнствами. Вона відіграє важливу роль у формуванні та в поглинанні харчової грудочки, а її здатність очищувати й гоїти добре відома тому, хто інстинктивно смокче рану без співучасті інтелекту, асептизованого культурою.

Ми бачили жест Моеля, “обрізувача”, коли він смоче ранку, утворену після обрізання крайньої плоти. Тоді¹ я не зупинялась на ролі слини в цій ритуальній дії. Звісно, вона очищує й гоїть рану. Однак мене вражає те, що вона виділяється в момент, коли Моель випускає світло з голівки статевого члена дитини.

Саме для того щоб повернути сліпому світло, Христос “*по-слинив очі йому, поклав руки на нього*” (Марко, VIII, 23).

Не забуваймо, що сліпий, *Iver* 711 давньоєврейською, те саме слово, що й “одежа шкуряна”, яке вимовляється *Aor*².

Власне Христос здійснює обрізання на очах сліпого людства, яке є “*сіллю землі*” й покликане стати “*світлом*”.

Чи ж стосовно світла слина не має якогось зв'язку із сіллю?

У фонетичній каббалі, яка наближається до мови-матері, її назва “*saliva*” містить і “*sal*” — *sel* (сіль), і “*salva*” — *salut* (порятунок) та *sauveur* (рятівник)...

“Плювати”, давньоєврейською — *Yaroq* 77, — те саме слово, що й *Yereq*, “зелень”. І хіба ж зелений колір не є кольором життя і навіть вічності³? Відтак він є світлом.

Плювок в обличчя — що є ганебно⁴ — карається проказою, хворобою шкіри. Плювок обертається “не-світлом” супроти того, хто випустив свою ненависть. Але для того, хто є любов, слина разом з мовою є світлом.

Слина необхідна для мовлення. Вона тісно пов'язана з бажанням їжі, з бажанням “їсти Бога”, пошлюбити Бога.

¹ Див. розд. IX, с. 176—178.

² Див. розд. III, с. 68:

³ Див. розд. VII, с. 122.

⁴ Книга Числа, XII, 14.

Розділ XVII

ЗУБИ

Зуби в роті немовби увінчують Меч, якщо не виявляються останньою перепорою, що постає перед Людиною при вході на останнє небо. Чи ж є короною ця “загорожа з дрібних перлів”, як співає поет? Чи це перепона?

Зуби, вишикувані разом, один тісно обіч другого за губами, скидаються на останнього охоронця порога, коли чудовисько стоїть з одного боку дверей, божественна дійсність — з другого.

Ми щойно зазначили: зуби перед язиком — це щит перед Мечем.

Чи ж підтверджують цей образ міфи?

Дві розповіді з еллінської міфології наділяють зуби роллю насіння. Вони породжують армію воїнів, яку герой кожного міфу мусить подолати за один день:

- одним із героїв виступає Кадм, засновник міста Фіви;
- другим є Ясон, пригоди якого нам уже відомі.

В обох випадках зуби походять від Дракона, якого раніше вбив Кадм. Хто ж такий Дракон?

Це чудовисько є вищою мірою охоронцем Скарбу. Від рептилії у нього тулуб, вкритий безліччю мідних кілець, від птаха — фантастичні крила, але його голова сяє металевим

блиском, паща озброєна потрійним рядом зубів, язик випускає три загострені вібруючі жала, з очей бурхає вогонь. Вигадана тварина, він водночас оберігає землю, небо і пекло.

Кадм стає переможцем чудовиська, лише простромивши його й приколовши до дуба, Зеленого Древа й символу родючості — на рівні його горла — Дверей Богів. *“Вирви в Дракона зуби, — радить Афін Паллада, богиня війни, яка вийшла з голови Зевса, маючи золотий шолом на голові, — і посій їх у землю, щоб вони стали насінням для нового знаменитого народу”*.

З цього зерна постали тисячі озброєних чоловіків, у яких Кадм за наказом богині кинув каменем. Підозрюючи один одного в нападі, воїни вбивають один одного. З бійні неураженими виходять п'ять героїв. Разом з Кадмом вони стають каменем-підвалиною Фів.

Будівництво Фів за наказом Дельфійського оракула виглядає як будівництво святого міста (Небесний Єрусалим євреїв). Не забуваймо, що дельфін (пов'язаний з Дельфійським оракулом) змушує виконувати накази Нептуна, а скіпетром Нептуна, бога підводних глибин, є “Тризуб”. У цій емблемі віднаходимо символ Цербера, триголового пса з тулубом Дракона, який охороняє пекло.

Перемога над Цербером, або Драконом, належить цілком справедливо до однакового рівня міфу: в обох випадках ідеться про перемогу над пеклами, перш ніж проникнути на небеса й збудувати “Святе Місто”.

Після того як чудовисько вбито, провідником стає сама Афін Паллада. Діві-войовниці, яка вийшла з голови Зевса (на рівні корональної чакри), єдиний відомий цей небесний поверх: “Місто гори”, образом якого є “місто низу”. Існування Фів, як і Єрусалима, в земній географії зумовлене лише образами географії небесної.

Кожне чудовисько, пожирач і сторож на воротах, перевіряє тих, що проходять через Двері, прямуючи до виміру Слова. Подібно до них зуби на рівні тіла оберігають язик (вишивка шовком на шкірі, Тибет, XIX ст., Newark Museum)

І саме в цю мить зуби чудовиська й відіграють фундаментальну роль “зародків” мешканців майбутнього міста. Вони, як і Афіна Паллада, постають озброєними й у шоломах для божественної битви. Що ж це за битва?

Драма відбувається довкола каменя, якого герой кинув за наказом богині: вважаючи, що на них напали, воїни вбивають один одного. По суті, вони міряються силами з каменем. Власне тут камінь і зуби виявляють, чим вони є.

У нас неодноразово була нагода нагадати символіку каменя: пригадаймо грецький міф, у якому Девкаліон і Пірра кидають камінці за плече, щоб заселити землю, знелюднену після Потопу. Ішлося знову-таки про зародки майбутньої раси, що народились від подружжя, яке “вийшло з вод”, тобто увійшло в процес духовної еволюції. Кинуті за плечі камінці були власне обіцянками духовних плодів.

По суті, кожен зуб переможеного Дракона відіграє роль камінця. Але наразі ми на найвищому поверсі міфу: Дракона переможено, спуск у пекла здійснено, зуби кинуті в землю, щоб вони проросли й принесли плоди, — все це підтверджує процес смерті й відродження кожної істоти, яка стає Словом.

Народившись озброєними і з шоломом на голові на взірєць богині, — своїм творчим Словом вона немовби відіграє роль батька-матері — воїни, які після того, як камінь упав посеред юрми, вважають, що на них вчинено напад, є щодо цього каменя тим, чим обранці іудейсько-християнської традиції є стосовно Меча. Вони повинні помірятися з ним силами. Живими залишаються п'ятеро. П'ять з-поміж них “виявляються каменями” й приєднуються до Кадма, щоб заснувати Священне Місто.

У цьому плані Меч або Камінь, ототожнені зі Словом, знаходять повноту своєї символічної значущості у Священному Письмі, де Старий і Новий Заповіт відповідають один одному і підтверджують цей сюжет: “Камінь, що його будівничі відкинули, — той наріжним став каменем” (Книга Псалмів, CXVIII, 22), а апостол Лука підхоплює слова самого Христа: “Кожен, хто впаде на цей камінь, — розіб'ється, а на кого він сам упаде, — то розчавить його” (Лука, XX, 18).

Апостол Павло, зі свого боку, також посилається на пророцтво (Ісайя, XXVII, 16), кажучи: “Ось Я кладу на Сіоні

камінь спотикання та скелю спокуси, і кожен, хто вірує в Нього, не посоромиться!" (До римлян, IX, 33).

Наріжний камінь — камінь-підвалина Храму. Він — його начало, що містить його завершення. Перший і останній — він Альфа й Омега, і обидва утворюють один. Саме тому Святе Місто можуть збудувати лише ті, хто, ставши каменем-підвалиною, поміряються силою з наріжним каменем.

Саме в цьому розумінні Симон, один із дванадцяти, який прийшов признати Христа, сина Божого, міряє себе з Наріжним Каменем, про який Христос каже: "І на скелі оцій побудую Я церкву Свою" (Матвій, XVI, 18). Симон стає тоді Петром, одним з дванадцяти каменів у підмурівку Церкви.

Чи ж у цій площині є необхідність згадувати другий грецький міф, що стосується зубів Дракона, міф про Ясона, який викрадає Золоте Руно? Розповідь про нього є повторенням щойно прожитого нами міфу, але тут замість богині, яка очолює виконання свого наказу, маємо чаклунку Медею, яка маніпулює силами залежно від диявольських сил. У різні не виживає жоден з воїнів, що народились із зубів дракона. Коли Сатана йде на Сатану, його царство нищиться само собою.

Боже Царство, Святе Місто, навпаки будується з каменів, кожен з яких після порівняння з каменем наріжним, альфою й омегою споруди, стає каменем-підвалиною.

Хіба ж апостол Іван не завершує своє "Об'явлення" видінням Небесного Єрусалима після того, як "І сказав Той, Хто сидить на престолі: "Ось нове все творю!.. Сталося! Я Альфа й Омега, Початок і Кінець" (XXI, 5—6).

Далі апостол описує Місто: "І міський мур мав дванадцять підвалин, а на них дванадцять імен дванадцяти апостолів Агнця" (XXI, 14).

Корону раніше ритуально окреслювали в церемонії закладення міста, фортечна стіна радше єднала його з Небом, ніж захищала від земних ворогів. Її мереживоподібні зубці мають таке саме походження, що й *Qeren* קֶרֶן, *corne* (pir), який також дасть “корону” (англ. *corner-stone* означає Наріжний Камінь!).

Корона зубів, стіна Священного Міста, оточує й захищає язик, меч, Слово.

Давньоєврейська символіка підтверджує все щойно викладене.

“Зуб” — це літера *Shin* ש, яка має форму тризуба і цифрове значення 300. Якщо її розкласти, вона писатиметься ׀ש і матиме значення $300 + 700 = 1000$ (як і *pir* *Qeren* קֶרֶן, чие значення становить $100 + 200 + 700 = 1000$).

Тут ми виявляємо не тільки глибоку цілісність триєдиної божественної Таємниці, що стоїть біля витоків створення світів, у символіці 1000 ми, зокрема, проживаємо віднайдену, відвойовану цілісність, що обіймає повноту звершених світів.

Літера *Shin* у євреїв тісно пов'язана з трьома патріархами — Авраамом, Ісаком і Яковом — каменями-підвалинами Ізраїлю, які підтримують дванадцять племен і від яких народиться Слово.

Зуб, *Shin*, означає також “пік гори”. У Єгипті усічена піраміда знаходить своє завершення. В Ізраїлі *Kether*, Корону, покладено на коронованого. *Kether* קֶתֶר має цифрове значення $20 + 400 + 200 = 620$.

Коронованим є той, хто “звершив як верх, так і низ”, хто поєднав Мі з Ма¹. А в Книзі Буття “твердь”, яка відділяє Мі від Ма (I, 6), є *Raqa* רָקָה, чие числове значення

¹ Див. розд. I, с. 46—47.

становить $200 + 100 + 10 + 70 = 380$ і чиєю доповнюваністю є таки *Kether* — 620 ($620 + 380 = 1000$).

Число 380 ми віднаходимо в імені *Yésha* יֵשָׁע, Рятівник ($10 + 300 + 70 = 380$).

Ця “твердь-*Raqua*” називається *Shamaïm* на другий день Творення. Власне довкола літери *Shin* і збираються *Mi* і *Ma*.

У такій символічній перспективі зуб у вигляді гірського піка є короною і водночас коронованим. Він є завершенням Твору.

Пік “скелі” (від *Reish*, голова) — це вершина голови, на рівні якої ми значно фундаментальніше вивчимо символіку корони¹ й значення розкриття корональної чакри (звідки народилась Афіна Паллада).

Після розгляду символіки собачої голови² нам цікаво констатувати, що стосовно середніх різців у зубній короні клики займають таке саме місце, як сузір'я Пса стосовно Сонця під час літнього сонцестояння, або як ті собакоголові персонажі стосовно Христа в Славі у Короні обранців, яка іде довкола тимпана базилики у Везеле.

Своїми трьома коренями зуби мудрості не чужі, звичайно, ні Мудрості, *Hokhmah* (яка поєднується з *Kether*), ні тризубу.

Тризуб, скіпетр Нептуна, бога підземних вод у греків, і Ганеші, бога несвідомого в індусів, є символом єдиної влади божественної Три-Єдності.

Відтак “корона дрібних перлів”, зуби, є “щитами”, зімкнутими перед Мечем. Щити розкриваються тільки після перевірки того, хто проникає у свій вимір Слова.

Камені-підвалини, зуби, мають бути лише такої якості, що й Наріжний Камінь, Слово.

¹ Див. розд. XX, с. 482—485.

² Див. розд. XIII, с. 356—357.

Тимпан базилики у Везеле

Христос у славі, Логос, є "Мовою" космічного Слова посеред зубної корони.

Усе підтверджується.

І коли символіка, пов'язана зі сновидіннями, приносить нам образи разків зубів, що випадають або пошкоджені, завжди слід питати себе про наші глибокі структури та якість нашого слова.

Наші щити ніколи не повинні пропустити жодного несправедливого слова.

*"Батьки з'їли зелений виноград, а в дітей зіпсовані зуби"*¹.

Зуби як структури також мають свої батьківські корені. Ми маємо давати своїм дітям здорові зуби, що вимагає нашої святості, тобто нашого звершення.

¹ Див. розд. XI, с. 261: "Роздум про прислів'я єврейської традиції".

Розділ XVIII

НІС І ЩОКИ

Сік, що прожив свій Твір у Чорному в глибинах землі впродовж зими, ввібрав з неї свої сутності, інтегрував їх у власне буття, яке тепер і несе їх на маківку дерева. Там під вогнем сонця, виплекані в теплі й зігріті його променями, розвиваються квіти й з'являються плоди.

Достоту, за квітами й плодами визначається дерево.

Тут, на третьому поверсі, стопи поєднуються з головою¹, і пророк вигукує: *“Які гарні на горах ноги благовісника, що звіщає про мир...”* (Ісая, LII, 7).

Плоди — це мир.

“Мир” є подоланням битв і суперечностей, коронуванням дуальності у цілісності, відвойованій “угорі”, на вершині верхнього трикутника.

Shalom שָׁלוֹם, давньоєврейською “Спокій”, — те саме слово, що й звершення. Воно також *Shem* שֵׁם, Ім'я, досягнуте на самому вістрі “жала” ל.

Відтак плоди є Мовою-Словом, про яке щойно йшлося, і насінням нових плодів. Вони є примноженням, невіддільним від єдності, що завойована на вершині зростання.

¹ Див. розд. VII, с. 131—132.

Плоди визначаються за смаком: “на їжу смачні” плоди в Едемі й “принадне на вигляд” усе Дерево¹.

Народившись із *Yesod*, Основи, зосередившись на *Tiphereth*, Красі, хребетному стовпі — у своїй найвищій гармонії — носі, — виражає розквіт повноти всіх енергій, сублімованих на цьому поверсі: розквіт еросу, якого славить “Пісня над Піснями” в тому, про що вже йшлося:

“Прекрасна, як Місяць (*Yesod*),

Як сонце (*Tiphereth*) — ясна” — такою є оспівана своїм Коханим Суламіф (VI, 10).

“В тебе ніс — немов башта ліванська, що дивиться все в бік Дамаска!” — співає він у відповідь (Пісня над Піснями, VII, 5). Вежа як колона, драбина чи, ще краще, дерево добре передає символіку хребетного стовпа.

Давньоєврейською “вежа” — *Miguedal* מִגְּדָל — містить корінь *Megued* מָגַד, який означає “найкращий”, це вишукано й цінно.

Але ще ціннішою стає ця вежа, якщо знати, що Ліван — гірська країна, знаменита красою своїх лісів. Вежа Ліванська виражає плодючість, або ж найвищу реалізацію Зеленого Древа.

Слово *Laban* לָבָן давньоєврейською означає “білий”. Після Твору в Чорному перед Твором у Червоному Твір у Білому як остаточна сублімація і є тим сходженням на вершину вежі Лівану, що вже не знатиме спуску.

Фраза “Та, що дивиться все в бік Дамаска!” (буквально: “та, яка бачить своє обличчя, що виринає в бік Дамаска”) передбачає буянню, вторгнення, божевільне багатство, надмір у родючості. Посеред лісу вежа є точкою з’яви. Вона обернена в сторону Дамаска.

¹ Книга Буття, II, 9.

Дамаск — *Damesheq* דמשק давньоєврейською — слово, що виблискує тисячами граней як діамант. Ми запам'ятаємо два основні моменти: воно містить слово *Dam* דם, кров, яка несе життя. Якщо ж дві останні літери דש ($300 + 100 = 400$) замінити літерою *Tau* ט (400), матимемо три літери слова “подібність” (*Damoth*). Людина, створена за образом Божим, з'являється й дивиться в бік своєї Подібності, якої майже досягнуто...

Нарешті, це саме слово דמשק *Damesheq* містить у собі דש *Shoqed*, яке ми розглянемо далі і яке означає “мигдалеве дерево”. З-поміж усіх дерев саме мигдалеве дерево символізуватиме “Подібність” Людини до Бога, обоготворення Людини. І година, коли “мигдаль зацвіте” (Книга Еклезіястова, XII, 5), — це година, коли Людина ступить у свою вічність.

Перестановка літер слова *Shoqed* דש — мигдалеве дерево — дає слово דשק *Qadosh*, що означає “святість”. Тож святість — це ніщо інше, як Подібність. Назва Дамаска містить усе це могутнє пригадування. Не забудьмо, що саме “на шляху до Дамаска” апостол Павло “був узятий до третього неба... і чув він слова невимовні, що не можна людині їх висловити” (II до коринтян, XII, 1—6).

Ми вели мову про плоди, про їхню величезну кількість і смак, але що сказати про квітку, її красу, її пахощі? Краса! Ми все ще серед невичерпних багатств *Tiphereth*. Але хіба на рівні вищого Трикутника гармонія рис обличчя зумовлена не правильно виліпленим носом? Хіба ж не цю “Вежу Ліванську” естетична хірургія намагається переробити передусім, коли Людина погано управляла виробом творця?

Зрештою, яка велика відповідальність лягає на того, хто дозволяє собі торкнутися носа! Тут ідеться про акт значно серйозніший, ніж можна було б припустити внаслідок фор-

мального жесту, адже через цей орган хірург чіпає глибинні елементи істоти, яка, будучи роздроблена скальпелем, тим не менше не відбудовується!

Елементи відповідності, які єднають ніс із хребетним стовпом, стосуються, зрештою, всього підйому сексуальності через різні способи вираження; вони так само важливі, як і елементи, що єднають вухо й нирки, голос і статевий орган.

Обличчя може стерпіти невдало виліплений ніс. Хіба найнегарніша жінка не стає красунею, коли кохає і коли її кохають? Хіба вона не по-інакшому гарна, коли чекає дитину? Це чарівнішим стає вираз того, хто витончується на кожному поверсі своєї еволюції, хто “відділяє тонке від товстого”, постійно обробляє різцем і одухотворює це товсте. А яким зворушливим у своїй вроді є обличчя того, хто пізнав пекло і вже передчуває первістки Зустрічі!

Краса квітки, яка розквітає у своїй родючості! Слово *Tiphereth* תִּפְרֶת містить *Phar* פָּר, “родючість”, як ми вже бачили¹, а ще й *Perot* פֶּרוֹת, “плоди”, які обіцяє квітка.

Так само, як квітка лілії своєю формою і білизною символізує прорив серця *Tiphereth* в обидва передпліччя, одне — строгості, друге — милосердя, так і на рівні обличчя квітка істоти розквітає в основі носа, поширюючи свої пахощі.

“Його личка — як грядки бальзаму, немов квітники запашині...” (Пісня над піснями, V, 13).

Тут ми опиняємося на поверхах, які, на жаль, проживають так рідко, що мова про “пахощі істоти” видається радше стильовою обмовкою.

Утім, немає нічого реальнішого, ніж пахощі квітки буття, що їх так несвідомо шукаємо. Неспроможна виділити їх із

¹ Див. розд. VIII, с. 160—161.

самої себе, Людина звертається до квітів і виділяє їхні ефірні масла, аби себе ними напахтіти.

У цьому феноменальному аспекті ми виявляємо закон, за яким людство виносить назовні себе те, що воно нездатне прожити внутрішньо, штучно забезпечуючи себе тим, чим само неспроможне стати.

Пахощі належать до значних приваб в активі звичайної сексуальності.

В істоти, яка народилася для свого "становлення", навпаки, запах є виділенням самого тіла, що сягає квінтесенції в звершенні алхімічного Великого Твору. Тоді тіло стає шлюбною кімнатою неба й землі, а серце зумовлює ритм пульсацій універсального Життя.

Для кращого сприйняття цієї, так рідко спостережуваної реальності, хотілося б тут нагадати основоположне дослідження, зроблене про це доктором Юбером Ларше¹. Це, звичайно, виходить за межі мети, яку я перед собою поставила, однак настійливо раджу тим, кого цікавить це питання, поглибити його з усією науковою точністю у світлі вказаної праці. Обмежуся цитуванням одного лише пасажу, в якому автор послуговується поетичною мовою, що ілюструє дивний спосіб зорієнтованості мого задуму із самого початку цього дослідження. Але хіба поетичність мови не свідчить власне про прорив підсвідомого? Маю на увазі Нарайану, героя роману Макалі-Фала². Він каже:

"У цноті я випущу сік, що розростеться, немов дерево, розкинувши гілля у нескінченність, і підніметься від тестикул по пупа, від пупа до серця, від серця до розуму, і там буде верхівка мого дерева, дерева мого змужніння, яке розпросторилось у цноті й довкола якого тягар світу знайде міцне опертя".

¹ *Le sang peut-il vaincre la mort?* p. 209 (Gallimard).

² *Narayana* (Albin Michel).

І як він і сказав, це змужніння розрослося у ньому, наче дерево, аж до голови... і досить було глянути на ссяння його очей, щоб проникнутися надлюдською могутністю його змужніння. Цей буйний розквіт сили поширював довкола Нарайяни запах героя, який, можливо, був запахом Адама у Земному Раю. Про цей запах, який одразу ж розпізнала й полюбила тигриця, християни сказали б, що це запах Людини до звершення гріха".

Про цей "запах Адама до звершення гріха", зі свого боку, святий Ісаак Сирійський веде мову власне у своїх "Сентенціях" (LXXXIV): "Коли Людина смиренності наближається до диких звірів, заледве вони її углядять, як їхня жорстока природа приборкується: вони йдуть до неї, як до свого господаря, похиливши голову, лизуть її руки й ноги, бо відчувають, як від неї еманують такі самі пахощі, як і від Адама до його падіння".

Повернувшись на небеса, Людина віднаходить там своє райське становище. Пахощі, які виділяє сексуальність людської істоти, що досягла цього щабля еволюції, свідчать про стан реального й найвищого змужніння, порівняно з яким звичайне змужніння виявляється нікчемним і сміховинним. Тварини їх розпізнають і, відповідно, слуги того, хто їх еманує, взаємно розпізнають один одного.

У вівка Губбію з тигрицею Нарайяни спільне те, що він прив'язався до святого Франциска і служив йому. Дикі тварини, які, як гадали, загризуть мучеників, підходили й лягали біля їхніх ніг.

"Скільки ж бо "рики" в Індії перетинають без серйозних наслідків джунглі, населені хижаками та отруйними зміями?"¹.

Можна навести неймовірну кількість прикладів, запозичених як із християнських агіографій, так і з інших традицій,

¹ *Le sang peut-il vaincre la mort?* Op. cit., p. 212.

про людей, чиє тіло виділяло чудесні пахощі перед або після своєї смерті. Сучасний модернізм Заходу з усмішкою засунув це досьє в ящик з легендами. Таке ставлення аж ніяк не свідчить про наукову строгість. Маймо бодай мужність розгорнути, як доктор Ларше, ці матеріали й вивчити зміст. Тоді ми почнемо розуміти, що легенда також має відношення до Логосу, який структурує підвалини Творіння і його онтологічні закони.

Пахощі квітів — це лише символічне відображення пахощів людини, яка досягла найвищого втілення свого змужніння, людини обоготвореної, включеної у променисте, дзвінке й запашне вібрування Бога.

Розділ XIX

ОЧІ

У мене вже була нагода згадати про очі¹, органи, що їх євреї визначають лише з огляду на єдине реальне бачення, для якого вони й призначені: божественне Бачення.

“Око” — *Ayin* יו давньоєврейською — це власне ідеограма літери *Ayin* י, чие цифрове значення 70 передбачає смерть, необхідну для відродження. Число 70 пов'язане з Твором у Чорному, стосовно якого ми бачили, що він є одруженням з матір'ю, одним із двох полюсів божественного шлюбу, символічно вираженого будь-яким одруженням. Після цього випробування очі тих, хто був “у мороці й тіні смерті”, відкриті для Божественного Бачення.

“Тільки послухом уха я чув був про тебе, а тепер моє око ось бачить Тебе” (Йов, XLII, 5).

Виходячи з Ковчега, Ной, який став відкритим для такого Бачення, сяє таким вогнем, що, коли три його сини приходять до нього, то два посуваються, задкюючи, тоді як третій заглядає всередину й розповідає про все назовні. Його звать Хам, гарячий. Він стане рабом своїх братів.

Слово *Ayin*, “око”, означає також “джерело”. Це підтверджує ототожнення бачення з ототожненням глибин.

¹ Див.: *La Lettre: chemin de vie*, chap. XVIII.

З іншого боку, літера *Ayin* у зі значенням 70 дуже близька до своєї сестри *Zaïn* 5 зі значенням 7. Ідеограма *Zaïn* схожа на стрілу, що простромила шкіру тварини . Стріла символізує чоловічу силу, якою наділено Людину, щоб дати їй змогу звершити внутрішні шлюбні і досягти чергових рівнів свідомості, від яких нас відокремлюють наші чергові "шкіри".

У цій перспективі око можна ототожнити зі стрілою, що пронизує нашу "одежу шкуряну", наділяючи її баченням світу, яке трансцендентує світ, де ми полоненики нашого стану падіння. Пронизування нашої тваринної шкіри символізує пронизування нашої зумовленості у світі феноменальному. І тоді око визначається як орган бачення світу трансцендентного, Божественного.

Перенесений на третє небо апостол Павло робиться невидючим для світу звичайного (Дії, IX, 9 і II до коринтян, XII, 2). Але цей досвід у чоловіка, який сказав про Христа: "А те, що *"піднявся був"*, що то, як не те, що перше, й зійшов був до найнижчих місць землі?" (До ефесян, IV, 9), передбачає досвід "спуску в Пекло". Сліпота Павла, що настає після Твору в Білому, дає нагоду припустити все щодо Твору в Чорному, яке він мав виконати протягом трьох наступних днів і про яке нічого не розповідає.

Після Преображення Христос спускається в могилу¹. Він залишається там три дні, Йона так само три дні перебував у мороці черева кита.

Зір повертається до Павла лише після накладення рук учнем Христа Ананієм.

Сліпота — цей приклад разючіший ще тому, що він пережитий, — зустрічається в багатьох міфах. Вона скрізь символізує морок лабіринту, через який проходять уже не в

¹ Див. розд. XIII, с. 367.

інфантильності невідання, а внаслідок свідомого повернення до архаїчності дитини знаючої.

Саме ставши невидючим, Ісаак благословляє свого сина Якова, який узурпує право первородства й натягує. "одежу шкур'яну" Червоної Людини для звершення призначення Людини Зеленої своєї раси¹. На це покликання Ісаак відповів на рівні своєї особистості. Вік, у якому він підходить до своєї смерті, "180 років, наситившись днями", означає, що він звершив свою долю.

Саме тому, що другий патріарх проходить власним пекельним лабіринтом, символом якого стає сліпота, він і провіщає на рівні своєї раси піднесення Божественного.

Починаючи від Авраама й Ісаака, Дерево ростиме далі в Ізраїлі.

Ми розглянули сліпоту Едіпа, говорячи про цей чарівний міф². Якщо цю розповідь прочитати в октаві Реального, до якого цей твір хотів би повернути серце читача, ми не виявимо в ній жодного моралізму. Сліпота Едіпа пов'язана з його одруженням з матір'ю, та ще й вдовою³, тобто з його Твором у Чорному, без висловлення якимось чином думки про покарання за скоєний злочин.

Дочка Едіпа Антігона, яка служить батькові поводитирем, вписує своє ім'я до списку всіх поводирів, які виводили мандрівників із цього Непроникного Мороку. Тільки Божий син Христос сам спускається в Пекло. Хоча космічний вимір цього випробування перевершує всі норми.

Міфом, про який ще не йшлося і який, однак, проллє геть несподіване світло на співвідношення око — сонячне сплетіння й особливо око — серце, є біблійна розповідь про Товіта.

¹ Див. розд. VII, с. 150—152.

² Див. розд. VII, с. 139—141.

³ Див. розд. VII, с. 146.

Око, або свідомість, яка пробуджується. Тут з ним сусідить "золотий скарабей", якого традиційно називають "Сонцем, що сходить" (Єгипетський музей у Каїрі)

1. Історія Товіта

Старий Товіт — чоловік добродішній. Його терпіння можна порівняти з терпінням Йова. Як і Йов, він піддається випробуванню, та навіть уражений сліпотою, продовжує молитися й славити Бога. Разом із ним молиться й Сара, незайманиця, почергово одружена із сімома чоловіками, яких демон убивав одного за одним, як тільки вони входили в кімнату нареченої.

“Молитви Товіта й Сари до Бога звільнити їх від цього покарання або забрати її з поверхні землі, були почуті водночас перед Славою усемогутнього Бога. Вилікувати цих двох людей було послано Рафаїла, святого ангела Господнього” (Книга Товіта, III, 24—25).

Рафаїл (Raphaël) давньоєврейською означає “божий лікар”; *רפח* *Raph* — це “лікар”, у цьому корені бачимо дві переставлені літери, які стоять на чолі будь-якої родючості: *רפח* *Raph* *רפ*. *Raph* *רפ* має числове значення $200 + 800 = 1000$, тобто цілісність, відвойовану разом з одужанням.

Але це одужання, яке є Твором у Червоному, передбачає інші фази Твору.

Сліпота Товіта тут означає ще Твір у Чорному. Зрештою, Товіт знає, що має померти. Вважаючи, що йдеться про смерть тіла, він диктує свою останню волю, зокрема, наказує синові піти в сусідню країну й повернути борг, який йому колись дав якийсь Габелус.

Подорож, здійснена Товієм-сином — іншим ним самим — замість старого Товіта, знову-таки відбиває ходіння в мороці лабіринту, що проживається на цьому рівні БУТИ.

Провідником Товія, як усіх мандрівників такого плану, якому про це невідомо, стає сам Рафаїл. У тексті просто зазначається, що, вийшовши з дому, він “побачив блиску-

чого юнака, що стояв, припіднявши одяг, немов би готовий вирушити" (V, 5).

Тут ми маємо найбільш вражаючу ілюстрацію фундаментального закону (закону онтологічного), що є основним у процесі еволюції будь-якої істоти: *"Вчитель приходить тоді, коли учень готовий"*. Розпізнати ж його має сам учень.

Товій розпізнає якщо й не саму особу, то принаймні рівень провідника.

Вони вирушають у дорогу.

Зауважмо, що пес Товія йде разом з мандрівниками, а нерідко й випереджає їх. Ніч. Нам розповідається лише те, що стосується мандрівок уночі. Йдеться, власне, про подорож у мороці, яку старий Товіт здійснює всередину самого себе і яку міф накладає на історію зовнішнього Сина.

Товій зупиняється біля річки помити ноги. Несподівано з води виринає величезна риба, яка ледь не ковтнула його.

Тут ми віднаходимо всі символи щодо Твору в Чорному: пес, ніч, вода, омивання ніг (у розділі про стопи) і, нарешті, *Dag HaCadol*, величезна риба, брат кита, що проковтнув Йону, брат Левіафана Йова, макар індусів.

Товій лякається. За наказом Рафаїла він усе-таки витягає рибу з води, вичищає нутрощі й зберігає серце, жовч і печінку. Ці три елементи — господарі сонячного сплетіння — *"стануть тобі в пригоді, щоб виготовити дуже корисні ліки"*, — каже провідник. Рафаїл наказує Товію вирвати серце рибини, це знову-таки Яхве, який виймає серце Левіафана з його жорсткої оболонки у своєму зверненні до Йова¹. Тут знову ж обидва персонажі Йов і Товій немовби введені в той самий досвід глибин.

¹ Див. розд. XIII, с. 346—347.

Із серця, що горить на вугіллі, виділяється дим, який "через доброту Бога проганяє всіляких демонів... Жовч надається для того, щоб змазувати очі й допомагати прозрівати". Видається, що жовч сплутано із серцем. Саме її буде використано, щоб прогнати демонів Сари. І якщо ми згадаємо, що таке печінка¹, ця сила безсмертя, та про її тісний зв'язок у давньоєврейській з Божественним Ім'ям, ми проникнемо на її рівні в таємницю зустрічі Яхве із Супротивником, таємницю доступу до божественного виміру в Людині. Усе це відбувається в *Tiphereth*.

Узявши ці ліки про запас, обидва мандрівники вирушають у дорогу, знову ж у супроводі пса. Настає друга ніч. Товій думає про те, де ж вони ночуватимуть. Ангел пояснює, що в цих місцях живе Сара, у якої вони проведуть ніч, і що ця незайманиця має стати його дружиною. Маленька група з'являється на порозі домівки, батьки Сари зустрічають їх радісно, упізнавши в Товії сина свого дуже дорогого кузена. Товій просить дівчину стати йому за дружину.

Зазначимо, що в цьому міфі, як майже у всіх тих, яких ми торкнулися на рівні Твору в Чорному, одруження є центральним символом цілісності, відвойованої в смерті дуальності: як Ной виходить з Ковчега з дружиною, як Утнапішту, який зазнав такого самого випробування, досягає божественного виміру разом зі своєю дружиною², Товій виходить із подружньої кімнати, помірявшись силами із Сатаною.

Пригадаймо, що на весіллі в Кані Христос говорить про своє наступне одруження, свою смерть і спуск у Пекло³. Увійшовши в кімнату, Товій протистоїть могилі. Він слу-

¹ Див. розд. XII, с. 308—309; розд. XIV, с. 388.

² Див. розд. X, с. 200.

³ Див. розд. XIII, с. 365—366.

хається свого провідника, виймає печінку риби з сумки й палить її на розпеченому вугіллі.

"Тоді Ангел Рафаїл узяв демона й прикував на ланцюг у пустелі верхнього Єгипту" (Книга Товіа, VIII, 3).

Матір Сари, якій уже довелося викопати сім могил для поховання чоловіків своєї доньки, всю ніч копала могилу й для Товія. Вона не могла повірити на слово ангелові, який запевняв її, що богобоязкий Товій — це призначений для її дочки чоловік. Служниця, яку послали в кімнату подружжя, щоб забрати тіло "доки не світає, знайшла обох у чудовому здоров'ї, вони спали разом у ліжку".

Зазначимо, і це нам видається надзвичайно важливим, що батька Сари звать Рагель (Raguel). Це ім'я означає "стопа"¹. Ми пам'ятаємо, що стопа, яка має форму зародка й символізує ембріон, а пізніше плід у материнській утробі, символізує і зародок, який стає свідомою людиною, коли, "знову ставши малям", набуває досвіду спуску "в глибини безодні... корені землі й джерела моря" (Йов, XXXVII). Бог, який веде Йова в Пекло, називає це місце ще *Дверима тіні смерті*.

У дочці Рагеля Сари Товій знову стає "зародком". Він бере шлюб зі своєю Землею, яку визволяє від Супротивника. Він бере шлюб з *Malkuth*, шлях до *Kether* вільний. А тоді йде назад, кваплячись до сліпого батька. Це остання частина його мандрів: підйом із Пекла. Пес дістається "на гору" першим! Товій і його супутник прибігають після нього.

"Тоді Товій бере жовч риби й накладає її на очі свого батька. Після півгодинного чекання з ока з'явилась невеличка біленька плівочка, схожа на плівку яйця. Товій, син, схопив її й витягнув із батькових очей, і той одразу ж став бачити" (XI, 13—15).

¹ Див. розд. VII, с. 131.

Око згадано тут зовсім не випадково. Повернення зору в міфічному плані — як доступ до Божественного бачення — це вихід з яйця, істинне народження для Божественного.

Отоді їхні очі впізнають ангела Рафаїла. *“Перелякавшись, вони впали ницьма на землю”*. Але хіба будь-яке народження в невідомому світі не позначається криком? Хоча тут ідеться про страх і тремтіння Людини перед священним.

“Мир вам, — сказав небесний лікар, — нічого не бійтеся”, — і зник з-перед їхніх очей.

Товіт, який був невидючим чотири роки, — символ чотирикутника — оспівує чудеса небесного світу, які він, на решті, може споглядати. Його душа переповнена радощами. Разом з Йовом він торжествує серед незліченних багатств, що його переповнюють. Це плоди його дерева, що досягло повноти своєї зрілості.

Жовч, як пам'ятаємо¹, — це вогонь “матриці вогню”, жовчний міхур, у який Людина скеровує для їхнього звершення енергії, вивільнені селезінкою — підшлунковою залозою. Ці послідовні звершення на кожному плані відкривають двері нового розуміння. Жовч — священний напій зору.

Досі ми не вели мови (та це не пізно й тепер) про повернення боргу, яке бере на себе Рафаїл під час подорожі, протягом трьох днів і трьох ночей, що їх подружжя проводять у шлюбній кімнаті.

Три дні — це час, проведений Йоною в череві кита, це також час, проведений Христом у могилі. Так само, як Христос, який звільнив людство, як Йона, який ніс борг Ніневії і звільнив ним місто, Товій, ставши на прю зі своїм восьмим демоном, сплачує борг, зроблений стосовно Батька-Мужа: повертає йому жону.

¹ Див. розд. XII, с. 314—315.

Тепер міф використовує Рафаїла для того, щоб розповісти про кінець подорожі, тобто докладно про те, що відбувається в таємниці шлюбної кімнати: Рафаїл прив'язує останнього демона, сім інших було переможено сімома чоловіками Сари, присутньо сімома послідовними вимірами Товіта, що вмирає й відроджується сам для себе у своїх внутрішніх шлюбах. Габелус позбувся свого боргу.

Gabol גבול означає "межа". Габелус — це Товіт у своїй останній в'язниці перед остаточним звільненням, перед завоюванням цілісності у досконалому шлюбі та перед доступом до бачення абсолютного Світла.

Рафаїл, "божественний лікар" — це Яхве-Христос, який веде на весільну учту того, хто сплатив свій борг.

У розповіді про Товіта увага акцентується більш виразно, ніж у міфах про Ноя та Йова, на шлюбі Людини з її *Isha*, жіночого начала, від якого людину відвернула драма падіння, і, либонь, без можливості повернення.

Проте текст падіння дає змогу розрізнити не умовне читання, що збігається з нашою розповіддю про звершення.

У тому, що прийнято називати "потрійним прокляттям"¹, що кинуто на трьох учасників міфічної оповіді, Бог каже Адаму: *"У поті свого лица ти їстимеш хліб, аж поки не вернешся в землю [Adamah], бо з неї ти взятий. Бо ти порошок, — і до пороху вернешся"*.

Увагу відповідного читача двічі привернено до цих настійливих "повернень".

Я вже зверталася до цього тексту в розділі про коліна, щоб показати, що, попри своє становище падіння, Людина-порошок покликана до повернення, щоб знову усвідомити силу плодючості, яка ховається в її якості пороху, і віднайти цілісність свого первісного покликання.

¹ Книга Буття, III, 19.

Я повертаюсь до цього тексту тепер, щоб утвердити силу поновлення Адама у його первісних нормах, силу, вкорінену в самому серці його помилки, і в наявній у нього можливості закоханого повернення до своєї внутрішньої землі, Адамах, що становить нерозривну частину його *Isha*, його жони.

Одружившись із Сарою, Товій умирає сім разів для самого себе, щоб відродитись у вимірі “Син” і “бачити”¹.

Ім'я Товія, *Tovihou* תוֹבִיָּה давньоеврейською, — це *Yod-Hé-Vav*. “*Yod-Hé-Vav*” потребує ще одного *Hé*, аби утворити Тетраграму.

Друге *Hé* в імені Товія замінено коренем *Tou* תוּ, полюсом світло-звершене Дерева дуальності. Досвід Товія запрограмовано в його імені: щоб досягти абсолютного світла, праведна людина, яка вже є *Tou*, має звершити останнє *Hé*, останнє *Uṭ Ra*, остаточний морок, остаточний шлюб.

Товій підкоряється настійливим вимогам свого імені. Там його свобода, тобто визволення. Товій переходить через Двері Богів.

Набутий ним Божественний зір у численних Традиціях символізується оком у лобі, яке зазвичай називається “третім оком”.

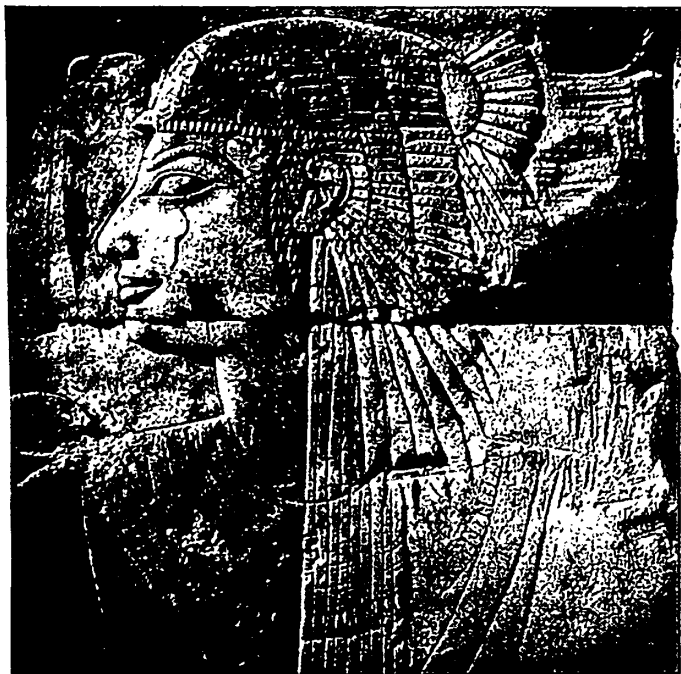
2. Око в лобі: смарагд

Що ж таке це третє око?

Не відходячи від іудейсько-християнської традиції, нагадаємо, що ми його зустрічали у Валаама (Книга Числа, XXIV, 3—4), який пророкував, кажучи:

*Мова Валаама, сина Беорового,
і мова мужа з очима відкритими, —
це мова того, хто слухається Божих слів,
хто бачить видіння Всемогутнього.
Що падає він, але очі відкриті йому.*

¹ Див. розд. XX, с. 480.

Орел

Тут він є "оком, що має потрійний зір". Сторож на Дверях Богів, орел вводить Людину в її царський вимір (барельєф могили цариці Хатшепсут, некрополь Фівів, Єгипет; фото Роже Вйоле).

Оскільки розкриття цього міфічного ока пов'язане з обоготворенням Людини, воно символізує Тетраграму. Ми його часто бачимо в синагогах, а також в окремих християнських церквах у центрі рівностороннього трикутника замість Імені. Інколи воно буває в оточенні трьох мечів.

У психологічному плані око пов'язане з провинною. Той, хто відчуває себе винним, відчуває водночас, як на нього дивиться "боже око", що є нічим іншим, як його власним судом у символі третього ока.

У Греції, як ми бачили, циклопи з оком у лобі допомагають Зевсу скинути з трону Кроноса й повернути Царство богам неба Урану. Хоч і в іншій формі, цей міф несе той самий зміст, що й усі міфи, в яких ідеться про Повернення.

Найбагатшу літературу про третє око знайдемо в Індії, передусім в образі самого Трімурті. І хіба ж воно не основний атрибут Шіви, бога, який нищить послідовність явищ, час (Кронос), аби створити гармонію в постійності, Трансцендентне (Урана)?

“Його третє око, Трілочама, — могутнє полум'я, що спалює бога Каму (бога тілесної любові) і бога смерті. Як руйнівник Ками, його третє око є символом перетворення фізичного кохання в духовне знання. Як руйнівник смерті, воно є його символом як переможця смерті. Мріт'юньява... Третє око Шіви — символ пізнання і прозріння”.

Дурга, шакті Шіви, тобто його жіночу енергію, обожнюють в одному з її образів — Лакшмі, як богиню Краси й Гармонії.

“Сова, яка сидить біля її стіп, символ і синонім Знання й доброго передвістя, заповідає, що в своїй досконалості Лакшмі завжди товаришить із пізнанням”¹.

По суті, сова, яка бачить уночі, є, головним чином, символом знання й бачення, яке долає антиномію Морок-Світло. Бачити по ту сторону дуальності — таким, власне, є дар ока в лобі, назва якого “Трілочама” вказує більше, ніж поняття “третього ока”, на поняття “потрійного бачення”. Його розміщення на обличчі робить його причетним до Серединної колони дерева — шляху повернення до цілісності.

Око в лобі, цілком певно, пов'язане з каменем у лобі, смарагдом. Легенда розповідає, що він прикрашав лоб Люцифера, а пізніше Адама в Раю, коли Люцифер його загубив. Адам,

¹ Swami Nityabodananda. *Op. cit.*

своєю чергою, зазнав “падіння”, і смарагд відділився від нього. Його взяли Ангели, продовжує легенда, й видовбали з нього чашу, з якої Христос пив на Таємній Вечері. Йосип із Ариматеї зберіг її. Саме в неї він зібрав кров, що текла з рани Христа на Хресті, коли центуріон пробив йому бік пікою. Легенда знаходить своє продовження в міфі про Грааля, де чашею був цей самий смарагд, перевезений у Британію самим Йосипом із Ариматеї.

Для обох очей смарагд-око в лобі є тим, чим серце-центр є для серця-органа, — символом Отця.

Смарагд, наповнений дорогоцінною кров'ю, це образ рук Отця, що приймає життя Сина й поновлює його в подиху Святого Духа.

Цілком певно, що тому, хто з розплющенням третього ока знаходить на своєму лобі смарагд, той, зеленого кольору, вказує на його інтеграцію в Дерево Життя.

Смарагд — або око, що має потрійне видіння, — пов'язаний і з єдинорогом, про якого невдовзі йтиметься.

3. Сльози

Сльоза, *Dimah* דִּמָּה — це “кров DT” “ока У”, або “кров біля джерела”. Вона є ще “джерелом D” “знання TУT”.

Тут ідеться не про сльози, викликані емоціями чи почуттями, а про сльози, що з'являються із духовного бачення.

Бо тому, хто бачить і оплакує свою помилку, спускаючись до свого джерела, джерело відкривається й вивільняє енергію-інформацію, властиву цьому етапу. “Нові небеса, нові землі!”

І тоді Людина “підводиться — TУУ — *Omed*”: випрошення Людини (утворене такими самими літерами, що й “сльози”!) не відбувається без сліз!¹

“Дар сліз” — це божа благодать, яка добре відома містикам. Він вводить радість.

¹ Див. розд. XI, с. 225.

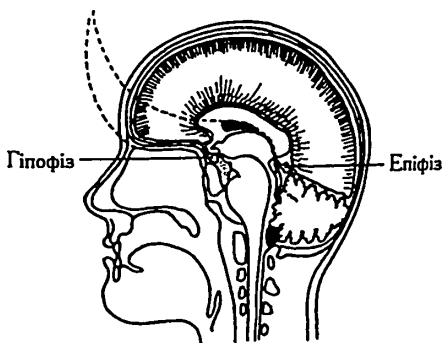
Розділ XX

ЧЕРЕП

1. Мозок

Поглянувши на мозок, ми побачимо, що він вимальовує перед нами новий зародок, черешок якого становить мозковий стовбур.

Водночас із тим, що він є завершенням спинного мозку, мозок, пройшовши підйомом хребетного стовпа, є зародком, початком!

Він також *Yod* Тетраграми-Меча ה'ה, в якій *Vau* уповні відіграв роль координатора.

Усі голови, які почергово ставляться на плечі Людини, щоразу стають дедалі більше причетними до свого архетипу,

Yod. Усі підпорядковуються структурам верхнього трикутника Древа Сефірот. Розгляньмо цей трикутник.

На рівні “Божественного тіла” його називають “великим божественним ликом”. Він породжує сім інших сефір, що називаються “малим божественним ликом”, і всіх їх охоплює.

За його образом, голова, *Yod* יוד, також є повною Тетраграмою. *Vau*, хребетний стовп тіла Людини, тут є останнім хребцем, що розквітає на його вершині, утворюючи череп. По суті, цей хребець є триєдиним: потиличним, сфеноїдальним (тим, що належить до основної кості черепа) та етмоїдальним. Він окреслює вигин, завдяки якому обличчя подається вперед, зумовлюючи таким чином обов’язкове випростовування Людини.

Vau, який також є кістковим мозком, вміщеним у нервовий канал уздовж усього тіла, сам стає мозком на рівні голови. Сам мозок ембріологічно народжується з потріпної рипухлості нервового каналу, з яких найвища утворює:

- з одного боку, дві півкулі мозку, два *Hé* Тетраграми;
- з другого боку, голову Тетраграми, *Yod*.

Спочатку *Yod* залишається схованим, вигнутий у найархаїчнішій звивині мозку, він стає зародком згідно з формою так званого “рога Аммона”.

Гіпокампічне утворення, закручене в найстародавнішому мозку, наше несвідоме назвало “рогом Аммона”; хай би яким було походження цієї назви, немає сумніву, що в це архаїчне утворення вписано основний звук “AUM” (для нас, як ми бачили¹, це “Амінь”). Тож можна подумати, що ритуал, розроблений для цього звуку, може бути головним при розробці навіть цієї форми, яка, таким чином, покликана розгортатись, щоб приступити до своєї закоханої функції “бо-

¹ Див. розд. XVI, с. 427.

жественної руки", *Yod*, що хапає *Vau* і стає разом з ним рукояткою Меча!

Та не будемо забігати наперед і повернімося власне до структур черепа. Я ототожнила його з останнім хребцем, що розквітає на вершині хребетного стовпа у твердому й гнучкому кістковому поєднанні.

— Твердому, тому що це кістка, і як така вона найбільш структурована й зв'язувальна в людському тілі.

— Гнучкому, бо ця складанка не спаяна, її краї сходяться й розходяться в ритмі автономного "черепного дихання", еднаючись так із життям мозку.

Як кістка череп має відношення до таємниці, яка поєднує всі кістки тіла, роблячи з цієї субстанції, *Elsem* ПЛУ¹, власне субстанцію істоти, її божественну сокровенність. У цьому плані череп можна відділити від мозку не більше, ніж кістку від кісткового чи хребці від спинного мозку.

Для китайців кістковий мозок, поєднаний з кров'ю, та спинний мозок, поєднаний з нервовим імпульсом, нероздільні, разом з кістками і двома першими, розглянутими нами полями кіноварі, — матрицею води, маткою, матрицею вогню, жовчним міхуром — вони утворюють нутрощі, звані "цікавими або чудесними", які забезпечують продовжуваність.

Якщо продовжуваність — це тривання раси в матриці води, то ми бачили², що, відштовхуючись від неї, продовжуваність є, головним чином, творенням, тобто завоюванням вічності в поновній інтеграції у цілісності.

У властивій їм манері китайці визначають голову як "черепне поле кіноварі", останнє місце зародження Божественного, коли Людина, ставши ОДНИМ, пошлюблює універсум. "Ця

¹ Див. розд. XII, с. 278.

² Див. розд. X, с. 184.

істота народжується з голови, — кажуть вони. — Вона Дао”.

У греків це — Афіна Паллада.

У євреїв — Яхве.

Наша анатомічна мова відбиває таке материнство. Хіба ж вона не наділяє ім'ям “матері” три захисні прошарки мозкових оболонок, які становлять черепні пластинки:

— тверда матір — тверда оболонка — назовні;

— набожна, благочестива або ніжна матір — м'яка оболонка всередині;

— між ними лежить тоненька арахноїдна, αραχνη *Arachné*, павучиха (*araignée*), яка плете павутину, працюючи “всередині”, як Аріадна в палаці Кносса або коваль у своєму святилищі вогню.

Відтак у цій останній матриці зростає *Yod*. У *Vau*, церебрально-спинній осі, — про яку відомо, що на рівні кожного хребця вона перехрещує сенсорні інформації, зібрані всередині або зовні організму, і повертає їх органам, якими управляє, у вигляді наказів, також перехрещених, — шлюб двох Π здійснюється впродовж усього підйому.

Обидва Π у мозку стають двома мозковими півкулями, його звивини видаються останнім лабіринтом, у центр якого можна дістатися лише з божественним провідником (ми пізнали це на досвіді Йова), коли зникне будь-який страх смерті.

Як остання матриця, смерть — це *Golgotha* або “місце черепа”, *Goulgoleth* ללגלל давньоєврейською. Вона є “визволенням לל” з “вигнання, *galout* ללל”. А ще вона Хрест, про що свідчить остання літера *Tau* ט, що потрапила в “колесо, ללל *galgal*” смерті-воскресіння. *Tau* ט як Дерево Хреста стає тоді Деревом Життя.

Дерево Життя дало своє ім'я частині мозку, що лежить поза довгастим мозком і називається мозочком, про який невдовзі йтиметься.

Хочу на мить повернутися до наших друзів китайців, які ще кажуть про мозок, що "розміщений у небі Людини, він є морем кісткового мозку".

Можна б додати "морем, що зменшується", якщо пограти на давньоєврейському слові *Moah* מוֹאֵה, "кістковий мозок", стосовно якого ми бачили¹, що його корінь означає "зменшення в об'ємі, стирання".

Морем, у якому *Aleph* א є припливом, а *HaShem, Yod* י, відпливом.

Морем, чие дихання закорінюється в Шаббаті *Aleph*'a א, що притягує *Yod*.

Кинувши якір у небі, Людина отримує від *Aleph* енергетичний низхідний потік, що в безпосередній реальності становить водночас її шкіряну оболонку, "одежу шкуряну", що стане одягом світла, і ту шляхетну з-поміж усіх тканину, перламутрово-білу, крихку й основну, яка й утворює нервові волокна, кістковий мозок і мозок.

В опосередкованій реальності осяйна субстанція *Aleph*, стаючи *Yod*, наділяє енергією мозок, який накопичує саму сутність істоти, відображає й розподіляє її, в міру того, як Людина скеровує своє бажання до божественного мужа, тобто в міру того, як вона вписується у своє Ім'я, свій *Yod* і прагне до *Aleph*, Мужа-Отця, від якого походить.

Гра, яка єднає *Aleph* з *Yod*, прочитується в слові *Ei* עִי, яке є запитальним займенником "де й куди?" Така гра зустрічі й розлучення сплітає різні внутрішні простори, поля свідомості, *Vav* у ній виявляється немовби всмоктаним, схопленим "божою рукою", якій він дає силу.

¹ Див. розд. XII, с. 284.

2. Мозочок

Саме тоді, коли спинномозковий стовбур *Vau* входить у череп, він випускає шість корінців мозочка, органа, який, як ми знаємо, називають ще "деревом життя".

Дивовижний малюнок з'являється при симетричному розрізі мозочка, який нагадує дубовий листок. По дубові, вищою мірою священному дереві, сік піднімається за структурою, яку, як видається, можна ототожнити зі структурою енергетичного підйому Людини.

Мозочок

Мозочок, званий Деревом Життя, розміщує свої структури, наче структури листка з дуба, дерева сакрального (фото Іва Брюно).

Кожна пелюсточка мозочка уособлює якусь частину тіла. Цей орган також відображає все тіло в специфічному покликанні підйому соку і його корональної організації на вершині Дерева: у черепі-короні.

Саме тому мозочок координує всю поставу, зокрема ви-простаність Людини. Він отримує інформацію здебільшого з вушного лабіринту, який разом з ним об'єднує слух і поста-

ву, схему “слуху” umu і *Maassah* “дії” $\text{p}\text{u}\text{u}\text{m}$: слух і дія складаються з тих самих літер-енергій!

У цьому ми бачимо божественність дії того, хто слухає *Yod!* Божественність танцю, що вириває з музики, коли його спів стає іконою Імені!

В основі мозочка знаходиться “життєдайний вузол”, респіраторний центр, який повністю оживляє всю істоту! Попереду себе він залишає гіпофіз, який управляє всіма ендокринними, зокрема сексуальними, залозами.

Через свій імпульс на статеву сексуальність гіпофіз з'єднує черепне поле кіноварі з тазовим полем, тоді як епіфіз, або мозкова залозка, розміщений позаду життєдайного вузла, поєднаний, як видається, з полем кіноварі грудної клітки.

Функцію епіфіза поки що не з'ясовано; мені так хочеться сказати, що вона невідома тільки тому, що приспана: оскільки людство нині перебуває в стані несвідомості й не живе у своїй матриці вогню, мозкова залозка поки що не задіяна й не надсилає свій імпульс на поле грудної клітки.

Дуже спокусливо подумати, що епіфіз покликаний бути для функції Слова тим, чим гіпофіз є для дітородної функції. Мозкова залозка одержала назву завдяки своїй формі соснової шишки (*glande pinéale — pigne de pin*). Ця форма є також символом Слова.

Саме в ній, дуже багатій на чорний меланін, як і дно ока, фактично відбувається аналіз сприйняття світла, що надходить не тільки від очей, а й від повік, щік і, зокрема, лоба. Там вироблено солярний ритм, який вводить нас у внутрішній взаємозв'язок з добою. Цю залозу єгиптяни називали “сонцем у голові”!

Над життєдайним вузлом, закінчуючись мозковою залозкою, виділяються два таламуси, або “шлюбні лежа”, що

їх іще називають “прошарками оптичними”. Зір одразу ж вписується в саму кінечність шлюбу. Саме на рівні оптичних прошарків і святкується останній союз, союз двох півкуль мозку, кожна з яких розгортає свою білу субстанцію в об’єм, званий “променіючою короною”.

“Божественний Отець”, Мудрість, права півкуля повністю пошлюбила “Божественну Матір”, Розум, ліву півкулю. Він закохано відгорнув усі запони. Вона спіжить його, і він квапить її принести свій плід.

Плід цей вона носить власне в нутрощах свого імені *Binah* בִּנְיָן: він — *Yah* יְיָ, Син *Ben* בֶּן, Яхве.

Тож виникає бажання проспівати “Алілуйя” разом з усіма нашими органами, призначеними для *Yah*!

Адже всі вони підсумовані, змальовані й усвідомлені тут у “променіючій короні”! Усі рухливі, чуттєві, пізнавальні, інтелектуальні й емоційні функції виявлені там як у властивих їм проявах, так і в найтонших і найгармонійніших взаємодіях.

3. Лоб — Ріг

Лоб Людини, ця специфічна, не вкрита волоссям ділянка черепа, далі зберігає свою таємницю. Здається, що його долі приносять мало користі. Це либонь схиляє до думки, що лоб залишається визначальним місцем функцій, наразі нам невідомих.

Metsah, מֵצַח давньоеврейською, є останнім “кістковим мозком-מֶזֶל”, в якому “божественний гарпун — ז” “згладив, витончив” найтонше.

Лоб, окрім того, останнє місце, звідки народжується (מ) “найчистіший” — *Tsah* צַח.

“Найчистіший” — це ніщо інше, як повністю вивершений *Yod*.

Існують і рогаті Христи...
Це графічна репродукція Христа
з базилики у Вальсон-ля-Ромен.

Вище зазначалося, що від самого початку *Yod* у вигляді “рога Аммона” — я б охоче назвала його “рогом Амін” — на взірць зародка був згорнутий у глибинах первісного мозку, званого “ріненцефаль”, у таємній спільності зі слухом, зором і, звичайно ж, нюхом, врешті-решт, з усіма, без сумніву, органами чуття, які натоді були лише чинниками основного “*sensorium dei*” Людини.

Як на мене, саме цей “*sensorium dei*” виявляється великим архітектором тіла, що формує довкола себе й для Себе *Yod*. Ми можемо уявити це “найчистіше”, *Yod*, що має народитись, який пронизує матричні оболонки й з’являється у вигляді “золотого рога” на черепі звершеної Людини, сягаючи *Kether*, корони.

Наявний у несвідомому народів, “золотий ріг” персоніфікується у грецьких міфах з Афінною Палладою, яка народжується з черепа Зевса з золотим шоломом на голові. Безсмертна Афіна народилася з любові Зевса й Метиди, Мудрості, яку Зевс проковтнув, щоб її пошлюбити.

Споживання й одруження, як ми бачили¹, є тут тільки одним, означаючи інтеграцію найвищої енергії Дерева, Мудрості, яка в євреїв є останньою Енергією *Hokhmah* перед *Kether*, Коронаю.

¹ Див. розд. XII, с. 305.

За лобом, ПХУ, матрицею “найчистішої”, Зевс багато місяців носить зачату таким чином богиню Афіну. Коли настає строк найчистішої, божественну голову Зевса охоплюють родові перейми. Зевс просить небесного коваля Гефеста розколоти її сокирою. Гефест ударяє, лоб Зевса розкривається: з'являється Афіна у блискучому обладунку із золотим шоломом на голові. З переможним криком вона починає танцювати.

Син Кроноса (смертний, син Часу), який став богом, породжує безсмертну. Він виходить з Часу. Одягнутий знову в свій одяг зі світла, увінчаний золотою короною, він криком проголошує свою перемогу над смертю, над часом, і відтоді споживає лише плоди Древа Життя.

Сокира Гефеста — це давньоєврейська літера *Qof* פ¹, яка означає “шинковка”. А у фігуративній еволюції літери знаходимо малюнок двосторонньої сокири, символ, дуже дорогий критянам. Справді-бо, двостороння сокира вивершується над головою бика Кносса. Розміщена між двома рогами тварини, вона є знаком перемоги.

Давньоєврейська літера *Qof* פ має числове значення 100. Вона є єдністю в космічному плані. Літера символізує також Мудрість.

Удар сокирою знову вводить Людину в божественну Єдність.

Чи ж не той це Зевс, якого було вигодувано молоком кози Амалтеї, один ріг якої став “рогом достатку”?

Первинка небесного рога, ріг достатку, своєю чергою, породив кошичок нареченої, який раніше наповнювали подарунками, знаками множинності в єдності, що набула завдяки шлюбові. Наречену тоді коронували разом з її мужем².

¹ Див.: *La Lettre: chemin de vie* (chap. XXI).

² Це досі зустрічається в ритуалі християнського православного шлюбу.

У мить одруження ріг і корона містять однакову глибоку символіку: будь-який шлюб людей є іконою шлюбу кожного з нас із самим собою, спочатку, аби породити на світ божу дитину, *Yod*, символом якої є ріг, а тоді ікону шлюбу творимого й Нетворимого, Людини й Бога, символом якого є корона.

У цьому плані корона є найвищим виявом родючості й могутності. Вона — світло, обіцяне Ісаєю людству в його звершенні по ту сторону будь-якої дуальності:

*Не заїде вже сонце твоє,
і місяць твій вже не сховається,
бо буде тобі вічним світлом Господь.*

(Ісаї, LX, 20)

Місяць і сонце, божественні Отець і Матір, Мудрість і Розум, звершені в Яхве, рогові Ізраїлю, що його псалміст оспівував ще тоді, коли він був усього лише згорнутим у глибинах Амінь!

Нехай усі хвалять Яхве ім'я

...

Він рога народу Своему підніс!

Слава всім богобійним

Його, дітям Ізраїлевим,

Народові, що до Нього близький!

(Псалми, CXLVIII, 14)

Але ріг Ізраїлю знову набирає сили в лінії царя Давида, провідника, голови цього народу. І коли Іван Хреститель, Предтеча, приходить на світ, його батько, великий священик Захарія, радісно виголошує:

*Благословенний Яхве, Бог Ізраїлів,
що зглянувся й визволив люд Свій!
Він ріг спасіння підніс нам
у домі Давида, Свого слуги.*

(Лука, I, 68—69)

Єдиноріг

Єдиноріг — символ найвищого прояву родючості й могутності. Пов'язаний з "потрійним баченням", він є світлом (килим "Дама з Єдинорогом", Музей Клоні; фото Роже Вйоле)

Месіанський ріг завершує тоді своє розгортання в особі Христа. Звершеність у лоні родини є лише зародком у вимірі народу, зародком, який умирає в землі, щоб відродитись у вимірі зародка світу.

Ріг ховається в несвідомості народу під іменем "одного-рога". Він є іншим вираженням третього ока на рівні лоба.

Єдиноріг на маківці голови є немовби "слуховим вікном" на даху будинку, віконцем, яке ще називають "бичачим оком", що підтверджує зв'язок рога, ока й світла.

4. Волосся й корона

Волосся й нігті на рівні людського тіла зроблені з таких самих біохімічних елементів, що й роги тварин. Вони є небесними променями, коренями, по яких у Людину проникають божественні енергії й сила, що дає їй життя, променями, які стають гілками її деревоподібності на маківці.

Волосся — символ божої сили.

Історія Самсона чудово ілюструє глибину цієї реальності (Книга Суддів, XIV).

Присвячений Богові з миті народження, Самсон *“ніколи не бачив, щоб його голови торкалася бритва”*. Його сила наганяла жах на “супротивника”, якого тут символізують філістимляни. Щоб подолати цього супротивника, Самсон одружується з ним. Тут ми віднаходимо закон, який є головним у Творі в Чорному. Цей твір набуває ще виразнішої значущості, коли Самсон спігне. Зрештою, він гине, руйнуючи дві колоні, на яких тримався будинок філістимлян: це падають два полюси дуальності. Оживлений Божою силою, що міститься в його волоссі, передвісті корони, Самсон приймає в смерті один з аспектів першої частини шлюбу Ізраїля і його Бога.

Ми пригадуємо, що при переході через “Двері Людей” нирки символізували силу. Ми також пам’ятаємо, що для китайців *“нирки цвітуть у волоссі”*¹!

Деревовидність, цвітіння — так, усе це волосся. Буяння соку снаги, воно є квіткою сексуальності. Говорячи про жіноче волосся, апостол Павло згадує про збентеження, яке воно може викликати серед ангелів... *“Отож, чоловік покривати голови не повинен, бо він образ і слава Бога, а жінка —*

¹ Див. розд. XII, с. 266—267. Менш поетична західна медицина вбачає, однак, взаємозв’язок між наднирковими залозами і волоссяним покривом.

Цьому індіанцю з Америки також відомо про єдинорога (Музей мистецтв, Філадельфія)

чоловікові слава" [Волосся жінки — слава чоловіка, а волосся чоловіка — слава Бога — фр.]. Тому й радить чоловікові розкривати голову в молитві, а жінці залишатися з покритою головою (I до коринтян, XI).

Омонімом облісіння — *Qereha* קֶרְחָה давньоєврейською — є лід, мороз. І якщо волосся на маківці голови символізує силу й коронування сексуальності, то цікаво зазначити, що на противагу цьому деякі мандрівники, скажімо Данте, зустрічають у глибині спуску в пекло льодове море — символ суцільного зубожіння.

Ідеться, гадаю, про досвід, аналогічний тому, який пережив Самсон, коли в ніч свого Твору в Чорному, а саме союзу з Далілою — жінкою, чиє ім'я також пов'язане з Ніччю, — вона його поголила. У нього відрізано "сім кіс". Він стає лисим і позбувається своєї сили.

А "Бардо-Тодол" радить тому, хто має піднятися з осідку небіжчиків і знову народитися, "вийти із Самсари" й рушити до "Царства найвищого Щастя", або "Царства щільної концентрації чи Царства тих, з довгим волоссям".

Хіба "пасмо Аллаха" в арабів чи традиційна косичка у китаїців не є променем світла, що єднає їх з Небом, і тонким продовженням хребетного стовпа?

Усі ритуали, пов'язані з волоссям, мають сакральне значення. Ці неймовірно численні в часі й просторі ритуали починаються з простого символічного жесту, і доходять до цілого арсеналу магічних засобів, мета яких чітко пов'язана із сексуальністю профанного плану.

Волосся, волосяний покрив — *Sear* שָׂר давньоєврейською — це "Князь", Начало שָׁ, вживлене в "джерело" у істоти. "Волосся закорінюється в нирках", але розцвітає в Короні.

Слово *Sear* שָׂר, яке означає волосина, волосяний покрив, в омонімі *Saar* значить також "ляк", "тремтіння" (тремтіння перед Сакральним).

Коли людська істота опиняється в стані страху — а страх є нічим іншим, як карикатурним відбитком ляку перед Сакральним, — вона бачить, як її волосини настовбурчуються, а волосся піднімається: налаштувавши антени, вона вся в очікуванні інформації, що може врятувати її від події, над

Бик Кносса

Роги й шерсть, небесні корені, по яких спускаються енергії, є символами могутності (музей Геракліона, Кносс, XVI ст. до Р. Х.).

якою вона не панує. Біологам добре відомий той факт, що шерсть тварин — це також антени, які, настовбурчившись, інформують їх і роблять чутливими до способів вібрування, вони незмірно тонші стосовно того, що залишилося в реєптивній здатності сучасної Людини, особливо на Заході.

Зрештою, схоже, що людська істота, така, як ми її бачимо, втратила свій волосяний покрив і волосся впродовж століть у міру того, як втрачала проникність для Божественного і, відповідно, до світів, які її оточують і про які вона не знає, що носить їх у собі.

Навпаки, зауважено випадки ясновидіння в осіб, чий волосяний покрив був особливо розвинутий на окремих ділянках тіла¹.

Цілком певно, що ріст нігтів і волосся триває після біологічної смерті і, схоже, підпорядковується біоенетичній сти-

¹ Docteur Alain Assailly. *Contribution à l'étude de la médiumnité // La Science et le paranormal* (I.M.I., 1, place Wagram, Paris, 1955).

муляції, відмінній від тієї, що є головною в житті інших тканин.

З урахуванням народної здатності придумувати міфи, побутують численні легенди, — в них бо завжди є доля істинності, — що розповідають про подібні явища, зокрема в житті святих. “Хіба ж не кажуть, — пише доктор Ларше¹, — що борода святого Губерта постійно росте, і щороку в день його свята ризничий голить йому підборіддя?”

Схід, як християнський, так і мусульманський, міг би запропонувати свідчення про своїх анахоретів, знайдених у глибині їхніх печер, у яких довго, інколи через кілька років після смерті, росли волосся й нігті.

Чи ж це банальне явище стане виразнішим в істот, які досягли високого рівня еволюції, а тіла деякого з них збереглися в чудовому стані й після смерті? Чи ж у світлі цієї останньої гіпотези розкішна чуприна не пов’язана зі святістю (чи сатанинськими станами, які є її відповідниками негативного полюса)? Це питання потребує спеціального дослідження.

Слово “чуприна”, *Pera* утб у назаретян, складається з тих самих літер-енергій, що й *Aphar* 79У, “порох”, стосовно якого ми бачили², що він є станом Людини в її множинності на початку зростання. Ми вивчили її смисл у символіці колін, де дві маленькі корони при народженні Людини вже провіщають її єдину корону.

На рівні голови такою короною є чуприна, множинність-порох стала цілісністю.

Це саме слово утб, вимовлене *Pero*, означає “оголити, не стримувати, відпустити вудила”... Увінчана Людина справді повністю вільна, бо вона стала цілком подібною і дійшла до своїх архетипів.

¹ *Le sang peut-il vaincre la mort?* Op. cit., p. 151.

² Див. розд. VIII, с. 160—161.

Анархістом виявляється той, хто вважає себе вільним тому, що відкинув усі архетипи. Його чуприна як навіжена, в ній жодного ладу, сьогодні інколи й колір буває божевільним. Коли він звертається до архетипів, його волосся набирає форми гребеня, воно несвідомо стає рогом.

На відміну від цього вираження інфантильної недоумкуватості, впорядкована чуприна укладається згідно з малюнком, що нагадує діадему.

Коли Марія Магдалина волоссям витирає стопи Христа, які вона омила сльозами, коли вона змащує їх пахощами¹, коли знову-таки у вечір Пасхи вона проливає на волосся Христа *"пляшечку щирого народного дуже цінного мира"* (Марко, XIV, 3), то вона справді стає людством, що повертається до свого істинного мужа. Вона та, хто кидає своє волосся до ніг і розбиває алебастрову вазу, якою є сама, коли, повністю звершившись, помирає, щоб виділити пахощі.

Божественний Муж споконвіку чекає людство — свою жону, щоб її вкоронувати.

"Судіться з вашою матір'ю, — вигукнув Він, говорячи про неї вустами пророка Осії, — судіться!"

*Бо вона не жінка Моя,
А я не її чоловік...*

...
*Над синами ж її Я не змилюся,
Бо вони сини блуду".*

(Осія, II, 4)

Але Його любов сильніша за все, і вустами того самого пророка Муж говорить:

¹ Лука, VII, 38.

*Тому-то ось Я намовлю її,
і попроваджу її до пустині,
і буду говорити до серця її.*

...
*І заручуся з тобою навіки,
і заручуся з тобою справедливістю,
і правосуддям, і милістю та любов'ю...*

(Осія, II, 16, 21)

Вустами Ісаї Він продовжує: *"І ти станеш короною слави в Господній руці й діяемого царства в долоні Бога свого"* (Ісаї, LXII, 3).

"Будь вірний до смерти", — каже Він знову ж вустами пророка "Апокаліпсису" Івана Боголюбного:

*Будь вірний до смерти,
і Я тобі дам вінець життя!*

(Апокаліпсис, II, 10)

У своєму найвеличнішому видінні Іван повідомляє, що *"з'явилась на небі велика ознака:*

*Жінка, зодягнена в сонце,
а під ногами її місяць,
а на її голові вінок із дванадцяти зір".*

(Апокаліпсис, XII, 1)

На завершення літургійного року християнська Традиція святкує звершення людства-дружини в увінчанні Діви Марії.

Піднята на небеса руками ангелів, каже Традиція, Непорочна Матір стає жоною. Її увінчують руки Мужа.

Вона — це людство, що звершилось.

Вона первинка кожного з нас.

Розділ XXI

ОБРАЗ ХРИСТА В ОВАЛІ

Великий Твір звершено.

Увінчана жона входить у кімнату до Мужа, де її запліднює його Дух. Вона хмеліє від цих насолод.

Ми не знаємо більше нічого, хіба те, що Людина перейшла через *Kether*. Вона увійшла в трансцендентний Морок Аїп. Бо в цьому її велич: бути пізною Тим, Хто визначає себе як Сущий (Книга Виходу, III, 14), але забирає Жону поза будь-які визначення в самісіньке серце Не-Буття, якого ніколи не досягти.

Від *Yesod*, “божественної Таємниці”, до *Tiphereth*, “Великого божественного Мороку”, а тоді по той бік *Kether* у царську кімнату, про яку відбиває тільки “Ніщота”, Людина пережила щораз відважніші й загадковіші шлюби. Ніхто, крім того, хто їх пережив, не може про них говорити. Ми вже бачили, наскільки наші вуха мало готові слухати зізнання про них. Чи ж ми їх приймаємо? Ми насміхаємось і протестуємо.

Хіба ж не ми зрадили таємницю Ноя разом із Хамом?
Хіба ж разом із євреями ми не були обурені сп'янінням

апостолів у день Трійці, тоді, коли Святий Дух у вигляді Язиків Полум'я проникав у них?

Хіба ж не викликають у нас усмішку “містики” і “ясновидці” — означення, які повністю втратили своє значення в нашій західній свідомості? Завжди ж бо легше посміятися чи обуритися стосовно тих, у чий досвід ми неспроможні проникнути внаслідок своєї нікчемності й від чийх малокомфортних пропозицій нас відштовхує потреба в захищеності.

Сміх або гнів — єдині наявні в нечистої людини засоби позбутися резонансу, з яким у ній зустрічається таємниця Союзу. “Нечистим” ми називаємо того, хто залишається закритим для свого справжнього покликання. Але як та, так і інша поведінка вбиває життя.

Життя у своєму зародку, як і у своєму становленні, є союзом двох, “*аби звершити чудо речі однієї*”, казав Гермес¹ ще до того, як апостол Павло, вигукнувши “*Ця таємниця велика!*” (до ефесян, V, 32), хотів відобразити таку саму дійсність, говорячи про Христа й Церкву.

Чудо звершено, але “таємниця далі запечатана в нечистих духом”.

Колісниця Ізраїля допроваджує Жону до божого Престолу.

“Огняний віз та огняні коні” підхоплюють Іллю із землі, “І вознісся Ілля в вихрі на небо” (II царів, II, 11).

“А згори небозводу, що над їхньою головою, була подoba трону на вигляд каменя сапфіру; а на подоби трону була подoba на вигляд людини, на ньому згори.

І бачив я ніби блискучу мідь, на вид огню в середині його навколо, від виду стегон його й вище, а від виду стегон його й до долу бачив я ніби огонь та сяйво навколо

¹ La Table d'Emeraude.

нього. Як вигляд веселки, що буває в хмарі в дощовий день, такий був вигляд подоби Господньої слави!" (Єзекііль, I, 26—28).

Славу Людини символізує овал, який оточує тіло Христа у величі, як тіло святих чи будд у різних іконографічних релігійних традиціях.

Овал — це "мигдаль облямований", тобто такий, що відкритий до Світла.

Два мигдалеві горішки (мигдалини), які вже вітали Людину при вході на останнє небо, знову виявляються тут у "чуді речі однієї", огортаючи тіло обоготвореної Людини.

Мигдалеве дерево входить до тих численних порід дерев і кущів, що вважаються священними передусім тому, що до них належить поняття "зеленого дерева", символ досягнення божественного звершення Людини Червоної; окрім того, їх іще шанують за особливі якості.

Франція і кельтські країни сакралізують дуб за його твердість і стійкість. Вони шанують також гостролист і сосну за їхню невмирущість, адже їхнє листя не в'яне. Тож разом з апельсиновим деревом ці три дерева служать рамою "Дамі з Єдинорогом" на кожному з шести килимів, виконаних для прославлення цієї казкової тварини, про символіку якої ішлося вище¹.

Плоди апельсинового дерева — це ті знамениті "золоті яблука", що з'являються в багатьох казках та міфах. Контрапунктом "яблука", яке усна традиція робить плодом Дерева Пізнання, стає "золоте яблуко" Дерева Життя.

¹ Див. розд. XX, с. 483—485.

Під таким кутом зору апельсинове дерево виявляється деревом шлюбу людства зі своїм Богом, а вінок з квітів цього дерева — діадемою нареченої. Ще донедавна цей символ зберігався у французьких селян, де жодне весілля не відбувалося без того, аби за відсутності вінка з квітів апельсинового дерева на голові наречена не мала в кошичку — символі рога достатку — бодай букет.

Мигдалеве дерево має таке саме значення, що й апельсинове, в тому плані, що як однодомне дерево воно має чоловічу й жіночу квітку. Таким чином, у Зелений Людині воно символізує завойовану андрогенність. Після того як дуальність статей подолано, а цілісність завойовано, Людину вводять у шлюбну кімнату.

Квітка мигдалевого дерева, сестра шипшини й троянди, також поєднується з їхньою символікою, яку славлять круглі вітражі наших соборів: шлюб макрокосмосу й мікрокосмосу, Неба і Землі; вони палахкотять Світлом і Вогнем Божої Любові, яка горить і не згорає.

Дістатися центру троянди означає повернутися до Одного.

“Коли мигдаль цвіте... Людина повертається в свою споконвічну домівку” (Книга Еклезіястова, XIII, 7).

Вічність, Схід — це давньоєврейське слово *Qedem* קדמ (100—4—600), стосовно якого ми бачили, що це також *Adam* אדם (1—4—600) на іншій октаві¹. Назва мигдалевого дерева — *Sheqed* שקד (300—100—4) або радше назва його анаграми, святий — *Qadosh* קדוש (100—4—300) — також дуже близька до нього: *Shin* ש (300) замінила останнє *Met* מ (600).

Увівши ще одне *Shin* у серцевину мигдалю, ми віднайдемо Схід, безсмертного Адама (100—300—4) + (300). У

¹ Див. розд. III.

цьому, на мою думку, й полягає глибока сутність ікони Христа в славі, оточеного овалом, мигдалем: тоді Христос стає живим *Shin*. Як тринітарний символ, а ще як “зуб”, символ “наріжного каменя”¹, *Shin* в образі Христа в славі єднається зі своїм архетипом.

Уже в Ковчезі Завіту ми зустрічаємо цей символ: свічник на шість рамен, який за формою нагадує дві з'єднані *Shin*, на кожному рамені якої “три келихи мигдалеподібних”².

У цьому ж тексті ми зауважуємо, що “зробив він кадильного жертівника з акаційного дерева. З нього були його роги” (Книга Вихід, XXXVII, 25). Акація, дерево вищою мірою сакральне і також однодомне, символізує тут завойовану андрогенність, що дає божественний плід.

Мигдаль — божественний плід, який символізує не тільки безсмертя, а й, зокрема, вічність Людини, він, головним чином, є плодом світла. Давньоеврейська мова пропонує інше слово для позначення мигдалю: *Luz* לוז³, омонім якого означає “відкладений”. Ця смислова суть є власне коренем ідеї сакрального.

Сакральне — це те, що відкладено, відсторонено від грубого (адже грубим, профанним є лише те, що відокремлено від сакрального).

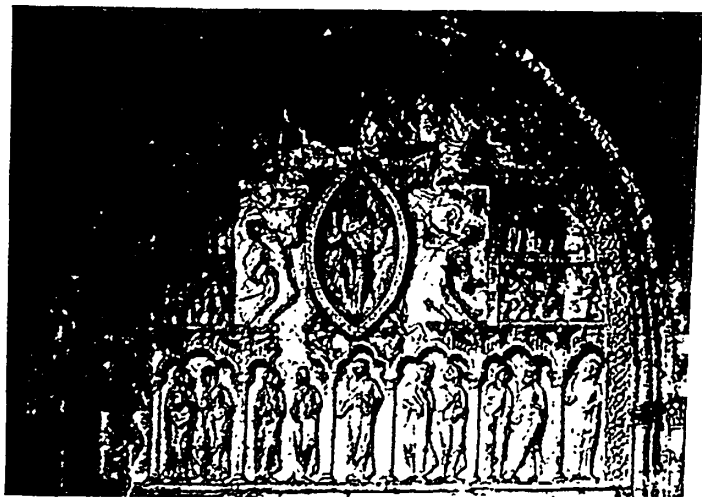
Це особливо цікаво тим, що Рене Ґенон, розповідаючи про каббалістичну традицію, каже: “Слово *Luz* — це ім'я, дане незнищенній тілесній часточці, яку символічно зображують дуже твердою кісткою, з якою мала б бути поєднана душа після смерті, аж до воскресіння. Завдяки розгортанню Кундаліні ця зона пробуджується й розгортається, щоб дійти до різних чакр, а тоді до Третього Ока...”⁴

¹ Див. розд. XVII, с. 447—448.

² Книга Виходу, XXXVII, 19.

³ Див. розд. IX, с. 181—182.

⁴ Rene Guenon. *Le Roi du Monde*, chap. VII.

Овал

“Мигдаль облямований”, овал, є плодом світла, що породжений з розпаду шкаралупи-мороку. Ангели радіють і танцюють довкола Сина Людського, який став повністю Світлом (собор Каор-ан-Керсі; фото Теожака, Лімож).

Як хребетний стовп світу, Ізраїль вирушає з Луза, міста, в якому вночі (Морок нижнього трикутника) перед Яковом з'являється видіння Драми. Серед усіх символічних значень, наданих цій драбині, що піднімається від землі до Небес і спускається з Небес на землю, переважає пробудження Кундаліні.

Прокинувшись, Яків дає міську, в якому провів ніч, назву *Bethel*, що означає “Дім Бога” (зауважимо, що те саме слово *Bethyl* — це просто-напросто смарагд!).

Що ж до Луза, первісної назви міста, то схоже, що тепер Яків понесе його на інший щабель Драми...

Корінь *Luz* поєднаний з коренем, з якого в кельто-провансальських мовах взято слова *lux* (лат. — світло), *Lug* (ім'я кельтського бога), *Lus*, *Ludwig* тощо, — усі ці імена

несуть у собі світло. Зазначимо, що в християнській символіці твариною, яка відповідає генію євангеліста Луки, є бик.

Luz, мигдалевий горішок, який у зародку у своїй шкаралупці символічно лежить в основі хребетного стовпа, подолав усі шаблі мороку і розбив свою шкаралупу.

Як Христос, який вийшов з могили, Людина стала Світлом.

Останній прояв тіла на межі нематеріального — овал, яйце світла, провіщає почергові породження Людини, що народжується із самої себе для самої себе в дедалі більше непізнаванній таємниці любові.

Вона йде до *Aīn-Soph-Aor*, *Aīn-Soph*, *Aīn*, Ніщо...

Висновки

Ось таке воно тіло, яким я його бачу і відчуваю. Я усвідомляю значні, допущені мною лакуни, вони, звичайно, значною мірою зумовлені розлогістю галузей, стосовно яких я не маю знань або досвіду, а також численними “обрізаннями”, до яких мені довелося вдатися при написанні цієї книжки.

Вона теж росла, як дерево, і, щоб струмінь соку був досить міцним, щоб його не “випили” численні побічні гілки, які так його потребували, я підпорядковувалася закону, згідно з яким “дерево слід підрізати, щоб довести до плодоношення”. Була велика небезпека перетворення кожної гілки в самотійне дерево, тоді б читач опинився в непролазних заростях незайманого лісу.

Тепер, коли центральний стовбур дерева розцвів і приніс свої плоди, мені хотілося б, щоб кожна підрізана гілка знову потрапила в руки, мої чи когось іншого, з тим, щоб її правильно скеровані галузки змогли розкрити своє чудесне багатство. Адже якщо кожен з органів тіла має своє глибоке значення, — я ж бо його лише окреслила, — то наявні між ними взаємовідносини також вагомі; я ж лише торкнулася цієї теми! Як бачимо, це величезна праця. Будучи величез-

ною в плані дослідження, вона незрівнянно більша й нагальніша в плані досвіду.

Коли ж це встановлено, видається надзвичайно важливим зняти запону, що тяжіла — і досі тяжіє — над людським суспільством і індивідуумом Заходу з огляду на ідею, яка позначила певний катехізис, ідею, згідно з якою тіло має бути інструментом загибелі.

Тіло ж бо найчудовіший інструмент нашої реалізації.

Воно передусім являє собою мову. Мова, яку ми спробували розшифрувати, інформує нас про програму, що потребує здійснення. При посередництві хвороби воно попереджає нас про те, що ми вибрали неправильний шлях.

Поза тим у руках робітника, яким ми є самі, воно є водночас і сировиною, з якої ми починаємо свою працю, й інструментом, і посудиною, в якій ми діємо.

Однак увага! Якщо зупинитись на такому потрійному підході, є велика небезпека звести тіло до ролі предмета. Будучи й інструментом, і мовою, і сировиною, воно, по суті, є Людиною, яка сама є зустріччю тіла, душі й духу. Кожен з нас є своїм тілом, а одночасно своєю душею і своїм духом, і все це нероздільно. Найменша ділянка тіла несе сукупність Людини — тіла, душі й духу, за образом сефір, кожна з яких, хоч і відрізняється від інших, вміщує повноту божественної Цілісності.

Відсікти якусь частину тіла означає покалічити цілісність Людини, її гармонійність. Вирвати зуб, видалити мигдалини... Що може бути більш безвинним на позір?

Власне, на позір...

Цілком певно, і я на це вказувала, що, ведучи мову про якийсь орган, я не маю на увазі тільки цей орган сам собою, а в основному його функцію, що здійснюється на рівні кож-

ної клітини тіла з огляду на те, що вона потенційно є тілом у його сукупності.

Коли приступають до видалення якогось органа, його функція не зникає повністю, але не можна заперечувати, що вона присутньо вражена до свого найтоншого виміру.

Хірургія досі не усвідомила, що видалення жовчного міхура вражає в самісіньке серце функцію звершення істоти.

Вона досі не підозрює, що надрізати шкіру й видалити меридіан, описаний у китайській традиції, означає глибоко знищити енергетичні траєкторії.

Їй невідомо, що окремі болі належать до ініціаційних, тобто що вони пов'язані з вивільненням енергій на цьому відрізку шляху, і в такому разі не повинно бути ніякого втручання.

Наразі західна медицина взагалі ще не розуміє мови тіла.

Лікар має усвідомити, що лікарем є лише той, хто дбає про зародження *Yod*, який народжує Людину для Людини, а тоді для Бога, якою вона і є.

Минуло тридцять років

Цю книжку написано тридцять років тому. Вона набуток мого першого життєвого досвіду. Доглядаючи хворих, я часто роздумувала про сутність їхніх страждань, так само, як з дитинства замислювалась над сенсом життя, причому ніхто не міг мені дати якоїсь задовільної відповіді.

Я була маленькою, і хоча з війни 1914—1918 рр. мій батько повернувся глибоко ураженим, здавалося, однак, що живе він лише спогадами про цю бійню; під час зустрічей “колишніх бійців” поновне переживання цього трагічного потрясіння давало всім враження чи, радше ілюзію, життя. Мама ніяк не могла отямитись від заборони продовжити вивчення медицини — 1910 року п’ять дівчат отримали ступінь бакалавра у Франції, але вони не могли й думати про дальше підвищення професійного рівня, це ж бо загрожувало рівновазі суспільства! У цій книжці¹ я розповідаю про значний вплив суспільного оточення на моє формування, який привів мене зовсім юною до зіткнення з абсурдом. Якщо мої батьки жили минулим, а ровесники тікали в майбутнє, що ж тоді належало сьогодні й у чому полягала його імовірна сутність? Я була наче прикована до всіх цих питань, які сьогодні набувають дуже широкого виміру.

¹ Див. с. 361.

Власне про це мені хотілося б поговорити з моїми новими читачами з нагоди перевидання цієї праці. Адже я з хвилюванням зауважую, що, якщо раніше ніхто зі старших довкола мене не міг дати мені жодної відповіді, пропонуючи лише належно підготуватись до смерті в узах обмеженого моралізму, небо щедро обдаровувало мене, відкриваючи символічний вимір всесвіту й наших священних текстів.

Символ є властивістю будь-якої речі в силу її поєднання зі Словом, яке її обґрунтовує; а міф, вибудований із цих живих і дихаючих “речей”, є розповіддю про внутрішню Людину, — яка сама поєднана з Богом, будучи його образом, — на підставі цих матеріалів, що сповнені душі й властиві Людині зовнішній. Відкривши цей динамічний і визвольний вимір існування, я змогла уникнути в'язничного консенсусу, який гнітив мене, щоб прожити “міль” у всій повноті її випростаності. Більше я її ніколи не кидала, вона тоді відкрилась мені як “Я Той, що є”, як Святе гебрейське Ім'я ЯХВЕ, стосовно якого Христос нам заявляє, що він є Тим:

“Перш ніж був Авраам, — Я Є”¹.

Чудом видавалося відкриття того, що поза нашим історичним часом існує інший час, що дозволив мені викреслити з наших спрощених перекладів класичне “На початку”, яким відкриваються Книга Буття та Святе Євангеліє Івана. *Bereshit*, Начало, яке відкриває обидві книжки, присутнє в нас у кожному житті, воно є Божим, основоположним Образом Адама, Адам, зі свого боку, є людством у всій повноті, вами і мною, кожною людською істотою, обтяженою таємничим Сіменем.

Тоді й сам Христос виділився зі своєї самотньої історичності й класичної релігійної замкнутості, бо був частиною моєї плоті!

¹ Іван 9, 58.

Біблійні тексти почали славити історію, що набула сенсу. Скерувавши увагу на ті місця тіла, які в них зустрічалися дуже часто, я розкрила невимовний досвід, даний Мойсею на вершині Сінайської гори, де він і побачив “образ” ЯХВЕ й отримав від ЯХВЕ “уста до уст” Тору¹.

Як на іконі цього поцілунку, я, своєю чергою, отримала “божественний образ”, переданий Мойсеєм як модель образу людського тіла, це означало, що тіло людини також є символом, тісно пов’язаним зі своїм божественним архетипом.

Так зароджувалася “Символіка людського тіла”.

Отоді я почала розуміти, що означає п’ятка Іша (Ishah), розчавлена змієм у міфі про падіння, коли сама Іша є внутрішньою суттю Адама, його іншою “стороною”, як і кожного з нас, а не біологічною жінкою гіпотетичного першого чоловіка. Яків з пораненим стегном вказав мені на дивовижну внутрішню боротьбу — яку могла вести і я! — щоб вказати шлях до головного переходу через двері життя; інший вимір сили уособлював суддя Самсон, чия могутність ховалася у волоссі... Грецькі міфи злились воедино у співі душі, і я зрозуміла, звідки стільки пораних, розпухлих та босих ніг, чому Орел пожирає печінку Прометея, звідки сліпота Едіпа, чому божественний коваль розколює череп Зевса і з нього народжується сяюча золотом Афінa Паллада...

Я збагнула, що сама форма людського тіла теж промовиста, а назви органів і кінцівок розкрили таємну функцію: все тіло було мовою, в радості й стражданні воно мало свою мову. Коли йдеться про страждання, офіційна медицина вміє ліквідувати біль, не вловлюючи, однак, його послання, він, так чи інак, вирине знову, тобто проблема вирішується не присутньо, а просто змінює місцезнаходження. Я встановила, що головна роль тут відводиться хворому, який сам несе відповідальність за свою недугу. Адже тіло Людини покликане поєднатися зі своїм образом; це означає, що воно за-

¹ Книга Числа 12, 8.

програмоване з цілком певною метою: зробити з нас Людей, а потім богів. Блокування розвою цієї програми призводить до виникнення недуги. Наразі загаль людства таких речей поки що не розуміє; тут воно перебуває лише на стадії тварини, що відповідає стану плутанини “шостого дня” Творення; людство, ототожене з тим, що назовні речей, воно нічого не розуміє стосовно того, що всередині, чим, проте, управляють закони, яких воно не знає, відтак порушує, звідси-бо стільки страждань!

Актуалізація дивовижної програми життя, що є нашим покликанням, відбувається на основі основоположного божественного ядра, “Сина Людського”, якого кожен із нас має виростити в собі завдяки поєднанню сили Духу Святого і духу власного. Для цього нам дано нечувану сукупність потенційних сил, які ми повинні реалізувати впродовж свого життя; ці енергії стануть інформаціями і вибудують Дерево Знання, на якому ми маємо стати плодом... Я Є. Відповідно, ми маємо народитися для нових вимірів нас самих, спочатку з першої “матриці води” — на рівні сечостатевого сплетіння, далі з “матриці вогню” — на рівні грудної клітки і, нарешті, з “матриці черепа”, чий спинний мозок, який розквітає на маківці й оповитий твердою матір’ю (оболонкою) і матір’ю благочестивою (оболонкою менінгіальною), вказує цими назвами на свою остаточну матричну функцію; немовби в таємному поєднанні води й вогню, кістковий мозок є первинкою “вод-з-верху”, непізнаваним божественним світом, до участі в якому Людину, все-таки, запрошено в непроникній загадці шлюбу!

Ця висхідна записана в кожній клітині тіла динаміка визначає основну функцію кожного органа й кінцівки, чия фізіологічна функція полягає в прояві. Коли прояву досягнуто, він спонукає суб’єкта замислитись стосовно глибокої функції, яку цей прояв відображає. Під таким кутом зору, медицина більше не може вдаватися тільки до стратегії битви з ворогом (мікробом, вірусом тощо), який розвиває неймовірну

винахідливість, маскуючись під новими, ще стійкішими різновидами; ми ходимо по колу в лабіринті, який либонь не має виходу, і сплачуємо сумний рахунок. Закон цей, що його нам розкривають наші священні тексти, може бути застосований не лише стосовно тіла кожної людської істоти, а й стосовно організму суспільного і навіть усього тіла Адама.

Для ілюстрації цього поклику до іншого виміру буття мені хотілося б нагадати чудову відповідь Далай-лами групі рабинів і євреїв-мирян, які прийшли до нього в Дарамсала 1990 року. У відповідь на їхнє здивування з приводу того, що Далай-Лама не підняв військо для захисту Тибету від загарбників, великий духовний провідник сказав:

“Китайці — це лише зовнішній супротивник”¹.

Усі ці міркування схиляють мене звіритись читачеві, як впродовж тридцяти років я йшла від відкриття до відкриття, зокрема в тому, що стосується краси людського тіла. Я не відмовляюсь від усього написаного, однак після поглибленого вивчення відчуваю велику потребу привнести в нього ще й душу.

Відтак мені спало на думку написати новий розділ; у ньому висвітлено три основні моменти, які всі ці роки були темою різних конференцій, чим і пояснюються окремі повтори, що потребують поблажливості читача.

Ці три моменти стосуються: а) відмінності, яку ми встановили між тілом і плоттю; б) символіки білих кров'яних тілець крові; в) символіки спинного мозку.

Тіло і плоть

Розрізнення цих двох концептів справа дуже непроста. Видається, що вони два полюси однієї й тієї самої реальності, але без імовірного сплутування. Тоді як християнська антропологія бачить у Людині тріаду духу, душі й тіла, у

¹ Rodger Kamenetz. *Le Juif dans le Lotus*. — Ed. Calmann-Levy, p. 205, 250.

давньоєврейській мові слова на означення останнього елемента — тіла — немає.

Єврейська містика споглядає “божественне тіло” в його “образі”, явленому Мойсею на горі Синайській. Це образ основоположного Слова нашої істоти, образ Яхве, Меча מֶכָּא.

Божественний Меч виліплює Людину, чие онтологічне покликання робити так, щоб робитися завдяки Мечу в динаміці від “образу” до “подібності”. У цій божественно-людській співпраці з метою зростання Сина Людського Людина не має жодної можливості облаштування, “жодного каменя, щоб голову прихилити”¹; тоді вона виліплюється в повноті своєї істоти з урахуванням і тіла фізичного.

Оце “робити” розігрується “в першооснові” — тобто для Адама у Творенні, що залишився вірним цьому началу, або для Людини, яка після падіння повертається до першооснови свого буття, знову з ним поєднуючись — коли вона покидає неясну ситуацію шостого дня Творіння і входить у ситуацію дня сьомого.

На шостий день Людина, створена за образом Божим, не знає, що володіє такою честю; наразі повністю сплутана з тваринами, що з’явилися у цей же шостий день, і навіть з тваринами п’ятого дня, які й становлять її *Adamah*, її психічну тваринну душу (душу-групу), вона не усвідомлює багатства свого внутрішнього світу. І ці “тварини” оточують Сина-Зародок у серці її *Адамах*, як віл і осел біля ясел...

Тіло цього Адама, несвідомого свого глибокого єства, є тілом тварини, проте воно вже визначене образом Яхве і потенційно є тілом духовним; як тваринне тіло Людини, воно не має назви в давньоєврейській мові, так, немовби цей стан належить до етапу вагітності, необхідного в динаміці його становлення, однак ембріонального і безіменного.

Адже Людину створено для входження у плідний подих сьомого дня. У цей святий з-поміж усіх день Елогім відстор-

¹ Матвій 8, 20.

нюється, аби в Людині росло її таємне Ім'я, її єдина осеред усіх Особистість, божественний образ Слова, Яхве — по-давньоєврейськи теперішній час дієслова "бути", Я ТОЙ, ХТО Є, — Христос, яким вона має стати. Елогім відсторонюється, як сьогодні, підпорядковуючись архетипному закону, відступає батько, аби його син зростав у власній Особистості, не бажаючи ні потьмарювати, ні обтяжувати його батьківською, притупляючою могутністю.

До сьомого дня Адам, уподібнений з цими "тваринами", енергіями його внутрішньої Адамах, не міг її плекати, але у відкритості Шаббату божий образ у ньому отримує подих Божого Духу, і Людина стає "живою душею", уже не тваринною душею-групою шостого дня, а душею особистісною, здатною з силою Святого Імені диференціюватися від Адамах, яку несе всередині, і від будь-якої людської групи, до якої вона належить поза собою. Тоді вона може плекати свою Адамах, бо її перше "я" — еґо — починає саме в цю, благословенну з-поміж усіх, мить вібрувати в унісон з іншим "я", і це останнє відповідає божественному образу ЯХВЕ, "Я ТОЙ, ХТО Є"; вона усвідомлює свою належність до того, що "Я перебуваю в становленні", як Іван Хреститель, коли говорить про Ісуса, тоді перше "я" може сказати про це нове "я":

"Він повинен зростати, я ж маліти".

"Я (той)" поєднане з тваринним тілом, "я (je)" сповіщає про духовне тіло, в кожній людській істоті останнє є "Сином Людським", що покликаний досягти цілісності своєї статури. Для цього в роботу включається велике поле *Adamah*, і Людина (чоловік чи жінка) береться до "чоловічої" роботи в ній, пам'ятаючи про Адамах і про Сина, якого вона носить¹. У нечуваній потужності свого прагнення до Бога, яке їй дається з образом, Людина починає проникати в енергії своєї

¹ Давньоєврейською слово *ZaKor* має два значення: з одного боку, іменник "чоловік", з іншого — дієслово "пам'ятати".

Адамах, у “сад насолод” (Едем), який стане садом пізнання, бо енергії стають інформаціями. (Між іншим, гра літер поєднує два давньоєврейські слова “насолада” й “пізнання”).

Коли сік Дерева Пізнання починає прибувати, то сік Дерева життя, сік нескінченної любові Бога до Адама, його запліднює, і “Я ТОЙ, ХТО Є” починає своє становлення...

Син Людський зростає в ньому завдяки послідовним “землям” — новим полям свідомості — аж доки дістанеться до “Землі обітованої”, землі Імені.

У цьому процесі Людина випростовується, вона підводиться у своєму фізичному тілі, аби мати змогу говорити (інакше вона, як і тварини, могла б видавати лише крики), але тепер вона повинна випростатись у своїй внутрішній істоті і своїх тонких тілах, аби мати змогу стати Словом. Тіло Адама в силу того, як воно відображає, прославляючи, божий образ, запечатаний якнайглибше в ньому, в його першоначалі — що є сходом його істоти — і в його кінцевій меті, його Імені, стає живою плоттю.

Чи ж Бог не запечатав плоть у глибині іншої сторони Адама?

Корінь *Tahal*, використаний у давньоєврейському тексті на означення цієї “глибини”, був переданий як “на місці” у цілком зовнішньому прочитанні божественної праці, здійсненої з Адамом. Згідно з таким прочитанням:

“Бог узяв одне з ребер його, і тілом закрив його місце [на місці якого закрив плоть]. І перетворив Господь Бог те ребро, що взяв із Адама, на жінку...”¹

Нам відоме продовження загальноприйнятої оповіді згідно з таким розумінням тексту і його плачевні наслідки. Тоді як давньоєврейський текст не допускає іншого безпосереднього перекладу, крім того, згідно з яким “Господь Бог бере одну

¹ 1 М 2, 21—22.

сторону Адама і запечатує плоть в його глибині, він формує сторону, яку Він узяв із Адама, як жону і підводить її до Адама”.

Ця сторона, про яку Адам нічого в собі не знав, є нічим іншим, як його Адамах, тією стороною Дерева Пізнання, яка відповідає полюсу мороку його істоти і по-давніоеврейськи називається “незвершеною”. Ця незвершена сторона є не стороною зла, а величезним потенціалом енергій, покликаних стати світлом-знанням, аби вибудувати Сина. Щоб у ній звершити Сина-Слово, Адам повинен пошлюбити всі тваринні енергії своєї Адамах, її ж бо тепер у раю жони називають *Ishah*.

Бог приступив в Адамові до розрізнення між ним, Адамом, і тим, з чим він досі був переплутаний. Коли Адам заснув (сон є “спусканням до подібності”, інакше, пробудженням і навіть екстазом), він споглядає свою *Ishah* і вигукує:

“Оце тепер вона — кість від костей моїх, і тіло від тіла мого”¹,

що давніоеврейською означає:

“Ось та, що є сутністю моєї сутності, — та, що схована в мені, — та є моїм началом”,

бо чим тоді є настільки уславлена плоть з кісткою, найсокровеннішою часткою Адама, якщо ця таємнича частка не є первоначалом його істоти?

Давніоеврейське слово *Basar*, що перекладається як “плоть”, є немовби конденсованим утіленням слова *Bereshit*, його можна прочитати “в князеві”, але що в Адамові є “князем”, якщо він є тільки тим, що давній єврей називає “на-сінням”, Зародком Сина-Слова, першоосновою його істоти? У слові *Basar* ми віднаходимо корінь *Bar*, “Син”, дві літери якого обіймають літеру *Shin*. Первісна ідеограма *Basar* — це натягнутий до краю лук, що стримує стрілу, яка, коли її випустити, влучить або не влучить у ціль. — Не забуваймо,

¹ 1 М 2, 23.

що слово “гріх”, *Amartia* грецькою і *Hala* давньоєврейською, означає “не влучити в ціль”. — А ціль, хіба ціль не є святим Іменем у землі обітованій, виміром повністю звершеного Сина, що виявляє нам Отця? Не влучити в ціль означає понести у зовнішній морок, князем якого став Сатана, могутність того, що символізує літера *Shin*, могутність Духу Людини, могутність Еросу в ній.

“Там, де є Син, там є Дух”. Образ Бога, Адам є Сином і Духом, тільки Бог є Отцем. У такому спогляданні *Bazar*, плоть виявляється образом божим, у якому створено Адама, вона єдина в кожній людській істоті і розкриває її Особистість, сформовану з Сина й Духу Людського.

Закорінившись у своїй Особистості, яка єдина дихає з божественною Трійцею “вгорі”, Людина має своїм покликанням сприяти ростові Сина в небезпечній могутності Еросу. Тоді вона трансформує свою психічну тваринну душу — свою *Adamah-Ishah* — у духовну душу, яка й осяває її тіло.

Тіло Людини є вираженням плоті, коли Людина входить у вимір Людини, тобто тоді, коли вона проходить через Двері Людей і стає Людиною сьомого дня.

У цьому вимірі в давньоєврейській мові надалі немає слова на означення тіла в міру того, як воно починає освітлювати плоть залежно від різних ступенів пізнання, до участі в яких вона його залучає в динаміці звершення. Ці різні етапи пізнання, досягнуті у внутрішній роботі, відповідають рівнозначним рівням Реального, які витворюють глибинність будь-якої речі, кожен з них є власним простором-часом, де наше становище вигнанців дає змогу сприймати лише останній аспект.

Тим часом нині в царині квантової фізики фахівці виявляють ці різні рівні Реального зовнішнім науковим шляхом, починаючи з того, що вони називають “згорненням всесвітом”, власне началом творимого, і до останнього рівня “всесвіту розгорнутого”, який — нам властива така ілюзорна віра — є єдиною реальністю.

Інколи ж ці фізики доходять до такого споглядання, коли далі ніяк не годиться говорити, що їхній шлях доступу до цього рівня свідомості виключно зовнішній, — у такому разі він лише відновив би драму падіння (що також трапляється досить часто!). Цим шляхом вони доходять до споглядання цього “згорненого всесвіту” і цього “начала”, яке вже Ейнштейн назвав “деінде”, а вони “всесвітом тахіон”, де часточки з нульовою масою перевищують швидкість світла, і кажуть, що цей всесвіт, як джерело всієї інформації, є всесвітом свідомості і що, досягнувши його, вони опинилися б у постійному теперішньому Я Є! “Час там повністю трансформується в простір”¹. Хіба ж не цими науковими термінами вони описують воскресаюче тіло, славетне тіло Христа воскреслого, — Я ТОЙ, ХТО Є?

Стає очевидно, що “Людина, яка створена з нічого”, — *Me 'Ayin* давньоєврейською — створена з цього всесвіту, про який можна подумати, що він є завершенням *Kenosis*, божественними “переймами”, як кажуть греки, *Tsim-Tsoum*, божественним “подихом”, як кажуть давні євреї, починаючи з не-Буття і до Буття, Я ТОЙ, ХТО Є, чию подобу набуває Людина і чия плоть є Зародком.

Приголомшлива пригода, що її зазнає Людина!

Ще приголомшливіша пригода Сина Божого, Христа, Я ТОЙ, ХТО Є, який доводить свій Кенозіз до тваринного тіла того, кого Він створює!

Справді-бо, Людина в гріхові регресує в ситуацію шостого дня, де залишається поєднаною з тваринним світом своєї *Adamah*, рабою своїх поривань і здобиччю Сатани. Її збитий з пантелику Дух виносить ерос виключно в зовнішній світ, і в ній гине Син Людини — у цьому разі “Син удови”, оскільки *Ishah* не пошлюблена! Психічну душу людини поглинає Сатана, який споживає в ній “порох” (множинність

¹ Brigitte et Régis Dutheil. *L'Homme superlumineux*. — Ed. Sand, 1990.

того, що могло стати родючістю!), і фізичне тіло, яке більше не підтримують її тонші погаслі тіла, своєю чергою погасне також. Людина зазнає процесу смерті, і ми розуміємо, чому це тваринне тіло називається *Gorh*, "трупом". Христос підтверджує це, кажучи одному зі своїх:

"Зостав мертвим ховати мерців своїх.

А ти йди та звіщай Царство Боже!"¹.

А "звіщати" треба про *Basorah*. І новину про Воскресіння Христа після того, як Син Бога поєднався з Людиною на останніх межах смерті, аби її від неї врятувати, ця дивовижна новина сповіщає про відновлення внутрішнього Царства та про плоть *Basar*, повернену її божественному Мужу!

Стріла Ероса віднайшла правильний напрямок, каже слово *Basorah*, вона невідворотно летить до своєї цілі! Син удови воскресає! І земля радісно торжествує.

На завершення мені хотілося б зазначити, що тіло Людини, принижуване одними й обожнюване іншими, не заслуговує "ні такого надміру честі, ні такої образи"...; воно перебуває в постійному резонансі з плоттю, Началом істоти, слугою якої воно стає тоді, коли Людина, підштовхувана Духом, шукає Бога або, якщо й не Бога, який їй невідомий, то свою істинну сутність, про божественність якої Людина ще нічого не знає. Людина "інкарнується" лише в ситуації "сьогодні", коли вона, повернена Божою милістю до своїх онтологічних норм, починає, проходячи через "Двері Людей", "плекати свою Адамах" і обертати її енергії у світло-знання. Тілесна праця, що супроводжує цю роботу внутрішньої землі, яка при правильній організації може стати чудесним помічником, при неправильній організації — божевіллям, так само, як до божевілля може призвести і духовна неконтрольована праця.

Виходячи з логіки цього міркування, проблеми "реінкарнації" не мають під собою жодного підґрунтя, бо ми інкарну-

¹ Лк 9, 60.

емось не тому, що маємо тіло! І не тому, що виправдовуємо себе в рамках доброї моралі. Адже в такому разі енергії стримуються за ґратами заборон, але вони все-таки не стають звершеними; вони становлять насильство, що проривається назовні або підточує зсередини, але в будь-якому випадку нищить. У наш час хвороби — зачіпають вони індивіда чи суспільство — лікуються поки що лише на підставі проявів, без проникнення в їхні глибинні причини. Несвідома Людина стає здобиччю Сатани-Ворога, якого вона наділяє могутністю, навіть якщо їй це й невідомо, бо:

“хто не зі мною, той проти мене”, —

каже Христос, чії слова звернені до “вуха, що чує...”, вуха, яке, можливо, спроможне почути:

“той, хто не отримує Меча, мечем убиває”.

Тіло Людини перебуває на службі одного або другого: посередників тут немає. Але коли Людина отримує МЕЧ Слова Божого, її в усій повноті істоти — Дух, душа і тіло — охоплює сйяливий подих життя, подих Воскреслого.

2. Кров — символіка білого кров'яного тільця

У “Символіці тіла людини” йшлося про червоні кров'яні тільця, про їхню пневматичну функцію, про дивовижну пригоду його клітини, яка в Шаббаті загадково втрачає своє ядро, під кінець сьомого дня поступаючись місцем присутності божественної сутності Людини-Адама¹.

“Дух Божий присутній у крові”, — каже Бог Ноеві², потім євреям після виходу з Єгипту:

“Бо життя тіла [бо подих плоті] — в крові”³, і трохи далі:

“Бо кров — вона душа [подих]”⁴.

¹ Див. с. 278—295.

² 1 М 9, 4.

³ 3 М 17, 11.

⁴ 5 М 12, 23.

Ця реальність настільки сильна, що ім'я Адама ДТН, яке є ім'ям кожної людської істоти, це

и *Aleph*, "Елогім" — ДТ *Dam* (у) "крові". Бог у крові.

Тож, ідучи шляхом відповідності: пролити кров іншого — це найсерйозніша річ з-поміж усіх, адже, з одного боку, це означає пролити божественну силу в зовнішню землю, яка стає полюсом ідолопоклонства, і ще більше розбити зв'язок убивці з його внутрішньою Адамах, з іншого ж боку — цей "інший", хоча й відмінний від свого вбивці, присутньо становить з ним єдине ціле, і вбити означає "загубити подих" їх обох:

"А тепер ти проклятий від землі, що розкрила уста свої, щоб прийняти кров твого брата з твоєї руки (або від твого "Yod", тобто "могутності Слова")¹.

Але якщо червоне кров'яне тільце має цілком особливий привілей бути носієм цього подиху, то під цим самим кутом зору ми вправі замислитись, у чому полягає роль білого кров'яного тільця.

На мою думку, між цими двома складовими часточками молекули крові спостерігається така сама діалектика, як між ситуаціями шостого й сьомого дня Творіння, а точніше, між ролю першого "я-его", що необхідне для дитини й підлітка, і ролю другого я "Я в становленні" дорослої Людини. Пояснюю.

Перше "я" дитини-підлітка будується в повільному процесі диференціації між батьківським світом — особливо материнським — і ним у тісному взаємозв'язку з поступовими здобутками в ході й мовленні. В останніх ми віднаходимо найперший прояв архетипної й вищою мірою притаманної Людині функції Слова. Нагадаю, що не випроставшись у своєму фізичному тілі, дитина не може досягнути своєї мовної функції. У другій частині свого життя, проходячи через Двері Людей у процесі диференціації зі своєю внутрішньою

¹ 1 М 4, 11.

матір'ю, Адамах і вступаючи в резонанс з основоположним божественним Образом, чию таємницю (істинну сутність) вона тримає запечатаною в собі, людина приступає до своїх внутрішніх шлюбів, а з нею починає своє тонке випростування, воно ж бо вводить її у функцію творчого Слова.

Я показала, наскільки значна роль червоних кров'яних тілець на другому етапі життя, до якого наразі доходять дуже мало істот. "Елогім відходить у Шаббаті, щоб зростав ЯХВЕ". Тож ця велика таємниця прориву Особистості в свою цілісну й парадоксально універсальну сутність розігрується саме на сьомий день Творіння.

Доки дитя й підліток, або Людина шостого дня, не пройшли через Двері Людей, червоні кров'яні тілця забезпечують властиву їм фізіологічну функцію, коли Дух Бога, присутній у крові, що несе необхідну частку легеневого дихання й "тваринному" життю цієї істоти, причому Присутність "Яхве у становленні" ще не доходить до свідомості суб'єкта. Схоже, що впродовж усього цього періоду білі кров'яні тілця відіграють першорядну роль у структуруванні першого "я" в дитини й підлітка та, можливо, значно деструктивнішу, ніж вважають, у Людини, яка надміру зміцнює це індивідуалістичне й самозакохане "я" і ставить блок перед "Дверима Людей". Але у своїй структуруючій фазі — власне це і відкривають сьогодні в біології — білі кров'яні тілця психологічно прилучають дитину до згаданого вище процесу диференціації, що стосується цього етапу, вони вчать її відрізняти "я" від "не-я", тоді як у своїй кров'яній функції самі розпізнають "чужинця" (антиген) дуже формально; вони сприймають його не як ворога, а як супротивника; по суті, у супротивника немає іншої мети, як породити всередині білого тілця когось рівнозначного, без якого не може відбутися жоден процес пізнання, адже на жодному рівні не можна розпізнати назовні живої особи те, чого вона не має всередині. Ось чому на більш узагальненому плані міркування опонент не стільки перебирає на себе колір об'єкта, з яким

веде боротьбу, скільки не розкриває, що носить у собі цей об'єкт. У цьому плані "боротьба проти" є самознищенням. Білі кров'яні тілця належать до навчителів найвищою мірою того, що будь-яка "війна" має бути духовною! Повертаючись до них, ми щойно бачили, що шляхом визнання "іншого" витворюється перший тип імунітетної відповіді, вроджений, співприродний буттю білого тілця, він діє через фагоцитоз, асимілюючи "іншого"; він поглинає "чужинця".

Другий тип відповіді набутий, він виявляється у вигляді різних специфічних реакцій, що розгортаються залежно від характеру небезпеки, з якою доводиться стикатися: це анти-тіла, гуморальні посередники тощо.

"Чужинець" може бути розпізнаний або безпосередньо, або через посередництво представницької клітини, яка його приймає й приєднує до основного комплексу попередньо набутого імунітету, цей комплекс зумовлює втручання лімфоцитів. Одні ведуть боротьбу, інші служать їм опертям та стимуляторами, формуючи справжнє військо, майстерно організоване для боротьби з супротивником, який, по суті, тут також розкриває борця йому самому і викликає його асиміляційну здатність. Не забуваймо, що війна, *Мільхама* (*Milehama*) давньоєврейською, отнологічно є війною, яка дає змогу "солі", *Melah*, звершити свою подвійну функцію: розділити супротивників з тим, щоб їх об'єднати; *Malehema* — це "інструмент для зварювання".

З урахуванням цих даних я відчуваю значущість білих кров'яних тілець як таких, що в мікробіології зумовлюють структурування першого "я" чи, принаймні, відповідають єдиному закону, згідно з яким перше "я" кується у контакт з "не-я" і в протистоянні з ним, як у мікробіології, так і в психологічному плані, з агресивністю, що необхідна для набуття ідентичності водночас із імунною здатністю.

Тоді й стає зрозумілою драма обов'язкових вакцинацій при народженні, що змушує дитину до розпізнавання не-я в момент, коли вона до цього цілком природно неспроможна, ще не набувши імунних структур, що йде паралельно з умінням

ходити й розмовляти. Так само зловживання антибіотиками, що практикується в ранньому віці в намаганні уникнути хвороб, які виступають ініціаційними етапами набуття "я" водночас з імунітетом, становить величезну небезпеку; з одного боку, є ризик погіршення імунної здатності, з іншого — чи це таке крихке "я" буде спроможним розпізнати в собі другу ідентичність, яка цього чекає, щоб поступово їй поступитися? Це викликає сумнів.

Те, що релігійні моменти блокують обов'язкову агресивність дитини щодо іншого, завдає либонь не менше шкоди. Ця проблема, цілком певно, виводить на проблему насильства. Правильність виховання полягає в тому, щоб якнайкраще поставити на місце перше "я" дитини, залишаючись весь час для послуг другій ідентичності, коли вона починає виявляти вимоги свого зростання. Якщо агресивність справді необхідна дитині й підліткові в силу того, що у грі розуму з антигеном нею управляють білі кров'яні тільця, суб'єкт (дитина-підліток) поступово повинен піддаватися впливу цієї властивості боротьби. Саме в цьому плані білі кров'яні тільця виявляються здатними не тільки структурувати перше "я", а й приводити до появи другої ідентичності суб'єкта, посвячуючи його у властивість справжньої боротьби; бо якщо дитина й підліток — і це для них вкрай необхідне, бо якщо Людина шостого дня, фізично доросла, — і це вже засмучує — можуть жити лише у співвідношенні сили, Людина сьомого дня має за модель патріарха Якова.

Коли Яків одержав наказ піти до свого брата Ісава, який твердо вирішив його вбити, то він цілу ніч (душі) боровся зі страшним чоловіком — ангелом життя й смерті, який змусив його обернути в силу світла приховані в ньому енергії, що поглиналися страхом, ненавистю та іншими незвершеними елементами його душі. Після переможної битви вранці він побачив брата, який підійшов і обійняв його. Цього дня з пораненим стегном він переступив через Двері Людей¹.

¹ 1 М 32, 25—33; 33, 4.

Людина в ситуації шостого дня, осівши у своєму першому "я", бореться з ворогом, розгортаючи арсенал щораз вигадливішої зброї, стосовно якої не має сумніву, що колись вона таки обернеться проти неї; Людина сьомого дня бореться із супротивником, який назовні є всього лише об'єктивацією супротивника внутрішнього.

Отож насправді вона має справу з першим та з численними іншими супротивниками, які разом з ним становлять величезний потенціал багатства.

Якщо в процесі інтеграції потенційні енергії не будуть обернені в сили світла, то саме вони й обертаються проти Людини, зумовлюючи хвороби, випадки або припливи жорстокості. Білі кров'яні тільця відіграють вищою мірою роль навчителя у цій роботі.

Зі свого боку я вважаю, що після тривалого й болісного переходу по лабіринту, властивого ситуації шостого дня, сьогодні людство в цілому неухильно підведено до Дверей Людей. Звідси й іде та величезна криза особистості, яку воно нині переживає: народи вимагають автономії, чоловіки й жінки більше не знають, хто вони такі, уряди, не маючи надалі жодних архетипних прив'язок, намагаються звести гомосексуалізм у суспільну норму, люди ототожнюють себе з компенсаційними функціями своєї ще не існуючої "Особистості", вбивча зброя нищить безжально; одним словом, людські взаємини стають такими трагічними, що ми не повинні дивуватися з приводу появи імунних захворювань, найважчим серед яких є СНІД. Утім, можливо, саме завдяки СНІДові вдалося досягти таких неймовірних здобутків у лабораторних дослідженнях і вивченні білих кров'яних тілець. Вони починають промовляти мовою особистості і, ймовірно, недалекий той час, коли вони запропонують нам прислухатись до нашої справжньої особистості "Я перебуваю в становленні", що кличе нас із-за Дверей Людей.

Цілком певно те, що Людина сьомого дня, яка вступила в резонанс зі своїм таємним Іменем і на рівні Мінг-Мен, як

сказала б китайська традиція, отримала “мандат на небо”, біологічний чужинець стосунку до неї фактично не має; з’явившись, останній виявляє перед собою у білих кров’яних тільцях міцну імунну здатність, що гарантує первісну ідентичність і проводить справжнє “я”; у червоних кров’яних тільцях він виявляє Присутність, яка щодалі більше стає причетнішою до божественного і змушує його приєднатися до протилежності. Людина сьомого дня головним чином має справу з “чужинцем”, котрого витворює енергетичний потенціал, наявний у його розпорядженні для його ж звершення (тваринна психічна душа покликана стати душею духовною), об’єктивізацією якого “чужинець” є на рівні крові. Після актуалізації ці енергії осявають кров і стають інформаціями; вони вибудовують Дерево Пізнання і доводять до стиглості його плід, Присутність Яхве. Ця Людина завойовує в собі “нові землі” (нові поля свідомості), вони щораз ширші, й ними управляє закон часу, який виступає обернено пропорційним просторові. Коли “все звершено”, простір виявляється нескінченним, час ліквідовано, Людина постійно є “Я Є”, вона досягає Подібності й стає плодом Яхве.

У цій динаміці завоювання можна зрозуміти потрясіння, які відбуваються в законах, що стосуються кожного рівня Реального. Можна зрозуміти й одужання, що не вкладаються в логіку медицини шостого дня, щоб прийняти “чуда” й увійти в розуміння слів Христа:

“Поправді, поправді кажу вам: Хто вірує в Мене, той учинить діла, які чиню Я, і ще більші від них учинить, бо Я йду до Отця”¹.

Ми також розуміємо, що наша агностична цивілізація, витіснивши Бога, витіснила і Сатану, онтологічного супротивника, без якого немає життя, бо життя — це інтегрування потенціалу енергій.

¹ Іван 14, 12.

У біології асептика, що стала чимось нав'язливим у наших сучасників, над якими домінує страх, є смертю.

Воскреслий Христос, що звершив архетип будь-якої інтеграції на Голгофі, є життям.

3. Символіка спинного мозку

Ведучи мову про “Символіку тіла” в розділі “Кузня”¹, я описала роботу, що проводиться на рівні матриці вогню. Сьогодні я описала б це набагато точніше, що й зробила при написанні “Вогняного союзу”². Тож, заглянувши ще раз у цей розділ у “Символіці тіла людини”, відчуваю потребу включити в цей Великий Твір те, що вважаю символічною функцією спинного мозку.

Великим подихом, який дає життя цій “кузні”, є справою Святого Божого Духу, з яким на цьому етапі роботи поєднався дух Людини; “плоть” Людини, *Basar*, фактично стає живою, а літера *Shin* посередині її починає випрямляти траєкторію своєї закоханої “стріли”; остання більше не розпорошується по горизонталі тільки в зовнішньому світі, вона ж бо своїм вогнем доводить до “кипіння” “Води-з-низу” і призводить до викидання “пари”, яка є прагненням Людини, зверненням до Бога. Нагадаю, що “водами-з-низу” давньоєврейська мова називає потенціал енергій, даний Людині для вивищування в ній образу божого — Сина Людського; цей потенціал становить “незвершений” полюс дерева Пізнання, він є згустком енергій, що населяють матрицю води, *Adamah*, — це риби, створені на п'ятий день Творення, які в обох Заповітах мають цілком особливу роль. — На сьомий день Творення Адам, у якого проник Святий Дух і який прагне “плекати свою *Adamah*”, піднімає зі своїх глибин цю “пару”, яка є значною рушійною

¹ Див. с. 305.

² *Alliance de Feu*, зокрема розд. 21—25, т. 1.

силою; вона діє так, немовби активізує насос, який подає на матрицю вогню незвершені енергії, доти символічно затримані в селезінці й підшлунковій залозі; народжуючись із цієї матриці, енергії, наразі вже звершені, стають будівельним матеріалом для “нової землі”, вони стають “сушею”, сушею, яка тепер кличе й отримує свою плодючість від Вод-з-верху. Якщо Людині Води-з-низу були доти “невідомі” — сьогодні ми сказали б “неусвідомлені”, — то Води-з-верху, божественне “Непізнавання”, виявляються тоді придатними для участі Людини, яка стає свідомою; вони є еротичною відповіддю Бога своїй жоні, цьому Адаму, який стає тепер осереддям прагнення Бога до нього. Адам, Людина, виявляється простором для зустрічі цих двох бажань; бо якщо його ім'я $\Pi\Gamma\aleph$ можна прочитати $\Pi\Gamma-\aleph$, “Елогім у крові”, то він також $\Pi-\Gamma\aleph$. *Ed* є “парою” — прагненням Людини до Бога — а літера *Mem-Maïm* “води” у фінальній позиції є символом “Вод-з-верху”, прагненням Бога до Людини. Обидва ці прагнення є відповідно соком Дерева Пізнання і Дерева Життя, двома Деревами, які стоять посеред Едемського саду. Саме з середини істоти, яка увійшла в резонанс зі своїм основоположним божественним ядром, і виринається пара, а разом з нею й відповідь Бога на любов Людини. Відповідь потоком проливається у річку (вогню), яку описує Книга Буття¹. *Brit 'esh* (інше прочитання слова *Bereshit*) — це “Вогняний Союз”! Потік цей розділяється на “чотири начала”, кожне з яких стає джерелом життя на тому рівні землі, що збудована Людиною за своєю міркою, бо Бог виявляється настільки, наскільки Людина може його сприйняти. *Shaddai* $\aleph\psi$ “Усе-могутній” вдаряє своєю “стрілою” — ψ — лише “достатньо”, *Daï* $\aleph$ (*Daï* — це літера *Yod* або “рука” *Yad* з двома переставленими літерами). Бог тримає в руці стрілу своєї любові... щоб пронизати нею серце Людини.

Божественна ніжність!

¹ 1 М 2, 10.

Нагадати про ці речі мене наштовхнуло те, що на рівні тіла цю божественну річку, на мою думку, символізує спинний мозок.

Хоча спинний мозок і відрізняється від кісткового мозку, однак у китайській традиції вони пов'язані спільною енергетичною функцією. У цій традиції обидва є складовою “чудесних нутрощів”, які більше, ніж інші, наближаються до сакрального, настільки їхня матерія належить до непізнаного божественного. Про це йшлося з приводу кісткового мозку, в якому народжуються червоні кров'яні тільця і який “витончує” їхнє ядро!

Нагадаю, що давньоєврейське слово *Moah* מוֹאֵה “мозок” є коренем дієслова *Ma'ah* מֵאֵה — “витоншувати, стирати”. Шаббат Бога в кістковому мозку: Елогім & відсторонюється від פֶּתַח, щоб кров פֶּתַח зарядилась ЯХВЕ, *Yod* י, ідентичністю Людини, і щоб Людина дійшла до Подібності і навіть “спокою”, *Dami* דָּמִי, бо на цьому етапі вона стане своїм Іменем. То хіба ж не тоді настає Шаббат Людини, що відбувається в спинному мозку? Хіба ж не в ній, у цій “вогняній річці”, Людина стає “принесеною”, витонченою в якійсь частині самої себе, коли вона помирає у своєрідному передвознесінні на якусь землю, аби воскреснути на новій землі?

Тепер я замислююсь над таємницею спинного мозку, який у річці життя біжить уздовж хребетного стовпа, прилучаючи нас до всесвітньої радості. Мене вражає, що спинний мозок спускається від самої голови, де він іррадіює у “виблискуючу корону”, до самого копчика; це, однак, лише три перші місяці ембріонального життя, на цьому етапі внаслідок розширення медулярного каналу мозок піднімається до другого поперекового хребця, де він остаточно зупиняється. Відтак ця річка життя немовби вміщує в основі хребетного стовпа пам'ять, “таємницю”, яка дасть своє ім'я “сакруму” — крижовій кістці, першим “сакральним”, або крижовим, хребцям та сефірі *Yesod*, “Основі”; *Yesod* можна прочитати як יְסוּדִי, “таємниця *Yod*”, це справді основа буття; там ховається одразу

ж забута таємниця Імені. Коли під час тонкого зростання у своєму житті підліток входить у матрицю води, дверима якої є сефіра *Yesod*, він повинен збудувати своє перше "я", диференційоване від "я" батьківського (або яке таким вважається). Крижових і останніх поясничних хребців, які він виконує в цій матриці під час переходу по лабіринту, божественний вогонь не торкається, це робить хіба що пам'ять, настільки непомітна, наскільки загадкова, що всередині його запечатана; назовні пам'ять ця записана в наших священних книгах, які самі становлять чотири рівні читання, що поступово стають доступні Людині згідно з рівнем зростання її свідомості. Ця пам'ять не нав'язується, Людина вільна, вона вільна зробитись чутливою до неї і підготуватися до зустрічі зі своїм таємничим Іменем, своєю майбутньою ідентичністю, або остаточно — я сказала б драматично, оскільки це відбувається в глухоті (*surdité*), яка стане абсурдністю (*ab-surdité*)! — структурувати себе у своєму першому "я". Ставши тоді бранкою вигнання, вона зробить зі своєї матриці могилу. В останньому випадку підліток ніколи не переступить через Двері Людей і не стане своїм Іменем, Яхве, "Я Є", яким він має стати. Існує, однак, інший божий покликання, який на цьому етапі виявляється так само стримано і не нав'язується якось більше, але підліток може його почути. Це покликання останнього "начала" [голови] ОДНІЄЇ річки, яка на цьому етапі називається Євфрат (*Phrat*). Євфрат — це немовби "божественний плід", простягнений тому, хто зуміє відчувати його смак. Це означає, що, виділяючи світло на рівні другого поперекового хребця, ця Річка вогню присутня навіть у вигнанні Людини, і Людина про це не знає! Вона не знає, що без присутності цієї річки не мала б навіть фізіологічного життя.

Людина, на мою думку, щоночі припадає до джерела Євфрат, вибираючи з цих божественних персів не лише інформацію, необхідну для її безпосереднього подиху, а й інформацію, яка запрошує її прямувати до своєї цілісності, до

свого Імені; все це відбувається, зокрема, в момент парадоксального сну, в якому Людина три-чотири рази на ніч проживає якість сну, відсутність якого призвела б до смерті, але дотримана вона забезпечує функцію мрії.

Сни інколи приходять із джерела, що лежить у верхів'ї Євфрату, її мова кидає виклик денній логіці зовнішньої Людини, хоча й послуговується її словами й образами, але тоді вони набувають символічного виміру, який запрошує до випростовування сенсу.

“У сні, у видінні нічному... тоді відкриває Він вухо людей”¹.

Коли Людина чує й “пригадує” זכר, Zakor давньоєврейською, буде вона чоловіком чи жінкою, духовно вона стає “чоловіком”, бо енергія дієслова “пригадувати” повертає собі іменник “чоловік”, саме тоді людина береться до чоловічої роботи в собі, проникаючи в енергії своєї Adamah-матері, яка в цій роботі називається *Ishah*, “жона”; вона переступає Двері Людей, проникає у свої “внутрішні неба-са” і п’є з нового джерела Річки ОДНІЄЇ, *Tzur* (*Hideqel*); ця частина вогняної річки є тонким світлом — *Daq*, яке живить пророків², вона символічно біжить разом зі спинним мозком уздовж останніх спинних хребців. Власне на цьому рівні Людина справді кидає якір у своє Ім’я, починає кувати свою істинну ідентичність “Я є в становленні” й отримує від Яхве, Господа “Я ТОЙ, ХТО Є” дар його власної харизми; в цьому й полягає суть сефір “Слава” і “Могутність”; вона шукає Царства, і все, чого вона потребує, їй “додасться”³. Китайська традиція висловлює цю саму реальність, кажучи, що на цьому етапі життя Людина одержує від Мінг-Мен одну з нескінченних можливостей проявів ОДНОГО; така актуалізація ОДНОГО через Мінг-Мен називається:

¹ Йов 33, 15.

² Див. розд. X—XIV.

³ Лука 12, 31.

“перехід з попереднього неба на небо наступне”. Починаючи черпати з непідозрюваних скарбів цього “неба”, Людина прямує до свого істинного *внутрішнього місця*, відповідно, і *місця зовнішнього*. Вона ступає у творчий потік свого буття, захоплена тим, що він її несе, беручи водночас участь у цій самій річці життя, яка вибухає звуками, кольорами, смаками й пахощами в усьому, що природно поєднане в універсумі з ОДНИМ. При вивченні у “Символіці тіла” тонкої функції пупка, названого давньоєврейською *Tabor*, я говорила про нуменальний досвід, інколи світляний досвід, який Людина пізнає, сягнувши цього етапу свого буття, сефіри *Tipheret*, “краси”. Його архетипом є досвід Преображення Христа на горі Фавор. Але Христос безпосередньо поєднує світляний полюс із полюсом мороку, який прийде слідом і не зможе бути без досвіду, пізнаного на Фаворі.

“Не кажіть нікому про це видіння, — заповів Він трьом своїм апостолам, свідкам світла, — аж поки Син Людський [не спуститься в пекло і] з мертвих воскресне”¹. Проте “спуск у пекло” не однаковий залежно від того, йдеться про Христа чи про трьох чоловік, вибраних для цього досвіду; Христос, Він, спускається до першого джерела річки ОДНІЄЇ, беручи на себе морок світу впродовж свого публічного життя, тоді як три апостоли візьмуть на себе пекло матриці вогню, яку об’єктивізує світ. Їхній спуск у пекло відбувається в тому, що ми називаємо “*Géhenne*” — Геєна. Геєна — це ніщо інше як Гіхон, друге джерело Річки ОДНІЄЇ, що йде від Бога і є третьою у підйомі Людини до Бога.

Гіхон — це “живіт” — *Gaḥon*, матриця вогню, який очищує Людину так, що, народившись із неї, Людина викує свій *Yod*, Яхве, своє Ім’я. У вогняних водах Гіхону, який символізує спинний мозок, що біжить уздовж перших спинних хребців,

¹ Матвій 17, 9.

очищена Людина досягає Царствування. У річку зовнішньої географії, яка носить таке саме ім'я, цар Давид опускає свого сина Соломона, аби там його помазали на царя¹.

Це — поверх серця, де ковальські міхи “божественного котла” змушують Людину спуститися у свій морок, щоб одержати світло, і піднімають її на світло, щоб здобути силу для нового шлябу з мороком. Крила легень — це крила голубки й ворона, які працюють у Ноевому ковчезі, який є матрицею вогню і в якому відбувається народження патрірха у сп'янінні від плоду повністю набутого знання, у сп'янінні свого Імені, яким він повністю став. Цей Великий Твір став можливим лише завдяки спуску Христа і в інші пекла, окрім пекла Гіхон.

Після преображення на горі Фавор Ісус усвідомлює останню матрицю, а саме матрицю черепа, Голгофу, давньо-єврейською — звільнення від *galout* “вигнання”, де б'є найперше джерело річки ОДНІЄЇ, Пішон; Пішон є про-явом — *Panim*, “лику” — літери *Shin*, він є Богоявленням Святого Духа біля джерела Дерева Життя.

Пішон проривається, немов блискучий потік, куди ніхто не може спуститися, не усвідомивши повноти матриці вогню і ставши “Я ТОЙ, ХТО Є”.

Підтвердивши ще раз — і на цей раз солдатам, які прийшли його арештувати, що він Я ТОЙ, ХТО Є, Ісус умирає для цього світу, який символізує горизонтальна вісь хреста. “Звершилось”, — промовив Він, віддавши Свого духа². Тоді він спускається в останній морок, аби воскреснути у світлі нетворимому, завуалювавши його у подвійному русі, який символізує вертикальна вісь хреста.

У мороці Пішона Христос знову бере в руки лук і стрілу літери *Shin*, що вписана в “плоть” *Basar* Людини і згвалто-

¹ 1 Цар 1, 45.

² Іван 19, 30.

вана Сатаною; Він рятує наявний у Людині Дух і звільняє внутрішнього Сина, *Bar*, у символі визволення *Barabbas* "Сина Отця". Для цього Він зустрічається з Сатаною. Жахливе сам на сам! Він, Яхве, "сім'я Іші", історично звершує вічний акт, яким розчавлює "сім'я змія", *Сатани*, в узурпованій ним функції мужа *Ishah*, усього людства, і Князя цього світу. Перемігши ворога у битві по остаточній інтеграції, Христос утверджує Сатану в онтологічній функції необхідного супротивника. І цим повертає "плоті" *Basar* її перше покликання. Воскресіння Христа — це також воскресіння померлих, воскресіння плоті, *Basar*; воно є "доброю новиною", *Basorah*.

Можливо, це і є тією великою таємницею, в якій бере участь Ной, який, вийшовши з ковчега, — матриці вогню — заходить у "шатро", *Ohel* давньоєврейською, іменник, збудований з тих самих літер-енергій, що й корінь божественного Імені Елогім; ми вправі запитати себе, чи це *Ohel* не є образом матриці черепа, де Людина, вивільнивши ядерні енергії свого Імені, стає одним Елогімом, яким і була поликана стати.

"Я сказав: ви Боги [Елогім]"¹, обіцяє Христос своїм апостолам, підтвердивши псалм, який співав уже цар Давид.

І хіба нам там само не пропонують увійти разом з Йовом у матрицю черепа, коли Яхве, його провідник на останньому етапі внутрішнього шляху, просить його підперезати ще тісніше свій поперек (нирки), щоб спуститись до двох величезних морських потвор пекельних глибин — *Бегемота* й *Левіафана*?

Херувими й серафими як останні властители, "стерезуть дорогу до Древа Життя" разом із мечем полум'яним².

¹ Іван 10, 34; Псалми 81, 6.

² Йов 40; 1 М 3, 24.

Прийшовши від Одного і покликана завоювати ОДНОГО, Людина повністю натягнута в бік свого джерела, і це джерело сам *Пішон*. Отоді вона народжується через маківку черепа, сефіру *Kether*, "корону". Спинний мозок, який, починаючи звідси, осяває всю нервову систему, надає шкірі, яка має таку саму текстуру, що й нервова система, її власного сяяння.

При цій кінцевій меті, перш ніж закінчити цей розділ, мені хотілося б запропонувати Людині переглянути етику свою життя загалом, зокрема ту, яка веде перед на різних етапах життєвого шляху. Їй дається історичний час, щоб звершити Великий Твір свого буття почерговими мутаціями, стосовно яких ми зрозуміли, що якщо вони не відбуваються, то потенційні енергії, покликані для такої трансформації, обертаються деструктивними насильствами проти особистості чи суспільства.

Тож мені хотілося б наголосити на основному етапі, яким у жінки є менопауза, жінка зазнає радикальної зміни свого тіла, яка в енергетичному плані у віці п'ятдесяти років стосується як чоловіків, так і жінок. У цей момент їхнього життя чоловік і жінка більше, ніж будь-коли, покликані переступити через "Двері Людей", якщо вони того не зробили раніше, бо їхні тіла неухильно підписують перехід своєї еволюції з місячної фази в солярну, перехід від періоду прокреації, пов'язаного з першим "я", до періоду становлення творчим Словом, пов'язаним зі справжнім "я" їхньої істоти.

У своїй праці я назвала дві залози, розміщені в матриці черепа: одна з них, гіпофіз, відповідає місячному ритму фази прокреації, друга, епіфіз — або пінеальна залоза — відповідає солярному ритму творчого Слова. Медичній науці добре відома фізіологія першої залози, чия функція полягає в забезпеченні росту фізичного тіла й рівноваги сексуального життя й народжуваності. Зате відомостей про фізіологію епіфіза наразі небагато; з одного боку, тому що мало хто з людей дає волю його функції, яка вимагає справжньої духовної ево-

люції, з іншого ж, тому що цим агностичним по суті наукам (які плутають "релігійне" й "духовне"), невідоме покликання одухотворення і навіть обоготворення Людини. Створюється, однак, враження, що епіфіз є головним у перебігу останнього нервового збудження тіла. Названа древніми "сонцем у голові", або простіше "третьім оком", ця залоза видається центром бачення великих глибин Людини, коли та досягає матрицю вогню. Численні міфи багатьох традицій відображають доступ їхніх героїв до такого бачення через короткочасне, але необхідне осліплення. У певній енергетичній функції епіфіз задіяно набагато тонше, ніж це може перевірити мікробіологія, забезпечуючи доступ до різних рівнів реального аж до землі обітованої, де реалізується "Я ТОЙ, ХТО Є" (всесвіт "тахіони" у зовнішньому світі).

Щоб досягти цього виміру, припинення менструацій у жінки, як на мене, немовби повторює те, що вона переживала під час народження дитини. Вагітна біологічною дитиною, енергія "кров" її місячних перетворювалась тоді в енергію "молоко" для годівлі немовляти. У момент менопаузи у жінки — і, звичайно, в чоловіка, адже у цьому внутрішньому зачатті він приєднується до жінки — відбувається аналогічна трансформація. Обое повинні зростити "Сина Людського", внутрішнього для будь-якої людської істоти, і "вигодувати" його.

Тож хіба блокування цієї природної трансформації і утримування будь-якою ціною особи в місячній фазі її існування не означає драматичного затримування людства в несвідомості? Підсилюючи всі страхи, які пробуджує загроза старечих хвороб, агностична медицина породжує хвороби значно серйозніші, не тільки тому, що перешкоджає природному перебігу речей, а й тому, що разом з гормонами тваринного походження по краплині вливає в людське тіло тваринні інволютивні інформації.

Тож жінкам, які звершують "внутрішній шлях", я пропоную відмовитись від такого імперіалізму медицини й вірити в мудрість тіла — Божого храму.

Мені дуже хотілося б поговорити про біоетику.¹ Однак не бажаючи ускладнювати цей розділ, відсилаю читача до різних аспектів цієї проблеми, які я висвітлювала в написаних пізніше книжках¹.

Наголошу лише на тому, що клонування — виготовлення людини за образом людини — розбиває силу мутації, що властива самій Людині. Бо клон залишився б “жити повік віку (у вигнанні)”, як написано в Книзі Буття про того, хто наважиться “взяти з Древа Життя”².

Я з не меншою силою наголошую на тому, що довіряю читачеві досвід усього свого життя.

У глибині свого послання Традиції говорять про мову ОДНУ до будівництва Вавилонської вежі. Вони вклали свою таємницю в саму серцевину нашої істоти, як у свої священні книги. Наше тіло є її сховком, воно також наділене нескінченною снагою любові для її реалізації.

¹ Див.: *La Parole au Cœur du Corps*, p. 119—179; *Le Féminin de l'Etre*, p. 255, 287—289; *Edipe intérieur*, p. 167 і до кінця.

² 1 М 1, 22.

Алфавітний покажчик

А

- абсолют 79, 80, 231; вимога — 194; теперішнє — 115, носій — 116; принцип, теорія — 65, 244, 403; значення — 172, вагомість — 194
- абсурд, абсурдний, абсурдність 45, 57, 186, 189, 194, 234, 238, 240
- Абулафія Авраам — 375
- Августин Блаженний 79
- Авель, давньоєвр. слово “марнота” 49; розрив між психічним і онтологічним планами, 246; — Людина в “одежі шкуряній” 108; кров — 271; убитий Каїном 271, 287; стерилізований Yod 289
- Авраам 201, 259, 260, 293, 461; десятина 170; “Основа” 174; принесення в жертву сина 365; *Shin* — 449
- Агнець, Христос 294, 448
- Адам 61, 119, 162, 210, 229, 269, 280, 294, 298, 318; Дерево 157; — перед падінням 457; — тіло 191; — вода і кров 180, 270, 271; — Елогім у крові 283; — і Єва 54, 312; Єва, жона — 148; — Людина низу 47, 84; — червона Людина 122, 327; — чоловік і жінка 66; — матір 180; новий, другий — 60, 153, 271, 367; — сирота 129; Адамове яблуко 198, 409; — порох 153, 161, 468; — одягнений в “одежу шкуряну” 105
- Адамах (*Adamah*) 129, 161, 191, 241, 468; — внутрішня земля 162; — земля-матір 163, 298; — червона земля 122; селезінка — 325
- Адвайта 348
- Адлер 187

- адреналін 265
акація 53, 496
аксіома 59, 243
активізм 149, 191
akupunktura 133, 311, 419, 420
Амалтея, коза 482
амінь 427, 474, 483; ріг — 481; AUM 426—427, 432, 474
Аммона ріг 474, 481
Ананій 460
анакхорет 489
ангел 109, 111, 293, 430, 472; боротьба Якова з — 223; — Рафаїла 467; ангельські чини 102, 159, 410
андроґенність 53, 495, 496
антена 488; див. також волосся
антиномія 63—66, 85, 86, 96, 103, 112, 117, 137, 146, 162, 167, 334, 437; подолання — 302
антипсихіатрія 320
Антигона 140, 145, 461
антропологія 73, 284
апелсьинове дерево 494, 495
Апокаліпсис, Об'явлення 62, 99, 431
Аполлон 139, 353, 434
апостол 56, 99, 114, 127, 296, 382; сп'яніння — 493
Апулей 351
Арбітр Вільний 378
Арго, аргонавти 395, 396
Аріадна 213, 214, 353, 476
архаїзм 259, 461
архе 53, 78; ан-архе 189
архетип 46, 51, 71, 74, 78, 89, 137, 168, 170, 182; Аїп 168; — дерево 62; — творіння 349; — Світів 84; — подиху 283; закон — 89; світ Мі 47; плацента, символ — 299; символ, невіддільний від — 368; — Тетраграма 59; Триєдиний — 273
аскеза 150, 170, 238
аудіовокальний блок 183, 264, 419
Афамант 391
Афіна Паллада 445, 450, 476, 481, 482
Ахілл — 127, 146

Б

- Бажання, прагнення 180, 271, 302, 313; правильне — 98; — до звільнення 207; — до Отця 69, 477; пара — 269; — Бога 262; давньоєвр. слово 312
- баран 292; жертвоприношення Ісаака 365; Золоте руно 391
- батьки 83, 92, 93, 139, 141, 143, 152, 168, 205
- Беатріче 384
- Бегемот 345, 378, 400
- безіменний палець 375
- безодня 57
- безпліддя 68, 138, 140, 145
- безсмертя, невмирущість 53, 201, 465, 494, 496
- безумство 249, 278, 341, 362, 364
- бик 53, 95, 432, 435; — пов'язаний з Ісменою 144; — пов'язаний з Мінотавром 211, 213; — пов'язаний зі Сфінксом 139, 213; — тавромахія 435
- Біблія 39, 156; — каббалістів 58; *Sepher haZohar*, *Sepher Yetsirah* 58, 70, 71
- благословіння 152, 225; — Батька 153; “поблагословлений”, давньоєвр. слово 159
- близнята 108, 125, 141, 299, 300; Яків — Ісав 150
- блокування 119, 203, 281, 315
- блукання 68, 112, 206, 207, 216
- Богоявлення 230, 300
- борг 463, 467
- бронза 294
- Будда 432, 494
- буденність 57, 99
- БУТИ 92, 97, 173, 189, 217, 264, 296, 333, 334, 356

В

- Bereshit* 55, 308, 316, 442
- Ваал 437
- Вавилон 56, 440
- ваза алебастрова 490
- Валаам 432, 469
- вдих 266; людинобожий — 283

- вдова 131, 155, цариця — 128
вежа 453; Вавілонська — 56; — Ліванська 454
великий палець: — руки 375; — ноги 135
Великий піст 292, 309
Велич 73—77, 104
Венера 375, 415
Вербна неділя 433
Вергілій 355, 383
вигнання 290, 385
видимість 65, 244, 277; див. також абсолют
вимір 107, 144, 145, 148, 188, 245; христичний — 60, 116; божественний — 57, 122, 151, 354; — буття 80; — Людини 206; месіанський — 280, 401
вино 53, 270, 271, 305, 366; — і Ной 198; давньоєвр. слово 109
виноград 261, 451
випробування 95, 96, 140, 149, 201, 208, 258, 303, 311, 318, 338, 339, 355, 388, 389, 395, 459, 461; вогняне — 308
випростовування, вертикалізація 119, 145, 225, 227, 254, 265, 279, 286, 424, 428, 432, 472, 474
Вифлеем 204, 292
відносність 244; теорія — 65
вік 181, 289
вікно слухове 484
вісім 61, 99; восьме коло пекла 355; — місяців 366
вітер 436
вітраж круглий 495
вітрило — 213, 214
вічність 116—118, 182, 343, 443, 475, 531; корона — 164; вимір — 200; пошук — 182
Вішну 133
внутрішнє і зовнішнє 45, 81, 101
вовк 457
вогонь 53, 97, 118, 218, 308, 436, 445; — кузні 290; — який спалює 398; — який не спалює 297; — пристрастей 388; — життя 154; хрещення — 336; вогняний стовп 113; вогняна колісниця 122, 439; язика полум'я 439, 493; матриця — 304, 314, 467, 479; очищення — 319; випробовувати — 230, 275; вогняний змії 113; божественний — 314; озеро вогняне 260

вода 163, 174; матричні — 89, 125, 133, 203; первісні *Maim* — 46, 203, 228; — що очищує 53; — і кров 180, 269—272, 436; — і вино 271, 366; сиворотка 272; див. також хрещення і потоп
 Вознесіння, сходження 95, 403, 97, 99, 202, 391
 волосся 85, 155, 267, 418, 485—491; замість — змії 140
 волхви див. Маги
 воля 241; божа — 196; — Отця 236
 ворог 179, 203, 226, 302
 ворон 196
 Воскресіння, відродження 61, 114, 129, 367, 399 — 406; — і смерть 128, 303, 309, 325, 459, 476
 вразливість 104, 165, 264
 всесвіт 47, 79, 121
 втілення 222, 230, 298, 303, 428
 вугілля 465
 вуглекислий газ 122
 вуглець 327
 вухо 184, 265, 347, 417, 419—439; лабіринт — 478; передсердя (сердечні вушка) 430; див. також Аудіовокальний блок

Г

Гелла 391, 393, 394
 Гера 379, 381
 Геракл, Геркулес 99, 296, 353, 355, 379, 381, 395, 396
 Гермес 353
 героїзм 214, 241
 Гефест 304, 386, 482
 Гея 117, 131
 гімнастика 80
 гіпокампічний 474
 гіпофіз 479, 529
 глибина 138, 146, 170, 280, 316, 317, 346, 404, 452, 459, 464
 глухий 430, 431
 гниття 338
 гніздо 108; звити — 288
 Голгофа 434, 476
 голова 59, 85—88, 113, 127, 131, 133, 183, 226, 227, 337, 343, 347, 374, 375, 379, 408, 417, 418, 439, 450, 452, 473; —

поєднується з ногами 131—133; примноження плодів 133; дав-
ньоевр. слово *reish* 131
голос 183, 194, 265, 401, 422, 436
голубка 196, 377
Гоморра 275, 276, 362
гора 89, 199, 203, 276; Оливна — 437; Синай — 301
горло 203, 339, 437
гостролист 494
гріх 261, 457; первородний — 80
грудна клітка 87, 121, 266, 479
Губерт св. 489
гусінь 378
гуска 377
Гусманн Фредерік 362

Г

Габелус 463, 468
Ганеша 319, 432, 450
Ганімед 377
Генон Рене 174, 296, 426, 496
Гільгамеш 200
Гоель (*Goël*) 293, 440
гонг 322, 336, 361
Грааль 201, 296, 472
грот 122

Д

Давілер Ерік 363
Даліла 485, 487
Дамаск 406, 453, 454
Данте 356, 415, 487
Дао 51, 114; даосисти 185
дар 187, 277, 297, 388; — ясновидіння 488; — сліз 472; — слова 393
два 66, 150, 171, 172
двадцять шість 286, 309
дванадцятикутник 101, 150, 296, див. також дванадцять

- дванадцять 99, 101, 150, 230, 286, 295, 303, 322, 382, 448; —
спинних хребців 99, 206, 279, 323
- Двері 96—98, 99, 112, 174, 209, 221, 409; вузькі — 97, 99, 173;
Царські Врата 102; давньоєвр. слово *daleth* 96
- двозначність 53
- дев'ять 61, 199, 210, 314, 342, 366; — кіл Пекла 355; — ангель-
ських ієрархій 410; — днів 413; — небесних сфер 384; —
пов'язане з вагітністю 61, 184
- Девкаліон і Пірра 200, 447
- Дедал та Ікар 93, 211, 218, 378
- Дельфи 139, 143, 445
- дельфін 351, 445
- демон 359, 361, 362, 463, 468
- дерево 62; верхівка — 174, 175; — Пізнання 62, 63, 104, 112, 125,
198, 229, 232, 236, 261, 301, 311, 348, 367, 409, 494; —
Хреста 112, 319, 476; пряме — 121; — дуальності 319, 469; ліс
122, 139, 141, 142; "Людина в Дереві" — 332, 348; — духов-
на людина 151; — людське 122, 123, 187, 201; — Єсея 199,
221; первісне — *Tou veRa* 272; легеневе — 122, 266, 327—
329; червоне — 122, 327; зелене — 122, 132, 153, 327; —
Сефірот 41, 70—77, 84, 103, 121, 297, 316, 474; — Життя
57—77, 112, 115, 132, 154, 208, 319, 409, 479, 476, 478, 482,
494; давньоєвр. слово 112
- десятина 170, 215; див. також десять
- десять 61, 72, 86, 99, 211, 285, 294, 342, 347
- джерело 61, 65, 97, 280, 284, 325, 347, 373, 393, 404, 424, 472;
— хибних проблем 172; — страждань 208; — єдине й невідоме
55; виплеск — 136
- дзеркало 101, 102, 184, 267
- дим 465
- динамізм 53, 65, 86; есхатологічний — 60; — життя 96; — заво-
ювання 303
- дитина 82, 92, 139, 156, 159, 164, 177, 417; — мета одруження
172; божа — 61, 181, 298, 410; — внутрішня 187; блудна —
57; один, народжений від двох 172; формування — 61, 183,
184
- дитинство 93, 168, 174, 205, 211; внутріутробне, 136
- дихання, подих 168, 169, 183, 184, 233, 258, 283, 294, 308, 326,
327—331, 350; свідоме — 266; черепне — 475; статеве —

- 184, 267, 327, 328, 362; легенеve — 267, 329; зупинка — 283, 327; божий — 194; — Життя 59
- діадема 490, 495
- діалектика 65, 66; — голова-п'ятка 148
- діалог 47, 264, 333
- діафрагма 266
- діва: — Ізраїлю 76, 123, 125, 129, 192; — матір 125, 410, 435, 491; чорна — 128; Цариця — 138, 410
- дікр 330
- Діомед 393
- Діонісій св. 88
- Діонісій Аеропагіт 410, 411
- Добра Новина 322, 325, 400, 442; давньоєвр. слово 318
- Добро і Зло 63, 79, 93, 302
- довбня мідна 213
- догма 244
- доля 139, 333, 461
- дорослий 93, 117, 137, 168, 173, 243, 254, 365; тіло — 211
- досвід 48, 66; — божественного 208; — голодування 205; — зовнішніх цінностей 205; — свободи 205; — смерті 207
- достаток 87, 482
- драбина 49, 182, 188, 206, 281, 497; — Якова 110, 111, 188, 497; давньоєвр. слово 110
- дракон 346, 357, 363, 367, 369, 389, 391, 397, 442, 444
- дуалізм 49, 63; інфантильні — 244
- дуальність 65, 85, 92, 114, 150, 334, 471; дерево — 469, 495; милиця — 230; увінчання — 452; подолання — 87, 483, 495; два полюси — 302; плід знання — 386; число п'ять, пов'язане з — 377
- дуб 445, 478, 494
- дуга надбрівна 418
- Дух 53, 59, 80, 82, 178, 258, 269, 292, 366, 367, 499, 436, 492; Святий — 53, 232, 233, 295, 314, 323, 326, 341, 366, 373, 403, 413, 440, 472, 492
- душа 79, 181; припухлість — 136; голодування — 205; жива — 177, 192; — життя 178
- Дюркгейм Карлфред Граф фон 81, 367

Е

Еа 200, 203

Евменіди (Еринії) 140

еволюція 48, 90, 104, 111, 152, 186, 192, 276, 300, 304, 352, 363, 394, 408, 423, 447, 455, 457, 464, 489

Еврисфей 355

Еврідіка 353

Егей 211

Едем 62, 68, 78, 130, 141, 143, 150, 152, 218, 219, 232, 233, 287, 307, 328, 330, 344, 400, 453

Едіп 138—146, 174, 461

Еет 396

Езекіїля видиво 277

Ейнштейн 65, 244, 403

Еклезіаст 454

Елогім 47, 58, 61, 84, 109, 125, 192, 194—196, 283—285, 299, 300, 305, 322, 327—329, 333, 409

ембріон 125, 156, 185, 203, 264, 298, 299, 430

Еммаус 401, 402

енергія 59, 74, 90, 145, 162, 168, 181, 186, 472, 477, 481; звершені — 165, 308; — Адама 151; сотворені — 192, 410; несвідомі — 275; нетворимі — 73—77, 78, 113, 123, 157; — інформація 145, 207, 253; — первоначала 114; психічна — 313, 356; вітальна — 53; складова — 188

Епіметей 388, 390

ерос 111, 126, 234, 269, 280; народження — 169; — сексуальність, 169; вибух — 317

Етеокл 140, 144

Є

Єва 54, 59, 127, 179; — поранене Людство 148; давньоєвр. слово 131

Євангеліє 54, 114, 260, 313, 328; див. також Добра Новина

Євхаристія 307, 430

Єгипет 205, 270, 276, 292, 301, 303, 449; єгиптяни 95, 204, 208;

Стародавній — 95; давньоєвр. слово 203; див. також Традиція єгипетська

Єдиноріг 484, Дама з Єдиногомом 494

єдність 46, 115, 162, 172, 323; — архитипна 46; — ембріологічна 183; — простору і часу 210; — і множинність 174, 347; основоположна — 303; первісна — 157, 327

Єлизавета 285

Єміма (Yamimah) 347

Єрусалим 56, 138, 433, 440; Небесний — 78, 99, 202, 445; — пов'язаний із Фівами 141

Єсей 440; Дерево — 221

Ж

жало 452

Жан де ла Круа св. 350, 385

жертва 211, 291, 293, 365; кривава — 177, 293, 366

живіт, лоно 61, 95, 106, 115, 125, 129, 137, 149, 156, 163, 164, 175, 183, 186, 203, 206, 253, 254, 265, 272, 277, 285, 349, 424, 460, 467

життя 69, 103, 111, 113, 123; — пов'язане з тридцять 96; — діторodne 264; таємниця — 186; психічне — 317; еротичне — 317; чуттєве — 317

жінка 66, 190, 251; *isha* 112, 190, 192, 223, 294, 317, 319, 334, 468

жіноче начало 66, 68, 93, 103—119, 144, 146, 278, 280, 304, 331, 336, 337, 468

жнива 99, 313; свято — (*Shavuoth*) 56, 439, 440

жовтуха 90

жовч 277, 315, 321, 339, 464, 467

жовчний міхур 314, 315, 375, 467

Жусс Марсель 290

З

завитка 426

завершеність 61—63; — і незавершеність 65

завоювання 66, 105, 132, 171, 307, 468, 475; — ядра 57; — Божого царства 127; — внутрішнього царства 136; — Землі обітованої 189; — одержі світляної 69; — *Yod* 182.

заєць 435

закваска, дріжджі 195, 257, 262

- закон 61, 63, 68, 89, 260, 275; — світу падіння 179; — росту 186; — інкарнації 298; моральні — 68, 89, 93; — мойсеевий 175; онтологічні — 51, 81, 87, 89, 95, 237, 301; — опозицій *Tou veRa* 205; — і пророцтво 178, 251; — психологічні 238; — підрізання 175; — релігійні 258; — повторення 171; — серій 52; — синхронності 51; давньоєвр. слово 97
- залізо 233, 286—291, 321, 328; поклади — 341; яйце залізне 164; *Sideros* 290; давньоєвр. слово 291
- залоза: ендокринна — 479; мозкова — 479; надниркова — 265; щитовидна — 409
- занурення 229
- Заповіт: Старий — 131; Новий — 447
- запона 177, 366, 403
- зародок, пагінець 229, 254, 264, 265, 272, 277, 300, 303, 311, 317, 334, 340, 349—352, 387, 395, 408, 466, 473
- Захарій 131, 430, 483
- зачаття 107
- звершене, незвершене 65, 156, 163, 180, 272, 274, 317, 331, 367, 494; — в ковчезі 198; Христос — 301; людство — 491; поєднано з печінкою 308; аспекти давньоєвр. дієслова 118
- звершення 96, 165, 251, 272, 318, 451; — енергій 151, 246; — печінки 309—319; — Великого Твору 456; — людства, жони 483, 491; — інформації 252; — шкур'яної одежі 198; — *Йони* 349; шлях — 181, 234—235; месіанське — 334; — Імені Ізраїля 301; — Твору у Чорному 378; — Спокій 452; очищення 181; *qets* 192; нирки — 264, 277; послідовні — 467; пара — 157; повнокровне — 242; — Слова 442; — причетне до Яхве 337
- звивина 474, 476
- звірі дикі 139, 141, 143, 457
- Зевс 118, 203, 211, 389, 445, 471, 481, 482
- зелень 443
- земля 90, 104, 131, 156, 159, 162, 163, 205; — жона 162, 163; чужа — 189; зовнішня — 163, 164; внутрішня — 99, 109, 127, 162, 165, 179, 195, 199; — матір 152, 154, 322; — глибин 206; — обітована 152, 171, 189, 201; — *Уц* 332, 348
- зима 370, 452
- зірка 415
- зло див. Добро і Зло

- змій 127, 148, 152; — вогняний 113; — що кусає себе за хвіст 314;
— мідяний 113
знеособлення 119
зовнішнє і внутрішнє 45, 81, 101
зодіак 133, 160, 295
Золоте руно 201, 391—399, 448
золото, золотий 160, 211, 233, 237, 290, 341, 342; — ключ 44; —
Меч 211, 355; — коліно 159; — яйце 164; — яблуко 355, 494;
— Руно 201, 391—399, 448; — гілка 355
знання див. Пізнання
зростання 174, 184, 210, 305, 438, 452, 489; внутрішнє — 163;
вимога — 191; сила — 164; — пов'язане з авторитетом, 243;
“плодиться й розмножується” 133, 161, 174, 190, 438
зуби 261, 397, 444—451

I

Ібн Арабі 352

Іван св.: апостол “у божественній таємниці” 369, 429; — Боголюб-
ний 322, 491; — Євангеліст 54, 114, 116, 122, 176, 322, 371;
— “син Марії” 382; — божий Престол 431; Об'явлення — 71,
98, 99, 187, 260, 431, 437, 448

Іван Хреститель 54, 88, 115, 178, 229, 285, 318, 341, 439, 483

ідентифікація, ототожнення 283, 351, 374, 459

Ізраїль 88, 128, 129, 174, 175, 205, 206, 270, 276, 278, 293, 296

Ікар див. Дедал та Ікар

Іларій Піктавійський, св. 191, 199

Ілля 115, 122, 129, 156, 163, 178, 301, 341, 435—439, 493; Khadir 122

ілюзія (тауа) 49, 96

іманентність 131, 408

імплозія 403

імпульс нервовий 281, 475

Ім'я 56, 58, 66, 80, 105, 106, 123, 125, 137, 144—146, 152, 168,
170, 177, 178, 184, 190, 199, 201, 205—208, 209, 226, 231—
234, 236, 238, 262, 283, 284, 286, 287, 290, 291, 300, 301,
316, 319, 320, 324, 325, 328—331, 332, 335, 341, 342, 401,
403, 425, 429, 431; Shem 58, 69, 280, 316, 329, 452

інволюція 91, 388, 394, 397

Індія 113, 304, 375

індуїзм 96, 113; див. також Традиція індуїстська
 ініціація 46, 53, 160; таїнство — 154
 інсулін 319
 інтегрис 116
 інтегрувати, інтеграція 145, 284, 305, 356, 369, 452, 472, 481
 інтелект 44, 252
 інформація 63, 84, 104, 185, 202, 209, 216, 236, 243, 252, 253,
 265, 268, 279, 350, 425, 428, 472, 478, 487
 інь і янь 114
 Іоанн із Сен-Дені (Євграф Ковалевський) 64, 85, 242, 402
 Іолк 393
 іпостась 280
 Іриней Ліонський, св. 59
 Ісаак 149, 152, 449, 461; — сліпий 152
 Ісаак Голландський 160, 161
 Ісаак Сирійський 457
 Ісав див. Яків
 Ісихаст 300, 330
 Ісіда 129, 351
 іслам 122
 Ісмена 140, 144
 істина 80, 84, 115, 202, 239, 404
 Ісус див. Христос
 Іуда 114, 294, 322; давньоєвр. слово — 114

Й

Йов 129, 208, 259, 332—348, 369, 372, 400, 401, 434, 459, 464,
 466, 467
 йога 80, 375
 йод 409
 Йокаста 138, 140, 146, 352
 Йона 108, 348—352, 460, 467
 Йордан 228; давньоєвр. слово 229
 Йосип 204, 205; — із Аріmateї 114, 472; давньоєвр. слово 115

К

Каббала 70
 Кавказ 388

- Кадм 138, 444, 445
кадуцей 374, 381
Каїн 59, 271, 287—290; — і Авель 108, 141; — гніздо *Yod* 108
Калевала 164
камінь 200, 232, 233, 341, 389, 431, 445, 447; — білий (Апокаліпсис) 431; наріжний — 201, 346, 447, 448, 450, 496; — для обрізання 204; — з відблсками позолоченого срібла 167; на вигляд каменя сапфіру 277; філософський — 161; перетворити — на хліб 53; давньоєвр. слово *evep* 200
Кана 270, 271, 295, 366, 465
Кастор і Полукс 141, 395
Кафка 78
квінтесенція 157
кельти 351, 494
кенозис, *Tsim-Tsoum* 64
Кентавр Хірон 389, 394
Керен-Гаппух 348
Кеспі Жан-Марк 34, 281, 307, 314
Кеція 348
Кибела 351
кит 349, 350, 460, 464, 467.
Китай 82, 270; китайці 107, 114, 254, 281, 304, 307, 314, 321, 325; див. також Традиція китайська
кінь 157, 165, 166, 255, 389; ноги — 165
кістка 278—281, 337, 475; —, яка не піддається гниттю 182
клітина 272—275, 284, 325
клонування 273
ключ 44, 45, 54, 127, 354, 379—382, 428, 437; Етеокл 144
ключиця 144, 354, 379
Книга Буття 54—56, 149, 327, 431
Кносс 209, 476, 482
Ковалевський Євграф див. Іоанн із Сен-Дені
коваль 290, 304, 428, 430; Божественний — 311, 388
ковчег: — Завіту 496; Ноїв — 173, 193, 195, 233, 235, 257, 270, 350; давньоєвр. слово 192
коза Амалтея 482
козел 292; — відпущення 364, 381
Козеріг, знак зодіаку 156, 160
колесо 64, 137, 160, 297; сонячне — 137; “матичина” 302

- коліно 156—164, 417, 489; — спирається на землю 135; давньоєвр. слово 157
колісниця 139; божественна — 64; царська — 143
Колхіда 396
комунікація 82, 423
кора 45
Коран 122
корінь 62, 68, 269, 477, 485; давньоєвр. слово 153
корона 85, 86, 144, 157, 417, 444, 450, 478—483, 485, 489; — вічності 164; променюча — 480
коронування, увінчання 164, 389, 452; — сексуальності 487
космос 61, 81, 104, 127, 271, 288; внутрішній — 149; зовнішній — 251
Коста де Бореґар Олів'є 65
коханий 453
кошичок 482
крадіжка 398
райня плоть 176, 182, 204, 324, 356, 443
раса 98, 297, 305, 453, 454, 471
рило 218, 227, 378, 385; — Сфінкса 139
крітяни 351, 482
кров 53, 122, 148, 178—181, 207, 241, 263, 265, 269—272, 286—288, 292—295, 323, 361, 366, 430, 454, 472; висмоктати — 177; ціна — 291, 293, 294; проливати — 287
кровотеча 176, 179—181
крокодил 351
кролик 435
кузня 290, 304, 305, 314, 319, 327, 332, 339, 386, 388
кульгавість 138, 223, 227, 304, 318, 394
Кундаліні 115, 296, 497

Л

- лабіринт 78, 79, 93, 209—220, 226, 228, 231, 339, 378, 382, 460, 463, 478; — досвідів 187; — вушний 425, 478
лабораторія 84, 219, 270, 307
Лай 138, 144
Ламех 191, 293, 294, 304; пророцтво — 199
ланка 279

- ланцюг 279; — атомів 286;
Ларше Юбер 121, 456, 458, 489
лев 144, 344, 355, 356; Сфінкс 139; Полінік 144
Левіафан 345, 357, 378, 400, 427, 442, 464
легенда 48
легеня 59, 183, 325—331, 374, 418; серцево-легеневий комплекс 85, 87
лик: божественний — 74, 123, 408, 474; обличчям в обличчя 101, 178, 201
лібідо 165, 166
Ліван 453
лівиця: — онтологічна, екзистенційна 104—109, 249—253, 252; давньоєвр. слово 109; див. також правиця
лід 487
лілія 455
лінощі 78
лоб 59, 418, 471, 479, 480
Логос 63, 174, 442, 458
лоно див. Живіт
Лот, племінник Авраама 203, 275, 276
лотос 86, 296, 432
Лувр, музей 102
Луз 497; *Luz* 496—498
Лукавий 53, 232
Льйонель Фредерік 435
любов 118, 144, 284, 297, 323, 498; — у "Пісні над Піснями" 297, 324; — знання 356, 370; — до Бога 313; Божа — 495; — божественний Вогонь 390; — Людини 163; відношення — 302; давньоєвр. слово 323
людина 44, 47, 59, 62, 111, 125, 129, 136, 140, 170, 171, 275, 306, 307; — жінка 49, 55, 66, 126, 170, 181; — Дерево 122; — космічна — 54; — відбиток абсолюту 80; червона — 108, 122, 142, 148, 150, 151, 171, 209, 286, 461; — духовна 151; — зелена 122, 142, 145, 171, 208, 230, 286, 461, 495
людство 89, 99, 127, 130, 133, 138, 141, 149, 150, 154, 155, 173, 261, 300
Люцифер 471

М

- Ma i Mi 44—50, 51, 87, 164, 169, 189, 203, 230, 236, 265, 272, 275, 315, 340, 449, 450
- маги 291, 292
- магія 198, 291, 292
- магній 286, 327
- Макалі-Фал 456
- макар 351, 464
- макрокосмос і мікрокосмос 495
- Малх 437
- малюнок: — Древа 79, 84; — Тетраграми-Меча 84
- мандала 79, 217, 425
- манна 431
- мантра 330, 430
- Марія 115, 285, 368, 382, 440; — й Іван 115
- Марія Магдалина 127, 155, 401, 438, 490
- Маркс 187
- Марс 415
- матадор 435
- материнство 180, 185, 427, 476; — зовнішнє 179, 181; — внутрішнє 181
- матерія 83, 96, 97, 339, 352, 403
- МАТИ 92, 108, 189, 334
- матір 61, 73, 91, 123, 137, 271, 363; божественна — 104, 252, 480, 483; — жона 163; внутрішня — 144; царська — 145; одружитися з — 138, 140, 143, 145, 146, 298, 350, 405, 459
- матка 314, 418, 475; шийка — 206
- матриця 47, 57, 86, 87, 89, 95, 112, 114, 138, 163, 201—204, 217, 231, 271, 295, 303, 304, 314, 332, 366, 367, 476; — космічна 164; — води 477; — вогню 217, 304, 467, 477, 479; — безсмертя 304; духовна — 151
- Медея 212, 396
- медицина 91, 133, 250, 311; агностична — 130, 320
- межа 57, 64, 115, 276, 288, 383, 468; — матриці 203; море — 204
- Мейринк Густав 122
- меланін 479
- Мельхіседек 170, 215, 231, 382

Меркурій 375, 391, 415

Месія 108, 148, 178, 201, 227, 301, 391; Ной, передвісник — 191

мета 172, 177, 209, 394; пов'язана з плечима 379; — ідеологій підміни 194; материнство як — 181

метаісторія 54

метелик 378

Метіда 481

Меч 57—72, 103, 263, 290, 294, 314, 344, 345, 348, 354, 355, 407, 437—442, 444, 447; — полум'яний 112; золотий — 211; давньоєвр. слово *herev*, 258

мигдаль 53, 454, 494, 496; мигдалеве дерево 182, 454, 494, 495; *Louz (Luz)* 182, 496—498

милиця 93, 117, 150, 152, 174, 221, 230, 231, 235, 240, 243; батьківські — 168

мирський (*laos*, по-грецьки) 102

мислення, думка 82, 266, 278; безладна — 201; західна — 79; схоластична — 79

Михей 204

Мі див. Ма і Мі

Мідас 434

мідь 341; — перетворена на золото 233.

мідяний змії — 113

мізинець 375

мікрокосмос 47, 420, 495

мікротеос 47

Мілош 384, 385

Мінос 211, 213, 396

Мінотавр 211—220

місто 434; внутрішнє — 138, 143; Святе — 138, 143, 445, 447, 449

Місяць 52, 90, 179, 222, 350, 357, 395; 415, 452, 483

мова 47, 56, 430, 500; — тіла 232; — божественна 188; прихована — несвідомого 56; — вогню 420; — міфів 129; — снів 245; алхімічна — 320; перша — 56; давньоєврейська — 55; сакральна — 55; мовлення 103, 421

мовчання 46, 57, 368, 404, 421, 434, 436; — і мовлення 103
могутність 187

Моель (*Moël*) 177, 443

- мозок: спинний — 473, 475; кістковий — 272, 284, 321, 475, 480;
 море кісткового — 477; права і ліва півкулі — 102, 105, 106, 374,
 474, 476, 480; первісний — 330; довгастий — 102, 476, 478
 Мойсей 50, 70, 85, 89, 113, 122, 154, 189; 292, 293, 301; — та
 Ілля 115; — і Пророки 260; — і Ной 203; давньоєвр. слово
Moshe 205
 молитва 156, 261, 309, 330; піст і — 309
 молоточок 428
 мораль 89, 91, 93, 262; моралізм 91, 171
 море: льодове — 487; Червоне (море Очеретів) — 171, 173, 204,
 208, 383; — кісткового мозку 477; Мертве — 228
 мороз 487
 морок, тьма, темрява 57, 89, 101, 104, 119, 152, 167, 199, 287, 295,
 366, 469, 492; — і світло 46, 57, 65, 103, 178, 297, 471; —
 рабства 301; — безодні 170
 Мотовилов 83
 Мудрість 73—76, 104, 105, 107, 127, 219, 319; — Герметична 45;
 — божественна 276; символ — 275; сіль — 276; *ap̄ta* 236,
 240, 243
 Муж: — божественний 131, 149, 155, 234, 269, 313, 490; — і
 жона 111, 126, 223, 225, 295, 300, 323, 467, 482, 491; —
 крові 269
 мусульмани 154
 мутація, перетворення, переміни 138, 151, 192, 194, 258—262, 322,
 345, 359, 367; місця — 185
 мученик 457

Н

- назаретянин 489
 наказ божий 163, 177
 наркотик 320
 народ: давньоєврейський 95, 150, 151, 199, 201, 202, 303; — Ізраї-
 лю 88, 113, 174, 290, 301
 народження 56, 61, 87, 92, 94, 101, 112, 114, 117, 145, 148, 156,
 159—164, 168, 170, 187, 206, 324, 359, 379; постійне — 107;
 — і смерть 39, 202; — Едіпа 138; перейми — 189; — Імені 331
 наука 45, 48, 52, 244, 292; природничі — 45; сучасні — 209;
 традиційні — 47

- небо 444: попереднє, подальше — 107, 146, 248, 413; — відкрите — 71, 260; — і Земля, 203; — на землі 171; Людина, схоплена між — і землею 97, 111; небеса 46, 105, 189, 404, 406, 409, 457; внутрішні — 190; онтологія небесна 269; *Raqua Shataim* 49, 189
- незвершене 229, 251, 262, 269, 271, 276, 280, 284, 301, 308, 311, 331, 349, 413
- Неопалима купина 154, 301
- непроникність 68
- Нептун, Посейдон 211, 213, 394, 445, 450
- нерв: діафрагмальний — 266; нервовий імпульс 475; нервова система 265
- нервовий зрив 361, 362
- нерухомість 64, 85; — і рух 297
- несвідомість 190, 194, 214, 226, 350; несвідоме 56, 106, 165, 202, 319; колективне неусвідомлене 188
- нетерплячість 78, 211, 386, 387
- неф 366, 417
- нечисте 262, 493; жінка — 179; людство — 181
- нирка 91, 165, 264—278, 328, 339, 343, 418, 455, 485; давньо-оєвр. слово 278
- нищення 390
- ніготь 485
- Ніневія 348, 349
- ніс 418, 453, 454; ніздзя 258
- ніч, пільма, морок 46, 146, 155, 170, 189, 339, 350, 353, 357, 388, 426, 464, 465; — невідання 89; Пані Ночі 351
- ніщо 73, 413
- нога 93, 164—417; — Ахілла 390; кинутись в ноги 154; — коня 165
- Ноема (*Naamah*) 304, 305
- норми: онтологічні — 122, 127, 143, 145, 154, 177, 298; первісні — 469
- нюх 331, 481

О

Оаннес, бог-риба 133

об'єктивність і суб'єктивність 48

обезглавлення 88, 230, 318

- облисіння 487
 обличчя 156, 139
 обоготворення 61, 108, 171, 334, 357, 470
 образ 45, 47, 130, 164, 184; — і подібність 81, 164, 182, 184, 283, 436, 454
 обрізання 170, 174—179, 201, 230, 279, 324, 341, 343, 356, 366, 439, 443
 овал 494, 497
 Огмій 435
 ОДИН 57, 76, 77, 167, 408, 424, 475, 495; — і Множинне 86; — і три 146, 301; — народжений від двох 172; Адам — 162; повернення до — 90, 93; *Alaph* 132, 283, 286, 305; давньоєвр. слово 323
 око 97, 215, 347, 418, 424, 459—472; — на лобі, третє — 118, 304, 469—472, 484, 496; внутрішнє — 146; “бичаче” — 484
 онтологія, онтологічний 51, 59, 63, 92, 94, 105, 138, 141—146, 175, 185, 214, 235, 237—240, 301, 317, 320, 349
 опівдні 145
 опівночі 170
 оракул 138—149, 445
 орел 53, 144, 146, 219, 344, 355, 369—382, 385, 389, 400
 орикулотерапія 419, 420, 426
 Орфей 353, 395
 Осія 490—491
 основа 90, 168, 174; *Shet* 123, 294
 особистість 125, 206, 244; — Христа 112, 201, 401; божа — 113; — Іпостась 178, 280; єдина — 244; триєдність 131, 244
 остоґога 48
 Отець 59, 69, 74, 145, 236, 295, 298, 322, 323, 331, 354, 366, 373, 413, 472; прийомний — 174; божественний — 104, 250, 486; — Муж 62, 240, 292, 298, 305, 477; убитий — 129; Син Отця 201, 323
 очерет 383; море Очеретів 204
 очі 152, 315, 459—472, 479

П

Павло св. 175, 178
 павучиха 476

- падіння 51, 59, 141, 162, 168, 177, 199, 210, 316; драма — 105, 126,
128, 184, 234, 269, 330; міф про — 210; природа в — 150
палець 374, 375, 402; — ноги 136
палиця 277; — Брахми 113
Пандора 387, 388
Пасифая 211
пасмо Аллаха 487
пастка 209
Пасха 95, 153, 189, 204, 210, 227, 277, 334, 404, 490; Червона
— 295; — Господня 404; давньоевр. слово *Pessah* 209
пахощі 127, 155, 348, 454—458, 490
паща 440
Пелій 393
пеніс 418
перетворення, трансмутація 160, 161, 207, 311, 321, 400, 427
перехід 93, 95, 96, 101, 113, 156, 172, 174, 275; — євреїв до Єгипту
201—209; вихід з Ковчега 198; див. також Пасха
Періфет 212
Персефона 351
Петро св., див. Симон-Петро
печера 435, 489
печінка 308—312, 322, 375, 389
підліток 93, 168, 185, 186, 203, 217, 218, 231, 269, 270, 278, 394
підшлункова залоза 308, 311, 315—319, 336, 343, 375, 389, 467
пізнання, знання 48—53, 81, 92, 101, 151, 159, 173, 214, 223, 335,
350; — Орел 377, 382; космічне — 385; — Бога 187; —
стерно 396; — інформація 209, 210; — вихід з лабіринту 78;
— істинних законів 95; — об'єктивність/суб'єктивність 48; —
онтологія людини 202; духовне — 471; — стерилізуюче 239;
— універсальне 364; університетські — 174; Любов — 356,
370; сп'яніння від — 198; рука символ — 151, 153; шлях —
64; сова 471; участь печінки у — 311; — про Ім'я 379; — яке
звільняє 372; давньоевр. слово *Daat* 97, 198, 472;
Піо Падре 83
Пірра 200, 447
Пісня над Піснями 297, 323, 324, 373, 453, 455
піст див. Великий піст
Піфагор, піфагорійці 131, 159
плацента 125, 299—300

- плече 200, 354, 379, 417, 447
- плід 89, 96, 163, 173, 174—176, 234, 258, 348, 385, 452, 455; —
Дерева 187, 198, 221, 232, 403, 409, 482; божественний —
285, 305, 496; — фігового дерева 313; — світла 182; — Імені
201, 317; — цілісності 347; принести — 99, 174, 480; з'їсти —
63, 66, 198; обіцянка — 47, 175
- плоть 45, 53, 79, 177, 234, 272, 280, 294, 312, 315, 317, 337, 357,
371, 399, 442; — первісна 177; — земля 192; "плотська спра-
ва" 171, 315; "ословити" — 177, 280, 393
- повернення 129, 298, 471; — до Одного 53, 90, 495; зворотний
рух 57
- повіка 479
- подібність 60, 141, 180, 182, 184, 283, 284, 288, 436, 454; боже-
ственна — 142, 145, 175; образ і — 81, 164, 182, 184; — і
спокій 191
- подорож 62, 152, 467; внутрішня — 189, 338—340, 348—350,
352—354; — в пітьмі 140
- поет 56
- покарання 63, 68
- покликання; — Адама 180; творче — 176; божественне — 91;
обоготворююче — 276; — Людини 192; — множинного 297;
— Ноя 191; — Каїна 288; — Слова 280; — Імені 280
- поле кіноварі 185, 264, 270, 304, 344; черепне — 185, 417, 475,
479; грудне — 185, 217, 260, 304, 479
- Полінік 140, 144, 146
- Полукс 141, 395
- помилка 68, 112, 218
- попіл 305, 347
- порох 153, 161, 162, 176, 207, 298, 305, 347, 468
- Посейдон див. Нептун
- Постава *hara* 254, 255
- потенціал: — звершення 126; — творчості 96; енергетичний — 68;
— родючості 207
- потилиця, шия 87, 89, 339, 407
- потоп 189—201, 270
- поховання, див. Могила
- початок, зачин 55
- правиця: онтологічна 104, 109; — і лівиця 86, 101, 103—120, 137,
298; давньоєвр. слово 109

право первородства 151, 152, 461
преображення 83, 460
пробудження 98, 176, 185, 186; — свідомості 190
провина 470; — батьків 261
провідник 57, 77, 97, 189, 210, 353, 445, 463, 476; *guimel* 131, 132
прогресист 116
прозорість 239
прозоріння 471
проказа 443
прокляття 112, 162, 163, 313; потрійне — 468; давньоєвр. слово 199
Прометей 377, 385—391
пророк 56, 70, 177; пророцтво 258
прояв 39, 45, 46, 71, 131, 167; план — 51
психіатр 101, 362, 363
психоаналітик 101
психологія 51
психотерапія 423
птах: співочий — 421; небесний — 385; ворон 196; голубка 196
пуп 255, 295, 300, 301, 456; пуповина 125, 275, 298, 300, 431, 435; давньоєвр. слово. 302
пустеля 57, 95, 113, 202, 270; перехід через — 205
п'ятка 127, 133, 139, 143, 148—153; давньоєвр. слово 108
п'ятнадцять 197
п'ять, п'ятдесят, п'ятсот 99, 180, 181, 195, 350, 377, 395, 403, 439

Р

рабство 163, 186, 202, 205, 292; морок — 305; — світу 186; раб 87, 89, 165, 207
Рагель (*Raguel*) 466
рай: втрачений — 202; земний — 78, 457
рак 276
рана 132, 154, 294, 298, 396; — на стегні 189; — на стопі 126, 143, 148, 149, 165, 172; — на нозі Ахілла 390; — обрізання 175, 176; вилікувати — 127, 149, 229; — пов'язана з менструаціями 179; первородна — 141; забинтувати — 149, 263; стигматити 83

- Рафаїл 354, 463, 464, 467, 468
 реальність, дійсність 45, 46, 51, 64, 81, 96, 115, 128, 132, 169, 274, 292, 347, 370; антиномічні — 244; антропологічна — 244; архетипна — 188; щоденна — 141; онтологічна — 292, 300
 Ревека 149, 151
 регресія 259, 340; — еволюція 300
 резонанс 47, 82, 168, 233, 280
 реінкарнація 218
 риба 132, 133, 303, 348—351, 464; — самець і самка 350; — зодіакальний знак 133; голова — 133
 ритм: місячний — 180; первоначало — 167; — природи 286; всесвітній — 264, 287
 ритуал 47, 487; — обрізання 170; ініціаційні — 53, 111, 159; жертвовні — 292; ритуальні споживання 307
 рівновага 65, 86, 95, 169, 272, 276; — психічна 92; — динамічна 274
 рік 87, 90, 356, 480, 483, 484, 490; — достатку 87, 482; — Аммона 474, 481; тваринний — 144; месіанський — 484
 Різдво Христа 435
 ріненцефаль (*rhinencephale*) 330, 427, 428, 481
 розбійники 115
 розкаяння 348; — Бога, 191; — Людини 191; ім'я Ноя 191
 рука 47, 59, 78, 108, 328, 369—382; — божа 329, 477; ліва, права — 101; — символ знання 153; накладання — 460; мити — 153; див. також Лівиця, Правиця
 рукавичка 102

С

- саван 401, 403
 сад 98, 112; — душі 80; Едемський — 330; — Гесперид 355; садівник 401
 сакральне, священне 467, 487, 496; дитя — 172; хребці — *sacrum*, 279
 самотність 57, 186, 194
 Самсон і Даліла 485, 487
 сандалія 211, 277
 санскрит 55
 Сара й Товій 463—469

- Сатана 126, 161, 190, 191, 198, 207, 232, 240, 247, 248, 288, 292, 300, 303, 305, 309, 333—337, 369, 448; Фараон, ото-
тожнений із — 207
- Сатурн 160, 375, 415; давньоєвр. слово 161
- свинець 130, 160, 161, 417; давньоєвр. слово 161
- свідомість 53, 62, 68, 78, 98, 101, 130, 146, 210, 231, 341, 353;
абсолютна — 196; поінформована — 98; первісна — 338; поле
— 92, 145, 185, 190, 207, 248, 278, 319; моральна — 190;
стан, еволюція, рівень — 338, 341, 349; пробудження — 190;
нова — 45, 56, 185; — пов'язана з Волею Отця 235; стирання —
142; надсвідомість 101
- світ 44, 92; тваринний — 52, 69, 108, 141; — Архетипів 62; —
Творіння 62; — падіння 165; божественний — 89, 190; —
верху і низу 87, 189; — зовнішній і внутрішній щодо Людини
81—84; — несвідомого 52; іудейсько-християнський — 95;
— пристрасний 53; — феноменальний 54; — раціональний
52; — чуттєвий 86, 103; — фізичний 89, 90; — формальний
96; — видимий 96; — духовний 81, 82; народити на — 175,
180
- світло 57, 62, 63, 70, 83, 84, 160, 161, 196, 263, 272, 302, 311,
314, 336, 378, 415, 443, 468, 483, 498; — Нетвориме 301,
302; — духовне 152; — морок 103—119, 274, 297, 471; про-
будження до — 178; народитись для — 165, 189; яйце — 498;
одяг світляний 153; не-світло 236; ще-не-світло 65
- Святая Сятих 58
- святий 298, святість 262, 451, 454, 489
- святинище 366, 430
- свято: — покаяння 292; — збору врожаю 56
- священик 53, 91, 291, 374, 375, 381, 382; першосвященик 58
- сексуальність 52, 91, 169, 170, 185, 267, 268, 455—457, 485;
увінчання — 487
- селезінка 319—322, див. Підшлункова залоза
- Серафим Саровський 83
- середній палець 375
- серце 87, 283, 322—325, 335, 346, 351, 356, 361, 371, 375, 418,
428, 464; боже — 137; обрізання — 175; — орган і — центр
322—325, 472; — імператора 326; — фараона 207, 210
- серцево-легеневий комплекс 85, 87
- сефіра 72, 137, 168; дерево Сефірот 70—77, 344

- сечостатевий блок 85, 89, 183, 264, 265, 419; дихання статеве 184, 267, 327, 328, 362; уринарне дерево 419
- Сивілла з Кума 353
- сила 104, 106, 144, 164, 252, 264, 377, 485; чоловіча — 146; онтологічні — 207; центри — 157; взаємовідносини — 68, 288, 291; — пульсуюча 284; життєва — 267
- символ 46, 47, 51—56, 72, 133, 153, 254, 368, 470, 471; символотерапія 53
- Симон-Петро 382, 437, 448
- Син 59, 105, 164, 178, 200, 253, 323, 325, 326, 427, 464, 469, 472, 480; дослідження слова “камінь” 201; — звершений Вел 159, 291; юний — Вар 159, 164, 291; — Людський 271, 277, 303
- синагога 470
- Синай 301; Синайська пустеля 293
- синтропія 65
- синхронність 51, 52
- сирота 129, 353, 354
- система: статєва — 265; волосяна — 85, 485—491; ниркова — 265; нервова — 265; вагосимпатична — 267
- Сихем (Sichem) 379
- сік 452
- сізь 265, 272—276, 362, 443; давньоєвр. слово 272
- сім 61, 64, 99, 152, 204, 289, 293, 304, 408, 431; — небес 409, 436; — чакр 113; — пагорбів 354; — днів 285; — чоловіків Сари 468; — юнаків, принесених у жертву 211; — кіс 487; — шийних хребців 99, 409; ліра на — струн 353, 408; — сороків 95; — яєць 164; сімдесят 55; сімдесят — 293; семикутник 99; сьомий глечик 366
- Сіон 447
- скеля 140, 389, 448, 450
- скіпетр 374
- Скрижаль: Смарагдова — 44; — законів 89
- Слава 284, 309; — Божа 129, 491; божественна — 187, 263, 307; — Людини 486, 494; онтологічна — 106; Христос у — 83, 87; давньоєвр. слово 322
- слина 442—443
- сліпий 68, 146, 152, 196, 336, 443, 460, 485; — якого вилікував Христос 123; — старий 140
- сліпота 146, 460, 461, 463

- Слово 56—58, 174—178, 238, 264, 265, 268, 280, 287, 288, 292, 293, 327, 368, 373, 409, 420, 425, 426, 429, 430, 435, 436, 439, 450, 452, 479; — творець 137, 168
- слон 319, 432
- сльози 155, 401, 490; дар — 472
- смарагд 471, 472, 497
- смерть 39, 61, 63, 69, 83, 89, 95, 96, 99, 112, 114, 117, 149, 171, 194, 202, 207, 324, 359, 366, 367, 381; внутрішня — 293; — і воскресіння, відродження 128, 151, 195, 201, 303, 319, 325; тінь — 459, 466; друга — 260—262; давньоєвр. слово *toth* 256
- смысл, суть, сенс 68, 133, 171, 186, 190, 199, 212, 232; — події 247; — союзу тіл 170; віднайдення — 186; абсурд 45; здоровий глузд 266
- собака, пес 98, 357—359, 450, 464, 465
- сова 471
- Содом і Гоморра 275, 276, 362
- сокира 482
- сон 101, 188, 245, 349; період сання 192; життя вві — 98
- сонце 90, 160, 230, 286, 296—298, 325, 350, 356, 385, 415, 453, 483; — буття 98; — у голові 479; сонцестояння 230
- сонячне сплетіння 90, 295, 298;
- спадщина 47
- Спаситель 174, 175
- Спляча красуня 98
- споглядання 55, 83, 125
- спокій (*Shalom*) 452
- спуск: — у пекло 146, 302, 303, 320, 352—359, 487; — у найглибшу прірву 137; — у незвершене 311
- сп'яніння 109, 198, 233, 348, 492; — Ноя 221
- срібло 233, 290, 341
- статева зрілість 92, 186
- стегно 91, 189, 223, 227, 255, 418
- стерно 396
- сто 98
- сто двадцять 192, 286
- стовп: — хмари 113; — вогню 113
- стопи 121—155, 264, 419, 420, 452, 464, 466; — Христа 127, 155, 490; давньоєвр. слово *regiel* 126, 131

- страждання 94, 119, 180, 186, 208, 259, 262, 269, 340, 365;
патологічні — 119; ініціаційні — 119
- стремінце 428
- Строгість 75, 76, 85, 86, 103, 115, 229, 253, 374
- структура 96, 115, 183; — дорослого 168; — тіла 85—102; Боже-
ственна — 59, 84; внутрішні — 165; онтологічні — 68, 93;
фізичні — світу 96; психосоматичні — Людини 96; вертикальні
і горизонтальні — 86, 92
- суб'єктивність 48
- суд 388, 470
- Суламіф 373, 453
- суперечність 265; — антиномія 103; — випробування 337; подо-
лання — 85, 348, 437, 452; пошлюбити — 298; суперечливі
твердження 244
- сутність 279, 281, 330, 452; — Божества 86; — Істоти 483;
триєдина — 59; суть онтологічна — 130
- Сфінкс 139, 143, 144, 171, 173
- схема 58, 209, 265; — Древа 84, 102; — тілесна 85, 91, 94, 111,
117; — Божественна 84—86; — Божественних і людських
енергій 137; — рятівні 186
- Схід 495
- схоластичне мислення 79

Т

- Таємна вечерея 322, 472
- таємниця: таїнство 44, 64, 70, 130; — Древа 63; християнські
таїнства 53, 113, 131, 176, 178; — Бога 209; бого-людська —
284; — ініціації 154; — Ізраїлю 138; — крові 177, 295, 321;
розкриття — 198; *Нат*, очевидець — 210, 291; Паска, серце —
153; "Трактат про таїнства" 191
- таламус 479
- танець 225, 286, 479
- тварини: енергії — 68, 108, 192, 336; — Ноя 192, 234, 235, 270;
— Каїна 271; — і істота в еволюції 457; печінка — 311; *див.*
також Звірі дикі
- тваринне начало 166
- твердь 46
- Твір: — у Чорному 196, 338, 378, 398, 437, 452, 453, 459, 461,

- 463—465, 464, 485; — у Білому 196, 378, 391, 398, 437, 453; — у Червоному 439, 453, 463; Великий — 196, 304, 307, 336, 338, 339, 347, 399, 435, 456, 492
- Творення 60, 62, 327, 336, 436
- Творець 62
- Творіння 62, 123—126, 157, 167, 168, 273, 284, 286, 326, 327, 334
- теля 292; золотий тілець 89, 181, 194, 216
- теологія 73
- терапія 53
- Тереза з Авіла, св. 83
- Тереза Неманн 83
- терпіння 388, 463
- Тесей 189, 211—215, 353, 395
- тестикули 418, 419, 456
- Тетраграма 58, 59, 114, 123, 177, 203, 285, 286, 436, 469, 470; — архетип 59; — Меч 59, 60, 62, 77, 84, 86, 87, 92, 129, 131, 473
- тибетці 79
- тигриця 457
- Тиресій 140, 146
- тисяча 192, 348, 389
- титани 117, 385
- тіло 56, 78—102; — Христове 53; космічне — 318; боже, божественне — 39, 79, 84, 85, 187; боголюдське — 263, 270; енергетичне — 107; — людини 39, 84, 121, 318; — уславлене 399, 402; — фізичне 194
- тінь 66, 104, 125, 138, 234, 280, 322, 459, 466
- Товій, Товіт 315, 354, 463—469
- товсте 352, 455, див. також тонкий
- Томатіс Альфред 421—425
- тонке 195, 284, 480; — і товсте 257, 308, 352, 455; — рівень істоти 301
- Тора 70, 71, 200, 209
- традиція 56, 62, 71—73, 110, 115, 116, 153, 178, 204, 258, 286, 287, 311, 330; давньоєврейська — 73, 101, 102; єврейська — 316, 317; китайська — 51, 64, 107, 114, 267, 307, 311, 314, 477; християнська та іудейсько-християнська — 46, 51, 95, 112, 435; єгипетська — 95, 102, 308; індуїстська — 118, 296; північна — 111; Каббалістська — 84

трансцендентність 73, 86, 117, 349, 353, 408, 471
 три 187, 188, 384, 460, 467; — є одним 131; — і ОДИН 146,
 301; тридцять — 384; тріада 188; тризуб 449; Трілочама 471;
 Свята Трійця 308, 323; Трімурті 471; потрійне прокляття 468;
 Потрійний нагрівач 308; потрійна спокуса 270
 тривога: прихована — 174; модерна — 245
 тридцять 96; — срібняків 295
 тринадцять 296, 303, 323
 Трійця 56, 413, 439, 442, 493; ноги — 154; Воскресіння — 401
 тріумфальність 405
 тромбоцити 281
 трон, престол 277; 448
 Тувал-Каїн 290, 293, 294, 304

У

універсальність 429
 універсум 271, 347, 413, 475; універсальний ритм 264
 Уран 117, 118, 471
 усвідомлення 58, 97, 101, 119, 164, 179, 186, 192, 231, 279, 468;
 — потенціалу імені 58; — рабства 207; — онтологічних зако-
 нів 89; — буття 231
 Утнапішту 200, 203, 465
 учта, весільна — 468

Ф

Фавор 115, 301, 302
 фараон 204—208, 292, 303
 Фатіма 377
 феномен 52, 82
 Фіви 138—145, 444, 445
 фігове дерево 311—313
 фізика 65
 філістимляни 485
 Фонтан, що б'є ключем 136
 Франциск Асізький св. 83, 350, 385, 457
 Франція 129; король — 95
 Фрейд 91, 187

Х

- Хам 195, 198, 459
хвороба 261, 315, 364, 381; розумова — 209, 279, 311, 363; психічна — 48
херувими 112, 159, 232, 344, 345, 409, 410
Хірон, кентавр 389, 394
хірургія 501; естетична — 454
хліб 53, 163, 232, 233, 272, 305, 371, 401, 402
хлорофіл 122, 286
Хома 371, 401, 402
Хорив 436
храм 129, 179, 366, 448; внутрішній — 196
хребетний стовп 240, 254, 279, 418, 453, 473—485; шийний відділ хребта 255; середній — 85, 118, 171; — людства 113; палиця Брахми 113
хребець 99, 188, 206, 278, 286, 295, 323, 475; шийні — 99, 102; спинні — 99, 150, 206, 279, 286, 295, 323; поперекові — 99, 188, 206; крижові — 99, 188, 206; потиличні — 474; сакральні — 170, 207, 295; давньоєвр. слово 279
хрест 325
Хрещення: — Христа 95, 189; — водою 189, 230, 314; — вогнем 189, 230, 245, 260, 290, 314, 336
християнство 89, 116, 171, 326; християнин 89, 95, 115
Христос 108, 113—116, 123, 129, 138, 153—155, 163, 189, 198, 204, 242, 262, 270, 295, 310, 318, 323, 326, 339, 366, 402, 404, 430, 440, 443, 448, 460, 490; звершений — 199, 242; хрещення — 228—230; спуск — у Пекла 365—368; — космічний зародок 303; — у славі 157; рогатий — 87; інкарнація — 132; піст — 95; — космічний лікар 127; — Месія 401; — Новий Адам 271; — ядро 163; Особистості — 113, 244; ноги — 155; труп — 114, 369; — воскреслий 83, 438; — мідний змій — 113; — Сонце Справедливості 296; — жива Традиція 115; — преображений 83, 301; — Слово 178, 430; спокушання — 230—254; — кривава жертва 293
Хронос 117, 118

Ц

- цар, цариця 76, 111, 123, 128, 139, 169
 Царство 73, 85, 90, 123, 157, 169, 240; Боже — 190, 240; внутрішнє — 127, 136, 188, 203, 240
 центуріон 472
 Цербер 355—359, 363, 445.
 Церква 99, 170, 176
 цивілізація 44, 94, 234, 239, 289
 цикл, часовий — 159, 164; давньоєвр. слово 210; зміна — 304
 циклопи 118, 304, 471
 цілісність 132, 151, 152, 198, 263, 395, 468; ілюзія — 66, 105; первісна — 64, 103
 цінність 92, 264; — абсолютного 172, 194; зовнішні — 205; внутрішні — 205; — світу 205; онтологічні — 92
 цукор 319

Ч

- чакра 113, 114, 296, 298, 303, 432, 445, 450
 час 92, 115—118, 210, 313, 385, 471, 482; простір і — 92, 203, 210; завершити — 184; — випробування 95, 96; період сну 192; часовий цикл 159, 164; — страждань 262
 червоне див. Твір у Червоному, Людина Червона
 червоні кров'яні тільця 300, 321, 325; кладовище — 321; білі кров'яні тільця, тромбоцити 281
 череп 86, 417, 434, 473—491
 чесноти: — фізичні й психічні 203; — психічні й духовні 214
 честь 243
 чини ангельські 102, 159, 410
 чисте 308
 Чоловік 66, 104, 107, 146, 190, 251, 331; ish 223, 317, 319; чоловічий орган 106, 107
 чоловіче начало 86, 93; — і жіноче начало 93, 103—119, 331, 336
 чотири 95, 96, 114, 144, 180, 303, 342, 467; — дітей Едіпа 144; — літери 58 див. також Тетраграма; — світи 62; — живі істоти 64, 159, 160, див. також Тетраморфна; сорок 95, 149, 179, 196, 384
 чотирикутник 91, 94—96, 99, 149, 260, 303, 332, 467

чудо 242, — речі однієї 44, 79, 493, 494
чудовисько 139, 211, 213, 346, 355, 442, 444; — пожирач 144,
442

Ш

Шаббат (*Shabbat*) 123, 167, 235, 283, 285, 295, 325, 327, 329,
374, 408, 477

шаман 111

шерсть 150; — верблюда 178

шийка: черепна — 90; — стегнової кістки 227; — матки 90, 206

шипшина 495

шия 87, 407; давньоєвр. слово 204

Шіва 118, 304, 351, 432, 471

шість 60, 86, 285; двадцять — 286; шостий день 60, 61; шостий
місяць 285; Адам, застиглий у цифрі 6 151

шкіра 45, 69, 182, 275, 335, 338, 443, 460

шкура: ослина — 434; "одежа шкуряна" 68, 105, 213, 230, 235,
237, 393, 434, 477

шунок 90, 305—308

шлюб, одруження 50, 61, 105, 111, 119, 132, 141, 143, 149, 162, 170,
181, 196, 222, 223, 233, 234, 243, 270, 271, 279—280, 295,
298, 304, 305, 317, 331, 332, 338, 346, 352, 368, 370, 459,
468, 480, 482, 483, 492; — енергій 144; — морок—світло
229, 274; шлях — 68; робота — 66; — онтологічний 130;
мета — 171; — бого-людський 191; одружитися з Матір'ю 143,
146, 149, 298

шлюбна кімната 170, 456, 465, 467, 495

шлях 57, 60, 66, 90, 113, 131, 136, 188, 194, 206, 209, 301, 356,
386, 465; — звершення 181; — Єлогіма 194; — шлюб 97; —
одужання 149; — Імені 232, 236, 239, 288; — Подібності
180; — цілісності 151, 200; — істини 298

шляхетність 149

Шрі Ауробіндо 349

Шрі Нісаргадатта Махарадж 136

Штейнер Рудольф 283

Щ

щелепи 417; — чудовиська 174, 442
 щиколотка 254, 255; припухла — 136
 щитовидна залоза 198, 409
 щока 418, 479
 щур 432

Ю

Юнг Карл Густав 47, 51, 236, 240
 Юпітер 375, 415

Я

яблуко золоте 355, 494
 ядро 45, 46, 49, 55, 57, 61, 66, 82, 125, 144—146, 209, 262, 271,
 283, 284, 287, 291, 295, 300, 304, 320, 325, 343, 346, 361,
 364, 366, 403; — Христос 163; — вічності 182; — *Shem* 192
 яечник 418
 яйце 86, 164, 300; — світла 498
 Яків 108, 127, 141—143, 149—153, 181, 182, 189, 221—227, 278,
 287, 449, 497; — і Ісав 108, 127, 141—143, 181, 287; —
 Ізраїль 109, 171, 225, 226
 Янус дволикий 54, 115
 янь див. Інь і янь
 яснovidіння дар 488
 Ясон 378, 394, 398, 444

Науково-популярне видання

СУЗНЕЛЬ Аннік де

СИМВОЛІКА ЛЮДСЬКОГО ТІЛА

Керівник видавничих проектів *В.І. Карасьов*

Головний редактор *В.П. Розумний*

Редактор *С.В. Бартош*

Контрольний редактор *О.М. Гречишкіна*

Коректор *М.Г. Обухова*

Комп'ютерна верстка *Є.В. Кирпича*

Обкладинка *Л.І. Жиборовської*

Підп. до друку 25.03.2003. Формат 84×108 1/32.

Папір офс. Друк офс. Гарнітура Academia.

Ум. друк. арк. 29,82. Обл.-вид. арк. 27,2. Зам. № 3-159.

Видавництво "Знання-Прес"

01034, Київ-34, вул. Стрілецька, 28

Свідоцтво ДК № 91 від 16. 06.2000

Тел. (044) 234-80-43, 234-23-36

E-mail: sales@society.kiev.ua [http:// www.znannia.ua](http://www.znannia.ua)

Віддруковано на ВАТ "Білоцерківська книжкова фабрика",

09117, м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4.

В Україні книгу можна придбати за адресами:

- ✓ м. Київ, Бессарабська площа, ТЦ "Метроград", маг. "Книжкова лавка", тел. (044)247-56-15;
- ✓ м. Київ, вул. Л. Толстого, 11/61, маг. "Буква" Будинку книги, тел. (044)234-75-08;
- ✓ м. Київ, вул. М. Грушевського, 4, "Наукова думка", тел. (044)228-06-96;
- ✓ м. Київ, вул. Залізничне шосе, 57, супермаркет "Велика кишеня" ТОВ "Квіза-Трейд", тел. (044)296-68-72, 461-99-11;
- ✓ м. Київ, вул. Архітектора Вербицького, 30-б, "Буква", тел. (044)422-57-26;
- ✓ м. Вінниця, вул. Гагаріна, 2, "Буква-Вінниця", тел. (0432)35-90-61;
- ✓ м. Донецьк, вул. Артема, 147-а, "Будинок книги", тел. (0622)55-44-76;
- ✓ м. Житомир, вул. Київська, 17, "Знання", тел. (0412)37-29-02;
- ✓ м. Запоріжжя, просп. Леніна, 147, "Буква-Запоріжжя", тел. (0612)49-00-08;
- ✓ м. Івано-Франківськ, Візовий майдан, 3, "Сучасна українська книга", тел. (03422)3-04-60;
- ✓ м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 19, "Букініст", тел. (03422)2-38-28;
- ✓ м. Кривий Ріг, пл. Визволення, 1, "Букініст", тел. (0564)92-37-32;
- ✓ м. Львів, просп. Шевченка, 8, книгарня ДВЦ НТШ, тел. (0322)79-85-80;
- ✓ м. Львів, просп. Шевченка, 16, ТОВ "Ноти", тел. (0322)72-67-96;
- ✓ м. Луганськ, вул. Радянська, 58, "Глобус-книга", тел. (0642)53-62-30;
- ✓ м. Луцьк, просп. Волі, 41, "Знання", тел. (03322)4-23-98;
- ✓ м. Одеса, вул. Грецька, 44, "The bookshop" (вхід з Грецької площі), тел. (048)777-36-78;
- ✓ м. Одеса, вул. Троїцька, 28, маг. "Передплатні видання ТОВ "Епос", тел. (0482)22-10-80, 25-85-69;
- ✓ м. Полтава, вул. Жовтнева, 60-а, "Планета", тел. (05322)7-20-19;
- ✓ м. Рівне, вул. Соборна, 57, "Слово", тел. (0362)26-94-17;
- ✓ м. Сімферополь, вул. Пушкіна, 6, "Знання", тел. (0652)27-54-68;
- ✓ м. Суми, вул. Кірова, 8, маг. "Будинок книги" ТОВ "Книжкова палата", тел. (0542)22-51-17;
- ✓ м. Тернопіль, вул. Б. Хмельницького, 17, "Технічна книга", тел. (0352)22-24-33;
- ✓ м. Харків, вул. Петровського, 6/8, "Вища школа", тел. (0572)47-80-20;
- ✓ м. Херсон, вул. Леніна, 14/16, "Книжковий ряд", тел. (0552)24-64-23, 22-14-56;
- ✓ м. Хмельницький, вул. Подільська, 25, "Книжковий світ", тел. (03822)6-60-73;
- ✓ м. Черкаси, вул. Б. Вишневецького, 38, "Світоч", тел. (0472)47-92-20;
- ✓ м. Чернівці, вул. О. Кобилянської, 37, "Художня книга", тел. (03722)2-60-05;
- ✓ м. Чернівці, вул. Леніна, 45, "Будинок книги", тел. (04622)7-30-03;
- ✓ м. Ялта, вул. Московська, 9-а, "Будинок книги", тел. (0654)32-16-00.

Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям звертатися за тел.: (044) 238-82-62, 234-80-43; факс: 238-82-68.

E-mail: sales@books.com.ua <http://www.books.com.ua>

СИМВОЛІКА ЛЮДСЬКОГО ТІЛА

Аннік де Сузнель належить до числа найвідоміших мислителів сучасності. Її книга “Символіка людського тіла” стала справжнім бестселером. Протягом останніх десяти років відоме французьке видавництво “Albin Michel” практично щороку публікує нову книгу цієї популярної авторки. Однак у православних країнах до останніх років вона залишається маловідомою. Захопившись глибинною психологією і новими науковими дослідженнями міфів, Аннік де Сузнель прийшла до усвідомлення глибокої аналогії між схемою людського тіла і Деревом життя, що росте в Едемському саду, знаходить символіку функції органів тіла у словах давньоєврейської мови, розкриває єдність містичних знань, притаманних всім древнім народам і культурам, і містичних поривань людини до прихованої істини. Такий підхід дає змогу глибше зрозуміти феномен людини.